EMILE GABORIAU

afacerea LEROUGE

EMILE GABORIAU

AFACEREA LEROUGE

ROMAN

virtual-project.eu
== aladrian ==

EDITURA TRIBUNA
CRAIOVA
1992

În româneşte de HERTHA PEREZ
şi DOINA FLOREA-CIORNEI

Îngrijirea și prezentarea ediției :
VALERIU CÎMPEANU

Coperta : V. STEGARU PENIȘOARĂ

EMILE GABORIAU
L'affaire Lerouge,
Paris, 1866

ÎN LOC DE PREFAŢĂ

GABORIAU, impunând un nou gen al romanului psihosocial, de factură poliţistă, s-a bucurat, încă din timpul vieţii, de un renume mondial, înrâurind până şi scriitori celebri precum Cehov. Pierre Zaccone, Fortuné du Boisgobey, Ernst Bleiler, Ana Katherine, Green, etc.

Scrierile sale au făcut repede înconjurul lumii, fiind traduse în peste treizeci de limbi. El s-a impus contemporanilor săi mai ales prin cel de-al optulea roman al său, „L'affaire Lerouge", ce-l prezentăm cititorilor în ediţia de faţă şi care a avut un succes răsunător peste timp.

Suspens-ul e gradual şi captivant. Drumul de la comiterea crimei până la pedepsirea ucigaşului este sinuos, incitant şi bulversant. Nu lipsesc nici bănuielile nedrepte şi erorile judiciare.

Arivismul şi lăcomia lui Noël exacerbată de legătura cu o iubită risipitoare, îl dezumanizează făcându-l victima instinctelor sale josnice. Pasiunea pentru glorie şi avere îl fac pe acesta să se dezică până chiar şi de propria lui mamă care îşi degradează şi ea sentimentele pentru fiul iubit, bănuindu-l de crimă. Dar probele se potrivesc leit şi lui Albert. Care-i vinovatul?!…

Numai citind cartea pe care o ţineţi în mână veţi putea dezlega misterul!…

VALERIU CÎMPEANU

CAPITOLUL I

În ziua de 6 martie, tocmai în joia de după lăsatul secului, la comisariatul din Bougival se prezentară cinci femei din satul La Jonchère. Anunţară că de două zile nu mai fusese văzută una dintre vecinele lor, văduva Lerouge, care locuia izolată, într-o căsuţă singuratică. Bătuseră în repetate rânduri la uşa ei, dar zadarnic. Ferestrele şi uşa de la intrare erau închise, astfel încât nu se putea privi înăuntru. Dispariţia subită a vecinei şi nemişcarea din casă le nelinişteau şi, deoarece bănuiau că ar fi vorba despre o crimă sau măcar despre un accident, erau de părere că justiţia ar trebui — spre a-i linişti pe locuitorii satului – să spargă uşa şi să pătrundă în casă.

Bougival este un orăşel rural prietenos, populat duminicile de amatorii de sport nautic de ambele sexe, unde au loc numeroase abateri de la lege, dar rar de tot vreo crimă demnă de urmărit.

Comisarul respinse, deci, mai întâi cererea femeilor. Ele insistară însă atâta vreme şi cu atâta îndărătnicie, încât funcţionarul, obosit de vorbărie, în cele din urmă cedă. Trimise după vagmistru şi după doi dintre jandarmii lui, dădu ordin să vină un lăcătuş şi, cu acest alai plus cele cinci vecine ale văduvei Lerouge, porniră spre locuinţa acesteia.

La Jonchère îşi datorează dramul de celebritate inventatorului căii ferate suspendate pe o singură şină, care de câţiva ani, cu mai multă perseverenţă decât succes, face experienţe publice cu sistemul său. Altfel, e un cătun neînsemnat, lipit de colina care străjuieşte valea Senei, între Malmaison şi Bougival. E situat cam la douăzeci de minute depărtare de şoseaua care, pornind de la Paris şi trecând prin Rueil şi Port Marly, duce la Saint-Germain. Un drum abrupt, cunoscut numai locuitorilor din imediata apropiere, te îndreaptă exact spre el.

Micul grup, cu jandarmii în frunte, mărşăluia de-a lungul şoselei largi care, urmărea malul Senei, o apuca apoi spre dreapta, intrând într-un defileu mărginit de ziduri.

Câteva sute de paşi mai departe, se afla o casă extrem de modestă, dar plăcută la vedere – mai bine zis, o căsuţă –, arătând de parc-ar fi fost ridicată de un parizian îndrăgostit de natură şi dornic să se bucure de această privelişte minunată. Toţi copacii fuseseră tăiaţi cu conştiinciozitate. Amplasată mai mult în adâncime decât în lăţime, clădirea se compunea dintr-un parter cu două încăperi şi o mansardă deasupra. Era înconjurată de o grădină în paragină, apărată de hoţi printr-un zid de circa un metru înălţime, pe alocuri dărăpănat. Pe teren se pătrundea printr-o poartă cu grilaj, care se mişca pe nişte cârlige simple din sârmă.

Comisarul de poliţie se opri. Alaiul care-l urma crescuse la număr:

toţi gură-cască şi netrebnicii din toată regiunea se alăturaseră, aşa că acum era înconjurat de aproape patruzeci de curioşi.

„Să nu intre nimeni în grădină” spuse el. Şi ca să fie sigur că i se respectă ordinul, puse doi jandarmi de pază la intrare, iar el însuşi se apucă de treabă escortat de vagmistru şi de lăcătuşul satului. Cu mânerul de plumb al bastonului său bătu în uşă şi apoi în obloane, de câteva ori După fiecare bătaie, apropie urechea de lemnărie şi ascultă. Nu auzi nimic. Se îndreptă spre lăcătuş şi-i dădu ordin să spargă uşa de la intrare.

Meşterul deschise geanta şi-şi pregăti instrumentele. Vârâse deja un şperaclu în broască, când se iscă mare zarvă printre spectatori.

„Cheia”, auzi pe cineva strigând, „iată cheia!”. Într-adevăr, un băiat-de vreo doisprezece ani, care se juca împreună cu camarazii lui, găsise în şanţul străzii o cheie uriaşă. O ridicase şi o aducea acuta, triumfător, vagmistrului.

„Dă-o încoace, băiete”, spuse acesta, „s-o vedem”. Cheia fu încercată. Se potrivea.

Comisarul şi lăcătuşul schimbară priviri, trădând nelinişte şi grijă „Nu-i a bună”, bodogăni vagmistrul şi intrară în casă, în timp ce oamenii de afară, greu ţinuţi în frâu de jandarmi, se foiau neliniştiţi de pe un picior pe celălalt, îşi întindeau gâturile ca să zărească ceva sau se cocoţau pe zid, în speranţa că vor vedea ceva.

Cei care bănuiau o crimă, din păcate, nu se înşelaseră – asta fu convingerea comisarului încă din clipa când păşi peste prag. Camera din faţă vorbea despre asta cu o claritate îngrijorătoare. Un scrin şi două dulapuri fuseseră sparte şi devastate. În camera din spate, care servea drept dormitor, talmeş-balmeşul era şi mai spăimos. S-ar fi putut crede că un nebun aruncase totul cu susul în jos, din simpla dorinţă de distrugere. Iar în faţa căminului zăcea, cu faţa îngropată în jarul stins, cadavrul văduvei Lerouge. Părul şi obrajii îi erau pârjoliţi, şi numai printr-un miracol focul nu-i cuprinsese şi hainele.

„Canalii”, murmură vagmistrul. „Oare n-ar fi putut s-o jefuiască pe biata femeie fără s-o asasineze?”

„Dar, de fapt, unde a fost lovită?” voia să ştie comisarul. „Nu văd nicăieri sânge”.

„Aici, între umeri, domnule comisar”, spuse vagmistrul. „Două urme de cuţit teribile”. Aş face pariu pe epoleţii mei că nu a mai putut zice nici măcar „pâs!”. Se aplecă spre cadavru şi-l atinse.

„Ah, e rece de tot. Nici nu mi se mai pare atât de ţeapănă. În mod sigur, e moartă de cel puţin treisprezece ore”.

Comisarul redactă cu chiu-cu-vai, pe un colţ de masă, un proces-verbal cam sumar.

„Nu vrem să întindem pelteaua”, îi spuse vagmistrului, ci să-i găsim pe vinovaţi. Judecătorul de pace şi primarul trebuie înştiinţaţi

imediat. Apoi trebuie trimis un curier la Paris, ca să predea această scrisoare la procuratură. În două ore poate să fie aici un judecător de instrucţie. Între timp, voi conduce eu cercetările".

„Să duc personal scrisoarea ?" ţinea să ştie vagmistrul.

„Nu. Trimiteţi pe unul dintre subalterni. Am nevoie de dumneavoastră aici, pentru lucruri mai importante. Trebuie să mă scăpaţi de şleahta de gură-cască şi să-mi găsiţi martorii de care am nevoie. Aici totul să rămână nemişcat. Am să mă instalez în camera din faţă".

Unul dintre jandarmi plecă în fugă în direcţia gării Rueil, iar comisarul începu cu ancheta preliminară, prescrisă de lege.

Cine era această văduvă Lerouge, de unde venea, din ce şi cum trăia? Ce se ştia despre obiceiurile, felul de viaţă şi cercul ei de cunoştinţe? Erau cunoscuţi niscaiva duşmani? Era zgârcită, i se dusese buhul că are bani? Cam astea erau întrebările care i se păreau importante comisarului.

Dar pe cât de numeroşi erau martorii, pe atât de puţine lucruri ştiau. Declaraţiile vecinilor erau neînsemnate şi incoerente. Nimeni nu ştia nimic despre victimă, venită din altă parte. Se prezentau mulţi oameni care mai degrabă voiau să afle ceva decât să facă vreo declaraţie substanţială. O grădinăreasă, prietenă cu victima, şi o lăptăreasă de la care se aproviziona permanent, erau singurele persoane care furnizară informaţii precise, deşi neimportante.

În fine, după trei ore de interogatorii plictisitoare, timp în care fusese silit să asculte toate zvonurile care circulau în regiune şi consemnate cele mai contradictorii şi ridicole declaraţii ale martorilor, comisarului i se păreau conturate următoarele:

Acum doi ani, madame Lerouge sosise la Bougival cu un camion mare plin cu mobilă, lenjerie, şi alte fleacuri de gospodărie. Se oprise la un han şi-şi exprimase dorinţa de a se stabili în împrejurimi. Imediat se apucase să caute o locuinţă, găsise apoi această casă care i se păruse potrivită şi o închiriase fără să se târguiască, dar şi fără să semneze vreun contract de închiriere. Încă din aceeaşi zi se mută, apoi făcu reparaţii cam de o sută de franci.

Era o femeie puternică, la vreo cincizeci şi ceva de ani. Se ţinea bine, dispunea de o sănătate excelentă. Nimeni nu ştia să spună de ce se stabilise tocmai într-o regiune unde nu cunoştea pe absolut nimeni. Se bănuia că provenea din Normandia, pentru că fusese văzută deseori dimineaţa purtând scufie din bumbac. Această ciudată scufie nocturnă n-o împiedica însă nicidecum să se îmbrace cu destulă cochetărie în timpul zilei. Purta de obicei rochii foarte drăguţe, ţinea la găteli moderne şi se împodobea din cap până-n picioare cu zorzoane, încât arăta ca o capelă ambulantă. Trebuie să fi locuit undeva lângă coastă, căci marea şi corăbiile reveneau deseori în discuţiile ei.

Nu-i făcea plăcere să vorbească despre soţul ei dispărut, cum zicea ea, într-un naufragiu. Detalii nu putuseră să afle de la ea. Numai o singură dată îi spusese lăptăresei în prezenţa unei terţe persoane; „Nu cred că vreo altă femeie a fost vreodată atât de nefericită ca mine în căsnicie”. Cu alt prilej spuse: „La început a fost destul de frumos, ca orice lucru nou, dar de când a murit, ştiu că nu m-a iubit decât un an”.

Văduva Lerouge trecea drept bogată sau, cel puţin, înstărită. Nu era zgârcită. Dăduse unei femei din Malmaison şaizeci de franci, ca să-şi plătească chiria, şi nu-i ceruse banii înapoi Altă dată, îi avansase unui pescar din Port Marly două sute de franci. Îi plăcea să trăiască bine, cheltuia mult pentru mâncare şi comanda vin cu butoiul. Cea mai mare plăcere a ei era să-şi ospăteze cunoştinţele, iar mesele ei erau excelente. Când i se făceau complimente pentru avere, le asculta cu satisfacţie, şi fusese auzită uneori spunând: „Nu primesc pensie, dar am ce-mi trebuie şi dacă aş vrea aş putea avea şi mai mult”.

În rest, nu putuseră să-i stoarcă nici măcar cea mai vagă aluzie la trecutul ei, la locurile de baştină sau la familie. Îi plăcea bârfa, dar oricât vorbea, nu ieşea nimic în plus decât vorbe urâte la adresa celorlalţi. Oricum, părea să cunoască lumea şi ştia multe. Teribil de neîncrezătoare, se baricada în căsuţa ei ca într-o fortăreaţă. Nu ieşea seara niciodată, era cunoscut însă faptul că se îmbăta regulat după cină şi apoi se culca. Rareori fuseseră văzuţi străini venind la ea în vizită de patru sau cinci ori, o doamnă însoţită de un bărbat mai tânăr şi, altădată, doi domni, dintre care cel mai vârstnic purta decoraţii înalte. Cei doi din urmă veniseră într-o caleaşcă splendidă.

Nu era prea tare preţuită. Cuvintele ei păreau deseori ciudate şi şocante pentru vârsta ei. Se aflase ce sfaturi abominabile îi dăduse ea unei tinere fete. Un măcelar din Bougival, a cărui prăvălie nu mergea bine, îi făcuse curte. Ea îl refuzase, răspunzându-i că e căsătorită, deci îi e suficient. În repetate rânduri fuseseră văzuţi bărbaţi intrând în casa ei. La început, unul tânăr, cu înfăţişare de salariat la căile ferate, iar mai târziu unul zdravăn şi brunet, ceva mai în vârstă şi în salopetă gri, părând un om cam răutăcios. Se zvonea că ambii ar fi amanţii ei.

În timp ce audia martorii, comisarul sintetiză în scris declaraţiile. De-abia terminase, când sosi judecătorul de instrucţie, însoţit de şeful poliţiei judiciare şi de unul dintre funcţionarii săi.

Domnul Daburon, care, spre stupoarea prietenilor săi, avea să-şi înainteze demisia şi să se retragă în viaţa particulară într-un moment când cariera sa părea să fie în plină ascensiune, era pe atunci un om de vreo treizeci şi opt de ani, cu o înfăţişare plăcută şi, în ciuda felului de a fi, distant, destul de simpatic, cu trăsăturile blânde, cam melancolic. Această umbră de melancolie îi rămăsese de pe urma unei boale grele care era cât pe-aci să-l secere cu doi ani în urmă.

Promovat înainte cu trei ani judecător de instrucţie, îşi câştigase repede o strălucită faimă. Muncitor, răbdător şi dotat cu o minte pe cât de sănătoasă, pe atât de ageră, avea darul nemaipomenit de a descâlci şi ghemul cel mai încurcat de fapte şi de-a trage din învălmăşeală „firul conducător". Nimeni nu era ca el, dotat cu o logică imbatabilă, în stare să soluţioneze problemele cele mai dificile, dovedind vinovăţia. Graţie darului său special de a deduce din elementele cunoscute pe cele necunoscute, excela în arta de a închega circumstanţe aparent neînsemnate, ce nu păreau a face parte din problemă, într-un ghem de material probant, copleşitor.

În ciuda acestor însuşiri preţioase, în fond nu părea făcut pentru asemenea treburi nefaste. Le îndeplinea cu ezitări interioare, căci nu avea încredere în rezistenţa proprie faţă de forţa covârşitoare a unei puteri dotate cu atâta greutate. Îi lipsea îndrăzneala care face posibilă realizarea acelor lovituri de teatru riscante, conducând adeseori la adevăr. Avusese nevoie de mult timp până ce se obişnuise cu anumite practici pe care cei mai riguroşi dintre colegii lui de breaslă, le foloseau fără nici un fel de scrupule. Evita până şi tentativa de a înşela un acuzat sau de a-i întinde vreo cursă. În cercul colegilor săi, era socotit un fricos. Cert e că i se făcea părul măciucă la simplul gând că – ar comite erori judiciare cunoscute. Ceea ce îi era necesar nu era convingerea ca atare, nici conştiinţa probabilităţii maxime a tuturor presupunerilor, el căuta certitudinea absolută. N-avea linişte până ce nu venea ziua când acuzatul se pleca în faţa poverii dovezilor. Asta mergea atât de departe, încât, odată, un coleg îi reproşă râzând că pare a nu căuta vinovaţi, ci nevinovaţi.

Şeful poliţiei judiciare nu era altcineva decât celebrul Gévrol, care va juca, nu încape îndoială, un rol important în povestirile nepoţilor noştri. Era, desigur, un bărbat foarte iscusit, dar îi lipsea perseverenţa necesară şi era veşnic expus pericolului de a deveni victimă a uriaşei sale încăpăţânări. Dacă pierdea o urmă, nu-i stătea în puteri să recunoască acest lucru şi cu atât mai puţin să se decidă a căuta alt drum. În rest, era atât de îndrăzneţ şi calm, că părea imposibil să-l scoţi din sărite. Dotat cu forţă herculeană ascunsă sub o înfăţişare neglijentă, nu ezitase niciodată când era vorba să înfrunte până şi pe cei mai periculoşi răufăcători.

Specialitatea, triumful şi gloria sa erau asigurate de memorie – o infailibilă memorie a fizionomiilor. Dacă vedea odată pe cineva timp de cinci minute, chipul respectiv rămânea imprimat în el pe vecie. L-ar fi recunoscut oriunde şi oricând. Cele mai ciudate locuri, cele mai neverosimile circumstanţe, cele mai inimaginabile travestiuri nu-l puteau deruta. Asta se datora faptului că – zicea el cu titlul de explicaţie – atunci când vedea un om pentru prima oară, se uita numai la ochii lui. Recunoştea apoi privirea fără a se sinchisi de trăsături.

Cu câteva luni în urmă, fusese pus la încercare la Poissy. Trei deţinuţi fuseseră înveliţi în pături pentru a face de nerecunoscut trupurile, iar feţele numai cu fante pentru ochi. Aşa fuseseră aduşi în faţa lui Gévrol. Fără a ezita o clipă, recunoscuse pe trei dintre clienţii săi, spunându-le şi numele.

Asta, în nici un caz, nu putea să fie doar o întâmplare.

Asistentul lui Gévrol, din ziua aceea, fusese un om cu antecedente judiciare, împăcat însă cu legea. Un tip viclean, deosebit de priceput în meserie, dar gelos pe superiorul său, ale cărui calităţi i se păreau mediocre. Se numea Lecoq.

Comisarul de poliţie, pe care începuse să-l apese povara răspunderii sale, îi primi, pe judecătorul de instrucţie şi pe cei doi funcţionari de poliţie, ca pe nişte eliberatori. Făcu o expunere succintă şi clară a faptelor şi le citi procesul-verbal.

„Aţi procedat foarte corect", îl lăudă judecătorul.

„Totul e foarte clar. Aţi uitat doar un singur lucru".

„Şi anume, domnule judecător ?" întrebă comisarul.

„În ce zi şi la ce oră a fost văzută ultima oară văduva Lerouge?".

„Voiam tocmai să menţionez aceasta, domnule judecător. A fost văzută în seara zilei de marţi, de lăsatul secului, la orele 17,20, pe când se întorcea cu un coş cu cumpărături de la Bougival".

„Sunteţi sigur că ora indicată e exactă?" întrebă Gévrol.

„Foarte sigur, din următorul motiv: cei doi martori care au declarat aceasta, madame Tellier şi un dogar, locuiesc în cea mai apropiată vecinătate, şi coborâseră tocmai din diligența care pleacă din oră în oră de la Marly, când au văzut-o pe madame Lerouge pe drum. Aceasta a grăbit pasul ca să-i ajungă, au mai stat la taclale şi s-au despărţit abia în faţa casei ei".

„Şi ce avea în coş?" voia să ştie judecătorul de instrucţie.

„Asta nu ştiu martorii. Îşi aduc doar aminte că avea două sticle de vin înfundate şi un litru de rachiu. Se plângea că are dureri de cap şi zicea că o să se culce imediat, deşi în marţea carnavalului se cuvine, de fapt, să te distrezi".

„Deci asta e", exclamă Gévrol, „ştiu unde trebuie să căutăm".

„Credeţi?" spuse domnul Daburon cu îndoială în glas..

„E foarte limpede. Trebuie să-l căutăm pe individul înalt și brunet, în salopetă gri. Rachiul era pentru el; văduva îl aştepta la cină. Şi se vede că domnul a venit".

„Ah", murmură vagmistrul, vizibil neconvins, „era atât de nasoală şi groaznic de bătrână".

Gévrol se uită batjocoritor la virtuosul jandarm.

„Dragul meu, ar trebui să ştii că o femeie cu bani e întotdeauna tânără şi frumoasă".

„Ar putea fi ceva adevărat în ceea ce spuneţi", zise judecătorul de

instrucţie. „Dar nu asta îmi dă de gândit, ci mai degrabă spusele văduvei Lerouge: ...dac-aş vrea, aş putea să am şi mai mult”.

„Asta m-a nedumerit şi pe mine” adăugă comisarul. Dar Gévrol nu-l mai asculta, ci cerceta toate ungherele camerei, cu cea mai mare grijă. Deodată, se apropie de comisar:

„Uite ce-mi trece prin minte”, strigă el, oare marţi nu s-a schimbat vremea? Două săptămâni la rând a fost îngheţ, apoi a venit ploaia. Când a început să plouă aici?”.

„La nouă şi jumătate” răspunse vagmistrul. Veneam tocmai de la cină şi voiam să-mi fac rondul prin localurile de dans. Când m-a prins o rafală, vizavi de Rue des Pêcheurs. În zece minute, apa pe stradă era de jumătate de ţol”.

„Excelent!” spuse Gévrol. „Dacă omul a venit după nouă şi jumătate, trebuie să fi avut pantofii plini de noroi. Dacă nu e cazul, înseamnă că a venit mai devreme. Asta ar fi trebuit să se constate, deoarece podeaua era proaspăt ceruită. S-au văzut urme de paşi, domnule comisar?”

„Mărturisesc că n-am acordat atenţie acestui amănunt”.

„Oh, dar ăsta e necazul!” spuse funcţionarul de poliţie pe un ton supărat.

„Aşteptaţi”, îl linişti comisarul. „Mai putem încă să ne uităm – nu în camera asta, ci în cealaltă. Acolo n-am schimbat nici cel mai mic lucru. Paşii mei şi cei ai vagmistrului ar fi uşor de recunoscut. Hai să vedem”.

Când comisarul dădu să deschidă uşa la camera vecină, Gévrol îl reţinu.

„Aş vrea să cer judecătorului permisiunea de a cerceta totul foarte atent, înainte ca vreunul să intre în această cameră. E foarte important pentru mine”.

Daburon se declară de acord şi Gévrol intră în cameră. Ceilalţi rămaseră în prag. De acolo puteau să vadă ce mai bine locul crimei.

După cum constatase deja comisarul, totul părea răscolit de un dement. În mijlocul camerei, se afla o masă pregătită cu tot ce trebuie. Era acoperită cu o faţă de masă fină, albă ca zăpada. Tacâmul se compunea dintr-un pahar splendid de cristal şlefuit, un cuţit de formă aleasă şi o farfurie de porţelan. Pe masă zăceau o sticlă de vin aproape plină şi o sticlă de rachiu din care lipseau cam cinci-şase păhărele. În dreapta, lângă perete, erau două dulapuri frumoase din lemn de nuc, cu broaşte ornamentale. Goale. Conţinutul lor era răspândit pe podea – un vraf de piese vestimentare, lenjerie, obiecte aruncate cât colo, mototolite, azvârlite de-a valma. În peretele din spate era îngropat un dulap de veselă, acum deschis. De cealaltă parte a căminului, se putea vedea un birou vechi, cu placă de marmură, demolat şi cotrobăit probabil până la ultimul sertăraş. Capacul era pe jumătate smuls şi nu

se mai ţinea decât într-o balama, sertarele erau scoase şi aruncate pe jos. În partea stângă era aşezat patul, acum desfăcut şi răscolit. Până şi paiele din saltea erau împrăştiate peste tot.

„Nici urmă de tălpi” declară Gévrol, supărat. „Trebuie să fi venit înainte de nouă şi jumătate. De-acum puteţi să intraţi”. Se apropie de cadavru şi îngenunche.

„Nimic de zis”, murmură el, „asasinul a lucrat curat. Biata femeie, tocmai făcea mâncarea când a lovit-o. Iată aici, jos pe podea, cratiţa cu jambon şi ouă. Derbedeul nici n-a aşteptat măcar să fie gata masa. Domnul era, pesemne, grăbit, şi a dat lovitura pe stomacul gol. N-o să poată invoca scuza unei dispoziţii exuberante de după desert”.

„E limpede că motivul crimei a fost furtul”, constată comisarul de poliţie, întorcându-se către judecătorul de instrucţie.

„Foarte, probabil” răspunse Gévrol pe un ton zeflemitor. „Din această cauză nu se mai vede pe masă nici o piesă din serviciul de argint”.

„Priviţi! Aici, în sertar, sunt monede de aur!”, strigă Lecoq, care scormonea peste tot.

„Ei. Nu mai spune!” exclamă Gévrol, devenit mai puţin sigur de sine. Dar îşi reveni repede şi continuă:

„Le-o fi uitat. S-au văzut altele şi mai şi. Am cunoscut pe cineva care comisese o crimă şi şi-a pierdut apoi capul în aşa hal, încât a uitat ce-a vrut de fapt. A fugit fără să mai ia cu el ceea ce căuta. Asasinul nostru o fi fost cam agitat sau l-o fi deranjat cineva. Cine ştie? Poate că a bătut cineva la uşă. Mi-aş putea imagina aşa ceva; căci n-a lăsat lumânarea aprinsă, ci s-a gândit s-o stingă!

„Palavre!”, îşi dădu Lecoq cu părerea, „asta nu dovedeşte nimic. Poate că e un om ordonat şi econom”.

Cei doi funcţionari de poliţie îşi continuară investigaţiile până în cel mai îndepărtat colţ al casei fără să aibă însă vreun rezultat palpabil; nici o dovadă materială concludentă, nici cel mai neînsemnat indiciu demn de a fi luat drept punct de orientare. Dispăruseră toate hârtiile văduvei Lerouge şi era de presupus că va fi posedat aşa ceva. Dar nu se găsi nici o scrisoare, nici un petic de hârtie – nimic. Din când în când, Gévrol îşi întrerupse activitatea pentru a înjura sau a bodogăni.

„E ticluită cu cap, la naiba! Fainã muncă!”. Puşlamaua n-a făcut nici o greşeală!

„Ei, domnilor?” întrebă în cele din urmă judecătorul de instrucţie.

„Am fost duşi de nas, domnule judecător”, răspunse Gévrol, duşi de nas! Criminalul şi-a luat toate măsurile de precauţie. Dar îmi cade el în mână. Până deseară, pun o duzină de oameni la treabă. Oricum ne va cădea în plasă, a luat argintărie şi bijuterii, aşadar se va trăda”.

„Aşa cum stau lucrurile, se vede că n-am prea progresat faţă de azi dimineaţă”, zise Daburon.

„La naiba, e-adevărat. Facem şi noi ce putem”, mormăi Gévrol.

Deodată, Lecoq strigă: „De ce nu-i Tirauclair aici?”

„Ce-ar putea să facă mai mult ca noi?” răspunse Gévrol şi-i aruncă subalternului o privire furioasă.

Lecoq lăsă capul în jos şi nu mai crâcni, dar în sinea lui era fericit că i-o trântise şefului.

„Ce-i cu acest Tirauclair?” voia să ştie judecătorul de instrucţie. Mi se, pare că am mai auzit undeva acest nume”.

„E un tip teribil!” exclamă Lecoq.

„E un fost salariat al unei case de împrumut pe amanet, explică Gévrol, „un om cu avere, pe numele său adevărat Tabaret. O face pe poliţistul din plăcere, aşa cum Aucelin s-a dus la poliţia economică”.

„Şi ca să-şi sporească veniturile”, adăugă comisarul.

„E o figură” spuse Lecoq. „Lucrează tot atât de des pentru glorie ca şi pentru pungă. Pentru el e un soi de marfă. Noi, cei din breaslă, l-am poreclit Tirauclair pentru că vrea mereu să „clarifice” ceva, cum pretinde el. În orice caz, e un om dintr-o bucată, bătrânul. El e cel care, în afacerea cu soţia de bancher – vă aduceţi aminte? —, a descoperit că doamna s-a furat pe sine. Şi a şi dovedit-o”.

„Aşa-i”, răspunse Gévrol înţepat. „Dar tot lui i se datorează şi faptul că era cât pe-aci să-şi piardă capul, deşi era nevinovat, bietul Derème, croitoraşul bănuit că şi-a omorât nevasta, o dezmăţată”.

„Domnilor, ne pierdem vremea”, întrerupse judecătorul de instrucţie aceste dueluri verbale. Şi, privind spre Lecoq, continuă: „Aduceţi-mi-l pe bătrânul Tabaret. Am auzit multe despre el şi aş vrea să-l văd o dată la lucru”.

Lecoq ieşi în grabă, lăsându-l în urma lui pe Gévrol adânc jignit.

„Domnul judecător are dreptul să coopteze pe cine doreşte, dar la urma urmelor...”

„Să nu ne enervăm, domnule Gévrol”, îl întrerupse Daburon. „Vă cunosc de multă vreme şi ştiu să preţuiesc aportul dumneavoastră extraordinar. Numai că azi, părerile noastre sunt divergente. O ţineţi înainte cu omul brunet, în timp ce eu am convingerea că sunteţi pe o urmă greşită”.

„Cred că am dreptate”, răspunse Gévrol, „şi sper s-o pot dovedi. Am să-l găsesc pe individ, oricine ar fi el”.

„Mai mult nu pot să cer”

„Un lucru l-aş ruga insistent pe domnul judecător… Aş dori, – ei bine, cum s-o spun fără a părea lipsit de respect – mi-aş permite să vă dau un sfat…”

„Spuneţi, vă rog”.

„Ei bine, i-aş recomanda domnului judecător să nu aibă prea multă încredere în bătrânul Tabaret”.

„Oh! De ce?”

„Pur şi simplu, pentru că bietul de el se angajează cu prea multă pasiune. O face pe poliţistul numai de dragul succesului şi, fiindcă e vanitos ca un păun, înclină să se lase furat de evenimente. De îndată ce se vede confruntat cu o crimă, cum e cea de fată, are pretenţia că poate lămuri totul imediat. Inventează o poveste potrivită situaţiei. Pretinde că poate reconstitui întreaga crimă pe baza unui singur indiciu, la fel ca acel savant care voia să reconstituie toate speciile de animale dispărute, plecând de la un singur os. Uneori are dreptate, dar mai adeseori greşeşte. Bietul croitor Derème, fără nume ar fi fost…”

„Vă mulţumesc pentru sfat” îl întrerupse Daburon. „Voi ţine seama de el. Dar acum, comisare dragă, ceea ce trebuie făcut în primul rând e să aflăm din ce regiune se trage văduva Lerouge”.

Din nou martorii fură aduşi de vagmistru şi trebuiră să repete declaraţiile făcute şi în faţa judecătorului de instrucţie. Dar nu ieşi la iveală nimic nou. Văduva Lerouge, în ciuda tendinţei spre pălăvrăgeală, se dovedi o persoană destul de tăcută, căci în urechile tuturor bârfitorilor din împrejurimi nu rămase nimic care să fi avut vreo importanţă oarecare.

Cei interogaţi ţineau însă morţiş să comunice judecătorului părerea personală, presupunerile lor. Mai toţi erau de acord cu Gévrol. Omul în salopetă gri, brunetul înalt, era mai mult ca sigur vinovatul. Îşi aduceau aminte de înfăţişarea lui crudă care băgase în sperieţi întreaga regiune. Mulţi, intimidaţi de înfăţişarea lui suspectă, îl ocoleau cu prudenţă. Într-o seară ameninţase o femeie, în alta bătuse un copil. Nimeni nu putea preciza ce femeie şi care copil, dar, în fond, nu era nevoie, aceste fapte fiind general cunoscute.

Daburon pierduse de pe acum speranţa de a afla ceva care să aducă puţină lumină în această afacere, când fură introduşi la el o precupeaţă din Bougival, de la care victima cumpărase câte ceva, şi un băiat de treisprezece ani. Ambii aveau să facă – aşa fusese asigurat – o declaraţie importantă.

Precupeaţa, prima interogată, o auzise pe văduvă vorbind despre un fiu.

„Sunteţi sigură?” insistă judecătorul.

„Să n-am parte de ziua de mâine”, îi asigură precupeaţa. „Ştiu chiar că în seara aia, să-mi fie cu iertare, era cam cherchelită. A stat mai bine de-o oră în prăvălia mea”,

„Şi ce-a mai spus?”

„Mi-o amintesc foarte bine” continuă femeia. „Se sprijinea de cântarul de pe tejghea şi glumea cu un marinar din Marly, cu bătrânul Husson, care vă poate confirma totul. L-a numit „marinar de apă dulce”. Soţul meu, zicea dânsa, a fost un marinar adevărat, era mereu plecat, ani în şir. Îmi aducea nuci de cocos. Am un fiu care e marinar,

ca răposatul lui tată, dar pe un vas al statului.

„A zis cum îl cheamă?”

„Cu ocazia asta, nu, dar cu alta. Atunci – să-mi fie cu iertare, era beată criţă –, ne-a povestit că fiul ei se numeşte Jacques şi că nu l-a mai văzut demult”.

„L-a vorbit de rău pe bărbatul ei?”

„Niciodată. A spus doar că răposatul era gelos şi violent dar, în fond, un om bun. I-a cam acrit viaţa cu tot felul de bazaconii. Un prostănac, ce mai, prost de atâta cinste”.

„Fiul a vizitat-o de când trăia la La Jonchère ?”

„N-a pomenit nimic despre aşa ceva”.

„Cumpăra mult de la dumneavoastră ?”

„Aşa şi-aşa. În general, cam de şaizeci de franci pe lună, uneori şi de mai mult. Lua întotdeauna numai coniac bun. Plătea totul cu bani peşin”.

Mai mult n-avea ce să spună nici precupeaţa, aşa că fu lăsată să plece.

Băiatul intră după ea. Era fiul unor oameni înstăriţi din cătun. Era înalt şi viguros pentru vârsta lui, avea o privire dezgheţată şi maniere alese. Nici în faţa judecătorului nu se pierdu cu firea.

„Ei, băiete, ce ai de zis?” îl întrebă Daburon.

„Deunăzi, domnule judecător, duminică, înainte de lăsatul secului, am văzut un om stând în faţa uşii doamnei Lerouge”.

„La ce oră?”

„Era în zori, tocmai mă duceam la biserică. Sunt ministrant la a doua liturghie”.

„Bine”, spuse judecătorul, „şi omul era înalt, brunet şi purta o salopetă gri…”

„Nu, dimpotrivă, era mic, îndesat, foarte gras şi destul de în vârstă”.

„Nu te înşeli?”

„De obicei, nu! L-am văzut de-aproape de tot, căci am vorbit cu el”.

„Aşa? Ia, povesteşte”.

„Deci, domnule judecător, tocmai treceam, când l-am zărit pe grăsun înaintea uşii. Părea foarte supărat. Nici nu vi-l puteţi închipui. Faţa îi era congestionată, roşie, ba chiar violacee, până sus în creştet. Am putut să-l urmăresc bine, căci n-avea pălărie şi aproape deloc păr pe cap”,

„Şi ţi s-a adresat?”

„Da, a strigat: „Hei, băiete, ai picioare bune?”. Eu am zis că da, iar el m-a apucat de ureche, fără să mă tragă, şi mi-a spus: „Dacă-i aşa, vei face un drum pentru mine şi-ți voi da pentru treaba asta zece bănuţi. Fugi până la malul Senei, iar acolo, încă înainte de-a ajunge pe chei, ai să vezi ancorată o barcă mare. Întreabă, de căpitanul Gervais. E sigur acolo. Spune-i să pregătească totul pentru plecare, că vin

îndată”. Mi-a dat cei zece bănuţi, după care am luat-o din loc”.

„Dacă toţi martorii ar fi ca băiatul ăsta, ar fi o, plăcere să iei interogatorii” murmură comisarul.

„Acum povesteşte-ne cum te-ai achitat de sarcină”, îl încuraja judecătorul.

„M-am dus pe corabie, l-am căutat pe omul cu pricina, şi i-am zis ce aveam de zis. Asta-i tot”.

Gévrol, care ascultase cu mare atenţie, i se adresă domnului Daburon, zicându-i în şoaptă:

„Domnule judecător, mi-aţi permite să-i pun băiatului câteva întrebări?”

„Fireşte, Gévrol!”

„Ia zi, tinere, începu Gévrol, l-ai recunoaşte pe omul despre care ne-ai vorbit?”

„Şi încă cum!”

„Avea ceva deosebit?”

„Sigur, faţa tare pătrată”.

„Asta-i tot?”

„Desigur, domnule”.

„Dar îţi mai aminteşti cum era îmbrăcat? Purta o salopetă?”

„Nu, o jachetă cu buzunare mari, largi, pe braţe. Dintr-unul atârna o batistă în carouri albastre”.

„Ce pantaloni avea?”

„Nu-mi aduc aminte”.

„Dar vesta?”

„Aşteptaţi „spuse băiatul ezitând, „avea oare vestă? Cred că nu, sau, poate, totuşi… Dar nu, îmi aduc acum aminte, n-avea vestă; avea la gât un fular lung, trecut printr-un inel gros”.

Băiatul lăsă capul în jos şi tăcu. Încreţi fruntea, făcând eforturi să-şi aducă aminte de ceva precis.

„Mi-am adus aminte” exclamă el. „Mai era ceva ciudat!” „Ce?”

„Purta cercei mari”.

„Bravo!” strigă Gévrol bucuros. „Avem toate semnalmentele! Am să-l găsesc cu siguranţă pe acest individ. Domnul judecător poate ordona să se facă mandatul de arestare-aducere”.

„Cred că declaraţia acestui copil e de cea mai mare importanţă”, întări Daburon cele spuse şi continuă privind spre băiat:

„Ne-ai mai putea spune, băiete, ce încărcătură avea vasul?”

„Asta nu ştiu, doar avea covertă”.

„Mergea în susul sau în josul apei?”

„Dar, domnule judecător, stătea, nu mergea!”

„Asta ştim, interveni Gévrol. Judecătorul ar vrea să afle de la tine în ce direcţie era îndreptată partea din faţă a vasului. Către Paris sau

către Marly?

„Mi s-au părut la fel ambele capete”.

Gévrol fu decepţionat.

„Nu mă îndoiesc însă că te-ai uitat la numele vasului”, i se adresă din nou, băiatului. „Ori de câte ori te urci pe o corabie, trebuie să te uiţi cum se cheamă”.

„N-am văzut nici un nume” răspunse băiatul.

„Dacă acest vas era ancorat doar la câţiva paşi de chei”, interveni judecătorul, „vor fi observat, totuşi, niscaiva locuitori din Bougival”.

„Domnul judecător are, desigur, dreptate” se grăbi să confirme comisarul.

„Aşa e” zise Gévrol. „De altfel, marinarii trebuie să fi coborât de pe vas şi să fi mers la cârciumă. Voi lua informaţii. Dar, băiete, cum arăta acest căpitan Gervais?”

„Ca toţi marinarii de pe la noi, domnule comisar”.

„Înainte de a-ţi da drumul, tinere, să ne mai spui dacă ai vorbit cu altcineva despre asta”.

„Am povestit totul mamei când m-am întors duminică de la biserică, şi i-am dat şi cei zece bănuţi pe care-i primisem de la omul acela”.

„Eşti sigur că ne-ai spus tot adevărul?” continuă judecătorul. „Ştii că nu e voie să duci de nas justiţia? Justiţia descoperă în cele din urmă toate trucurile şi-ţi atrag atenţia că are pedepse teribile pentru escroci şi mincinoşi”.

Micul martor se făcu roşu ca sfecla şi coborî privirea.

„Vezi”, insistă Daburon, „ne-ai ascuns ceva. Nu-ţi dai seama că poliţia ştie tot? „

„Iertare, domnule judecător!” strigă băiatul şi izbucni în lacrimi. „Iertare, n-o să se mai întâmple !”

„Haide, mărturiseşte cu ce ne-ai minţit!”

„Ştiţi, domnule judecător, omul nu mi-a dat zece bănuţi, ci douăzeci. I-am spus mamei mele numai de jumătate, ca să-mi pot cumpăra de cealaltă jumătate bile”.

„Te iert de data asta. Dar să-ţi fie de învăţătură pentru toată viaţa. Du-te acum, băiete, şi să ţii minte că degeaba vrei să ascunzi adevărul, tot iese la iveală”.

CAPITOLUL II

Ultimele interogatorii realizate de judecătorul de instrucţie îndreptăţiră, în sfârşit, o vagă speranţă. Când totul e negru ca tăciunele, până şi cea mai măruntă luminiţă nocturnă ţi se pare a străluci precum un far.

„Aş putea să cobor la Bougival, dacă domnul judecător ar considera util acest lucru” propuse Gévrol.

„Ar fi mai bine, poate, să aştepţi puţintel”, răspunse Daburon. „Omul în cauză a fost văzut în dimineaţa zilei de duminică. Să ne informăm mai întâi ce a făcut văduva Lerouge în ziua respectivă”.

Fură chemate trei vecine care declarară în unanimitate că văduva Lerouge rămăsese în pat în duminica de lăsatul secului. Povestise uneia dintre cele trei femei, care o întrebase de sănătate, că avusese noaptea „o întâmplare groaznică”. Dar ea nu dăduse atenţie acestor cuvinte. „Omul cu cercei câştigă mereu în importanţă”, spuse judecătorul după ce plecară cele trei femei. „Trebuie găsit cu orice preţ, şi asta-i treaba voastră, Gévrol”.

„În opt zile pun mâna pe el”, răspunse Gévrol, „chiar dac-ar fi să scotocesc eu însumi toate vasele de pe Sena, de la un capăt până la celălalt. Ştiu cum îl cheamă pe căpitan: Gervais. Direcţia navală îmi va putea furniza indicaţii”.

Fu întrerupt de Lecoq, care intră aproape fără respiraţie.

„Iată, vi-l aduc pe domnul Tabaret” zise în grabă. „L-am întâlnit lângă uşa de la intrare pe când se pregătea să plece. Ce om! A renunţat să mai aştepte trenul. A plătit unui birjar o mică avere şi, în cincizeci de minute, am fost la faţa locului”.

Imediat după asta, apăru în prag un bărbat al cărui fizic nu corespundea întru nimic felului în care eşti tentat să ţi-l imaginezi pe un poliţist pasionat.

Cele şase decenii, cât avea probabil, nu părea a le duce prea uşor. Mic de statură, slab şi cam încovoiat, se sprijinea de un baston gros, cu mâner de fildeş. Faţa sa rotundă şi rasă cu cea mai mare atenţie avea imprimată acea expresie de mirare permanentă, amestecată cu îngrijorare, cu care făcuseră avere doi celebri actori de comedie de la Palais-Royal. Avea o bărbie scurtă, buze cărnoase trădând bunătate şi un nas urât, cârn, care amintea de pâlnia unei trompete. Ochii mici, cenuşii şi cu cearcăne roşii erau lipsiţi de expresie, te oboseau însă prin privirea ascuţită, în continuă mişcare. Părul rar, lins, îi umbrea fruntea aplecată şi nu reuşea să acopere decât parţial urechile clăpăuge peste măsură de mari.

Era îmbrăcat cu deosebită grijă, curat ca o monedă proaspăt lustruită, purta lenjerie albă ca neaua, mănuşi de mătase şi jambiere.

Un lanţ masiv de aur, de un prost gust regretabil, îi încolăcea de trei ori gâtul şi se cufunda apoi, în cascade, în buzunarul vestei.

De-abia intrat, domnul Tabaret, supranumit Tirauclair, făcu o plecăciune adâncă, formând din trupul său hodorogit un semicerc, şi începu cu voce slugarnică:

„Domnul judecător a binevoit să trimită după mine?”

„Da!” răspunse Daburon. Şi în sinea sa îşi spuse: „Chiar o fi un cap bun?… Oricum, pe dinafară nu se vede”.

„Prezent”, continuă Tabaret, „la ordinele înaltei justiţii”.

„Să vedem, domnule Tabaret”, spuse judecătorul, „dacă veţi avea mai mult noroc ca noi şi veţi găsi vreun indiciu care să ne ducă pe urmele făptaşului, o să vă expunem cazul amănunţit”.

„Oh, ştiu de pe-acum destule” răspunse Tabaret. „Lecoq mi-a descris pe drum afacerea în linii mari. N-am nevoie să ştiu mai mult”.

„Dar oricum…” începu comisarul de poliţie.

„Domnul judecător se poate baza întru totul pe mine, vă asigur. Îmi place să pornesc la treabă fără informaţii, ca să pot da curs fără prejudecăţi impresiilor mele. Când cunoşti părerea altcuiva, te laşi, fără să vrei, influenţat. Voi începe însă, în orice caz, cercetările împreună cu domnul Lecoq”.

În timp ce vorbea astfel, ochişorii săi cenuşii străluceau ca două granate, iar faţa, brăzdată de nenumărate riduri, radia o bucurie lăuntrică. Se ridicase între timp din poziţia lui obişnuită, şi, cu paşi repezi, intră în cea de a doua cameră. Rămase acolo cam jumătate de oră, ieşi apoi grăbit, intră din nou, apăru iarăşi, pentru a se îndepărta. Judecătorul de instrucţie nu întârzie să facă o comparaţie între felul său de a se mişca şi alura nerăbdătoare şi mobilă a unui câine de vânătoare. Până şi nasul, ca o trompetă, vibra de parc-ar fi vrut să adulmece aromele cele mai subtile ale asasinului. Se mişca de ici-colo şi vorbea, gesticulând agitat, îşi vorbea sieşi, se înjura scoţând din când în când câte un uşor strigăt de triumf. Lecoq nu avea nici o clipă de linişte. Lui Tirauclair îi trebuia ba una, ba alta: hârtie şi creion, apoi o sapă, după asta ceru repede ghips, apă şi o sticlă de ulei.

După ce trecu mai bine de o oră, judecătorul fu cuprins de nerăbdare şi voia să ştie ce se întâmplase cu ajutorul său voluntar.

„E afară, pe stradă” spuse vagmistrul. „Stă culcat pe burtă, în noroi, şi amestecă într-o farfurie ghipsul. Zice că e gata îndată, şi apoi vine”.

Într-adevăr, curând după asta, se înfiinţă jubilând de bucurie şi întinerit cu douăzeci de ani. Era urmat de Lecoq, care ţinea cu deosebită grijă un coş..

„Am clarificat lucrurile” îl încredinţă pe judecătorul de instrucţie. „Totul e cât se poate de clar, Lecoq, pune coşul pe masă, dragul meu”. În clipa asta se întoarse şi Gévrol, nu mai puţin satisfăcut de expediţia lui.

„Sunt pe urmele omului cu cercei” zise el. „Vasul a plecat în josul fluviului. Am semnalmentele exacte ale căpitanului Gervais”.

„Vă rog să ne relataţi ce aţi descoperit, domnule Tabaret” spuse judecătorul de instrucţie.

Detectivul amator răsturnase conţinutul coşului pe masă: un bulgăre mare de pământ lutos, mai multe foi mari de hârtie şi trei, patru bucăţele, încă umede, de ghips. Făcea o impresie aproape grotescă, aşa cum stătea în faţa mesei, nu prea mult deosebit de acei prestidigitatori care, în pieţele publice, se produc în faţa mulţimii de gură-cască. Garderoba sa fusese afectată serios: era acoperit din cap până-n picioare cu cruste lutoase.

„Încep”, porni el pe un ton modest, dar satisfăcut de sine. „Crima care ne preocupă n-a fost însoţită de furt”.

„Ah… fireşte, din contra!” murmură Gévrol.

„Voi întări aceasta prin dovezi” continuă Tabaret. Îmi voi exprima şi umila părere cu privire la mobilurile acestui asasinat, dar asta mai târziu. Asasinul a sosit, deci, înainte de ora nouă şi jumătate, adică înaintea ploii. Urme de murdărie n-am găsit, asemenea colegului Gévrol, dar sub masă – acolo unde şi-a ţinut asasinul, la început, picioarele – am putut constata urme de praf. Putem preciza deci, într-o oarecare măsură, timpul. Văduva Lerouge nu-l aştepta pe vizitator, căci începuse să se dezbrace şi, când era tocmai pe cale să întoarcă ornicul ei cu cuc, a auzit o bătaie în uşă”.

„Ce detalii interesante!” îl ironiză comisarul.

„E simplu de dovedit” se apără detectivul amator. „Cercetaţi, vă rog, ceasul cu cuc de deasupra biroului. E din acelea care merg paisprezece-cincisprezece ore, nu mai mult. M-am convins. E, deci, probabil, ba chiar sigur, că văduva îl întorcea în fiecare seară înainte de a se culca. Cum se face, deci, că ceasul s-a oprit la cinci? E clar că şi-a făcut de lucru cu el. Începuse tocmai să tragă de lanţ, când a auzit bătând la uşă. Ca dovadă, avem scaunul de sub ceasul cu cuc, pe a cărui husă se vede o urmă de talpă. Uitaţi-vă apoi la victimă: corsajul rochiei îl scosese deja. Ca să poată deschide mai repede uşa, nu şi l-a mai pus, ci şi-a înfăşurat umerii cu acest şal vechi, pe care l-a înnodat la piept”.

„La naiba!” exclamă vagmistrul, vizibil impresionat. „Văduva îl cunoştea pe cel care a bătut la uşă” continuă detectivul Tirauclair. „Graba cu care i-a deschis, precum şi desfăşurarea evenimentelor o dovedesc. Asasinul a fost introdus în casă fără să i se opună rezistenţă. E vorba despre un bărbat tânăr, de talie peste cea mijlocie, îmbrăcat elegant. În seara respectivă purta joben, avea umbrelă şi fuma trabuc cu portţigaret”.

„Şi mai ce!” strigă Gévrol. „Asta-i prea de tot!”

„Se poate”, răspunse Tabaret, „dar ăsta-i adevărul”. Nu-i vina mea

că nu cercetaţi cu atenţie; eu pledez pentru precizie. Caută şi vei găsi. Ha, spuneţi că-i prea de tot! Dar vă rog să aruncaţi o privire asupra acestor bucăţi, încă umede, de ghips. Vedeţi aici urmele tocurilor de la cizmele asasinului, imprimate cu extraordinară claritate în apropierea locului unde s-a descoperit cheia. Urma tălpii am prins-o pe aceste foi de hârtie, căci n-am putut s-o torn în întregime, deoarece partea anterioară era pe nisip. Priviţi: toc înalt, talpă subţire şi îngustă, se vede clar că e pantoful unui domnişor cu piciorul îngrijit. Căutaţi această amprentă – o veţi mai găsi de două ori afară, pe stradă, şi de încă cinci ori în interiorul grădinii, unde n-a intrat nimeni altcineva. Asta mai dovedeşte şi faptul că asasinul n-a bătut la uşă, ci în oblon, unde a zărit o dâră de lumină. La intrarea în grădină, omul nostru a făcut o săritură ca să nu calce pe straturi. Sărind, i s-a înfipt adânc în pământ vârful piciorului. A sărit uşor pe o distanţă de doi metri, aşadar e elastic, deci tânăr".

Tabaret vorbea cu glas subţire, înalt şi pătrunzător, iar privirea i se plimba de la unul la celălalt. Era curios să constate ce impresie face asupra ascultătorilor.

„Vă preocupă, poate, chestiunea jobenului, domnule Gévrol?" continuă Tabaret, perseverent. „Priviţi, vă rog, cercul care s-a imprimat atât de limpede aici, pe partea superioară, prăfuită, a biroului. Sau vă miraţi că am putut determina atât de uşor înălţimea asasinului? Uitaţi-vă sus, pe dulapuri: veţi constata că făptaşul a pipăit insistent cu mâinile. E, deci, mult mai mare decât mine. Să nu ziceţi cumva că s-a urcat pe scaun; în acest caz, n-ar fi trebuit să pipăie totul cu mâinile. Sau vă nedumereşte umbrela? Această bucată de pământ conţine o minunată urmă a vârfului umbrelei, şi nu numai a vârfului, ci şi a rozetei ce susţinea mătasea. În ceea ce priveşte ţigara, iată aici muştiucul trabucului, scos de mine din cenuşă. Capătul e muşcat sau umezit de salivă? Nu. Deci fumătorul avea port-ţigaret".

Lecoq nu-şi putea stăpâni entuziasmul şi începu să aplaude. Comisarul părea uimit, judecătorul de instrucţie – încântat. Numai mutra lui Gévrol se lungea, se lungea, în timp ce vagmistrul părea să împietrească.

„Acum vă rog să-mi acordaţi puţină atenţie", continuă Tabaret. „Tânărul a fost poftit în casă. Cum a justificat vizita la o oră atât de neobişnuită, nu bănuiesc. Sigur e însă că i-a mărturisit văduvei Lerouge că n-a cinat încă. Biata femeie a fost încântată şi s-a apucat, să pregătească ceva de mâncare. Evident, nu pentru ea, căci în dulapul de bucătărie am găsit resturile cinei ei: a mâncat peşte, ceea ce va dovedi şi autopsia. Şi apoi se vede doar că pe masă se află un singur pahar şi un singur cuţit. Pare limpede că văduva îl considera o persoană sus-pusă. În dulapul de perete se află o faţă de masă destul

de curată. A folosit-o? Nu! Pentru musafirul ei a scos o faţă de masă albă, cea mai frumoasă pe care o avea, se vede, l-a pus în faţă şi acest pahar splendid, fără îndoială, un cadou din zile mai bune. Şi doar n-o să presupunem că folosea zilnic un cuţit cu mâner de fildeş".

„Toate astea-s convingătoare", murmură judecătorul, „într-adevăr, foarte convingătoare".

„Tânărul a luat deci, loc. A băut un pahar cu vin, în timp ce văduva păzea cratiţa pe foc. Apoi l-a părăsit curajul şi a cerut rachiu, din care a băut, unul după altul, patru-cinci pahare. După o luptă lăuntrică de circa zece minute – atâta durează până ce e gata jambonul cu ouă, cum a fost cazul aici –, tânărul s-a ridicat, s-a apropiat pe la spate de femeia aplecată peste foc şi a lovit-o de două ori. N-a murit imediat, ci a reuşit să se înalţe pe jumătate, ţinându-se de mâinile ucigaşului. El s-a dat înapoi, a ridicat-o şi pe ea cu acest prilej, şi a aruncat-o jos, în poziţia în care o vedeţi acum.

Această scurtă luptă e uşor de dedus după poziţia cadavrului. Lovită în timp ce şedea, ar fi trebuit să cadă pe spate. Asasinul s-a folosit de o armă subţire, îngustă – dacă nu mă înşel, de o floretă ascuţită, căreia i s-a desprins butonul. Ne-a lăsat acest indiciu ştergând arma de fusta victimei. De altfel, el n-a fost rănit în încăierare. E drept că victima s-a cramponat cu desperare de mâinile lui, dar cum nu şi-a scos mănuşile…".

„Astea-s fantezii!" exclamă Gévrol.

„V-aţi uitat atent la unghiile decedatei, stimate domnule. Gévrol? Nu? Duceţi-vă mai bine şi uitaţi-vă, şi apoi spuneţi-mi dacă mă înşel. Deci, femeia e moartă. Ce vrea ucigaşul acum? Bani? Obiecte de preţ? Nu, nu, de o sută de ori nu. Ce vrea, ce caută, ce doreşte să obţină cu orice preţ sunt hârtiile pe care le ştie în posesia văduvei. Ca să le găsească răscoleşte totul, azvârle de-a valma conţinutul dulapurilor, scormoneşte prin lenjerie, sparge biroul, căci nu găseşte cheia, şi desface până şi salteaua de paie. În sfârşit, găseşte ceea ce căuta. Şi ce credeţi că face cu preţioasele hârtii? Le arde şi anume nu în cămin, ci în micuţa sobă din prima cameră. Şi, cu asta, şi-a atins scopul. Ce va face acum? Va fugi şi va lua obiectele de preţ pe care poate pune mâna ca să îngreuneze cercetările şi să simuleze crimă cu jaf. Împachetează tot ce poate apuca în şervetul de pe masă, suflă în lumânare şi-şi ia tălpăşiţa, după ce a închis cu grijă uşa de la intrare şi a aruncat cheia în şanţ… Cam asta ar fi…".

„Domnule Tabaret", spuse judecătorul de instrucţie, „metoda dumneavoastră de investigaţie e de admirat şi sunt convins că sunteţi pe urmele adevărului".

„Ei, ce v-am zis!" strigă Lecoq. „E colosal papa Tirauclair!".

„Extraordinar, piramidal!" exageră Gévrol, ironic. „Vreau doar să adaug că acest tânăr bine îmbrăcat trebuie să fi arătat cam ciudat cu o

legătură albă în braţe, vizibilă de departe?!”.

„N-a dus-o prea departe”, replică Tabaret. „Trebuie să ţineţi seama de faptul că n-a fost atât de prost ca să ia, pe drumul spre gară, diligenţa. A mers pe jos, şi anume pe drumul cel mai scurt, de-a lungul malului. Şi dacă e deştept precum îl cred, primul lucru pe care l-a făcut de îndată ce a ajuns la Sena a fost să arunce pachetul suspect în apă”.

„Credeţi asta cu-adevărat, papa Tirauclair?” întrebă Gévrol.

„Pun pariu că aşa e”. Şi în ceea ce priveşte dovada, am trimis trei oameni conduşi de un jandarm ca să cerceteze Sena, pe aici, pe aproape. Le-am promis o recompensă zdravănă dacă găsesc legătura”.

„Din buzunarul dumneavoastră, domnule idealist!”.

„Da, domnule Gévrol, din buzunarul meu!”.

„Oricum, dacă s-ar găsi pachetul…” murmură judecătorul de instrucţie.

În clipa aceea, un jandarm îşi făcu apariţia în cameră.

„Aici spuse el, aşezând pe masă un şervet ud, în care erau înfăşurate obiecte de argint, tacâmuri şi bijuterii. „Asta au găsit oamenii. Acum vor recompensa promisă”.

Tabaret scoase din buzunar o bancnotă şi i-o dădu jandarmului.

„Ei, domnule judecător, ce aveţi de zis acum?” întrebă el, aruncându-i lui Gévrol o privire arogantă.

„Cred că, datorită perspicacităţii dumneavoastră, vom ajunge la ţintă şi…”.

Fu întrerupt de medicul însărcinat cu autopsia, care intră în clipa aceea. Îşi terminase misiunea neplăcută şi era în măsură să întărească presupunerile lui Tabaret. Şi el bănuia, dată fiind poziţia cadavrului, că a avut loc o încăierare. În afară de asta, mai descoperise la gâtul victimei o urmă albăstruie, e drept, abia vizibilă, de strangulare. Mai confirmă că văduva Lerouge mâncase peşte cu vreo trei ore înaintea morţii. Nu mai era, deci, nimic de făcut. Urmau să fie adunate câteva piese doveditoare, pentru a-l putea determina, la timpul oportun, pe vinovat să-şi recunoască fapta.

Tabaret cercetă cu mare grijă unghiile moartei şi reuşi să scoată câteva fărâme din pielea de mănuşă care rămăsese acolo.

Cea mai mare dintre bucăţelele minuscule, nu mai lungă de doi milimetri, era suficientă pentru a recunoaşte culoarea. Puse deoparte şi bucata din fusta victimei, de care asasinul îşi şterse arma.

Făcând abstracţie de legătura găsită în Sena şi de urmele de cizmă turnate în ghips de către Tabaret, asta era tot ce lăsase în urmă asasinul.

De fapt, cam puţin, şi totuşi nemăsurat de mult în ochii judecătorului de instrucţie, care nutrea speranţe noi. Obstacolul cel mai periculos în cazul tuturor investigaţiilor unor crime misterioase

este o cât de mică eroare în privinţa motivului crimei. Când căutările merg într-o direcţie falsă, se îndepărtează tot mai mult de adevăr. Datorită lui Tabaret, Daburon era acum mai mult ca sigur că nu era posibilă nici o eroare.

Se făcuse noapte, iar judecătorul îşi terminase, pentru moment, misiunea în La Jonchère. Gévrol era nerăbdător să-l aducă pe omul cu cercei şi, ca atare, declară că vrea să rămână la Bougival. Promise că va folosi timpul în mod util, că va vizita toate localurile de dans pentru a găsi, eventual, noi martori.

După ce Daburon îşi luă rămas bun de la ceilalţi, îl invită pe Tabaret să-l însoţească.

„Eram tocmai pe punctul de a vă solicita această cinste" răspunse acesta.

Porniră, deci, împreună. Era firesc să înceapă comentariul crimei care le ocupa gândurile.

„Vom putea, oare, să aflăm ceva despre viaţa din trecut a bătrânei femei?" voia să ştie Tabaret. „De asta va depinde totul".

„Vom afla în mod sigur", răspunse judecătorul, „presupunând că precupeaţa a spus adevărul". Dacă soţul victimei a fost marinar, iar fiul ei Jacques navighează pe mare în momentul de faţă, Ministerul Marinei ne va furniza în curând toate informaţiile ce ne lipsesc. Chiar astăzi le voi scrie".

Ajunseră la gara din Rueil şi se urcară în tren. Norocul le surâse, căci găsiră gol un compartiment de clasa întâi.

Dar Tabaret amuţi. Stătea pe gânduri, căuta ceva anume, făcea tot felul de legături, şi pe figura lui se citea strădania creierului de a găsi soluţii problemelor rămase în suspensie. Judecătorul îl privi atent, impresionat de felul de a fi al acestui om straniu, devenit poliţist dintr-o pasiune care putea fi considerată cel puţin originală.

„Spuneţi-mi, domnule Tabaret", întrebă el deodată, „de mult timp concuraţi poliţia?".

„De nouă ani, domnule judecător, de peste nouă ani şi trebuie să recunosc că sunt uimit de faptul că n-aţi auzit până acum vorbindu-se de mine".

„O, din auzite vă cunosc, dar n-am ştiut niciodată exact despre cine este vorba", răspunse Daburon, „iar când au început să vi se înalţe iarăşi osanale, am avut formidabila idee de a trimite după dumneavoastră. Dar m-ar interesa ce anume v-a făcut să urmaţi această cale".

„Necazurile, domnule judecător, singurătatea şi plictiseala. Oh, n-am fost prea norocos în viaţă, credeţi-mă…".

„Mi s-a spus că sunteţi bogat".

Tabaret oftă adânc, de parcă şi-ar fi adus aminte de nişte amarnice

decepţii.

„Nu-mi merge rău”, răspunse el, „asta aşa-i, dar n-a fost întotdeauna astfel. Până la patruzeci şi cinci de ani, am avut de îndurat cele mai umilitoare lipsuri. Propriul meu tată mi-a otrăvit viaţa, mi-a ofilit tinereţea şi a făcut din mine omul cel mai nefericit.

„Cum aşa, domnule Tabaret?” întrebă judecătorul de instrucţie. „Tatăl dumneavoastră a fost, într-adevăr, cauza nenorocirilor dumneavoastră?”.

„Din păcate, da, domnule judecător de instrucţie. L-am iertat până la urmă, după ce la început îl blestemasem din plin. Pe vremuri, îi acopeream până şi amintirea cu ocară, aşa cum numai o ură fierbinte le poate naşte, dar aflând că… În fond, vă pot spune despre ce este vorba. Aveam vreo douăzeci şi cinci de ani şi câştigam pe an două mii de franci la Casa de împrumut pe amanet, când, într-o dimineaţă, a venit la mine tata şi mi-a comunicat că a dat faliment, că e complet ruinat şi că n-are un ban în buzunar. Părea cuprins de disperare şi vorbea de sinucidere. Îmi iubeam tatăl. Am căutat să-l liniştesc, i-am descris propria mea situaţie mult mai roz decât era, l-am asigurat că n-o să-i lipsească nimic atâta vreme cât eram eu în stare să-mi câştig existenţa, şi primul lucru pe care l-am făcut a fost să-l invit să locuiască la mine. Zis şi făcut… şi a rămas douăzeci de ani pe capul meu…”.

„Cum? Regretaţi, oare, fapta dumneavoastră mărinimoasă, domnule Tabaret

„Şi încă cum! Ar fi meritat să-i stea în gât pâinea pe care i-o dădeam zilnic”.

Daburon schiţă un gest de mirare, pe care celălalt nu putu să nu-l observe.

„Aşteptaţi înainte de a mă condamna”, continuă Tabaret. „Aveam, deci, douăzeci şi cinci de ani şi trebuia să îndur, de dragul tatălui meu, cele mai crâncene privaţiuni. Nici prieteni, nici dragoste, în schimb, seară de seară, treabă de conţopist la un notar, pentru a ne spori veniturile. Până şi la ţigări a trebuit să renunţ. Dar oricât de bine mă purtam, bătrânul tot se văicărea, jelea după bunăstarea lui de altădată, cerea bani de buzunar ba pentru una, ba pentru alta. Într-un cuvânt: era nemulţumit de orice făceam. Numai cerul ştie cât am pătimit.

Dar nu eram născut să trăiesc singur cuc şi să îmbătrânesc părăsit ca un câine. Visul meu a fost întotdeauna să mă însor, să răsfăţ o femeie, să fiu iubit şi eu puţin, şi să mă văd înconjurat de copii reuşiţi. Destul. Când mă copleşeau asemenea gânduri, mă simţeam ca sugrumat, iar din ochi îmi picurau o lacrimă-două. Dar mă revoltam de îndată împotriva mea. Îmi spuneam „Dragul meu, dacă ai numai trei mii de franci anual şi, în schimb, un tată bătrân şi drag. Îţi înăbuşi

sentimentele şi rămâi burlac”. Şi tocmai cunoscusem o fată! Sunt treizeci de ani de-atunci, şi uitaţi-vă la mine, n-am roşit, oare, ca o sfeclă?… Se numea Hortense. Cine ştie ce s-a ales de ea! Era frumoasă şi săracă… Ei bine, eram bătrân când a murit tatăl meu, acest mizerabil…”.

„Dar domnule Tabaret:…” îl întrerupse Judecătorul de instrucţie.

„L-am iertat. Dar o să-mi înţelegeţi mânia. După ce murise, am găsit în biroul său acţiuni de stat de peste zece mii de franci!”.

„Cum aşa! Era, deci, bogat?”.

„Da, chiar foarte bogat, căci asta nu era tot. Avea o proprietate lângă Orleans, care-i aducea o arendă de şase mii de franci anual. În plus, era proprietarul casei unde stau şi acum. Locuiam acolo împreună, iar prostul de mine, un veritabil idiot, un bou, ce mai, plăteam cuminte, în fiecare întâi a lunii, chiria administratorului nostru”.

„Asta-i, într-adevăr, nemaipomenit!” exclamă Daburon.

„Nu-i aşa, domnule judecător?! Mi-a stors din buzunar, în sensul propriu al cuvântului, banii greu câştigaţi. Culmea ironiei a fost însă un pasaj din testamentul lui, unde se jura că nu s-a gândit decât la binele meu. Voia să mă deprindă cu ordinea şi spiritul economiei – mă asigura el – şi să mă împiedice să fac prostii. Şi eu, care aveam patruzeci şi cinci de ani, și-mi reproşam de douăzeci de ani când cheltuiam un bănuţ, fără să fi fost absolut necesar. Mi-a speculat mărinimia, mi-a… După aşa ceva, îţi vine să borăşti când auzi de dragoste faţă de copil, pe onoarea mea!”.

Mânia justificată a domnului Tabaret era atât de comică, încât judecătorul cu greu se stăpâni să nu izbucnească în râs.

„Dar, cel puţin, averea moştenită v-a făcut plăcere?” îl consolă judecătorul.

„Nicidecum, a venit mult prea târziu. Bucate alese, când nu mai ai dinţi…Frumos avantaj! Vârsta de însurat trecuse. Mi-am înaintat demisia doar, ca să fac-loc cuiva mai nevoios ca mine. După o lună mă plictiseam de moarte să stau. M-am decis să-mi găsesc o marotă, un viciu, o manie care să țină locul dragostei de care n-am avut parte. Am început să colecţionez cărţi. O să spuneţi că, pentru asta, îţi trebuie cunoştinţe?”.

„Ştiu, dragă domnule Tabaret, că înainte de toate trebuie bani. Cunosc un celebru bibliofil care, probabil, ştie să citească, dar, mai mult ca sigur, nu ştie să se iscălească”.

„E posibil. Eu, în orice caz, am citit toate cărţile pe care le-am cumpărat Şi vă pot spune că am colecţionat în exclusivitate cărţi care, direct sau indirect, aveau de-a face cu munca poliţiei. Memorii, reportaje, pamflete, cuvântări, scrisori, romane. Pe ce puneam mâna, înghiţeam. M-am simţit tot mai atras de acea forţă misterioasă care

supraveghează şi ocroteşte societatea, pătrunde peste tot unde socoate că e necesar, destramă vălurile cele mai dese, dezvăluie dedesubturile conjuraţiilor, adună şi păstrează în cartoteca ei verde secretele cele mai dubioase şi ruşinoase. Citind memoriile unor faimoşi detectivi, cel puţin tot atât de captivante ca şi cele mai bune povestiri imaginare, m-am lăsat cuprins de entuziasm pentru aceşti bărbaţi înzestraţi cu fler, care, cu legea sub braţ, pornesc pe urmele crimei, prin hăţişul legislaţiei. Eram obsedat de dorinţa de a deveni eu însumi o rotiţă a acestei maşinării măreţe, de a putea juca şi eu puţin rolul providenţei, chiar dacă era vorba doar de o providenţă cu număr mic la pantof, dar care să contribuia la pedepsirea crimei şi la triumful inocenţei. M-am pus la încercare şi am constatat că nu sunt complet lipsit de talent pentru treaba asta".

„Şi vă place?".

„îmi face mare plăcere; Mi-a dispărut plictisul de când am înlocuit vânătoarea de cărţi cu vânătoarea de criminali. E un lucru frumos! Îmi vine să ridic din umeri când vreun nătărău plăteşte douăzeci şi cinci de franci ca să împuşte un iepure. Jalnic! În schimb, vânătoarea de oameni e altceva! Pune în joc toate potenţele, aici vânatul e demn de vânător, are, ca şi acestea, minte, putere şi viclenie. Armele sunt aproape egale. Dar dacă oamenii ar cunoaşte tensiunea născută în timpul unui astfel de joc de-a v-aţi ascunselea între criminal şi poliţie, cu toţii ar da buzna să se angajeze la poliţia judiciară. Păcat că se pierde tot mai mult adevărata artă a acestei meserii. Crimele frumoase sunt din ce în ce mai rare. Rasa puternică a răufăcătorilor temerari şi fără cusur a făcut loc unei adunături de coţcari ordinari. Cei câţiva derbedei despre care se mai vorbeşte din când în când, la intervale mari de timp, sunt proşti şi laşi. Parcă şi-ar iscăli opera lăsând în urmă şi cartea de vizită. Nici o plăcere să-i prinzi. De îndată ce ai stabilit cum s-a săvârşit lovitura, trebuie doar să te duci şi să-i arestezi pe golani".

„Mie mi se pare, totuşi", îl întrerupse Daburon zâmbind, că asasinul nostru nu este chiar atât de lipsit de dibăcie".

„Acesta, domnule judecător, constituie o excepţie, şi ca atare, îmi va da o deosebită satisfacţie depistarea lui. Pentru asta aş face orice „aş risca chiar să mă compromit. Căci trebuie să mărturisesc, spuse el cu o uşoară jenă, nu mă laud în faţa prietenilor cu faptele mele eroice. Poate că mi-ar strânge mâna cu mai puţină căldură, dacă ar şti că Tirauclair şi Tabaret sunt una şi aceeaşi persoană". Din nou începură să vorbească despre asasinarea văduvei Lerouge şi conveniră ca Tabaret să se încartiruiască a doua zi la Bougival. Îşi asumă sarcina să cerceteze în opt zile toată regiunea şi să întrebe peste tot. Judecătorul, la rândul său, promise că îl va ţine la curent şi îl va înştiinţa de îndată ce va avea amănunte mai precise despre persoana doamnei Lerouge.

„Domnule Tabaret”, spuse judecătorul în încheiere, „sunt oricând la dispoziţia dumneavoastră. Dacă aveţi nevoie de mine, veniţi fără ezitare, indiferent la ce oră din zi ori din noapte. Mă plimb rar de tot, mă veţi găsi întotdeauna, fie acasă, în rue Jacob, fie în biroul meu din Palatul de justiţie. Voi da ordin să fiţi introdus imediat, oricând vă veţi prezenta”.

În această clipă, trenul intră în gara. Domnul Daburon făcu semn unei birje şi-i oferi lui Tabaret un loc. Acesta îl refuză însă,

„N-are rost” spuse el. „Locuiesc, după cum v-am spus, în rue Saint-Lazare, la câţiva paşi”. „Pe mâine, deci!” spuse domnul Daburon,

„Pe mâine!” răspunse Tabaret şi adăugă: „Îl vom găsi, nici o grijă”.

CAPITOLUL III

Casa domnului Tabaret se afla la numai patru minute de gara Saint-Lazare. Era o clădire frumoasă, bine întreţinută, care aducea un venit serios sub formă de chirii, fără ca acestea, luate în parte, să fie exagerat de mari. Domnul Tabaret se întinsese frumuşel în propria lui casă. Ocupa la primul etaj, spre stradă, un apartament spaţios, împărţit extrem de utilitar şi mobilat confortabil, a cărui podoabă de preţ era biblioteca. Acolo ducea el, fiindcă nu era obişnuit altfel şi nici nu-i plăcea altfel, o viaţă destul de modestă. Singurul său ajutor era o bătrână menajeră, ajutată la ocazii de administrator. Nici unul dintre chiriaşi n-avea nici cea mai mică bănuială legată de activitatea detectivistică a proprietarului casei. Se ştia doar că până şi cel mai modest detectiv nu poate să se descurce fără un dram de inteligenţă care, judecând după chipul domnului Tabaret, părea a-i lipsi cu desăvârşire. Zăpăceala sa permanentă trecea drept simptom al unui început de scleroză. Cu toţii însă îi observau obiceiurile ciudate, care, graţie deselor lui absenţe, căpătau o alură misterioasă, excentrică. Nimeni nu cunoştea vreun tânăr, oricât de viciat, care să fi dus o viaţă atât de dezordonată ca acest om în vârstă. Deseori nu lua masa acasă, ciugulea ceva la ore întâmplătoare şi în locuri întâmplătoare. Părăsea casa la orice oră din zi sau din noapte, dormea adesea în altă parte şi uneori dispărea săptămâni întregi. Primea şi oaspeţi ciudaţi. Sunau la uşa lui făpturi dubioase, cu fizionomie de răufăcători,

Acest fel de viaţă neregulat îl făcuse să fie privit cu suspiciune. Era luat drept un om depravat, care-şi irosea averea noaptea, ducând o viaţă deşănţată,

„E o ruşine”, zicea lumea, „pentru un om de vârsta lui !”, El ştia de aceste zvonuri şi râdea în sinea lui. Dar asta nu-l împiedica pe câţiva dintre chiriaşi să-i caute compania şi să-i facă un fel de curte. Era invitat la dineu, dar de cele mai multe ori refuza.

Se întâlnea doar cu o singură familie de chiriaşi, cu aceasta însă avea legături strânse, ba era chiar mai des acolo decât între cei patru pereţi ai săi. Această familie se compunea dintre-o văduvă, doamna Gerdy, care, împreună cu fiul ei Noël, pe care-l adora, ocupa de mai bine de cincisprezece ani o locuinţă la etajul trei.

Noël era un bărbat de vreo treizeci şi trei de, ani, dar arăta mai în vârstă. Era înalt şi bine făcut, avea o figură nobilă şi inteligentă, ochii căprui şi părul negru, ondulat. Ca avocat, era foarte talentat şi-şi câştigase de pe acum un oarecare renume. Era un truditor îndârjit, rece şi calculat, îndrăgostit încă cu patimă de profesiunea sa. Poate intenţionat, afişa principialitate severă şi cumpătare.

La doamna Gerdy, domnul Tabaret se simţea ca acasă, o privea ca

pe o rudă apropiată, iar pe Noël ca pe propriul său fiu. Se gândise deseori să ceară mâna văduvei; ceea ce-l reţinuse era mai puţin vârsta, cât teama că, în cazul unui refuz, s-ar fi putut degrada o relaţie atât de plăcută. Pentru orice eventualitate, lăsase însă la un notar testamentul, prin care-l făcea pe tânărul avocat moştenitorul întregii sale averi. Testamentul conţinea o singură clauză care prevedea un premiu de douăzeci de mii de franci anual pentru detectivul dovedit în stare să „clarifice" cel mai complicat caz.

Deşi casa domnului Tabaret era atât de aproape, îi trebui totuşi un sfert de oră până ajunse. După ce se despărţise de judecătorul de instrucţie, reluase firul meditaţiilor sale. Nu privea nici în dreapta, nici în stânga, se lăsa împins de trecători şi, după ce făcea un pas înainte, se întâmpla să facă doi paşi înapoi

Pentru a cincea oară repeta în gând cuvintele văduvei Lerouge, transmise de lăptăreasă: „...dac-aş vrea, aş putea să am şi mai mult".

„Toate se potrivesc", murmură el. „Văduva Lerouge cunoştea un secret important, de păstrarea căruia erau interesate în cel mai înalt grad persoane bogate şi sus-puse. Îi avea la mână pe oamenii aceştia, care-i cumpărau tăcerea. Îi ţinea sub presiune. A întins prea mult coarda, şi a trebuit s-o înlăture. Dar despre ce fel de secret e vorba şi cum a ajuns, oare, îşi posesia lui? Probabil că în tinereţe, a slujit în vreo casă nobilă şi a văzut, a auzit sau a aflat ceva important. Dar ce anume? Fără îndoială, era o femeie la mijloc. S-o fi ajutat, oare, pe stăpâna ei în aventuri amoroase? De ce nu? În acest caz, lucrurile s-ar complica, fiindcă aceasta din urmă înseamnă că e asasinul. Şi dacă nu mă înşel prea mult, era cineva din aristocraţie. Un burghez ar fi tocmit pur şi simplu nişte asasini. Ucigaşul fusese destul de curajos ca să lovească singur şi, ca atare, n-avea a se teme nici de indiscreţiile, nici de prostia unui complice. Şi era, după cum se vede, curajos şi cu sânge rece, căci crima fusese executată cu o măiestrie demnă de admirat.

Individul nu lăsase, la locul faptei nimic de natură să-l incrimineze în mod serios. Fără mine, Gévrol ar fi bâjbâit în întuneric, căci bănuia o crimă cu jaf. Noroc că am fost chemat eu!... Dar nu, nici explicaţia asta nu e suficientă. O poveste de amor nu ajunge. Un adulter, aşa ceva se şterge cu vremea.

Domnul Tabaret pătrunse pe poarta casei sale. Portarul de după fereastră îl recunoscu la lumina felinarului.

„Uite", spuse el, „vine acasă şi domnul nostru".

„Mi se pare", îşi dădu cu părerea intendenta, „că prinţesa n-a vrut să ştie de el azi. În orice caz, aşa se vede pe mutra lui".

„Ce ruşine!" zise portarul „Iarăşi e sleit, şi nici nu-i de mirare! Femeile îl aduc în halul ăsta!... Într-o bună zi va fi nevoie să-l ducem în cămaşă de forţă la balamuc".

„Ia te uită la el", îl întrerupse intendenta, „cum stă proţăpit în

mijlocul curţii!…

Domnul Tabaret se oprise, într-adevăr, în mijlocul curţii, îşi scosese pălăria şi vorbea, gesticulând de unul singur:

„Nu, n-am venit încă de hac afacerii. Sunt pe urmele soluţiei, foarte aproape, dar n-am pus încă mâna pe ea”.

Urcă treptele şi sună la uşa locuinţei sale, deşi avea cheia – în buzunar. Menajera îi deschise.

„Ah, dumneavoastră sunteţi, domnule, la ora asta!”

„Cum! De ce?!” se bâlbâi stăpânul casei.

„Vreau să spun că a trecut de opt şi jumătate şi mi-am zis că nu mai veniţi. Cel puţin aţi mâncat ceva?”.

„Nu, încă nu!”.

„N-am mai pomenit aşa ceva!” Noroc că am pus cina la cald. „Puteţi sta la masă imediat”.

Domnul Tabaret luă loc şi-şi puse puţină supă în farfurie, fu însă de îndată copleşit de martora lui şi uită de mâncare. Cu lingura în mână, rămase ca împietrit.

„S-a ţicnit de tot”, îşi zise Manette. „Se boldeşte în gol, ca un nerod. Ce rost o mai fi având o asemenea viaţă?”.

Îl bătu pe umăr şi-i ţipă la ureche, ca unui surd:

„Nu vreţi să mâncaţi nimic? Nu vă e deloc foame?”

„Ba da, ba da”, murmură el, încercând s-o facă să amuţească, „mi-e chiar tare foame, căci de azi dimineaţă a trebuit să…”. Se întrerupse şi din nou se uita fix, cu gura deschisă şi privirea absentă.

„Ce anume a trebuit să…?” întrebă Manette, cu indiscreţie.

„La naiba”, strigă el deodată, ridicând spre tavan pumnii încleştaţi, „Sfinte Sisoe, am găsit!”

Mişcările sale erau atât de violente, încât menajera fu cuprinsă de o oarecare teamă şi, din prudenţă, se dădu înapoi, până aproape de uşa sufrageriei.

„Da”, continuă el. E sigur: există un copil!”.

Manette, cu viu interes, se apropie din nou de masă.

„Un copil?” întrebă ea.

Abia acum domnul Tabaret observă că menajera rămăsese în cameră.

„Aici erai?” strigă cu voce mânioasă. „Ce mai cauţi? Îndrăzneşti să mă spionezi? Fă-mi plăcerea şi dispari la bucătărie până când te voi suna!”

„S-a scrântit de-a binelea”, îşi zise Manette şi o şterse cât ai zice peşte.

Tabaret se aşeză din nou la masă şi înghiţi câteva linguri de supă rece. „Cum de nu mi-am dat seama până acum îşi spuse el; „Bietul de mine! Pesemne că îmbătrânesc, şi mintea mi-e obosită. Şi e, totuşi, limpede ca lumina soarelui”.

Agită clopoţelul de masă aflat lângă farfurie, şi menajera apăru din nou.

„Friptura”. Şi vreau să fiu lăsat singur.

„Da”, continuă, în timp ce ciopârţea orbeşte o ciozvârtă de berbec, „da, există un copil, şi povestea poate să fie derulată precum urmează: văduva Lerouge e în serviciu la o doamnă din înalta societate. Doamna din înalta societate e foarte bogată. Soţul, probabil în marină, face călătorii de lungă durată. Doamna, care are un amant, ştie că e gravidă. Încredinţează secretul văduvei Lerouge şi reuşeşte să nască în secret cu ajutorul ei”.

Sună din nou.

„Manette! Desertul! Şi te rog pleacă imediat!”.

Într-adevăr, un astfel de stăpân nu merita o astfel de friptură de berbec. Ar fi fost în cea mai mare încurcătură dac-ar fi trebuit să spună fără să se gândească ce anume mânca în clipa aceea. Era compot de prune.

„Dar copilul!” murmură Tabaret. „Ce s-a întâmplat cu el? A fost cumva omorât? Greu de imaginat, căci, în calitate de complice al unui infanticid, n-ar fi putut s-o facă pe şantajista. Amantul voia ca pruncul să rămână în viaţă, iar acesta a fost încredinţat văduvei noastre, ca să-l crească. I s-a putut lua apoi copilul, nu însă dovezile naşterii şi existenţei sale.. În orice caz, domnul cu caleaşca elegantă e tatăl, iar doamna însoţită de tânărul frumos – mama. Cred că văduva noastră n-a dus lipsă de nimic: doi oameni sus-puşi, numai buni de şantajat! E drept, că, dacă şi-a permis luxul de a-şi lua un amant, viaţa trebuie să fi fost tot mai costisitoare pentru ea. Dar a întins coarda prea tare. Cei în cauză s-au săturat de ameninţările ei şi şi-au spus: „Să sfârşim cu ea”. Şi cine şi-a propus să rezolve chestiunea? Papá? Nu! Probabil era prea bătrân. Fiul, deci? Tânărul cel frumos a vrut, pesemne, să-şi salveze mama. A ucis-o pe văduvă şi a ars toate dovezile”..

Manette asculta înfierbântată, cu urechea lipită de gaura cheii. Din când în când, prindea crâmpeie de frază, înjurături sau o lovitură de pumn în masă. Doar atât.

„Desigur, îşi zise ea, are necazuri cu femeile alea. Te pomeneşti că au reuşit să-i bage în cap că e tată”.

În cele din urmă, nu-şi mai putu stăpâni curiozitatea şi cuteză să deschidă uşa, întrebând cu sfială dacă domnul n-a sunat cumva, pentru cafea.

„Nu, dar adu-o totuşi”, răspunse Tabaret aspru. Voi s-o bea dintr-o înghiţitură, îşi fripse însă aşa de tare cerul gurii, încât fu readus subit la realitate.

„Ei, la naiba, arde! S-o ia dracu de afacere! O să mă scoată cu totul din minţi! Au dreptate cei de-acolo: prea mă înflăcărez. Dar cine dintre ei ar fi reuşit să reconstituie povestea în întregime? E limpede

că nu Gévrol, bietul de el! O să se simtă umilit şi lezat. Să plec chiar acum la domnul Daburon? Nu, mai bine nu! Trebuie să treacă o noapte de somn, ca să-mi adun gândurile. Acum mă duc la doamna Gerdy. A fost cam suferindă în ultimele zile. O să stau puţin de vorbă cu Noël, să mai uit de blestemata asta de afacere".

Se ridică în picioare, îşi puse paltonul, apoi îşi luă pălăria şi bastonul..

„Domnul pleacă?" voi să ştie Manette.

„Da".

„Domnul va veni târziu acasă?".

„Probabil".

„Dar domnul mai vine acasă?",

„Nu ştiu încă".

O clipă mai târziu, Tabaret suna la uşa prietenilor săi.

Locuinţa doamnei Gerdy era frumos aranjată. Odaia doamnei era confortabilă şi plăcută; camera de lucru a lui Noël era ticsită de lucruri, dar mobilată luxos.

Doamna Gerdy trăia foarte retrasă şi, cu excepţia câtorva prieteni, invitaţi uneori de Noël la cină, primeau foarte rar musafiri. De mai bine de cincisprezece ani – cam de atâta timp domnul Tabaret era în relaţii amicale cu familia Gerdy –, preotul, un fost dascăl al lui Noël şi fratele doamnei Gerdy, colonel în rezervă, erau singurii vizitatori pe care-i întâlnise.

Când aceşti trei musafiri se întâlneau din întâmplare – dar rareori era cazul –, se juca boston, în celelalte seri pichet sau bridge. Noël nu prea stătea în salon. După dineu se retrăgea în camera de lucru – ca şi dormitorul lui, era despărţită de locuinţa mamei – şi se adâncea în studiul actelor sale. Se ştia că lucrează deseori până noaptea târziu.

Mama şi fiul păreau să trăiască doar unul pentru celălalt. Toţi cunoscuţii subliniau asta. Noël era preţuit şi cinstit pentru grija plină de consideraţie purtată mamei, pentru neţărmuritul devotament filial şi marile sale sacrificii făcute – om tânăr ducea o veritabilă viaţă de bătrân. Cei care locuiau în casă puneau faţă-n faţă felul de a trăi, serios, al tânărului, cu cel al domnului Tabaret, acest incorigibil vânător de fuste. Pentru doamna Gerdy nu exista nimic mai de preţ pe lume decât fiul ei. Dragostea faţă de copil se transformase într-un fel de cult. Vedea întruchipate în Noël tot soiul de virtuţi, frumuseţe fizică şi spirituală. I se părea croit dintr-o stofă superioară altor muritori. Când vorbea Noël, tăcea şi-l asculta cu sfinţenie. Cuvântul lui era ordin. Părerile lui le accepta de parc-ar fi fost revelaţii ale providenţei. Scopul vieţii ei era să-şi îngrijească fiul, să-i studieze preferinţele, să-i ghicească dorinţele şi să-l înconjoare cu o aură de tandreţe. Era în întregime şi în exclusivitate mamă.

„Doamna Gerdy poate fi vizitată?” întrebă domnul Tabaret când servitoarea deschise uşa.

Fără să aştepte răspunsul, intră de parc-ar fi fost la el acasă. Salonul era luminat de o singură lampă, iar lucrurile nu erau aşezate ca întotdeauna.

Măsuţa rotundă cu placă de marmură, aflată de obicei în mijlocul încăperii, era împinsă într-un colţ. Fotoliul cel mare, în care şedea de obicei doamna Gerdy, era tras lângă fereastră, şi un ziar deschis zăcea jos. Detectivul amator înregistra toate astea dintr-o privire.

„Sper că nu s-a întâmplat nimic rău?” întrebă el direct.

„Oh, să nu mă întrebaţi, domnule Tabaret, am tras o spaimă, dumnezeule, ce spaimă… Dar ce să mai zic…”.

„Spune repede ce s-a întâmplat?”.

„Doar ştiţi că doamna e foarte bolnavă, de aproape o lună. Nu mănâncă mai nimic. Azi dimineaţă mi-a zis…”.

„Bine. Bine, dar astă seară?”

„După cină, doamna s-a întors în salon. S-a aşezat pe fotoliu şi a luat unul dintre ziarele domnului Noël. De-abia începuse să-l răsfoiască, când a scos un ţipăt, un ţipăt îngrozitor, nu vă mint. Ne-am repezit la ea – doamna zăcea pe covor ca moartă Domnul Noël a ridicat-o şi a dus-o în camera ei. Am vrut să chem medicul, dar domnul Noël a zis că nu e nevoie, ştia el ce are”

„Şi cum se simte acum?”.

„Şi-a revenit. Aşa cred, căci domnul Noël mi-a spus să plec. Ştiu doar că mai adineauri vorbea, chiar foarte tare, căci am auzit tot. Oh, domnule Tabaret… E nemaipomenit...”.

„Ce?”.

„Ce i-a zis domnului Noël”.

„Aha, din astea-mi eşti! Oare e frumos să asculţi la uşă?”. „Nu, domnule Tabaret, vă jur, doar doamna striga ca o nebună. A zis…”

„Draga mea”, spuse domnul Tabaret aspru, „nu-i frumos să tragi cu urechea. Întreab-o pe Manette”.

Slujnica ruşinată voia să se scuze într-un fel..

„Destul!” o întrerupse Tabaret. „Vezi-ţi de treburile dumitale. Nu vreau să-l deranjez pe domnul Noël, îl voi aştepta aici”.

Satisfăcut de mica lecţie dată slujnicei, ridică ziarul şi se aşeză în colţul de lângă cămin, după ce apropiase sfeşnicul, să vadă mai bine.

Nu trecu un minut, că ţâşni ca un arc, abia stăpânindu-se să nu scoată un strigăt de spaimă. Privirea îi căzuse pe următoarea ştire:

„O îngrozitoare crimă a băgat spaima în cătunul La Jonchère. O văduvă săracă, pe nume Lerouge, care se bucura de stima şi simpatia oamenilor din regiunea întreagă, a fost ucisă în propria ei casă. Reprezentanţi ai autorităţilor au sosit la faţa locului şi avem motive să presupunem că poliţia se află pe urmele celui care a comis această

teribilă crimă”.

„Ei drăcie!”, îşi spuse Tabaret, „oare doamna Gerdy…?”.

Era doar o idee care-i trecuse fulgerător prin minte. Imediat îşi reluă locul în fotoliu. Ruşinat, murmură:

„S-o iau mai uşurel. Cazul ăsta mă cam zăpăceşte. Nu mai e mult şi n-am s-o visez decât pe văduva Lerouge. La fiecare colţ dau peste văduva Lerouge”.

Şi, totuşi, o curiozitate neraţională, îl făcu să parcurgă repede tot ziarul. În afara celor câteva rânduri, nu găsi nimic care să justifice un leşin, un strigăt, ba chiar cea mai mică nelinişte.

„Oricum, e o coincidenţă stranie”, îşi zise incorigibilul detectiv amator.

Abia după asta observă că ziarul era rupt la marginea de jos şi mototolit parcă de o mână strânsă, convulsiv. Şi şopti :

„Ciudat! Ciudat, într-adevăr!”.

Noël făcea vizibile eforturi să pară calm, să-l asculte pe oaspete şi să-i răspundă. Domnul Tabaret era atât de preocupat de propria agitaţie, încât nu observă nimic.

„Dar spuneţi-mi măcar cum s-au petrecut lucrurile”.

Tânărul ezită o clipă, de parc-ar fi vrut să ia în sinea sa o hotărâre. Nu era pregătit pentru o asemenea întrebare, nu ştia ce anume să răspundă. Stătu mult timp pe gânduri. În cele din urmă, spuse:

„Doamna Gerdy a rămas uluită aflând, deodată, din ziar, că o femeie pe care o cunoştea a fost omorâtă”.

„Cum-aşa?” exclamă Tabaret.

Surprins, fu cât pe-aci să trădeze legătura sa cu poliţia. Nu lipsi mult să exclame: „Cum, mama dumneavoastră a cunoscut-o într-adevăr pe văduva Lerouge?”, Norocul lui că se stăpânise şi-şi ascunsese satisfacţia provocată de ideea că va putea afla fără efort, tot trecutul văduvei Lerouge.

„Era sclava doamnei Gerdy”, continuă Noël. „Îi era devotată trup şi suflet, şi ar fi trecut prin foc pentru ea”.

„Şi dumneavoastră aţi cunoscut-o pe această femeie, dragul meu Noël?”.

„N-o mai văzusem de foarte multă vreme”, răspunse Noël cu voce melancolică, „dar am cunoscut-o, şi am cunoscut-o bine. Trebuie să mărturisesc chiar că am iubit-o. A fost doica mea”.

„Ea!… Aceasta femeie!…” bolborosi Tabaret. De data asta, el era cel împietrit de mirare. Văduva Lerouge – doica lui Noël! Părea ieşit din minţi de entuziasm. Providenţa îl alesese, deci, drept instrument al ei, şi îl purta acum de mână. Va obţine, deci, toate informaţiile de care avea nevoie. Şi când te gândeşti că, acum o jumătate de oră, era gata să cadă în braţele desperării. Mut de uimire, şedea în faţa lui Noël. Era clar, trebuia să spună ceva.

„Mare nenorocire”, bâigui în cele din urmă.

„Pentru doamna Gerdy, poate”, răspunse Noël cu mină posomorâtă, „dar pentru mine e o catastrofă. Sunt lovit în inimă prin asasinarea bietei femei. Această moarte, dragul meu Tabaret, îmi distruge toate visele de viitor şi spulberă frumoasele mele speranţe. Ar fi trebuit să răzbun mai mult decât o simplă jignire, dar această dispariţie îmi smulge armele din mână. Sunt pradă celei mai neputincioase desperări. Da. Da, sunt cu-adevărat nenorocit!”

„Dumneavoastră, nenorocit!” strigă Tabaret, mişcat adânc de durerea prea iubitului său Noël. „În numele cerului, ce vi se întâmplă?”

„Sufăr”, murmură avocatul, „oh, cât de mult sufăr! Nu numai pentru că această nedreptate nu va fi, probabil, nicicând răzbunată. Acum, sunt expus fără apărare celor mai josnice calomnii. Se va spune despre mine că sunt un escroc viclean, un om ros de ambiţii, un intrigant abject”.

Domnul Tabaret îşi frământa creierul. Nu reuşi să găsească nici o legătură între onoarea lui Noël şi crima din La Jonchère. Mii de gânduri îl chinuiau.

„Tinere prieten”, îi spune, „reveniţi-vă. Oare cum ar putea să vă atingă calomnia? Curaj, aveţi camarazi buni! mai sunt şi eu pe-aici! Aveţi încredere în mine, spuneţi-mi cauza supărării dumneavoastră, şi al naibii să fiu dacă amândoi..”

Avocatul se ridică brusc, ca şi cum i-ar fi venit, subit, o idee.

„Ei bine”, îl întrerupse pe Tabaret, „fie, am să vă spun totul. M-am plictisit să port singur povara unui secret ce ameninţă să mă sufoce. Rolul care-mi revine depăşeşte forţele mele, îmi răpeşte chiar respectul de sine. Am nevoie de un prieten care să mă consoleze, de un sfetnic a cărui voce să-mi dea curaj, căci în singurătate eşti prost judecător al propriilor interese, iar această crimă mă aruncă într-un abis al îndoielii”.

„Ştiţi doar că sunt cu totul al dumneavoastră”, răspunse Tabaret. „E ca şi cum aţi fi propriul meu fiu. Dispuneţi, aşadar, de mine fără ezitări”.

„Ascultaţi-mă, deci”, începu avocatul… „Dar nu, nu aici. Nu vreau să fim auziţi. Să mergem în camera mea de lucru”.

CAPITOLUL IV

După ce Noël şi domnul Tabaret se aşezară unul în faţa celuilalt, cel din urmă deveni, deodată, neliniştit – îşi dădu seama că uşile erau închise cu grijă.

„Şi dacă mama dumneavoastră are nevoie de ceva?” remarcă acesta.

„Dacă sună doamna Gerdy”, răspunse Noël, scurt şi aspru, „slujnica o să meargă să vadă ce vrea”. Această indiferenţă, această lipsă de interes îl uimi pe domnul Tabaret, care era obişnuit cu semnele celor mai drăgăstoase relaţii între mamă şi fiu.

„Dar, în numele cerului, liniştiţi-vă, nu vă lăsaţi copleşit. Observ că aţi avut o mică discuţie cu mama dumneavoastră, dar până mâine o veţi fi uitat. Vă rog să renunţaţi la tonul glacial atunci când vorbiţi despre ea. Şi de ce-i spuneţi „doamna Gerdy?”.

„De ce?” întrebă avocatul cu glas stins, „de ce?”. Se ridică de pe scaun, făcu câţiva paşi şi se opri lângă Tabaret:

„Pentru că, domnule Tabaret, doamna Gerdy nu e mama mea”.

Aceste cuvinte îi loviră ca o măciucă pe bătrânul detectiv amator. Rămase năucit.

„Dar…”, se bâlbâi de parc-ar fi vrut să respingă o afirmaţie imposibilă, „daţi-vă seama ce spuneţi! E posibil, oare? De necrezut!”.

„Da!” răspunse Noël, cu emfaza caracteristică. „De necrezut, şi totuşi aşa e. Asta înseamnă că de peste treizeci de ani – de la naşterea mea, deci – femeia asta joacă cea mai teribilă şi, totodată, mârşavă comedie, de dragul fiului ei – căci are un fiu – şi spre dezonorarea mea”.

„Amice…”, începu din nou Tabaret, care în spatele acestor revelaţii vedea reapărând fantoma văduvei Lerouge.

Dar Noël nu-l asculta. Acest tânăr sobru, rezervat şi atât de interiorizat nu mai era în stare să-şi stăpânească mânia.

„A existat, oare, vreodată un om înşelat cu atâta cruzime, dus de nas ca un prost, într-un fel atât de jalnic! Am admirat-o, am iubit-o pe această femeie, m-am străduit să-i ofer toate dovezile posibile ale afecţiunii mele. I-am jertfit tinereţea mea! Iar ea? Cât de mult trebuie să-şi fi râs de mine! Mârşăvia ei a început să dea rod din clipa în care m-a luat în braţe pentru prima oară. A reuşit să-şi joace rolul făţarnic până în ultimele zile, fără a se trăda măcar o dată. Dragostea pentru mine – simplă ipocrizie! Devotamentul ei – falsitate! Tandreţe – nici urmă! Iar eu am adorat-o cu adevărat! De ce, oare, era nevoie de această escrocherie de-a dreptul eroică, de toate măsurile de precauţie? Ca să mă înşele, să mă trădeze, să mă jefuiască şi să mă fure, pentru a da bastardului ei tot ceea ce-mi aparţine de drept; numele – un nume mare, averea – uriaşă…”.

„Ne apropiem mai mult de soluţie” se gândi Tabaret, redevenit cu toată fiinţa detectivul amator: Spuse cu glas tare:

„E foarte grav ceea ce afirmaţi, scumpe Noël, foarte grav. Ar trebui să-i atribuim doamnei Gerdy un grad de îndrăzneală şi dibăcie neobişnuit pentru o femeie. Trebuie să fi avut ajutoare, sfetnici, care au făcut-o să acţioneze în acest fel. Cine ar putea fi complicii ei? Singură n-ar fi fost în stare să facă toate astea. Soţul ei…”.

„Soţul ei” râse avocatul cu amărăciune. „Constat că şi dumneavoastră aţi crezut-o văduvă. Ei bine, n-a avut nici un soţ, n-a existat nici un domn Gerdy. Sunt bastard, dragul meu Tabaret, bastard! Noël – fiul domnişoarei Gerdy. Tatăl – necunoscut. „Doamne”! strigă Tabaret. „De asta, deci, nu s-a putut realiza căsătoria dumneavoastră cu domnişoara Lavernois, acum patru ani?”.

„Da, din cauza asta, bătrâne prieten. Şi de ce nenorocire a fost ferit acest mariaj, cu o femeie pe care am iubit-o! Nu i-am luat-o însă în nume de rău celei pe care o numeam mamă. Plângea, se autoacuza, părea disperată, iar eu, blegul de mine, o consolam cum puteam, îi uscam lacrimile şi o scuzam în faţa ei însăşi. Nu, n-a avut soţ. Oare femei de teapa ei au vreodată soţi? A fost metresa tatălui meu, iar când acesta s-a săturat, i-a dat la despărţire trei sute de mii de franci pentru plăcerile oferite.

Furios la culme, Noël ar fi continuat multă vrem cu acuzaţiile, dacă nu l-ar fi oprit Tabaret. Acesta simţea că povestea va decurge exact cum presimţise, şi nerăbdarea de a afla dacă a ghicit bine îl făcu să uite aproape de nenorocirea lui Noël.

„Dragă prietene, să nu ne lăsăm induşi în eroare de pasiune. Vreţi să acceptaţi un sfat de la mine? Poate că sunt singurul om care vă sfătuieşte bine. Să procedăm, deci, sistematic. Cum aţi aflat toate astea? Aveţi dovezi, unde sunt ele?”

Tonul hotărât al detectivului amator ar fi trebuit să trezească atenţia avocatului, dar acesta nu-i acordă atenţie şi-i răspunse fără ezitări:

„Ştiu toate astea de trei săptămâni. Datorez descoperirea pur şi simplu întâmplării. Am indicii importante, care ar putea trece drept dovezi, deşi sunt doar indicii. Un cuvânt al văduvei Lerouge le-ar putea întări, un singur cuvânt. Acest cuvânt însă nu-l mai poate rosti, fiindcă a fost asasinată, dar mie mi l-a spus. Doamna Gerdy va nega acum totul, ar nega chiar şi cu capul pe buturugă. Tatăl meu va fi şi, el împotriva mea… Am indicii, dar valoarea acestora a fost anulată de o odioasă crimă”.

„Vă rog să-mi povestiţi totul”, îl rugă domnul Tabaret, după câteva clipe de gândire, „totul, m-auziţi? Bătrânii sunt uneori cei mai buni sfetnici. Vom medita după aceea împreună”..

„Acum trei săptămâni, începu Noël, am avut nevoie de câteva

documente, şi am deschis biroul doamnei Gerdy, ca să le caut. Din lipsă de atenţie, am tras prea tare un sertar, câteva hârtii au căzut jos; mi-a sărit în ochi un pachet de scrisori. Nu-mi pot explica azi, cum s-au întâmplat lucrurile, dar un impuls de neînfrânt m-a făcut să deschid pachetul şi să citesc prima scrisoare".

„N-a fost frumos din partea dumneavoastră", constată Tabaret.

„Aşa o fi, dar de citit am citit-o. După zece rânduri, mi-am dat seama că nu poate fi vorba decât de corespondenţa cu tatăl meu, al cărui nume doamna Gerdy, în ciuda insistenţelor şi rugăminţilor mele, mi-l tăinuise. Veţi înţelege cât de mare mi-a fost agitaţia. M-am închis în această încăpere şi am înghiţit pur şi simplu întreaga corespondenţă, de la un capăt la celălalt".

„Şi aţi fost pedepsit crunt pentru fapta asta, sărmane prieten!"

„E-adevărat, dar cine ar fi rezistat în locul meu? Lectura asta m-a lovit în inimă, căci mi-a dăruit certitudinea celor despre care v-am povestit azi".

„Aţi păstrat barem scrisorile?"

„Le am aici, domnule Tabaret", răspunse Noël, „şi deoarece, ca să-mi daţi un sfat, trebuie să fiţi în temă, vi le voi citi".

Avocatul deschise unul dintre sertarele biroului său şi scoase un teanc de scrisori.

„O să înţelegeţi că am să vă scutesc de toate detaliile neimportante, deşi şi acestea sunt de natură să completeze restul. Voi desprinde doar pasajele mai importante, cu referire directă la prezenta chestiune".

Tabaret îşi căută o poziţie confortabilă în fotoliu, arzând de nerăbdare. Faţa, şi ochii săi exprimau atenţia cea mai aprinsă. După ce răsfoi câteva scrisori, Noël alese în sfârşit una şi începu să, citească. Vocea lui tremura la multe pasaje, oricât se străduia să-şi menţină calmul.

„Draga mea Valérie – Valérie e doamna Gerdy", explică el.

„Ştiu, ştiu. Vă rog să nu vă întrerupeţi". Noël continuă!

„Azi e o zi frumoasă. Dimineaţă am primit scrisoarea ta, dragă, pe care am acoperit-o cu sărutări. Am citit-o de nenumărate ori şi am pus-o lângă celelalte, aproape de inima mea. Nu te-ai înşelat, deci, şi e adevărat: cerul ne este binevoitor şi ne dăruieşte cununa cea mai de preţ a pasiunii noastre. Vom avea un fiu. Voi avea un fiu de la adorata mea Valérie – imaginea ei vie. Ah, de ce suntem despărţiţi de o distanţă atât de mare? De ce n-am aripi ca să pot zbura spre tine, să pot cădea în genunchi în faţa ta, să te pot cuprinde cu braţele mele, beat de fericire! Niciodată n-am blestemat atât de amarnic legătura nefastă la care am fost silit de familia mea necruţătoare. Nu pot decât să urăsc pe femeia care-mi poartă numele împotriva voinţei mele, şi ea, e drept, o victimă inocentă a barbariei părinţilor noştri. Dar lucrul cel mai dureros este că e pe cale de a mă face tată. Cine poate să simtă

durerea mea la gândul viitorului acestor doi, copii? Unul, fiul iubitei mele Valérie, nu va avea nici tată, nici familie, nici măcar un nume, deoarece o lege făcută să ducă la desperare orice suflet simţitor mă împiedică să-l recunosc. Celălalt, în schimb, copilul soţiei detestate, va fi prin naştere bogat şi nobil, înconjurat de dovezi de respect şi onoruri. Va ocupa un loc important în societate. Simplul gând legat de această nedreptate strigătoare la cer mi-e insuportabil. Ce se poate face pentru a o îndrepta? Nu ştiu. Dar fii sigură că o voi îndrepta. Fiului atât de dorit, fiului iubit cu adevărat i se cuvine tot ce am mai bun".

„De unde e trimisă scrisoarea asta?" întrebă Tabaret.

„Priviţi", răspunse Noël, şi-i întinse lui Tabaret scrisoarea datată „Veneţia, decembrie".

„Sper că sesizaţi importanţa acestei prime scrisori", continuă avocatul. „Ea schiţează în linii mari situaţia de atunci; tatăl meu îşi adoră metresa şi-şi urăşte soţia. Ambele femei sunt însărcinate în acelaşi timp, iar el exprimă în scrisoare nemijlocit sentimentele sale faţă de cei doi copii. Către fârşit, se întrezăreşte deja planul pe care l-a pus mai târziu în practică, în ciuda tuturor legilor omeneşti şi divine"

„N-are nici un rost să pierdem vremea acum", îl întrerupse Tabaret. „Slavă domnului! Ceea ce mi-aţi citit până acum vorbeşte desluşit. Nu sunt mare specialist în materia asta, nu, sunt lipsit de prejudecăţi asemenea unui simplu jurat, dar chestiunea mi-e limpede".

„Trec peste câteva scrisori", continuă Noël, „şi ajung la următoarea. E destul de lungă şi plină de lucruri în afara problemei care ne interesează. Dar sunt două pasaje care dovedesc că tatăl meu era tot mai preocupat de acelaşi gând:

„Soarta, mai puternică decât voinţa mea, mă leagă de această ţară, dar sufletul meu e la tine, Valérie. Gândurile mi se îndreaptă necontenit spre copilul nostru. Iubito, ai grijă de sănătatea ta. Te roagă iubitul tău. Ultima pagină a scrisorii de răspuns îmi sfâşie inima. E o jignire pentru, mine, dacă-ţi faci atâtea griji pentru copilul nostru! Cerule! Mă iubeşte, mă cunoaşte, şi e totuşi îngrijorată!".. Sar peste două pagini cu declaraţii pasionate, spuse Noël, şi mă mărginesc a vă citi următoarele rânduri finale :

„Sarcina contesei devine tot mai greu de suportat. Nefericită soţie! O urăsc, şi regret. Pare să bănuiască ceva – cauza tristeţii şi a tăcerii mele. Supunerea timidă, blândeţea ei neschimbată ar pute sugera ideea că cere iertare pentru faptul că sunt legat de ea. Biată victimă! Poate că şi ea şi-a dăruit inima înainte de a fi fost târâtă la altar. Am avea, deci, de suportat aceeaşi soartă. Inima ta generoasă va găsi o scuză pentru compasiunea mea".

Femeia despre care e vorba e mama, spuse avocatul cu voce tremurătoare. „O sfântă! Şi-şi mai cere şi iertare pentru că îi e milă de

ea. Biata femeie!” Trecu cu mâna peste ochi, de parc-ar fi vrut să-şi şteargă lacrimile, şi adăugă: „E moartă!”..

În ciuda nerăbdării sale, Tabaret nu îndrăzni să scoată nici un cuvânt, Simţea de altfel compasiune pentru durerea tânărului său prieten şi voia să i-o arate. După o tăcere mai îndelungată, Noël înălţă capul şi luă din nou în mână scrisorile.

„Toate scrisorile care urmează”, spuse el, „arată cât de tare l-a preocupat pe tata gândul legat de fiul său nelegitim. Le las deoparte. Dar aici, pasajul acesta m-a izbit în mod special. Scrisoarea e de la Roma, din 5 martie:

„Fiul meu, fiul nostru – asta e grija mea cea mai mare, unica mea grijă. Cum să-i asigur viitorul pe care-l visez? Un mare senior de altădată nu cunoştea o astfel de grijă. Se ducea pur şi simplu la rege, care, cu o semnătură, deschidea copilului drumul spre lumea cea mare. Azi, regele abia e în stare să-şi ţină în frâu supuşii gata de revoltă, e ca şi lipsit de putere. Aristocraţia şi-a pierdut privilegiile, iar oamenii din înalta societate sunt trataţi la fel ca ultimii sărăntoci”.

Iar mai jos se puteau citi următoarele:

„Îmi face atât de bine să-mi imaginez cum va fi fiul nostru. De la mama lui va avea sufletul, spiritul, frumuseţea — tot ce-l va face atrăgător. De la tatăl lui va avea mândria, curajul şi toate însuşirile unei obârşii nobile. Cum va fi celălalt? Tremur la acest gând. Ura nu poate zămisli decât monştri. Cerul păstrează puterea şi frumuseţea pentru copiii născuţi din dragoste”.

„Monstrul sunt eu!”, spuse avocatul, cu mânie reţinută. „Celălalt, în schimb… Dar să lăsăm asta. Tot ce v-am înşirat sunt doar preliminariile unei fapte monstruoase. Am vrut să vă înfăţişez pentru început doar căile greşite pe care a fost condus de pasiune tatăl meu. Ajungem îndată la final”.

Tabaret se mira de focul acelei iubiri în a cărei cenuşă scormonea Noël acum. Poate că era în stare s-o înţeleagă mai bine fiindcă îi aducea aminte de propria lui tinereţe. Ştia cum te poate învălui o asemenea pasiune şi ardea de nerăbdare să afle tot.

„Spre deosebire de epistolele interminabile din care v-am citit unele extrase, iată aici o simplă şi modestă scrisorică. Datează de la începutul lunii mai şi e expediată de la Veneţia. Tonul e laconic, dar foarte decis:

„Dragă Valérie,

Ţine-mă, te rog, la curent cu data aproximativă a naşterii copilului. Aştept răspunsul tău cu o nerăbdare pe care ai putea s-o înţelegi doar cunoscând planurile mele pentru copilul nostru!”.

„Nu ştiu”, spune Noël, „dacă doamna Gerdy a înţeles despre ce e vorba, dar e cert că a răspuns imediat, căci în ziua de paisprezece tatăl meu i-a scris următoarele:

„Răspunsul tău, scumpa mea, sună mai bine decât speram. Planul imaginat de mine e, deci, realizabil. Încep să fiu mai liniştit. Fiul nostru îmi va purta numele şi nu va trebui să mă despart de el. Va creşte şi va fi educat în apropierea mea, în casa mea, sub ochii mei, în braţele mele. Mâine plec la Neapole, de unde îţi voi scrie amănunţit. Orice s-ar întâmpla – chiar dacă ar fi să-mi neglijez importantele obligaţii de aici –, voi fi în ceasul decisiv la Paris. Prezenţa mea îţi va dubla curajul, dragostea mea, îţi va alina durerea…”.

„Scuzaţi-mă vă rog, dacă vă întrerup, dragă Noël, spuse Tabaret, ştiţi cumva ce obligaţii importante l-au ţinut pe tatăl dumneavoastră atâta timp în străinătate?”.

„Tată meu, răspunse avocatul, fusese, în ciuda vârstei sale nu prea înaintate, însărcinat cu o misiune secretă în Italia. Tatăl meu e contele Rhéteau de Commarin”.

„Ei drăcie, scăpă Tabaret şi, cu dinţii încleştaţi, de parc-ar fi vrut să-şi fixeze numele pentru vecie, repetă de câteva ori: „Rhéteau de Commarin, Rhéteau de Commarin…”.

„La mijlocul lui mai”, continuă Noël, „tatăl meu se afla la Neapole. Acolo s-a întâmplat că un om inteligent, un diplomat iscusit, un nobil, orbit de o pasiune nesăbuită, a conceput un plan monstruos, şi l-a mai aşternut şi pe hârtie. Ascultaţi cu atenţie:

„Scumpa mea,

Bătrânul meu valet, Germain, îţi va aduce această scrisoare. Îl trimit repede în Normandia cu această misiune de o extremă delicateţe. E unul dintre acei servitori puţini şi rari, pe care te poţi baza întru totul. A venit momentul să-ţi dezvălui planurile mele. În mai puţin de trei săptămâni voi fi la Paris. Dacă nu mă înşel, contesa va naşte cam în acelaşi timp cu tine. Trei, patru zile diferenţă nu contează. Ascultă ce am decis:

Cei doi copii ai mei vor fi încredinţaţi la două doici din N., unde se află aproape toate moşiile mele. Una dintre aceste femei, pentru care garantează Germain şi la care îl trimit, va cunoaşte planul meu. Ei i-l voi încredinţa pe fiul nostru. Cele două femei vor părăsi Parisul în aceeaşi zi, iar Germain o va însoţi pe cea care are grijă de fiul contesei.

Un incident aranjat de Germain le va sili pe cele două femei să înnopteze la acelaşi han şi chiar să doarmă în aceeaşi cameră. În timpul nopţii, doicile noastre vor schimba copiii.

Am planificat totul cu precizie, şi-ţi voi da îndată toate explicaţiile. La fel, am luat toate măsurile pentru ca secretul nostru să fie păstrat. Germain are misiunea să procure la Paris două port-bebé-uri la fel. Te rog să-l sfătuieşti de unde să le cumpere:

Inima ta de mamă, dragă Valérie, va suferi, desigur, la gândul că vei fi privată de copilul tău. Dar imaginează-ţi numai ce posibilităţi îi sunt

oferite prin sacrificiul tău. Oricât de multă tandreţe nu-i poate înlocui aceste şanse! Iar în ceea ce priveşte celălalt copil – cunosc mărinimia ta –, vei fi bună şi cu el. Îmi vei putea dovedi şi astfel dragostea ta. Nici el nu va avea de ce să se plângă. Nu va şti nimic, nu-i va lipsi nimic, iar ceea ce viaţa îi poate oferi pe lumea asta va avea. Să nu spui că păcătuiesc. Nu, draga mea. Pentru ca planul nostru să reuşească, trebuie să conchidă atâtea date fericite, încât, fără ajutorul providenţei, am fi sortiţi eşecului. Dacă izbutim să ne realizăm dorinţele, înseamnă că cerul e cu noi".

„Exact ceea ce m-aşteptam", murmură Tabaret.

„Iar acest nenorocit mai îndrăzneşte să invoce şi providenţa! Are nevoie de bunul Dumnezeu drept complice!?"

„Dar cum a primit mama dumneavoastră..." începu Tabaret. „Vă rog să mă iertaţi, cum a primit doamna Gerdy această propunere?"

„Se pare că la început a refuzat, căci iată, aici, cam douăzeci de pagini de care a avut nevoie contele ca s-o facă să-şi schimbe părerea. Oh, femeia asta!..."

„Vedeţi, amice, să încercăm să nu fim nedrepţi. Se pare că daţi toată vina pe doamna Gerdy. Să fim cinstiţi! Contele are mult mai mult dreptul la mânia dumneavoastră decât ea!" „Da, îl întrerupse Noël, contele e vinovat! El e autorul acestor maşinaţii infame, şi totuşi nu-l urăsc. A comis o crimă, dar are o scuză: pasiunea. Şi apoi, tatăl meu nici nu m-a înşelat, aşa cum a făcut fiinţa asta infamă, clipă de clipă, treizeci de ani la rând. Iar contele de Commarin a şi fost pedepsit atât de aspru, că nici, nu pot, azi, decât să-l iert şi să-l compătimesc" .

„Ah, a fost, deci, pedepsit?" voia să ştie Tabaret.

„Da, într-un fel groaznic, după cum veţi vedea de îndată. Dar lăsaţi-mă să continui. Pe la sfârşitul lui mai, contele trebuie să fi venit la Paris, căci schimbul de scrisori se opreşte subit. A revăzut-o pe doamna Gerdy şi a pregătit amănuntele pentru executarea planului. Iată aici o scrisoare ce spulberă orice îndoială cu privire la asta. Vedeţi blazonul? Târgul s-a încheiat, iar femeia care s-a declarat gata să fie unealta tatălui meu se află la Paris. El îi comunică metresei sale:

„Dragă Valérie,

Germain m-a anunţat de sosirea doicii fiului tău – a fiului nostru. Se va prezenta la tine în cursul zilei. Ne putem bizui pe ea, de altfel primeşte o răsplată princiară. Să nu vorbeşti, totuşi, cu ea despre toată povestea. I s-a sugerat că tu nu ştii nimic. Vreau să port singur răspunderea, e mai bine aşa. Femeia din N. s-a născut pe pământul nostru şi a crescut în casa noastră. Soţul ei e un brav marinar. Ea se numeşte Claudine Lerouge. Şi acum, curaj, draga mea! Îţi cer cel mai mare sacrificiu care se poate cere unei mame. Cerul ne ocroteşte, nu încape nici o îndoială în această privinţă. Restul depinde de viitor, de prudenţa şi iscusinţa noastră, şi totul va merge bine".

Tabaret se lămurise cel puţin într-o privinţă: investigaţiile cu privire la trecutul văduvei Lerouge erau, acum, un fleac. Şi, astfel, îi fu greu să-şi înăbuşe un „în sfârşit!", pe care Noël nu-l auzi însă.

„Cu această comunicare", continuă avocatul, se încheie corespondenţa între conte.

„Cum!", îl întrerupse Tabaret, „asta-i tot ce aveţi în scris?"

„Mai am. Zece rânduri, scrise cu mulţi ani mai târziu, nu lipsite de importanţă, dar neputând servi drept dovadă".

„Ce păcat!" murmură Tabaret.

Noël puse teancul de scrisori pe masă, se îndreptă din nou către prietenul lui şi îl privi ţintă în ochi.

„Să presupunem, începu el încet, accentuând silabă după silabă, să presupunem că asta ar fi tot ce ştiu. Să presupunem că nu știu mai mult decât aţi aflat până acum. Care ar fi sentinţa dumneavoastră?"

Tabaret nu răspunse imediat. Cântărind posibilităţile rezultate din scrisorile contelui Commarin, rămase câteva clipe tăcut.

„Atât pot să spun: în faţa mea, nu sunteţi fiul doamnei Gerdy", zise în cele din urmă.

„Şi cu asta aveţi dreptate", răspunse avocatul răspicat. „Vă puteţi imagina, cred, că am fost la Claudine. Biata femeie, care m-a hrănit cu laptele ei, ţinea la mine Suferea din cauza nedreptăţii care mi se făcuse şi era chinuită de gândul complicităţii ei. Era frământată de remuşcări, şi mi s-a destăinuit. Planul simplu, dar rafinat, al contelui, a reuşit fără dificultăţi. Trei zile după naşterea mea, totul era aranjat: eu, un biet copil neajutorat, am fost trădat de propriul meu tată, deposedat de drepturi de însuşi ocrotitorul meu natural! Biata Claudine ! Mi-a promis că va depune mărturie, pentru mine de îndată ce-mi voi revendica drepturile !"

„Şi a murit luând cu ea secretul", murmură Tabaret.

„Poate!", răspunse Noël, „dar mai am o speranţă: Claudine avea câteva scrisori, în parte ale contelui, în parte ale doamnei Gerdy. Scrisori redactate foarte univoc şi clar. Vor fi, desigur, găsite, sunt decisive. Am avut aceste scrisori în mână, le-am citit. Claudine voia să mi le dea. Măcar de le-aş fi luat!".

Dar nu! În această direcţie, nu mai exista aproape nici o speranţă, asta o ştia Tabaret mai bine decât oricine: scrisorile acestea fuseseră obiectul asasinatului de la La Jonchère. Le găsise şi le arsese împreună cu alte hârtii, în soba aceea. Bătrânul detectiv începu acum să înţeleagă legăturile.

„După tot ce ştiu până acum", zise el, „şi cunosc povestea dumneavoastră aproape tot atât de bine ca pe a mea, mi se pare că domnul conte nu şi-a prea respectat promisiunile făcute doamnei Gerdy – de a-i asigura condiţii materiale strălucite".

„Nu le-a respectat deloc, dragă amice!"

„Dar asta-i nemaipomenit!”, strigă Tabaret revoltat. „Asta-i o infamie mai mare decât cealaltă!”

„Nu-l acuzaţi pe tatăl meu!”, răspunse Noël, cu greutate. „Legătura lui cu doamna Gerdy a mai durat multă vreme. Îmi amintesc de un bărbat impunător care mă vizita uneori la internat, nu se poate să fi fost, altcineva decât contele. Dar apoi a intervenit ruptura”.

„Desigur, un mare domn”, spuse, ironic, Tabaret.

„Răbdare, înainte de a da sentinţa”, îl întrerupse avocatul.

„Domnul de Commarin avea motive bine întemeiate. Metresa îl înşela, el aflase şi, în mânia lui, a rupt legătura. Cele câteva rânduri de care v-am vorbit adineauri au fost scrise cu acest prilej”.

Noël fu, nevoit să caute câtva timp, până ce scoase din teancul de scrisori o foaie mototolită mai mult decât celelalte, din care era vizibil că fusese citită de mai multe ori.

„Iată, vedeţi”, spuse cu amărăciune, „doamna Gerdy nu mai e „mult iubita Valérie”. Şi mai departe:

„Un prieten crud – chiar şi bunii prieteni trebuie, uneori, să fie cruzi – mi-a deschis ochii. Am avut îndoieli. Am pus să fii urmărită, iar acum nu mă mai pot îndoi. Tu, căreia i-am dedicat mai mult decât viaţa, m-ai înşelat, şi încă de multă vreme! Nenorocito! Nu mai sunt sigur nici măcar dacă sunt tatăl copilului tău!”

„Da, scrisoarea asta este o dovadă”, strigă Tabaret, „o dovadă irefutabilă. Ce însemnătate ar fi putut avea pentru conte îndoiala sau certitudinea cu privire la paternitatea sa, când el şi-a sacrificat fiul legitim în favoarea celui ilegitim! Da, da, aveţi dreptate: a fost crunt pedepsit”.

Noël continuă :

„Doamna Gerdy a încercat să se justifice. I-a scris de mai multe ori contelui, dar acesta i-a returnat scrisorile fără a le deschide. Voia să vorbească personal cu el; n-a primit-o. A renunţat apoi la aceste încercări zadarnice, dându-şi seama că totul s-a terminat, când, deodată, intendentul contelui i-a adus o confirmare pentru o rentă în favoarea mea, de peste cincisprezece mii de franci. Fiul ei îmi luase locul, mama mă ruinase”.

Noël fu întrerupt de uşoare bătăi în uşă.

„Cine e!”, întrebă fără să se ridice.

„Domnule Noël”, se auzi vocea slujnicei, „vă cheamă doamna”.

Avocatul părea să ezite.

„Duceţi-vă, tinere”, îl sfătui Tabaret. Să nu fim necruţători Numai ipocriţii sunt necruţători”.

Noël se ridică şi merse la doamna Gerdy. „Bietul băiat”, se gândi Tabaret, rămase singur, „ce descoperire fatală Cât trebuie să sufere! Un tânăr nobil, atât de onest! În naivitatea lui, habar n-are cine l-a lovit. Noroc că văd eu pentru amândoi. Tocmai în acest moment, când

începe să despere, sunt sigur că-i pot ajuta să-şi redobândească drepturile. Datorită celor aflate, sunt pe urmele bune. Acum, până şi un copil ar ghici cine e ucigaşul. Dar cum, cum s-a ajuns la asta ? Mi-o va spune fără să ştie. Dac-aş putea pune mâna măcar pe una dintre scrisori, numai pentru douăzeci şi patru de ore! Ar trebui, totuşi, să ştie cum stă. Pe de altă, parte, dacă-i cer scrisoarea, sunt nevoit să-i dezvălui legătură mea cu poliţia... Mai bine să iau una, indiferent care – vreau să compar scrisul"

Tocmai băgase în buzunar una dintre scrisori, când reapăru avocatul.

Era un bărbat tare, în stare să suporte lovituri, căci se exersase de mult în arta prefăcătoriei – arma indispensabilă a ambiţiosului. Nimic din purtarea lui nu trăda ce se va fi petrecut între el şi doamna Gerdy Era tot atât de rece şi calm ca la toate consultaţiile sale, când asculta nesfârşitele povestiri ale clienţilor săi.

„Cum se simte acum?" întrebă Tabaret.

„Mai prost" răspunse Noël. Deliriează; nu ştie ce vorbeşte. M-a acoperit cu cele mai oribile jigniri şi m-a tratat ca pe un mizerabil. Cred că e pe cale să-şi piardă minţile!"

„Asta ar fi uşor posibil. Dar cred că ar trebui să trimiteţi, totuşi, după un medic".

„Tocmai am cerut să fie adus unul". Avocatul luă din nou loc la biroul lui şi începu să aranjeze scrisorile aflate pe masă în ordinea datării lor. Părea să fi uitat complet că-i ceruse lui Tabaret un sfat şi nu făcea impresia că ar dori să reia conversaţia întreruptă. Domnul Tabaret însă nu era dispus să renunţe la continuare.

„Cu cât mă gândesc mai mult la povestea asta, dragul meu Noël, cu atât mai mult mă surprinde. În locul dumneavoastră, n-aş şti ce să fac, cum să urnesc lucrurile!"

„Da, da, prietene", murmură avocatul trist, „într-o astfel de situaţie trebuie să capituleze chiar şi unul cu experienţă îndelungată".

Bătrânul detectiv îşi înăbuşi cu greu un zâmbet uşor, care i se ivise în colţul gurii.

„Recunosc deschis", spuse străduindu-se să arate cât mai puţin inteligent posibil, „dar cum aţi reacţionat atunci? Prima reacţie va fi fost, probabil, că i-aţi cerut o explicaţie doamnei Gerdy?"

Noël tresări, dar Tabaret nu observă acest lucru. Era prea preocupat să dea discuţiei turnura dorită de el.

„Tocmai asta am făcut", răspunse Noël.

„Şi ce-a spus?"

„Ce era să spună? Oare nu era învinsă de la început?" „Cum, nici n-a încercat să se justifice?"

„Ba da! A încercat imposibilul, a pretins că nu poate explica corespondenţa, că... Dar parcă mai ştiu eu, azi, ce mi-a spus?

Minciuni, infamii, lucruri oribile”.

Avocatul terminase de aranjat scrisorile. Nu observase că lipseşte una. Le legă cu grijă şi le puse în sertarul secret al biroului său. Se ridică şi începu să se plimbe prin cameră, de parc-ar fi vrut să-şi liniştească mânia prin mişcare. Apoi continuă:

„Da, a încercat să mă inducă în eroare. Îşi iubeşte fiul iar gândul că acesta ar fi nevoit să-mi dea înapoi ceea ce mi-a furat îi sfâşie inima. Idiotul de mine, laşul. În prima clipă, nici n-am cutezat să-i vorbesc despre toată povestea! Mi-am zis: „Trebuie să ştii să ierţi. În fond, m-a iubit totuşi”. Dar ce spun?! Ar fi fost în stare să mă vadă torturat fără a vărsa o lacrimă, prin asta, dacă ar fi putut feri, de neplăceri pe fiul ei”.

„L-a anunţat, probabil, pe conte”, spuse Tabaret, continuându-şi meditaţiile.

„E posibil. Dar dacă a făcut acest pas, a fost fără îndoială un eşec, căci contele e plecat şi nu se întoarce la Paris decât la sfârşitul săptămânii”.

„De unde ştii?”.

„Am vrut să-l vizitez pe tatăl meu, să-i vorbesc...”

„Dumneavoastră?”.

„Da, eu. Credeţi cumva că nu vreau să-mi revendic drepturile? Eu, cel jefuit, trădat, să nu-mi fac auzit glasul? De ce să tac? Pe cine am de cruţat? Îmi voi apăra drepturile. Ce vi se pare neobişnuit în asta?”.

„Nimic, dragă prietene! Aţi mers, deci, la domnul de Commarin?”.

„Nu m-am decis imediat să întreprind ceva” răspunse Noe. „Descoperirea m-a zăpăcit în aşa hal, încât era aproape să-mi pierd capul. Am avut nevoie de timp de gândire, de meditaţie. M-au copleşit mii de simţăminte, diverse şi contradictorii. Furia mă orbea, însă îmi lipsea curajul. Eram nedecis, în derută. Mă speria vâlva pe care ar fi provocat-o toată afacerea. Am vrut şi vreau în continuare să-mi redobândesc numele. Nu doream însă să-l pătez. Căutam posibilitatea de a evita scandalul”.

„Şi apoi aţi luat o hotărâre”.

„Da. După două săptămâni de lupte lăuntrice, de spaime continue. Doamne, cât am suferit în timpul acesta! Neglijasem tot, îmi neglijam munca. Ziua mă oboseam până la epuizare ca să pot dormi. Zadarnic! De când am găsit aceste scrisori, nu pot închide un ochi”.

Din când în când, Tabaret se uita pe furiş la ceas: judecătorul de instrucţie dormea, probabil, la ora asta.

„Într-o dimineaţă, în sfârşit, după o noapte de chinuri sufleteşti, mi-am zis că trebuie să pun capăt necazurilor. Eram în acea dispoziţie desperată a multor jucători, care, după ce au pierdut la joc, mizează totul pe o carte, în speranţa că vor câştiga dintr-o lovitură. Mi-am luat inima în dinţi, am comandat o birjă şi m-am lăsat dus la palatul

Commarin”.

Bătrânul detectiv scoase un oftat de uşurare.

„E unul dintre cele mai frumoase palate din Faubourg Saint-Germain, prietene”, continuă Noël, „o clădire cu adevărat princiară, demnă de un om cu douăzeci de milioane, de un adevărat mare senior. Întâi se intră într-o curte mare. În dreapta şi în stânga, se află grajdurile în care stau douăzeci de cai de rasă, apoi aşezările servitorilor. În spate se înalţă palatul, maiestuos şi sever, cu ferestre uriaşe şi trepte duble, din cea mai aleasă marmură. În dosul palatului, se întinde o grădină uriaşă, aş putea spune un parc, umbrit de cei mai bătrâni arbori din Paris”.

Această descriere entuziastă nu-i prea convenea lui Tabaret. Ce putea să facă spre a-l grăbi pe Noël? Un cuvânt nelalocul lui ar fi putut să-i trezească bănuiala, să-i trădeze faptul că nu se adresa numai unui prieten al casei, ci şi colegului lui Gévrol.

„Aţi fost lăsat, deci, să vizitaţi palatul?” întrebă.

„Nu, am făcut aceasta fără să mi se dea voie. De când mă simt unicul moştenitor de drept al lui Rhéteau de Commarin, m-am interesat puţin şi de noua mea familie. Am studiat la bibliotecă istoria ei, o istorie foarte nobilă, trebuie s-o zic. Seara mă furişam, cu tâmplele arzând, lângă casa strămoşilor mei. Nu vă puteţi imagina starea mea sufletească. Aici în m-am născut, mi-am zis, aici ar fi trebuit să cresc, să primesc educaţie şi să fiu azi stăpân! Aşa am tot înghiţit din amarul de care pier exilaţii. Comparam felul de trai al bastardului cu modul meu de existentă, trist şi plin de privaţiuni, şi din nou mă cuprindea mânia. Mă stăpânea o dorinţă nebună să sparg uşile, să mă năpustesc în salon şi să-l dau afară pe intrus pe bastardul domnişoarei Gerdy: „Afară cu tine, bastardule, afară! Eu sunt stăpân aici!” Mă reţinea doar certitudine că voi pune stăpânire pe drepturile mele, de îndată ce voi dori. Da, cunosc acum lăcaşul strămoşilor mei. Iubesc vechile statui, copacii înalţi, pietrele de pavaj, pe care a călcat şi mama mea! iubesc totul, până şi blazonul de deasupra porţii, dovadă a superiorităţii noastre asupra plebei”.

Această ultimă frază se afla într-o contradicţie atât de flagrantă cu ideile de până acum ale avocatului încât Tabaret fu nevoit să se întoarcă puţin cu spatele, pentru a-şi ascunde un zâmbet ironic. „Biată omenire!” reflectă el. „Să auzi şi să nu crezi, e deja un mare senior!”.

„Când m-am dat jos din birjă”, continuă să povestească Noël, „portarul în livrea a ieşit în faţa porţii. L-am întrebat de contele Commarin şi am aflat că e plecat, dar că tânărul conte e acasă. Asta mi-a zădărnicit, e drept, planul, dar m-am decis să-l vizitez cel puţin pe fiu, dacă tatăl nu era de găsit.

Portarul mă văzuse coborând dintr-o birjă închiriată şi m-a măsurat, pentru început, de sus până jos. Se întreba în sinea sa dacă

nu sunt un om prea de rând spre a mi se face onoarea unei audienţe la viconte”.

„Oricum, aţi reuşit să-i convingeţi!”.

„Aşa-i, şi am fost primit de îndată, domnule Tabaret”, răspunse avocatul, cu amărăciune. „Examenul la care m-a supus portarul a decurs favorabil. Cravata mea albă şi haina neagră şi-au făcut efectul: domnul portar m-a predat unui lacheu împodobit cu un smoc de pene, care m-a condus, prin curte, într-un vestibul unde şedeau pe taburete trei sau patru servitori. Unul dintre aceşti domni m-a rugat să-l urmez.

M-a condus pe nişte trepte uriaşe, pe care se putea merge călare, apoi de-a lungul unei galerii de tablouri, prin nişte încăperi spaţioase, dar nelocuite, cu mobilă acoperită cu huse, şi m-a predat, în cele din urmă, valetului tânărului domn Albert. Aşa se numeşte fiul doamnei Gerdy, de fapt, eu mă numesc așa”.

„Înţeleg, înţeleg!”.

„Trecusem examenul, dar am mai fost supus şi unui interogatoriu. Valetul a vrut să ştie de unde vin, ce fac, ce vreau şi dumnezeu mai ştie ce. Am răspuns scurt şi răspicat că sunt cu totul necunoscut vicontelui, dar că doresc să vorbesc cu el despre o afacere importantă. Mi-a oferit un scaun şi a dispărut. După mai bine de un sfert de oră, a revenit şi mi-a comunicat că domnul şi stăpânul său binevoieşte să mă primească”.

Că avocatul interpretase această primire drept un efort era lesne de înţeles. Nu putea să-l ierte pe tânărul viconte Albert pentru lacheii şi valeţii lui. Uita însă zicala atribuită unui cunoscut membru al înaltei aristocraţii: pe lachei îi plăteşti regeşte spre a fi aroganţi, pentru ca tu însuţi să fii scutit de plictiseala şi ridicolul nevoii de a fi arogant. Tabaret se mira de amărăciunea cu care prietenul lui făcea faţă unor astfel de nimicuri.

„Cât de meschin e”, reflectă, „dacă ne gândim că e un om de cultură! Să fie, oare, adevărat ce se zice, că aroganţa servitorimii e cauza urii nutrite de popor împotriva aristocraţilor, chiar când aceştia sunt manieraţi şi prietenoşi?”.

”Am fost condus într-un salonaş simplu mobilat”, reluă Noël firul povestirii, „care avea drept singură podoabă nişte arme. Pereţii erau plini de arme, din toate ţările şi epocile posibile. Niciodată n-am văzut adunate într-o încăpere aşa de mică atâtea puşti, pistoale, săbii şi florete. S-ar fi putut crede că eşti într-un depozit de arme al unui maestru de scrimă”.

Detectivul amator îşi aduse aminte de arma ucigaşului văduvei Lerouge.

„Vicontele stătea pe jumătate culcat pe un divan, când am intrat”, continuă Noël. „Purta un costum negru de catifea şi avea gâtul înfăşurat într-un fular lat de mătase. Nu-i port deloc pică acestui

tânăr. Nu mi-a făcut nici un rău, conştient, nu ştia nimic despre crima comisă de tatăl nostru. N-am ce să-i iau în nume de rău. Arată bine, are maniere aristocratice şi poartă, cu multă nobleţe, un nume asupra căruia n-are drepturi. E cam de statura mea, brunet ca mine, şi mi-ar semăna mult dacă n-ar avea barbă. Arată, e drept, cu vreo cinci-şase ani mai tânăr decât mine - şi nu-i de mirare, căci în viaţa lui de până acum n-a avut nici de luptat, nici de suferit, nici de muncit aşa ca mine. E unul dintre acei norocoşi care sosesc la ţintă înainte de a fi pornit. Când m-a zărit, s-a ridicat şi m-a salutat foarte politicos".

„Aţi fost, probabil, extrem de agitat?", întrebă Tabaret.

„Nu ca acum. Două săptămâni de pregătire chinuitoare îmi tociseră într-un fel această nelinişte. M-am grăbit să preîntâmpin întrebarea întrezărită pe buzele lui, i-am zis: Domnule, nu mă cunoaşteţi, dar persoana mea n-are importanţă în cazul acesta. Vin la dumneavoastră cu o misiune penibilă şi plină de răspundere. E vorba de onoarea numelui ce-l purtaţi!".

„Pesemne că nu m-a crezut, căci a întrebat pe un ton aproape insolent: „Durează mult?",

„Am răspuns scurt: Da".

„Vă rog să nu neglijaţi nici un detaliu", spuse Tabaret; insistent. „Totul e important…".

„Se pare că s-a cam supărat", continuă Noël. „Trebuie să înţelegeţi, a adăugat el „că am dispus deja de timpul meu. Am o întâlnire cu logodnica mea, domnişoara d'Arlange. N-am putea amâna discuţia pe altă dată?".

„Altă femeie!", îşi zise Tabaret.

„Am răspuns vicontelui că discuţia noastră nu comportă amânare şi, deoarece îmi dădeam seama că voia să mă expedieze, am scos din buzunar corespondenţa contelui, i-am întins scrisorile. Recunoscând scrisul tatălui său, a devenit pe loc mai receptiv. S-a declarat de acord să mă asculte şi m-a rugat doar să-i îngădui să trimită o veste acolo unde era aşteptat. A scris în grabă câteva rânduri şi i le-a predat valetului, cu ordinul de a fi duse la palatul marchizei d'Arlange. Apoi m-a condus în biblioteca alăturată.

„Numai o vorbă", îl întrerupse Tabaret. „Aţi avut impresia că l-a mişcat vederea scrisorilor?".

„Nicidecum. După ce a închis cu grijă uşa, m-a invitat să iau loc într-un fotoliu, s-a aşezat şi el, şi m-a rugat să-i spun ce am pe inimă. Eram bine pregătit pentru această conversaţie şi gata să-i dau pe loc lovitura decisivă.

„Domnule", am zis, „sarcina mea e extrem de penibilă. Am să vă relev fapte îngrozitoare. Vă rog insistent să nu-mi spuneţi nimic până nu citiţi scrisorile acestea. Vă conjur, de asemenea, să nu acţionaţi pripit, n-ar ajuta la nimic". El se uita uimit la mine; mi-a răspuns:

„Vorbiţi, vă ascult!”.

M-am ridicat în picioare: „Domnule, îmi permit să vă înştiinţez că nu sunteţi fiul legitim al contelui de Commarin. Această corespondenţă vă va dovedi-o. Fiul legitim trăieşte şi m-a trimis la dumneavoastră”. M-am uitat ţintă în ochii lui în timp ce-i spuneam aceste vorbe; deveniseră mânioşi. O clipă, am crezut că vrea să sară la mine. Şi-a regăsit însă repede calmul.

„Scrisorile?” mi-a spus scurt. I le-am dat.

„Cum?” strigă Tabaret. „Scrisorile originale? Ce imprudență!”.

„De ce?”.

„Şi dacă le-ar… ce ştiu eu…”.

Avocatul puse mâna pe umerii lui Tabaret: „Eram doar de faţă”, spuse încet, „şi, credeţi-mă, nu era nici un pericol”.

Faţa lui Noël trăda în această clipă atâta sălbăticie, încât domnul Tabaret se temu şi se dădu înapoi. „L-ar fi ucis” îşi zise.

„Ca şi azi, în cazul dumneavoastră, l-am scutit pe vicontele Albert de lectura tuturor scrisorilor. I-am recomandat, pentru început, pe cele însemnate, recomandându-i să citească pasajele subliniate cu roşu”.

„Asta i-a prescurtat, desigur, tortura”.

„Şedea în faţa unei măsuţe dintre acelea prea fragile ca să te poţi rezema pe ele. Eu am rămas în picioare şi m-am sprijinit de cămin, în care ardea focul. Îi urmăream fiece mişcare, îi observam chinul. Nu, aşa ceva nu văzusem niciodată, şi nici nu voi mai vedea, de-ar fi să trăiesc o mie de ani în câteva clipe faţa lui s-a schimbat în aşa hal, încât propriul său valet l-ar fi recunoscut cu greu. Scosese batista şi o ducea, din când în când, mecanic, la gură. Devenea tot mai palid, până şi buzele îi păleau, până ce ajunseră ca batista.

Fruntea îi era numai broboane de sudoare, ochii – tulburi. Altfel, nici o exclamaţie, nici un cuvânt, nici un suspin, nici măcar o mişcare, nimic. O clipă, am simţit pentru el o astfel de compasiune, încât voiam să-i smulg scrisorile din mână, să le arunc în foc şi să-l îmbrăţişez, spunându-i: „Eşti doar fratele meu, să uităm tot, să lăsăm lucrurile aşa cum sunt şi să ne iubim ca fraţii”.

Tabaret luă mâna lui Noël într-a sa şi o strânse mişcat.

„Dacă n-am făcut-o”, continuă Noël, „a fost pentru ca m-am întrebat dacă m-ar recunoaşte ca frate fără existenţa scrisorilor”.

„Justă reflecție!”.

„După jumătate de oră, lectura se termină. Vicontele se ridică în picioare şi se apropie de mine. „Aveţi perfectă dreptate, domnule”, spuse. „Dacă aceste scrisori provin de la tatăl meu, lucru de care nu mă îndoiesc, se pare că, într-adevăr, nu sunt fiul legitim al contelui Commarin”. N-am răspuns nimic. „Oricum”, zise el, „e vorba, pentru moment, de simple supoziţii. Mai aveţi şi alte dovezi?”

Eu mă aşteptam şi la cu totul alte obiecţii. „Ar putea depune

mărturie Germain", am răspuns. Dar mi s-a spus că Germain e mort de câţiva ani. Apoi am menţionat-o pe doică, pe văduva Lerouge şi i-am explicat că poate fi găsită uşor dacă ne-am duce la La Jonchère s-o interogăm"

„Şi ce-a răspuns la asta? Întrebă Tabaret, insistent. „Întâi a tăcut, părând să mediteze. Apoi s-a lovit peste frunte şi a zis; „Da, fireşte, acum îmi aduc aminte, o cunosc! L-am însoţit de trei ori pe tata până la ea, şi de fiecare dată i-a oferit o sumă considerabilă"

„I-am atras atenţia asupra faptului că şi asta e o dovadă. El n-a răspuns nimic şi a început să se plimbe prin încăpere. Apoi s-a oprit în faţa mea şi m-a întrebat: „Îl cunoaşteţi, deci, pe fiul legitim al contelui Commarin?"

„Am răspuns: „Eu sunt". A lăsat capul în jos, şoptind:

„Mi-am imaginat". Apoi m-a luat de mână şi a adăugat: „Frate, nu-ţi port pică".

„Mi se pare", spuse Tabaret, „că această remarcă trebuia să vină mai degrabă de la dumneavoastră. Aţi fi fost mult mai îndreptăţit să rostiţi aceste cuvinte".

„Nu, dragă prietene, azi el e cel nefericit. Nu eu sunt acela care am căzut de foarte de sus. Am fost doar neştiutor atâta timp, câtă vreme el…".

Bătrânul detectiv dădu doar din cap. N-avea voie să-şi trădeze gândurile ce-l sufocau.

„În cele din urmă, după o îndelungată tăcere, l-am întrebat ce hotărâre a luat", continuă Noël. „Peste opt sau zece zile îl aştept pe tatăl meu", răspunse. „Îmi veţi mai îngădui, sper, acest răgaz. Voi vorbi cu el şi voi avea grijă să vi se facă dreptate, vă dau cuvântul meu de onoare. Acum luaţi-vă scrisorile şi plecaţi. Vreau să fiu singur. Sunt tulburat. Am pierdut într-o clipă totul : un nume ilustru purtat cu cinste, o poziţie socială unică, o avere uriaşă şi, ceea ce e mai de preţ decât orice, o femeie pe care o iubesc mai presus de viaţă. În schimb, redobândesc o mamă, asta-i adevărat. Ne vom consola unu pe celălalt. Şi mă voi strădui să răscumpăr pierderea suferită de ea, căci sunt sigur că vă iubeşte şi o să plângă după dumneavoastră".

„A spus el asta?".

„Aproape textual!"

„Canalia!" murmură Tabaret, încetişor.

„Ce-aţi spus?" îl întrebă Noël.

"Am spus că pare un om de treabă, pe care aş vrea să-l cunosc"; răspunse.

„Nu i-am arătat scrisoarea care trădează ruptura dintre tatăl meu şi doamna Gerdy", spuse Noël. „Am vrut să-l scutesc de o supărare în plus".

„Iar acum?".

„Aştept întoarcerea contelui. De reacţia lui depinde tot ceea ce voi întreprinde eu. Mâine mă voi duce la tribunal să cer examinarea hârtiilor rămase la Claudine Lerouge. Dacă se găsesc scrisorile, sunt salvat, dacă nu… După cum v-am mai spus, vestea crimei m-a derutat. Cine poate, oare, să mă sfătuiască?”

„Cel mai neînsemnat sfat cere, în acest caz, o reflecţie atentă”, replică Tabaret, care-şi pregătea deja retragerea. „Biete prietene, cât aţi suferit în ultimele săptămâni!”.

„Îngrozitor. Şi dacă mai adăugaţi şi faptul că am griji financiare…”.

„Ce mi-e dat s-aud? Dumneavoastră, care sunteţi atât de econom.. ”.

„Am contractat numeroase obligaţii. Aş fi putut, oare, să mă ating de averea comună pe care am administrat-o până acum?”

„Nu, n-ar fi fost bine. De altfel, sunt încântat că mi-aţi pomenit de acest lucru. Mi-aţi putea face un serviciu?”

„Cu plăcere. Despre ce e vorba?”.

„Imaginaţi-vă, am în biroul meu cincisprezece mii de franci care mă incomodează. Ştiţi, sunt bătrân și nici n-am o fire prea eroică. Dac-ar afla…”

„Mă tem că…” încercă să se opună avocatul.

„Ce?” îl întrerupse Tabaret. „Mâine vă aduc banii”.

Îşi aduse însă aminte că era la dispoziţia domnului Daburon şi ca s-ar putea să n-aibă timp. Se corectă pe loc:

„Dar nu, nu mâine. Chiar în astă seară. Nu vreau să mai ţin banii în casă încă o noapte”.

Plecă în grabă şi se întoarse imediat cu cei cincisprezece mii de franci.

„Dacă nu vă ajunge”, spuse înmânându-i suma lui Noël, „mai am”.

„Vreau să vă dau cel puţin o chitanţă”, spuse avocatul.

„Ce chitanţă, de ce? Oricum, mai e timp până mâine. Noapte bună, dragul meu Noël. M-aţi rugat să vă dau un sfat – îmi trebuie o noapte de gândire. Acum sunt buimac. Vreau să mă plimb un pic. Dacă m-aş culca imediat, aş avea coşmaruri. Răbdare, providenţa e, totuşi, de partea dumneavoastră”. După asta, plecă. Noël lăsă uşa de la intrare întredeschisă, ascultând zgomotul paşilor care se îndepărtau; auzi rugămintea: „Deschideţi, vă rog!”, apoi uşa se închise. Tabaret părăsise casa. Mai aşteptă, puse lampa la loc şi scoase din sertar un pacheţel, puse bancnotele prietenului său în buzunar şi părăsi odaia de lucru după ce închise bine uşa. Pe trepte, se opri de parcă aştepta să audă un geamăt din camera doamnei Gerdy. Dar pretutindeni era linişte. Coborâse pe vârfuri treptele şi într-o clipă fu în stradă.

CAPITOLUL V

De locuinţa doamnei Gerdy aparţinea şi o încăpere aflată la parter, care servise cândva ca remiză. Ea o folosea ca debara şi îngrămădise acolo tot soiul de catrafuse: mobilier vechi, obiecte uzate, într-un cuvânt – lucruri de prisos. Proviziile de lemne şi cărbune pentru iarnă tot acolo le păstra.

Această cameră veche avea spre stradă o uşă – multă vreme nefolosită. Noël pusese să fie reparată şi să i se fixeze o broască nouă. Astfel, putea la orice oră din zi şi din noapte să iasă şi să revină neobservat de administrator şi de toţi ai casei. Pe această uşă ieşi în stradă avocatul, căutând cu grijă să evite orice zgomot.

Pe trotuar se opri, nehotărât încotro s-o apuce. Se îndreptă încet către gara Saint-Lazare, când tocmai pe lângă el trecut o birjă. Noël îi făcu semn birjarului şi urcă.

„Rue du Faubourg Montmartre, colţ cu Rue de Provence”, îi strigă birjarului, „şi grăbiţi-vă”.

După ce Noël plăti şi se dădu jos, îl lăsă pe birjar să plece înainte, apoi coti spre Rue de Provence, unde, după vreo sută de metri, suna la una dintre cele mai frumoase uşi.

I se deschise imediat.

Când vizitatorul trecu pe lângă portar, acesta îl salută respectuos, aşa cum îi salută un portar parizian numai pe acei chiriaşi care-i sunt pe plac: generoşi şi cu mâna largă.

Ajuns la etajul doi, avocatul se opri, scoase din buzunar o cheie şi intră în apartament de parc-ar fi fost la el acasă.

La zgomotul cheii, spre el veni în fugă o cameristă tânără şi nostimă.

„Ah. Domnule, dumneavoastră sunteţi!” strigă ea. Această exclamaţie fu atât de puternică, încât putea fi auzită până ta capătul celălalt al apartamentului şi interpretată drept un avertisment, dar Noël părea să nu observe acest lucru.

„Doamna este acasă?” întrebă el.

„Da, domnule! Şi e furioasă. De azi dimineaţă dorea să trimită după dumneavoastră. Apoi a vrut să vină personal. A trebuit să mă străduiesc s-o fac să vă asculte dorinţa”.

„Bine. Bine”, spuse avocatul:

„Doamna e în fumoar”, continuă fata „Îi serveam tocmai o ceaşcă de ceai. Doreşte şi domnul una?”.

„Da”, răspunse Noël, „dar înainte de asta te rog, Charlotte. să aprinzi lumina”.

Trecu printr-o sufragerie splendidă, printr-un salon fastuos, cu mobilă aurită, Louis XIV, şi intră, apoi în fumoar, o încăpere destul de

mare, cu tavan ciudat de înalt. Ai fi putut crede că te afli la trei mii de mile depărtare de Paris, la un supus de seamă al Fiului Cerului. Mobila covoarele, tapetul, tablourile – totul era original, se vedea limpede – din Hong Kong sau Shanghai. Pereţii erau acoperiţi cu o mătase bogată cu figuri multicolore, iar în faţa uşii cădeau draperii în pliuri bogate. Întreg imperiul de mijloc defila în peisajul de un roşu de cinabru: mandarini obezi înconjuraţi de slujitori; savanţi ameţiţi de opium, aţipiţi sub umbrele; fete tinere cu priviri piezişe, mergând nesigure pe picioruşele lor bandajate. Covorul era invadat de fructe şi flori pictate cu atâta precizie, încât ar fi înşelat o armată de albine. Pe tavanul acoperit şi el cu mătase, un artist din Pekin pictase păsări cu aripile purpurii şi aurii, sub un cer de azur. Inele, ornamente cu intarsii din sidef, ţineau strâns draperiile. Două scrinuri de formă bizară ocupau unul dintre pereţii încăperii. Mobilier cu forme capricioase, mese cu plăci de porţelan şi măsuţe pentru cusut, din lemn preţios, erau aşezate în toate colţurile şi ungherele. Ochiul se delecta cu etajere valoroase; mii de curiozităţi scumpe, apoi beţişoare din fildeş care în China ţin locul furculiţelor, ceştile de porţelan fragile ca baloanele de săpun – minuni din epoca Kien-Lung.

Pe peretele din spate al fumoarului se afla un divan mare, cu picioare joase, acoperit cu nenumărate perne asortate cu tapetul. În locul ferestrelor fusese pus un geam mare glisant. Spaţiul dintre fereastra interioară şi cea exterioară, cam de un metru, era ocupat de plante exotice şi flori. În locul căminului, în perete erau deschideri pentru încălzit, instalate cu dibăcie, ce dădeau în fumoar o temperatură potrivită pentru viermii de mătase care aveau să se transforme în fluturi, ceea ce ar fi fost pe deplin asortat încăperii.

Pe divan era întinsă o femeie tânără care fuma. În ciuda căldurii de-a dreptul tropicale, era înfăşurată în şaluri mari de caşmir. Nu era prea înaltă, însă gâtul, umerii şi braţele aveau rotunjimi de rasă. Mâinile, cu degete fine şi unghii trandafirii, semănau cu nişte bijuterii lucrate îngrijit. Picioarele, acoperite cu ciorapi subţiri ca pânza de păianjen, erau adevărate minuni de frumuseţe. Aminteau mai puţin de piciorul, cam ireal, al cenuşăresei decât de cel real, extrem de celebru şi palpabil, al unei frumuseţi din cercul fiinţelor pariziene care obişnuia să dăruiască numeroşilor ei admiratori copii, în marmură sau bronz, ale acestei minuni a naturii.

Nu era propriu-zis frumoasă, nici măcar drăgălaşă. Avea însă un chip greu de uitat. Fruntea era cam înaltă, iar gura prea mare, în ciuda prospeţimii provocatoare a buzelor. Sprâncenele erau trase cu tuş chinezesc, numai că pensonul părea să fi fost aplicat cu prea mare putere, căci îi dădeau o expresie severă, când nu se controla. Tenul, în schimb, avea o paloare fină şi părea auriu, ochii negri, asemenea catifelei, atrăgeau ca un magnet. Dinţii îi erau sidefii, iar părul, des şi

negru ca abanosul, era mătăsos şi ondulat.

Când Noël dădu la o parte portiera de mătase, ea se ridică puţin, sprijinindu-se în coate.

„În sfârşit, ai venit", i se adresă ea pe un ton înţepat, „ce bucurie!".

Avocatul era buimăcit de căldura insuportabilă a fumoarului

„Ce arşiţă", spuse, „te sufocă!".

„Găseşti?" răspunse tânără femeie, mirată… „Mie mi-e frig. E drept, sunt suferindă. Veşnicele aşteptări mă calcă pe nervi. Te aştept de ieri".

„Mi-a fost imposibil să vin", o încredinţă Noël, „într-adevăr imposibil!".

În orice caz, ştiai că astăzi am multe plăţi de făcut. Au fost furnizorii, iar în casă – nici un ban. S-a adus nota de plată a caretaşului – acelaşi lucru! Golanul de Clergeot, căruia i-am semnat o hârtie de peste trei mii de franci, mi-a făcut şi el scandal. Plăcut nu-i aşa?".

Noël lăsă capul în jos ca un copil certat de dascăl pentru că nu şi-a făcut temele.

„Am întârziat doar o singură zi", se bâlbâi.

„Şi-ţi pare un fleac? „ răspunse tânără femeie. „Unui bărbat care se respectă i se poate întâmpla să nu-şi onoreze o dată propriile obligaţii de plată, dar pe ale iubitei sale – niciodată! Ce va spune lumea despre mine? Nu-ţi dai seama că sunt respectată doar atâta vreme cât am bani? Dacă nu voi mai fi îţi stare să plătesc într-o zi, adio…"

„Dar scumpa mea Juliette…" spuse avocatul cu blândeţe.

Îl întrerupse cu violenţă.

„Draga mea Juliette, adorata mea ! Cât timp eşti aici, totul e minunat, dar de îndată ce-mi întorci spatele, totul aparţine trecutului. Oare îţi mai aminteşti, după ce pleci, că mai există o Juliette? ".

„Cât de nedreaptă eşti", răspunse Noël. „Încă nu crezi că mă gândesc mereu la tine? Nu ţi-am dovedit-o de mii de ori? Iată, ţin să ţi-o confirm din nou!".

Luă pacheţelul pe care îl scoase din birou. Îl desfăcu şi-i întinse un etui minunat din catifea.

„Iată", spuse el, „brăţara care ţi-a plăcut atât de mult săptămâna trecută, în vitrină la Beaugran".

Juliette întinse mâna fără să se ridice, cu un aer plictisit, luă etuiul, îl deschise cu indiferenţă, aruncă o privire şi nu spuse decât „Aa…",

„E ceea ce ai dorit?" voia să ştie Noël.

„Da, dar în vitrină mi s-a părut mult mai frumos". Cu aceste vorbe închise etuiul şi îl aruncă pe măsuţa de lângă divan,

„Astăzi n-am noroc, e limpede", zise avocatul, supărat.

„De ce?".

„E evident că nu-ţi place brăţara".

„Ba da, o găsesc încântătoare… în fine, cu asta am o duzină”.

Acum fu rândul lui Noël să rămână surprins. Şi fiindcă Juliette tăcea, adăugă:

„În orice caz, nu se observă că ţi-a făcut plăcere”.

„Iată cum stau lucrurile”, interveni ea. „Ţi se pare că nu sunt destul de entuziasmată, destul de recunoscătoare. Îmi aduci un cadou şi te aştepţi, probabil, să-l plătesc pe loc, umplând casa de exclamaţii vesele, căzându-ţi la picioare şi spunându-ţi stăpâne şi domn!”.

Noël nu-şi putut stăpâni un gest de nerăbdare, pe care Juliette îl înregistră cu bucurie.

„Ar fi, oare, suficient?”, continuă ea. „Sau s-o chem pe Charlotte, lăsând-o să admire superba brăţară – monumentul mărinimiei tale? Să-i chem, poate, şi pe portar şi pe bucătăreasă, pentru a le spune cât de fericită sunt că am un asemenea amant?”.

Avocatul ridică din umeri ca un înţelept pe care, nu-l pot atinge ironiile unui copil.

„Ce rost au aceste glume jignitoare?” întrebă el. „Dacă ai motive să te plângi serios de mine, ai face mai bine să mi-o spui deschis”.

„Bine, să fim serioşi”, răspunse Juliette. „Dacă ţii neapărat, îţi spun că ar fi fost mai bine să uiţi de brăţară şi să-mi fi adus ieri seară sau azi dimineaţă cei opt mii de franci de care aveam nevoie”.

„N-am putut veni”.

„Ai fi putut trimite banii”.

„Dacă n-am adus sau n-am trimis banii, draga mea, a fost pentru că pur şi simplu nu i-am avut. Am făcut mari eforturi să-i adun şi mi-au fost promişi abia pentru mâine. I-am adus azi, datorită unei întâmplări norocoase la care nu speram cu o oră în urmă”.

„Ah, bietul de tine!” sublinie Juliette cu ironie. „Îndrăzneşti; să-mi spui că n-ai putut face rost nici măcar de zece mii de franci? Tocmai tu?”.

„Da, eu”.

„Arăţi superb în rolul tânărului sărac!” spuse ea.

„Nu-i un rol…”

„Serios, dragul meu? Îmi dau seama ce urmăreşti. Mărturisirea asta e, pesemne, un soi de preludiu. Mâine vei zice că eşti în încurcătură, iar poimâine… Asta se cheamă zgârcenie. Până acum n-ai manifestat-o. Regreţi banii pe care mi i-ai dat?”.

„Nefericito!” murmură Noël, enervat.

„Adevărat”, continuă Juliette, „te plâng, oh, cum te plâng. Să organizez o colectă pentru tine. În locul tău, aş face apel la serviciul social!”.

În ciuda hotărârii sale de a-şi păstra calmul, Noël îşi pierdu răbdarea.

„Găseşti totul ridicol?” izbucni el. „Ei bine, află că sunt ruinat. Mi-

am epuizat până şi ultimele resurse. Sunt nenorocit!” «

Tânără femeie îşi privi iubitul cu îngăduinţă şi tandreţe:

„Oh, dac-ar fi adevărat, dragul meu!” oftă ea. „Dac-aş putea să te cred!”.

Aceste cuvinte îl loviră pe avocat drept în inimă.

„Mă crede”, îşi zise, „e încântată. Mă va dispreţui”.

Greşea. Imaginându-şi că un bărbat a iubit-o aşa de mult încât să se ruineze de dragul ei, cu sânge rece, fără un reproş, tânără femeie fusese cuprinsă de entuziasm. Era gata să-l iubească pe cel care se ruinase pentru ea, pe care-l urâse pentru trufia lui. Dar privirea i se schimbă pe loc.

„Ce naivă sunt!” strigă ea. „Era cât pe-aci să mă las dusă, deşi ştiu că arunci banii în stânga şi-n dreapta. Nu, nu cu mine, prietene! Toţi bărbaţii au azi o mentalitate de cămătar. Nu se ruinează decât nişte nebuni, câţiva tineri vanitoşi şi, din când în când, câte un moşneag orbit de pasiune. Dar tu eşti un om rece ca gheaţa, calculat şi foarte dibaci”.

„Nu şi când e vorba de tine” bâigui Noël.

„Ah, scuteşte-mă, ştii prea bine ce faci. Când m-ai luat, mi-ai spus: vreau ca viaţa noastră să mă coste atât… Şi te-ai ţinut de cuvânt. E o investiţie ca oricare alta. Pentru un preţ fix, de patru mii pe lună, eşti gata de orice nebunie. Dar dacă e vorba de douăzeci de bani în plus, îţi iei inima şi pălăria şi le duci în vecini, la concurenţă”.

„Că ştiu să socotesc, e-adevărat”, spuse avocatul cu răceală, „astfel ştiu măcar unde a dispărut averea mea”.

„Ştii, oare?” îl ironiză Juliette.

„Da, şi îţi voi face o mărturisire, draga mea. La început, ai fost puţin pretenţioasă. Dar pofta vine mâncând… Ai vrut lux, şi l-ai obţinut: mobilier splendid, o casă frumos amenajată, toalete extravagante, cai şi trăsură – nimic nu ți-am refuzat. Nu mai vorbesc de miile de dorinţe mărunte. Nu pun la socoteală nici fumoarul acesta chinezesc, nici cele douăsprezece brăţări. Totalul însumează, în orice caz, patru sute de mii de franci.

„Eşti sigur?”.

„Atât de sigur, ca unul care le-a avut cândva şi nu le mai are”.

„Patru sute. Nici o centimă în plus?”.

„Nu!”.

Camerista, care intră cu ceaiul, întrerupse duetul tandru, pe care-l mai încercaseră de câteva ori Noël şi Juliette. Avocatul amuţi din cauza fetei. Juliette tăcu de dragul avocatului, căci faţă de Charlotte – de trei ani în serviciul ei – nu avea secrete.

Doamna Juliette Chaffour era pariziancă şi născută undeva în Montmartre, ca fiică a unui tată necunoscut. În copilărie avusese parte, alternativ, de bătăi crunte şi manifestări de tandreţe. Trăia cum

putea, mâncând bomboane ieftine, şi fructe stricate, e drept însă că avea un stomac de struţ. La doisprezece ani era subţire ca o nuia şi verde ca un măr de iunie dar pierdută ca Sfântul Lazăr cel atins de lepră. Un filistin ar fi spus că acest precoce copil al străzii e lipsit de orice morală. Nici nu ştia ce înseamnă cuvântul. Credea că lumea e populată de persoane „onorabile" ca mama ei şi prietenii sau prietenele acesteia. Nu se temea nici de Dumnezeu, nici de diavol, ci numai de poliţie.

Din cauza aspectului ei exterior, care confirma orice bănuială, era cât pe-aci să fie vârâtă într-o dugheană, când un domn bătrân şi respectabil, care în trecut o cunoscuse foarte bine pe mama ei, o luă sub aripa sa protectoare. Domnul respectiv, prevăzător ca toţi moşnegii, era un bun cunoscător al vieţii, ştia că, dacă vrei să culegi, trebuie mai întâi să semeni. Voia să-i asigure protejatei sale, pentru început, o spoială de cultură, îi angajă profesori – unul de muzică, altul de dans – care în mai puţin de trei ani o făcură să-şi însuşească scrisul, pianul şi elementele de bază ale unei arte care a sucit capul multor domni din înalta societate – dansul.

Ce n-a putut să-i dea, a fost un prieten. Dar şi l-a căutat singură, un pictor care n-a învăţat-o nimic nou, a luat-o însă de la protectorul ei, promiţându-i jumătate din ce avea – adică nimic. După trei luni, se săturase de el, părăsise lăcaşul primei iubiri, cu întreaga ei garderobă, care încăpea într-o batistă de bumbac.

În următorii patru ani, a trăit de pe urma acelei speranţe ce rareori părăseşte o femeie care se ştie în posesia unor ochi frumoşi. Treptat se scufundă în abisurile vieţii, pentru a se înălţa apoi din nou. De două ori norocul îi bătuse la uşă, fără ca ea să fi avut prezenţa de spirit să-l oprească. Cu ajutorul unui actor de mâna a treia, debutase la un mic teatru. Nu-şi interpretase prea prost rolul, când o întâlni din întâmplare Noël, se îndrăgosti de ea şi o făcu iubita lui.

„Avocatul ei", cum îl numea, nu-i displăcu la început, dar după câteva luni începu s-o calce zdravăn pe nervi. Îi luă în nume de rău manierele politicoase şi blânde. Nu mai putea suporta alura lui de om de lume, caracterul nobil, dispreţul abia disimulat pentru tot ce era josnic şi vulgar, mai cu seamă însă calmul de neclintit şi răbdarea. Cel mai mult îi reproşa că nu ştie deloc să fie vesel, că refuză s-o conducă în localuri unde domnea buna dispoziţie. Ca să se distreze, începu să cheltuiască bani, în măsura în care-i creşteau pretenţiile, odată cu ele jertfele aduse de iubitul ei, în aceeaşi măsură sporea şi antipatia ce o nutrea faţă de el.

Îl făcea cel mai nefericit dintre bărbaţi, tratându-l ea pe un câine. Şi asta nu pentru că era rea, ci pur şi simplu din calcul. Era ferm convinsă că o femeie e iubită tocmai pentru chinurile pe care le provoacă iubitului ei. Juliette ştia că e o fiinţă de compătimit. Fusese

întotdeauna doar o jucărie, un obiect de lux pentru admiratorii ei. Fiindcă era sătulă de acest tratament, îşi dorea un bărbat devotat, gata de sacrificiu, un prieten care să se coboare până la ea, nu s-o înalţe până la el. Nu spera însă să-l găsească. Nebuniile lui Noël o lăsară rece – îl credea bogat. În ciuda lăcomiei ei de necontestat, nu-i păsa de bani. Noël ar fi putut s-o câştige printr-o sinceritate absolută, descriindu-i deschis situaţia lui; o pierdu tocmai prin discreţie, prin faptul că-i ascundea adevărul. Ea nu cunoştea măsura sacrificiilor lui Noël. El, în schimb, o adora. Până în ziua în care o cunoscuse, trăise ca un anahoret. Această primă pasiune îl stăpânise cu o forţă uriaşă, încât nu mai reuşi să salveze decât aparenţele. Pentru Juliette, acest tânăr model, acest avocat cu renume ireproşabil irosise nu numai propria lui avere, ci şi pe aceea a doamnei Gerdy. O iubea pe Juliette. În dormitorul ei lepăda masca obişnuită a ipocriziei. Uneori încerca să reziste capriciilor ei nesăbuite, dar sub privirea fetei simţea cum hotărârea lui se topeşte ca zăpada mângâiată de soarele de aprilie. Un zâmbet, o lacrimă, un sărut îl făceau, să uite totul.

Departe de ea, avea momente de luciditate, când îşi spunea: „Nu mă iubeşte, se amuză doar…”. Dar iubirea prinsese rădăcini adânci în inima lui. Era nebun de gelozie. De nenumărate ori avusese motive să se îndoiască de fidelitatea ei, dar îi lipsea întotdeauna curajul reproşului. Nu suporta gândul de a fi nevoit să se despartă de Juliette, aşadar prefera o incertitudine chinuitoare unei certitudini îngrozitoare.

Prezenţa cameristei, căreia îi trebui destul de mult timp ca să pună masa pentru ceai, îi lăsă lui Noël răgazul să se liniştească.

Când Charlotte se îndepărtă, se aşeză pe sofa lângă Juliette, vrând s-o îmbrăţişeze.

„Ai fost rea cu mine azi”, îi spuse tandru. „Dacă ţi-am greşit cu ceva, m-ai pedepsit destul. Să ne împăcăm, sărută-mă”.

Ea îl îndepărtă cu asprime. „Lasă-mă. De câte ori să-ţi spun că nu mă simt bine?”.

„Eşti bolnavă, draga mea?” întrebă avocatul, „Să trimitem după doctor?”.

„Nu-i nevoie. Îmi cunosc boala. Se numeşte plictiseală. Nu eşti un medic potrivit pentru aşa ceva”.

Noël se ridică descurajat şi se aşeză în cealaltă parte a mesei ca s-o poată privi pe Juliette. Resemnarea lui trăda cât de mult depindea de toate capriciile fetei. Alungat, revenea ca un câine care-şi adoră stăpânul, în ciuda renumelui său de om aspru, capricios, de nestăpânit.

„De câteva luni îmi spui mereu că te plictisesc. De fapt, ce ţi-am făcut ?”

„Nimic”

„Deci?”.

„Viaţa mea e un prelung căscat” răspunse tânără femeie. „Crezi că e o plăcere să fiu prietena ta? Priveşte-te o clipă cu atenţie. Există, oare, o fiinţă mai tristă, mai morocănoasă, mai neîncrezătoare ca tine?”.

„Felul tău de a fi nu e de natură să mă înveselească. În afară de asta, dacă iubeşti, te temi în permanenţă”.

„Încântător! Îţi cauţi deci, o femeie care să existe numai pentru tine, o comanzi pe măsură, o închizi în beci şi o faci că urce o dată pe zi, după dineu, la desert, odată cu şampania, ca să te amuzi puţin”.

„Ar fi fost mai bine să nu vin”, murmură avocatul.

„Foarte just. Aş fi rămas singură, fără altă distracţie decât ţigara şi, poate, o carte plictisitoare drept somnifer! Găseşti că asta e viaţă, când nu te poţi mişca deloc din casă?”.

„E viaţa tuturor femeilor onorabile pe care le cunosc”, răspunse avocatul scurt.

„Mulţumesc! Dar nu le pot felicita pentru asta! Noroc că nu sunt o femeie onorabilă şi trebuie să-ţi mărturisesc că sunt sătulă să zac aici ca o soţie de turc, fără altă distracţie decât chipul tău!”.

„Tu, sechestrată!”.

„Desigur”, continuă Juliette cu amărăciune crescândă. „Oare ai adus aici măcar o singură dată pe unul dintre prietenii tăi? Nu. Domnul preferă să mă ţină ascunsă. Te-ai plimbat vreodată cu mine? Niciodată! Demnitatea onorabilului domn ar fi lezată dacă ar fi văzut în compania mea. Am o caleaşcă. Ai mers mai mult de o jumătate de duzină de ori cu ea? Şi atunci, cu perdelele trase. Ies sigură, mă plimb singură...”

„Mereu aceiaşi cântec”, o întrerupse Noël, pe care-l cuprindea treptat mânia.

„Nu mi-a rămas ascuns”, continuă Juliette, „că ţi-e ruşine cu mine. Cunosc oameni mai nobili ca tine, care-şi prezintă iubitele cu plăcere.. Domnul tremură pentru aristocratul nume Gerdy, a cărui strălucire ar putea fi umbrită, în timp ce fii din cele mai distinse familii nu se ruşinează să stea în lojă cu femei obişnuite”.

„Destule reproşuri!” strigă Noël ca scos din minţi, ridicându-se în picioare. „Dacă ascund relaţiile noastre, o fac pentru că sunt silit. De ce te plângi, de fapt? Îţi dau toată libertatea, şi o foloseşti atât de bine, încât aproape că nu mai ştii ce faci. Mă judeci pentru golul cu care te-am înconjurat? A cui e vina? Eu sunt cel care s-a plictisit de o existenţă plăcută, dar modestă? Prietenii i-aş fi putut invita într-a locuinţă cu confort onest. Să-i aduc aici? Dac-ar vedea luxul acesta, s-ar întreba de unde am procurat banii. Am voie să-mi aleg o iubită, dar n-am dreptul să arunc pe geam o avere care nu-i a mea. Dacă mâine s-ar afla că eu sunt cel ce te întreţine, viitorul meu ar fi ruinat. Care client ar mai fi dispus să-şi încredinţeze averea unui nebun ce se

ruinează pentru o femeie cunoscută de întregul Paris? Nu sunt un mare senior, n-am nume străvechi şi nici o avere uriaşă. Sunt avocatul Noël Gerdy, iar averea mea valorează cât bunul meu renume. Poate că e un renume aparent, dar, aşa cum e, trebuie să-l păstrez cu orice preţ".

Juliette care-l cunoştea prea bine pe Noël, îşi spuse că a mers totuşi prea departe şi se decise să-l liniştească.

„Te rog", spuse tandru, „n-am vrut să te jignesc. Trebuie să fii îngăduitor cu mine, sunt atât de nervoasă…".

Acest şiretlic îl încântă pe avocat şi fu suficient ca să-l liniştească aproape cu totul.

„M-ai scos din minţi, cu reproşuri nedrepte", o întrerupse Noël. „Ştii prea bine că dau totul ca să-ţi îndeplinesc dorinţele. Îmi reproşezi mereu că sunt prea serios, deşi n-au trecut nici patruzeci şi opt de ore de când am sărbătorit împreună carnavalul ca doi bezmetici. Săptămâna trecută, am petrecut ca un student. Am mers la teatru, m-am şi costumat numai ca să te pot însoţi la balul Operei. Îmi amintesc că am invitat şi doi prieteni să ia supeul cu noi".

„Da, a fost teribil de distractiv!" răspunse, vizibil supărată, tânără femeie.

„Mi se pare că da".

„Găseşti? Se vede că nu prea eşti pretenţios! Am mers la un spectacol de vodevil, e drept, dar separat, ca întotdeauna - eu în lojă, tu – jos. În timpul balului, aveai o mină de parcă te tortura cineva, iar la supeu prietenii tăi au fost veseli ca nişte bufniţe de noapte. De dragul tău a trebuit să mă prefac că abia te cunosc. Ai băut ca un burete uscat şi nici nu mi-am dat seama dacă eşti cu chef".

„Asta dovedeşte", o întrerupse Noël, „că nu poţi fi silit să faci ceva împotriva gustului tău. Să vorbim despre altceva".

Se ridică, făcu câţiva paşi prin cameră; apoi îşi scoase ceasul:

„E îndată ora unu, draga mea, trebuie să te părăsesc".

„Cum, nu rămâi?".

„Nu, regret, dar mama e grav bolnavă".

Scoase din buzunar bancnotele primite de la domnul Tabaret şi le puse pe masă,

„Draga mea Juliette", îi spuse, „iată nu opt, ci zece mii de franci. N-o să ne mai vedem câteva zile".

„Pleci undeva?".

„Nu, dar sunt ocupat cu o afacere extrem de importantă. Dacă voi reuşi, scumpa mea, norocul ne va surâde. Vei vedea iacii te iubesc sau nu !".

„Oh, dragul meu Noël, spune-mi despre ce e vorba?".

„Nu pot!".

„Te rog!" şopti tânără femeie şi-l îmbrăţişă, ridicându-se pe vârfuri,

de parcă ar fi vrut să-l sărute.

Avocatul o mângâie. Hotărârea lui părea să se clatine.

„Nu”, spuse în cele din urmă, „de astă dată, nu pot. De ce să-ţi dau speranţe deşarte? Acum urmăreşte-mă cu atenţie, draga mea: orice s-ar întâmpla, să nu vii la mine ca până acum; iar de scris, să nu-mi scrii. Dacă nu-mi vei da ascultare, îmi vei produce neplăceri iremediabile. Când ai nevoie de ceva, trimite-l pe bătrânul Clergeot. Oricum trebuie să vorbesc poimâine cu el, mi-e dator nişte bani”.

Juliette se dădu înapoi, vădit nemulţumită.

„Deci nu vrei să-mi spui nimic?”.

„Nu acum, în curând”, răspunse avocatul, pe care privirea Juliettei îl făcea să-şi piardă siguranţa.

„Mereu secrete!” izbucni ea, furioasă că dezmierdările îi fuseseră lipsite de eficacitate.

„E ultimul nostru secret, ţi-o jur”.

„Noël”, i se adresă tânără femeie pe un ton grav. „îmi ascunzi ceva. Te cunosc. De câteva zile eşti complet schimbat”.

„Te asigur…”.

„Nu adăuga nimic. Oricum te cred. Dar fără glume, te rog. Te avertizez, sunt femeie, gata să mă răzbun pentru orice jignire!”.

Avocatul nu se simţea deloc în largul lui. „Afacerea în cauză poate să reuşească, dar la fel de bine poate să şi eşueze”, se bâlbâi el.

„Termină!” îl întrerupse Juliette. „Facă-se voia ta, stăpâne. Şi acum sărută-mă, vreau să mă culc”.

Noël abia închisese uşa, când îşi făcu apariţia Charlotte şi se aşeză lângă Juliette, pe divan. Dacă Noël ar mai fi zăbovit, ar fi auzit-o pe Juliette spunând .

„Nu, nu-l mai pot suferi deloc. Ah, dacă nu m-aş teme de el, l-aş da dracului! Dar e în stare să mă ucidă !”

Fata încercă să-i ia apărarea lui Noël, dar zadarnic. Tânără femeie n-o asculta, mormăind în surdină:

„De ce-a plecat, ce are de gând? Să dispară aşa, netam-nesam, o săptămână… E suspect. Oare vrea să se însoare? Ah, dac-aş şti! E drept, mă plictiseşti, dragul meu, dar nu suport sa fii tu acela care pune punct.. N-am să îngădui asta. Trebuie să culeg informaţii…”.

În acest timp Noël cobora pe Rue de Provence, ajunse la Rue Saint-Lazare, apoi intră repede în casă pe uşa pe care ieşise.

Nu trecură nici cinci minute, când se auziră bătăi în uşa biroului său.

„Domnule”, spuse fata din casă, „pentru numele cerului, domnule, răspundeţi!”.

Îi deschise uşa, întrebând nerăbdător:

„Ce mai e?”.

„Domnule”, îngăimă fata aproape plângând, „am fost de trei ori aici,

şi n-aţi răspuns. Vă rog să veniţi cu mine, mi-e teamă că doamna moare”.

Avocatul o urmă în odaia doamnei Gerdy, o găsi îngrozitor de schimbată; nu-şi putu opri un gest de spaimă.

Bolnava se zvârcolea sub plapumă. Faţa îi era de ceară, ca şi cum n-ar mai fi avut sânge. Ochii ei ardeau ca jarul, iar părul despletit îi cădea în dezordine pe umeri, făcând-o să arate îngrozitor. Din când în când, gemea sau murmura cuvinte ininteligibile. Uneori scotea strigăte de durere chinuitoare. Pe Noël nu-l recunoştea.

„Vedeţi, domnule”, spuse fata.

„Da, cine-ar fi crezut că boala va progresa atât de rapid? Repede, fugi după doctor. Cheamă-l pe doctorul Hervé, să vină imediat!”.

Se aşeză într-un fotoliu, lângă bolnavă. Doctorul Hervé era unul din prietenii lui Noël, un fost coleg de şcoală şi apoi de studii superioare în Cartierul Latin. Povestea doctorului Hervé era cea a tuturor tinerilor care vor să facă, la Paris, carieră într-o profesiune dificilă şi necesară, fără a avea relaţii, protecţie sau avere. După terminarea studiilor, Hervé refuzase să părăsească Parisul şi încercase să-şi încropească o existenţă în cele mai grele condiţii.

După şapte ani de eroism, Hervé văzu, în sfârşit, că începe să-i sporească clientela. Progresa. Trei, patru broşuri şi un premiu, obţinute cu destulă uşurinţă, atraseră atenţia asupra lui. E drept, nu mai era tânărul întreprinzător şi plin de speranţă care fusese atunci când vizitase primul bolnav. Îşi dorea, poate mai mult ca oricând, să aibă succes, să răzbată, dar nu mai avea speranţa că va culege roadele izbânzilor sale. Aceste speranţe se năruiseră în nesfârşitele seri când făcuse foame. Oricât de mare avea să fie averea lui, plătise deja pentru ea – şi plătise prea scump. La numai treizeci şi cinci de ani, era blazat, nu mai credea în nimic. În aparenţă de o bunătate atotcuprinzătoare, ascundea o indiferenţă totală. Dar era generos şi-şi iubea prietenii.

Îmbrăcat în pripă, veni cât putu de repede. „Ce s-a întâmplat?”.

Noël îi strânse în tăcere mâna şi, în loc de răspuns, arătă spre patul bolnavei.

Medicul apropie lampa de pacientă, o consultă în fugă şi se îndreptă din nou către prietenul său.

„Ce s-a întâmplat?” întrebă brusc. „Trebuie să ştiu”.

Avocatul tresări.

„Ce să ştii?”.

„Totul!” răspunse Hervé. „Are congestie cerebrală. Nu încape îndoială. Nu e o boală obişnuită, pe care s-o capeţi aşa, deodată. Ce cauze au provocat-o? N-are leziuni exterioare pe craniu, deci pe creier, trebuie să fie vorba de o supărare, de o puternică lovitură sufletească…”.

„Da”, spuse încet. „Doamna Gerdy e urmărită de spaime teribile.

Ascultă-mă, Hervé, vreau să încredinţez onoarei şi prieteniei tale secretul nostru: doamna Gerdy nu e mama mea. Mi-a răpit, de dragul fiului ei, averea şi numele. Am descoperit infama înşelătorie acum trei săptămâni, iar ea ştie. Consecinţele o apasă îngrozitor şi o apropie de mormânt clipă de clipă".

Avocatul se aşteptase la exclamaţii şi întrebări din partea prietenului său, dar medicul rămase impasibil. Considera faptele dezvăluite simple informaţii în vederea elucidării unui caz.

„Trei săptămâni". Murmură el, „asta explică tot. A lăsat impresia unui om suferind în acest interval de timp?".

„Se plângea de dureri de cap violente, ameţeli şi insuportabile dureri de urechi. Explica totul prin migrenă. Te rog, Hervé, să nu-mi ascunzi nimic. Boala e gravă?",

„Atât de gravă şi nefastă, prietene, încât în istoria medianei cazurile vindecate pot fi numărate".

„Doamne-dumnezeule!".

„Ai vrut să afli adevărul, nu-i aşa? Acesta este. Şi dacă am avut curajul să ţi-l spun, e pentru că femeia asta nu e mama ta. Dacă nu se întâmplă o minune, e pierdută. Dar, poate, un miracol… însă acum, la treabă!".

CAPITOLUL VI

— De la gara Saint-Lazare se auzi bătând ceasul unsprezece, când domnul Tabaret îşi luă rămas bun de la Noël şi părăsi casa sub impresia noutăţilor tulburătoare. Silit până atunci să se stăpânească, savura acum libertatea de a se putea lăsa în voia stării sale de agitaţie. Primii paşi pe stradă îi fură cam nesiguri, ca ai unuia care băuse prea mult, iar acum ieşea din restaurantul supraîncălzit la aer curat. Radia, era însă totodată complet zăpăcit de succesiunea rapidă a evenimentelor neprevăzute care – nădăjduia el – îl apropiaseră atât de neaşteptat de adevăr. Deşi era grăbit să ajungă cât mai repede la judecătorul de instrucţie, nu luă o birjă. Simţea nevoia să meargă pe jos, căci făcea parte din categoria de oameni cărora le e necesară activitatea fizică pentru a putea gândi limpede. Dacă-şi oferea plăcerea mişcării, gândurile i se ordonau în creier ca grâul cernut prin sită: Fără să-şi dea seama de ceea ce se petrecea în jur, mergea – în neştire, împiedicându-se de pietre sau alunecând pe pavajul lustruit. Faptul că nu cădea, totuşi, se datora numai şi numai instinctului său sigur. Mintea lui explora nenumăratele, posibilităţi, urmând firul misterios pe care — era aproape sigur – îl avea acum în mână. Ca toţi oamenii tulburaţi de simţăminte puternice, nu-şi dădea seama că vorbeşte cu voce tare şi nici nu se sinchisea de cei care ar fi putut, eventual, să-i audă exclamaţiile ori frânturile de fraze.

„Asta mai zic şi eu noroc!” jubilă domnul Tabaret. „Ce coincidenţă fericită! Cine-ar fi crezut aşa ceva! Dar Gévrol se va supăra. Nici n-am fost prea departe de adevăr, mi-am închipuit că e vorba de un copil. Dar cine s-ar gândi imediat la un schimb voluntar de copii. Un truc atât de banal, încât nici măcar un teatru de estradă nu l-ar mai folosi. Asta te face să-ţi dai seama cât de periculos e să te laşi ghidat, în materie de criminalistică, de păreri preconcepute. Te temi de neverosimil şi tocmai ce e mai neverosimil poate fi adevărat.

N-aş fi renunţat nici pentru o mie de taleri la seara asta. Am nimerit două muşte dintr-o lovitură: ofer pe tavă asasinul, iar pe Noël îl ajut să-şi redobândească adevărata identitate. Merită pe deplin să fie fericit. Mi-ar părea tare bine ca un om ca el să ajungă cineva! Oare bunăstarea îi va suci capul? Mi-a vorbit deja despre străbunii lui… Biată omenire ! Toate astea-s de plâns… Dar doamna Gerdy mă surprinde cel mai mult: e femeie căreia preotul i-ar fi dat ostia fără împărtăşanie, femeia pe care era cât pe-aci s-o cer de nevastă! Brrr.!”

La gândul acesta, domnul Tabaret se cutremură. Se vedea soţ descoperind trecutul doamnei Tabaret, amestecat într-o afacere scandaloasă, compromis, făcut de râs…

„Când mă gândesc”, continuă, „că prietenul Gévrol e pe urmele

omului cu cercei! La drum, băiete, la drum! Călătoriile sunt educative pentru tineret. Va fi, oare, furios? În orice caz, mi-o va lua în nume de rău, dar asta mă lasă rece. Dacă mă va persecuta îmi va lua apărarea domnul Daburon. Şi acestuia din urmă îi pot lua azi o povară de pe suflet. Îl şi văd holbând ochii când îi voi spune: „Am pus mâna pe ucigaş!”. Acest proces îi va aduce cinste. Dacă nu, înseamnă că nu mai e dreptate pe lumea asta, o să fie făcut cel puţin cavaler ai Legiunii de Onoare. E grav. Îmi pică bine acum judecătorul ! Dacă doarme, îi asigur o deşteptare plăcută. Mă va copleşi cu întrebări! Va voi să ştie totul de îndată!”.

Domnul Tabaret ajunse tocmai lângă podul de la Saints-Pères, se opri deodată.

„Amănunte! Va voi să ştie amănunte, iar eu nu le cunosc încă. Nu intuiesc afacerea decât în linii mari”.

Traversă podul şi continuă:

„Au dreptate cei de acolo: sunt prea pasionat, teribil de pripit. Mă las antrenat, cum zice Gévrol. Ar fi trebuit să aflu totul de la Noël şi nici nu m-am gândit la aşa ceva. L-am ascultat numai, vrând să ştiu totul cât mai repede. E firesc : când pândeşti un vânat mare, nu te mai interesează o veveriţă. Oricum, n-am condus bine acest interogatoriu. Pe de altă parte, dac-aş fi insistat, Noël ar fi devenit bănuitor. E drept, nu trebuie să-mi fie ruşine că lucrez în colaborare cu poliţia, ba chiar mă mândresc cu asta. Totuşi, prefer să nu se ştie. Oamenii sunt proşti, nu agreează poliţia, care îi apără şi îi ocroteşte. Acum, însă, linişte şi ţinută decentă. Am ajuns”.

Domnul Daburon se culcase tocmai, dăduse însă indicaţii corespunzătoare fetei din casă. Domnul Tabaret fu nevoit doar să-şi spună numele şi fu imediat condus în dormitorul judecătorului. Văzându-l pe detectivul amator, judecătorul se ridică repede în capul oaselor.

„Trebuie să se fi întâmplat ceva deosebit”, spuse. „Aţi găsit un nou indiciu?”.

„Mult mai mult”, răspunse domnul Tabaret, râzând amuzat.

„Spuneţi repede!”.

„Îl am pe vinovat”

Domnul Tabaret putea să se bucure, căci vestea îşi făcuse efectul. Judecătorul sări ca ars din patul său.

„Deja? E imposibil!”.

„Am onoarea să-l asigur pe domnul judecător de faptul că autorul crimei de la La Jonchère îmi e cunoscut”, răspunse Tabaret.

„Iar eu”, spuse judecătorul, „vă asigur că sunteţi cel mai priceput criminalist al tuturor timpurilor. Nu voi mai face nici o anchetă fără colaborarea dumneavoastră”

„Domnul judecător e prea binevoitor. N-am avut, de fapt, nici o

contribuţie, întâmplarea a vrut…”.

„Sunteţi prea modest, domnule Tabaret. Întâmplarea, să ştiţi, nu-i ajută decât pe cei puternici şi inteligenţi; tocmai asta-i supără pe prostănaci şi slăbănogi. Dar vă rog să luaţi loc şi să-mi povestiţi!”, Bătrânul detectiv îi relată judecătorului de instrucţie tot ceea ce-i spusese Noël, cu o precizie şi claritate de care nu părea în stare. Scrisorile le cita din memorie. Aproape literalmente.

„Am văzut aceste scrisori cu ochii mei”, adăugă, „ba chiar am luat una cu mine ca să examinez scrisul. Iat-o”.

„Da”, murmură judecătorul, „da, domnule Tabaret. Îl cunoaşteţi pe vinovat. Dovezile sunt copleşitoare. Cerul a vrut-o: o fărădelege a generat-o pe cealaltă. Crima tatălui l-a transformat pe fiu în ucigaş”.

„V-am ascuns până acum numele, domnule judecător”, continuă Tabaret. „deoarece am vrut mai întâi să aflu părerea dumneavoastră…!”.

„Oh, puteţi să-mi spuneţi liniştit numele. Chiar dac-ar fi vorba de înalta societate, funcţionarul francez îşi cunoaşte datoria…”.

„Ştiu, dar de astă dată trebuie să întindem mâna până sus de tot. Tatăl care şi-a sacrificat fiul legitim pentru un bastard nu e altcineva decât contele Rhéteau de Commarin, iar ucigaşul văduvei Lerouge e acel bastard, presupusul viconte Albert de Commarin”.

Domnul Tabaret, priceput actor, pronunţase numele intenţionat rar şi răspicat, ştiind ce efect uriaş va obţine, dar rezultatul îi întrecu cu mult aşteptările.

Domnul Daburon rămase mut de uimire. Cu ochii holbaţi, şedea în pat şi repeta mecanic cuvintele al căror sens parcă nu-l pricepea, vrând totuşi să şi le imprime în memorie. „Albert de Commarin… Albert de Commarin!”.

„Da”, confirmă Tabaret, „onorabilul domn viconte. Ştiu, e greu de crezut”.

Observă atunci tresărirea nervoasă a chipului judecătorului de instrucţie şi se apropie îngrijorat de pat.

„Nu cumva domnul judecător nu se simte bine?”, întrebă îngrijorat.

„Nu, nu”, răspunse buimac judecătorul, „mă simt foarte bine. Doar surpriza, tulburarea…”

„Înţeleg”, spuse Tabaret.

„Vreau să rămân singur o clipă… Dar vă rog să nu plecaţi, trebuie să discutăm problema în amănunt. Aşteptaţi, vă rog, în camera mea de lucru, cred, că mai arde focul. Vin şi eu îndată”.

Domnul Daburon se ridică încet, îşi puse halatul şi se aşeză în fotoliu. Trăsăturile sale, cărora în exerciţiul profesiunii severe se obişnuise să le dea aspectul marmurei, erau răvăşite, ochii plini de teamă. Amintirea numelui Commarin trezise în el amintiri nespus de dureroase, redeschizând o rană abia cicatrizată. Acest nume îi readuse

în memorie un eveniment care, cândva, îi răpise din tinereţe, distrugându-i viaţa. Cu o oră în urmă, acest eveniment zăcea cufundat în negura vremii; fusese de ajuns însă un cuvânt, pentru a-l readuce clar şi proaspăt la suprafaţă. I se părea, acum, că întâmplarea în care jucase un rol Albert de Commarin avusese loc abia ieri; totuşi, trecuseră de atunci doi ani...

Pierre-Marie Daburon aparţinea uneia dintre cele mai vechi familii din Poitou. Trei sau patru dintre strămoşii lui ocupaseră posturi importante în această provincie. Cum se făcea, atunci, că nu lăsaseră moştenitorilor nici titlu, nici blazon?

Tatăl judecătorului cumpărase în jurul palatului său modern, dar destul de puţin aspectuos, terenuri în valoare de peste opt sute de mii de franci. Prin mamă, o Cottevise-Luxé, făcea parte din înalta aristocraţie provincială şi, totodată, din cele mai aristocratice familii ale Franţei. Când judecătorul fu chemat la Paris, numele lui îi deschisese cinci-şase saloane aristocratice şi, în scurtă vreme, îşi extinse relaţiile sociale. E drept, era lipsit de acele însuşiri care asigură unui bărbat succesul în lumea aristocraţiei. Era rece, de o seriozitate care friza melancolia, rezervat şi, pe deasupra, extrem de timid. Spiritul lui era lipsit de strălucire. N-avea răspunsurile pregătite şi nu prea-i veneau iute în minte replicile potrivite. Era lipsit de arta de a vorbi fără a spune nimic, nu ştia să înşire plăcut minciuni, sau să adreseze cu eleganţă complimente gratuite. Ca toţi oamenii cu bun simţ, n-avea darul de a-şi exprima prin cuvinte sentimentele. Îi trebuia un timp de meditaţie. Societatea lui era, totuşi, căutată, pentru însuşirile sale constante: nobleţea caracterului, francheţea, onorabilitatea. Cine făcea cunoştinţă cu el într-un cerc mai restrâns învăţa repede să-i aprecieze corectitudinea, judecata dreaptă şi mintea sănătoasă. Aspectul exterior, cam aspru, ascundea o inimă caldă faţă de prieteni şi o sensibilitate puternică, aproape feminină. Pe scurt, într-un salon populat de indiferenţă şi prostie trecea neobservat, triumfa însă într-un cerc mic, încălzit de o ambianţă amicală. Încetul cu încetul, se obişnui să iasă mai des. Nu socotea asta timp pierdut. Credea, poate, pe bună dreptate, că un funcţionar de justiţie are ceva mai bun de făcut decât să stea acasă, aplecat deasupra cărţilor de drept. Era convins că un bărbat chemat să judece alţi oameni trebuie mai întâi să-i cunoască, să-i studieze. Ca observator atent şi discret, vedea în jurul său jocul intereselor şi al pasiunilor, şi se exersa în arta de a descurca firele care puneau în mişcare marionetele din jurul lui, pentru a le manevra el însuşi. Încerca să desfacă, piesă cu piesă, maşinăria complicată care-şi zice „societate", să-i supravegheze mişcările şi să-i pună în mişcare manevrele dar, deodată, domnul Daburon dispăru. Prietenii săi îl căutară peste tot. Însă nu fu găsit nicăieri. Ce se întâmplase cu el? Îşi făcură griji din cauza lui şi aflară,

în cele din urmă, că-şi petrecea aproape toate serile la marchiza d'Arlange. Surpriza fu mare, dar uşor de explicat. Marchiza era o persoană care, în cercul bătrânelor aristocrate din jurul ducesei Sauthenay, era considerată drept retrogradă şi ridicolă. Era cu certitudine relicva cea mai stranie a secolului al optsprezecelea. S-ar fi putut jura că ieri încă fusese la o serată a reginei, unde – spre stupoarea lui Ludovic al XVI-lea – se juca pe mize foarte mari şi unde doamnele din societate trişau cu neruşinare. Comportamentul, felul de a vorbi şi obiceiurile, ba chiar felul de a se îmbrăca, toate le preluase din acea epocă, şi se zicea despre marchiză că, prin persoana ei, dezvăluia mai mult despre acel timp decât un articol de revistă, şi că toate conversaţiile ei erau mai grăitoare decât o carte. Se născuse într-un mic ducat german, unde părinţii ei se refugiaseră în timpul revoluţiei. Fusese educată şi crescută de nişte bătrâni emigranţi într-un salon aurit şi ticsit cu mobilă antică, asemeni unui muzeu al curiozităţilor. În acest mediu, îşi însuşise un bagaj de idei care, aplicat societăţii din a doua jumătate a secolului al nouăsprezecelea, părea tot atât de grotesc ca acela al unui copil închis până la vârsta de douăzeci de ani într-un muzeu asirian. Epoca imperiului, restauraţia, monarhia din iulie, a doua republică, cel de-al doilea imperiu, totul trecuse pe sub ferestrele ei, fără ca ea să le fi deschis. Tot ce se întâmplase după 1789 nu exista pentru ea. Era un veritabil coşmar, din care aştepta să se trezească. Vedea totul prin ochelarii vrăjiţi care-i prezentau lumea aşa cum dorea s-o vadă.

La cei şaizeci şi opt de ani ai ei, se ţinea dreaptă ca un copac, şi nu fusese bolnavă niciodată. Era de o vivacitate şi o energie de-a dreptul obositoare; nu stătea pe fotoliu sau culcată decât când dormea sau când juca jocul ei preferat – pichet. Mânca de patru ori pe zi, ca un hamal, şi bea după pofta inimii. Le dispreţuia făţiş pe ipocritele secolului, care trăgeau o săptămână de un fazan şi-şi udau cu apă chioară măreţele sentimente înăbuşite prin fraze preţioase. Fusese întotdeauna optimistă şi continua să fie. Vorbea plastic şi rapid. Formulările ei îndrăzneţe nu evitau expresia tare, atunci când era cazul, iar dacă aceasta nu era pe plac urechilor prea sensibile, nu se sinchisea. Detesta cel mai mult ipocrizia. Credea în dumnezeu, dar şi în domnul de Voltaire, astfel încât religiozitatea ei era problematică. Cu toate astea, era în relaţii foarte bune cu duhovnicul ei, pe care îl hrănea cu mâncăruri alese atunci când îi făcea onoarea să-l invite la masă. Vedea în el un servitor util, în stare să-i deschidă porţile raiului, în clipa în care îi va suna ceasul. Aşa cum era, lumea se ferea de ea ca de ciumă. Se temeau de obiceiul ei de a vorbi tare, de indiscreţia supărătoare, de limbajul direct pe care-l cultiva intenţionat, ca să poată exprima orice răutate îi trecea prin minte. Din întreaga familie îi rămăsese doar fata fiului ei, decedat de timpuriu. Din averea

considerabilă a familiei, datorită unei administrări mizerabile, păstrase doar o rentă de douăzeci de mii de franci acţiuni de stat, care însă se diminua pe zi ce trecea. Era şi stăpâna unei mici proprietăţi imobiliare unde locuia acum, cu o curte îngustă şi o grădină imensă.

Se simţea cea mai nefericită fiinţă, şi-şi petrecea jumătate din viaţă jeluindu-se. Din când în când, – mai ales când făcea una boacănă de tot – zicea în dreapta şi-n stânga că se teme să nu moară în spital.

Domnul Daburon fu introdus în această casă de un prieten, care îl luase cu el, spunându-i: „Veniţi cu mine, vă voi arăta un fenomen – o stafie în carne şi oase". Prima oară, marchiza îl derută total. A doua oară, Daburon se amuză copios, şi asta îl făcu să revină. De mult nu-l mai distra, însă rămăsese oaspetele fidel al budoarului trandafiriu în care-şi petrecea zilele.

Madame d'Arlange şi-l făcuse prieten şi-i înălţa osanale.

„Un om excelent, juristul ăsta", îl categorisea ea, „nobil şi sensibil. Păcat că nu e de rang. Poate fi, totuşi acceptat – străbunii lui au fost oameni de treabă, iar mama lui era, oricum, o Cottevise, chiar dacă una nereuşită. Ţin la el şi voi căuta să-l susţin în societate".

Cea mai mare dovadă de prietenie i-o dădea pronunţându-i corect numele. Altfel, avea obiceiul comic de a nu ţine minte numele oamenilor care n-aveau particula de nobleţe „de" şi, ca atare, nu existau pentru ea. Era atât de pornită să pronunţe fals acest fel de nume, încât dacă, din eroare, îl rostea bine, se „corecta" imediat. La început, spre amuzamentul judecătorului, îi pocise numele în fel şi chip: Taburon, Dabiron, Maliron, Laliron, Laridon – odată aşa, altădată altfel, cum îi venea. După trei luni, spunea Daburon de parc-ar fi fost vorba de un duce sau de proprietarul altui titlu nobiliar. De multe ori se străduia din răsputeri să dovedească judecătorului că aparţine, totuşi, aristocraţiei sau ar trebui, cel puţin, să facă parte din ea. Ar fi fost încântată dacă el şi-ar fi făcut cărţi de vizită cu un titlu răsunător şi cu blazon deasupra numelui.

„De ce", zise ea. „strămoşilor dumneavoastră, care au deţinut funcţii înalte, nu le-a venit ideea să se debaraseze de rangul lor modest şi să-şi procure un titlu?".

„Strămoşii mei au fost oameni de spirit", răspunse Daburon, „care au preferat să facă parte din elita burgheziei decât să se numere printre aristocraţii din coadă".

La aceste cuvinte, marchiza răspunse că între burghezii cei mai nobili şi iuncherul cel mai de rând se mai cască, totuşi, o prăpastie, pe care tot aurul din lume nu-i în stare să-l umple.

Dar mirarea cu privire la vizitele numeroase ale domnului Daburon la „stafie" era de înţeles, căci oamenii n-o cunoşteau pe nepoata marchizei sau n-o ţineau minte, fiindcă ea ieşea foarte rar în lume! Bătrâna doamnă nu voia să se împovăreze cu o tânără „spioană", cum

zicea ea, care s-o stânjenească la pălăvrăgit şi la înşirat anecdote.

Claire d'Arlange împlinise tocmai vârsta de şaptesprezece ani. Era o fată fermecătoare, cu un păr bogat, blond-cenuşiu, prins lejer, căzându-i în bucle pe umeri. Era mlădioasă, iar chipul ei aducea aminte de capodoperele din atelierul lui Guido Reni. Ochii albaştri, umbriţi de gene lungi, întunecate, erau de o frumuseţe tulburătoare. O nuanţă de excentricitate, datorată bunicii, îi sporea forţa de atracţie. Intelectual era superioară marchizei, iar cultura ei era satisfăcătoare. Cunoştinţele cu privire la realităţile lumeşti Claire le datora unui soi de guvernantă căreia madame d'Arlange îi încredinţase grija pentru „mucoasă". Guvernanta, o oarecare domnişoară Schmidt, angajată întâmplător, se releva a fi o persoană foarte cinstită şi cultă. Ca multe persoane de dincolo de Rin, era romantică şi practică totodată, de un sentimentalism cam lacrimogen, dar în acelaşi timp pronunţat virtuoasă. Această vrednică persoană o smulse pe Claire din imperiul fantasmagoriilor în care o închisese marchiza, şi o educa aşa cum trebuie. Reuşi s-o facă să-şi dea seama de ridicolul bunicii şi s-o determine să evite a-i călca pe urme, fără să-i ştirbească însă respectul pentru bătrâna doamnă.

Seară de seară, domnul Daburon era, deci, la doamna d'Arlange. Căci ştia că va veni şi domnişoara Claire, să le ţină companie. Asculta, sau se prefăcea că ascultă, pălăvrăgeala bătrânei doamne şi interminabilele ei istorioare din perioada emigraţiei, şi se uita la Claire, îi admira părul, buzele şi ochii, pe care-i considera cei mai frumoşi din lume. Deseori era atât de transportat, încât nu mai ştia unde se află. Uita complet de marchiză şi nu-i mai auzea nici vocea stridentă, care te străpungea ca o andrea. Dădea răspunsuri anapoda şi încurca lucrurile în aşa hal că-i venea greu să le descâlcească. E drept, doamnei d'Arlange nu-i păsa, nici nu observa felul distrat al curteanului ei. Era mulţumită că avea un auditoriu care din când în când, îi dădea un semn de viaţă, şi asta-i era de-ajuns.

Când îi ordona să vină la masa de pichet, judecătorul blestema acest joc şi pe cine-l inventase. Nu acorda deloc atenţie cărţilor, greşea mereu, punea jos cărţi fără să le fi văzut în prealabil şi uita să ia altele în loc. Bătrâna doamnă îl certa pentru maniera lui total absentă, dar nu se jena deloc să profite de pe urma ei, trăgea cu ochiul la cărţile puse jos, schimba cele proaste ale ei cu altele mai bune, într-un cuvânt trişa fără ruşine, vârând în buzunar banii astfel câştigaţi.

Domnul Daburon era de o timiditate extremă, iar Claire era şi ea excesiv de reţinută, astfel că nu vorbeau aproape deloc unul cu altul.

Toată iarna judecătorul nu-i adresă fetei nici măcar zece cuvinte. Şi asta cu toate că, de fiecare dată, învăţase pe de rost fraza pe care dorea să i-o spună, căci ştia că s-ar fi poticnit fără aceste măsuri de precauţie. De cum o vedea, însă, era ca beat de parfumul ei. Nu

îndrăznise s-o întrebe ce parfum folosea, dar îl descoperi după cercetări îndelungate la trei-patru parfumerii. Toată locuinţa, până şi dosarele de pe biroul lui emanau, de atunci, această mireasmă.

Gândul de a-i cere mâna Clairei îi venise mereu domnului Daburon, dar n-avea curaj. Ştia ce principii avea marchiza, cât de ahtiată era după obârşia aristocratică şi cât de necruţătoare devenea când era vorba de mezalianţe. Era încredinţat că-l va refuza cu asprime. Nu îndrăznea nici măcar să facă o aluzie, căci se temea să rişte fericirea prezentă, pe care o considera uriaşă.

„Dacă voi fi refuzat", se gândea el, „nu voi mai putea călca aici, şi asta ar însemna sfârşitul fericirii mele". Dar, ca om raţional, îşi spunea că alt bărbat ar putea s-o cunoască pe domnişoara d'Arlange, să se îndrăgostească de ea şi s-o ceară, cu succes, de nevastă. În ambele cazuri – indiferent dacă îndrăznea s-o ceară sau nu – avea s-o piardă, mai devreme sau mai târziu. Când sosi primăvara, îşi luă inima-n dinţi şi, într-o frumoasă după-amiază de aprilie, porni spre casa marchizei.

Bătrâna doamnă ieşise imediat după micul dejun şi se întorsese nu demult. Era furioasă foc şi vocifera ca o gaiţă. Ce se întâmplase? Marchiza angajase un zugrav din vecini să-i execute nişte lucrări. Asta fusese cu opt sau zece luni înainte, şi de sute de ori venise meseriaşul să-şi încaseze banii, dar de fiecare dată i se spusese să vină altcândva. Plictisit de aşteptare, o citase pe doamna d'Arlange în faţa judecătorului de pace. Marchiza era teribil de supărată din cauza citaţiei, dar nu spusese nimănui nici o vorbuliţă, decisă să meargă personal la tribunal, ca să-l roage pe judecătorul de pace să-i facă dreptate şi să-l pună la punct pe zugravul obraznic, care o necăjea pentru o nimica toată. Rezultatul acestui plan nu-i greu de ghicit. Judecătorul de pace fu nevoit s-o îndepărteze cu forţa din biroul său pe îndărătnica marchiză. De aici, furia ei.

Domnul Daburon o găsi în budoarul roz pal, pe jumătate dezbrăcată, cu părul despletit, roşie ca sfecla şi înconjurată de cioburile obiectelor de cristal şi porţelan care-i picaseră în mână la întoarcere. Spre ghinionul ei, Claire şi guvernanta erau plecate. O cameristă era ocupată să toarne peste nefericita marchiză tot soiul de licori menite să-i calmeze nervii, îl primi pe judecător ca pe un sol al cerului şi-i povesti odiseea ei, împănată cu nenumărate înjurături şi expresii tari.

„Îl puteţi înţelege pe acest judecător?" răcni ea. „E un iacobin, descendent al uneia dintre acei barbari care şi-au muiat mâinile în sângele regelui. Da, prietene ! Vă citesc pe faţă repulsia şi dezgustul… I s-a dat dreptate derbedeului pe care l-am ajutat să-şi câştige existenţa, dându-i de lucru. Şi când l-am mustrat cu asprime, aşa cum era de datoria mea s-o fac, m-a dat afară. Să mă dea afară! Pe mine!!" Aducându-şi aminte de scena penibilă, ridică braţul într-un gest

ameninţător. Atinse un flacon preţios din mâna cameristei, acesta se sparse în mii de cioburi.

„Gâsco. Mizerabile, tâmpito!” urlă marchiza.

Daburon, complet zăpăcit, încercă s-o liniştească, dar nu-l lăsă să rostească nici trei cuvinte.

„Noroc că aţi venit”, îl întrerupse. „Ştiu că sunteţi de acord cu mine. Contez pe intervenţia dumneavoastră pentru a face ca mizerabilul de zugrav şi derbedeul de judecător să fie aruncaţi la închisoare; să ştie că datorează respect unei femei de rangul meu!”.

Judecătorul nu-şi îngădui să zâmbească. Auzise altele şi mai şi din gura marchizei, fără s-o ia în zeflemea. Nu era, oare, bunica Clairei? Aşadar, nu se cuvenea s-o iubească şi s-o onoreze?

Crizele de mânie ale bătrânei doamne erau teribile. Era posibil ca mânia lui Ahile să ia proporţii epice. Acum, însă, se liniştise după numai o oră, cel puţin aşa părea.

Îi fuseseră aranjate din nou coafura şi îmbrăcămintea, cioburile fuseseră îndepărtate Obosită de propriul ei temperament vulcanic, zăcea istovită, gâfâind, în fotoliu.

Acest rezultat, care o lăsase pe cameristă cu gura căscată, putea fi atribuit numai şi numai judecătorului. Utilizând întregul său dar oratoric, revăzuse asupra capului înfierbântat al marchizei un torent de cuvinte liniştitoare. Nu era, fireşte, atât de prost s-o contrazică – dimpotrivă, o flata. Era când patetic, când ironic, vorbea despre revoluţie, condamna erorile şi crimele, îi compătimea pe oamenii cinstiţi care sufereau din cauza consecinţelor ei. De la nemernicul de Marat, ajunse cu dibăcie la acel judecător de pace. Comentă aspru purtarea scandaloasă a acestui funcţionar, judecându-l şi pe zugrav. Oricum, era de părere că, în acest caz, ar trebui manifestată generozitate, astfel încât cei doi să fie scutiţi de carceră.. Ajunse chiar la concluzia că ar fi nobil şi înţelept să se achite nota de plată.

Acest cuvânt, „plată”, nu fusese rostit pe de-antregul, când doamna d’Arlange sări ea înţepată.

„Să plătesc?! Ca răufăcătorii ăştia să persiste în îndărătnicia lor! Să-i încurajez printr-o slăbiciune condamnabilă! Niciodată! De altfel, ca să plăteşti trebuie să ai bani, iar eu n-am!”.

„Dar”, spuse judecătorul, „e vorba numai de optzeci şi şapte de franci…”.

„Un fleac, nu-i aşa? Vă vine uşor să vorbiţi, domnule funcţionar. Se vede că aveţi bani. Străbunii dumneavoastră au fost nişte coate-goale; revoluţia a trecut uşor peste ei, ba, cine ştie, le-a adus, poate, chiar avantaje! Familiei d’Arlange i-a luat tot. Ce mi se poate întâmpla dacă nu plătesc?”.

„Multe, doamnă marchiză. Numai cheltuielile de judecată v-ar putea ruina. Veţi primi somaţii de plată şi, până la urmă, veţi fi dusă la

închisoare”.

„Oh, ruşine!”, exclamă bătrâna doamnă, „deci revoluţia nu s-a terminat încă. Ne va nimici pe toţi, dragă Daburon! Da, vă puteţi considera fericit că faceţi parte din popor! Îmi dau seama că trebuie să plătesc cât mai repede, deşi n-am un ban şi, oricum, trebuie să fac atâtea sacrificii pentru nepoata mea”,

Judecătorul cunoştea pe de rost obişnuitele vorbe ale marchizei, Cuvântul „sacrificiu” îl surprinse atât de mult. Încât repetă: „sacrificiu?”.

„Sigur”, răspunse madame d’Arlange, „Dacă n-ar fi, aş trăi aşa cum trăiesc? M-aş lipsi, oare de atâtea, ca să-mi ajungă pentru ea? Fireşte că nu. Răposatul marchiz mi-a vorbit adesea despre rentele pe viaţă, care garantează o dobândă mare. Aşa ceva există cu siguranţă şi azi. Dacă n-ar fi nepoata mea, aş folosi tot ce am pentru un astfel de plasament. În felul acesta, aş avea, cel puţin, mâncarea asigurată până la sfârșitul vieții. Dar aşa, nu mă pot decide să fac un asemenea pas. Îmi cunosc obligaţiile şi păstrez tot ce am pentru micuţa Claire”. Un astfel de devotament i se păru domnului Daburon atât de demn de admirat, încât nu găsea cuvinte s-o exprime.

„Ah, acest copil mă îngrijorează”, continuă marchiza. „Vedeţi, domnule Daburon, pot să v-o mărturisesc, mi se face rău când mă gândesc la mariajul ei”.

Judecătorul roşi de bucurie. Şansa ei era pe-aproape, în curând va putea s-o apuce. „Mi se pare”, spuse el, „că nu va fi chiar aşa de greu s-o măritaţi pe domnişoara Claire?”.

„Din păcate, da. În ciuda fragilităţii ei, e destul de arătoasă, dar la ce foloseşte asta în ziua de azi? Bărbaţii sunt de o meschinărie şi o lăcomie care-ţi fac greaţă. Numai banii contează. Nu cunosc pe nimeni cu atâta nobleţe încât s-o ia, chiar şi pe o d’Arlange, fără zestre”.

„Sunt sigur că exageraţi, scumpa mea doamnă”, interveni judecătorul, timid.

„Nicidecum. Bazaţi-vă pe experienţa mea, e mai veche decât a dumneavoastră. În plus, dacă o voi mărita pe Claire, ginerele meu mă va expune la tot soiul de şicane, asta mi-a şi spus-o administratorul averii mele. Mă vor sili să-i las să-mi controleze registrele, de parc-aş avea aşa ceva. Ruşine! Ah, dacă Claire m-ar iubi câtuşi de puţin, ar suporta consecinţele şi s-ar călugări. Iar eu m-aş sacrifica pentru ea până la ultima picătură de sânge. Ea însă n-are inimă!”.

Domnul Daburon înţelese că a venit momentul să facă declaraţia. Îşi luă inima-n dinţi şi spuse:

„Doamnă, cred că ştiu o partidă pentru domnişoara Claire. Cunosc un om cinstit care o iubeşte şi ar face tot posibilul s-o ştie fericită”.

„Asta e condiţia, fireşte”, adăugă doamna d’Arlange.

„Omul despre care vă vorbesc, continuă judecătorul, e încă tânăr şi

bogat. Ar fi fericit s-o ia pe domnişoara Claire şi fără zestre. Nu v-ar impune controlul registrelor, ci v-ar ruga să dispuneţi în voie de tot ce aveţi”.

„Daburon, prietene, nu sună rău”, strigă marchiza.

„Dacă v-ar fi greu să vă transformaţi averea în rentă pe viaţă”, adăugă judecătorul, „ginerele dumneavoastră s-ar considera onorat să vă dea el însuşi o rentă”.

„Cum aşa?!”, îl întrerupse marchiza. „Cunoaşteţi un astfel de om şi nu mi-aţi spus nimic până acum? De ce nu mi l-aţi prezentat?”.

„M-am temut, madame… n-am îndrăznit..”

„Ei, hai, dă-i drumul, cine-i ginerele ăsta fabulos?”.

Judecătorului i se strânse inima de spaimă. „Eu sunt, madame. Vocea, privirea trădau o infinită rugăminte. Era îngrozit de propriul său curaj şi complet zăpăcit de faptul că-şi învinsese timiditatea. Bătrâna doamnă râdea, râdea cu lacrimi şi repeta:

„Ah, bunul Daburon… E prea comic, mor de râs. Ce drăguţ e bietul Daburon!”.

Deodată, arboră însă o mină dintre cele mai demne.

„E adevărat ce-aţi spus adineauri?”.

„Am spus adevărul”, murmură judecătorul.

„Sunteţi, într-adevăr, bogat?”, voia să ştie marchiza.

„Scumpă doamnă, de la mama mea am o rentă de douăzeci de mii. Un unchi mi-a lăsat, anul trecut, mai mult de o sută de mii de taleri. Tatăl meu are un milion. Dacă l-aş ruga mâine să-mi dea jumătate, n-ar ezita. Mi-ar da tot, dacă aceasta ar contribui la fericirea mea, şi ar fi bucuros să-l las să-mi administreze averea”.

Madame d’Arlange îi făcut semn să tacă şi, timp de cinci minute, stătu pe gânduri. În cele din urmă, înălţă capul şi îl privi:

„Ascultaţi-mă bine”, îi spuse. „Dac-aţi fi avut îndrăzneala să faceţi tatălui Clairei o asemenea propunere, ar fi dat ordin să fiţi azvârlit în stradă! De dragul numelui nostru, ar trebui să acţionez la fel, dar nu mă pot decide la aşa ceva Sunt bătrână şi părăsită, sunt săracă şi-mi fac griji din cauza nepoatei mele. Asta e scuza mea. Pentru nimic în lume n-aş vorbi cu Claire despre această îngrozitoare mezalianţă. Vă promit însă – şi asta e deja prea mult – să nu mă opun. Faceţi-i curte domnişoarei d’Arlange, convingeţi-o. Dacă ea va spune da, eu nu voi spune nu”.

Transportat de fericire, domnul Daburon simţi nevoia să-i sărute mâna marchizei. Era de părere că e cea mai bună, cea mai nobilă dintre femei, fără să remarce cât de uşor se lăsase convinsă. Era ca scos din minţi.

„Oh, staţi, staţi!”, îl întrerupse bătrâna doamnă.. „Procesul încă nu e câştigat. Mama dumneavoastră. — trebuie s-o iert pentru mezalianţa contractată – a fost o Cottevise. Dar tatăl – un simplu domn Daburon.

Acest nume, dragul meu, e pur şi simplu ridicol. Credeţi că va fi uşor de convins o tânără care s-a numit până la vârsta de optsprezece ani d'Arlange, să-şi zică deodată Daburon?".

Aceste obiecţii nu-l nelinişteau însă deloc pe judecător,

„Ei bine, fie", continuă bătrâna doamnă, „tatăl dumneavoastră a pus mâna pe o Cottevise, dumneavoastră veţi lua o d'Arlange. Prin repetate mezalianţe ale unor fete din case aristocratice, Daburonii vor reuşi, poate, până la urmă, să devină aristocraţi. Un ultim sfat: dumneavoastră vedeţi în Claire un copil timid, blând, docil. Vă înşelaţi! În ciuda aparenţelor, e orgolioasă şi voluntară, ca răposatul ei tată, marchizul. Sunteţi avertizat, şi un sfat bun e oricum binevenit. Condiţiile de ambele părţi sunt clare, nu-i aşa? Să nu mai vorbim despre asta. Aproape vă doresc să aveţi succes".

Această scenă judecătorul o păstră atât de proaspătă în minte, încât deşi trecuseră multe luni de-atunci, mai auzea parcă vocea marchizei în timp ce stătea acasă, în fotoliul său. Şi în urechi îi stăruia cuvântul succes.

Plecase triumfător din casa d'Arlange, el, care venise cu inima cât un purice. Cu capul sus, pu pieptul umflat de mândrie, păşea pe stradă nespus de fericit. Cerul i se părea mai albastru ca altădată, soarele mai strălucitor. El, funcţionarul grav, simţea nevoia să oprească trecătorii şi să le spună: „Ştiţi că marchiza a spus da! ". I se părea că pământul dansează sub paşii lui, lumea era parcă prea mică pentru atâta fericire. Câte castele de nisip se puteau clădi pe cuvintele marchizei! Va demisiona, se va retrage din viaţa particulară, va înălţa o vilă pe malurile Loarei, nu departe de Tours. O vedea deja în faţa ochilor strălucind în soare, împrejmuită de flori, umbrită de copaci răcoroşi.

N-avea nici cea mai mică îndoială, nici o teamă nu-i întuneca orizontul luminos al speranţelor, nici un avertisment nu-i tulbura liniştea.

Din acea zi, domnul Daburon venea şi mai des în casa marchizei. Mai precis, îşi petrecea aproape tot timpul acolo. Rămăsese, e drept, reţinut faţă de Claire, se străduia însă să ocupe un loc tot mai însemnat în viaţa ei. Reuşi să-şi învingă sfiala şi să-i vorbească despre lucrurile care o preocupau, pentru a o face să vorbească la rândul ei. Se interesa de tot ce i se părea important, şi citea toate cărţile nou apărute, ca să i le poată recomanda pe cele potrivite.

Treptat, cu perseverenţă blândă, reuşi s-o domesticească, în adevăratul sens al cuvântului, pe această tânără sfioasă. Îşi dădea seama că are succes, şi asta făcea să-i dispară aproape cu totul timiditatea. Simţea că nu-l mai întâmpină cu acea rezervă menită să-l ţină la distanţă. Aproape pe neobservate, îi câştigă încrederea. E drept că mai roşea când vorbea cu el, dar îndrăznea să i se adreseze prima.

Deseori, îi punea întrebări. Auzise că o anumită piesă de teatru e bună şi voia să ştie despre ce e vorba. Domnul Daburon se grăbea să vadă spectacolul, apoi trimitea prin poştă comentariul. În felul acesta, avea voie să-i şi scrie! De câteva ori, îl însărcinase şi cu mici comisioane. Plăcerea de a face drumuri pentru ea n-ar fi dat-o nici în schimbul unui post de ambasador.

Odată îndrăzni să-i trimită un splendid buchet de flori. Ea îl primi cu oarecare mirare şi îl rugă să nu repete gestul. Simţi lacrimi în ochi şi o părăsi cu inima zdrobită.

„Nu mă iubeşte", îşi zise, „nu mă va iubi niciodată".

Dar după trei zile, îl rugă să-i procure un anume soi de floare, la modă atunci, pentru jardiniera ei.

Îi trimise atâtea plante, încât ar fi putut umple casa din pivniţă şi până la acoperiş.

„Mă va iubi!", îşi spuse.

Aceste evenimente nu putuseră să întrerupă partidele de pichet. E drept că tânără fată era acum mult mai atentă şi, de obicei, era de partea judecătorului, împotriva marchizei. Nu cunoştea regulile jocului, dar când bunica ei trişa prea evident, îşi dădea şi ea seama:

„Sunteţi jefuit, domnule Daburon, sunteţi jefuit !".

Ar fi fost bucuros să se lase deposedat de întreaga avere numai ca s-o vadă pe fată luându-i apărarea.

Era vară. Seara, când marchiza şedea pe terasă în fotoliul ei cel mare, se plimba adesea cu fata, braţ la braţ. Mergeau încet pe aleea presărată cu nisip. Nisipul era atât de fin, încât trena rochiei ştergea urmele paşilor lor. Ea pălăvrăgea voios, de parcă ar fi stat de vorbă cu un frate iubit. Trebuia să se stăpânească să n-o sărute.

Încercă, odată, să-i vorbească marchizei despre speranţele sale

„Ştiţi ce am convenit", răspunse ea. „Vă rog, nici un cuvânt în plus. Îmi ajunge vocea conştiinţei mele reproşându-mi fapta odioasă la care mă pretez. Închipuiţi-vă că nepoata mea se va chema, cândva, madame Daburon… Va trebui, dragul meu, să vă schimbaţi numele".

Dacă domnul Daburon ar fi fost ceva mai perspicace şi mai puţin orbit de pasiune, ar fi studiat caracterul fetei şi ar fi tras, de aici, concluziile. Dar chiar dacă-ar fi observat-o, n-ar fi avut puterea să întreprindă nimic. Nu-i rămase însă ascunsă ciudata alternanţă a dispoziţiilor ei. În unele zile părea veselă şi zburdalnică, asemenea unui copil, pentru ca apoi, săptămâni de-a rândul, să fie tristă şi capricioasă. Odată, după un bal la care fusese cu bunica ei, o văzu mâhnită şi o întrebă care e cauza.

„Ah, ăsta-i secretul meu", răspunse, oftând greu. „Nu-l ştie nici bunica".

Domnul Daburon o privi şi i se păru că abia îşi stăpâneşte lacrimile. „Într-o zi", continuă ea, „mă voi destăinui faţă de dumneavoastră…

Poate că va fi necesar”.

Judecătorul rămase orb şi surd.

Într-o seară de august, după zăpuşeala zilei, târziu, începu să bată vântul. Frunzele foşneau – se presimţea furtuna. Şedeau amândoi în spatele grădinii, în chioşcul cu plante exotice o priveau pe marchiză, care, după supeu, făcea o mică plimbare. Stătură multă vreme tăcuţi, ameţiţi de miresmele florilor. Domnul Daburon îndrăzni să atingă mâna tinerei fete. Era prima oară. Pielea gingaşă, catifelată, făcu să-şi piardă stăpânirea de sine.

„Domnişoară”, murmură, „Claire…”.

Îl privi cu un aer mirat.

„Scuzaţi-mă”, continuă el, „scuzaţi-mă. M-am adresat bunicii dumneavoastră înainte de a-mi ridica privirea. Nu înţelegeţi?... Un simplu cuvânt va decide asupra fericirii sau nefericirii mele. Claire, nu mă respingeţi… Vă iubesc!”.

În timp ce judecătorul vorbea, domnişoara d’Arlange îl privea de parcă nu şi-ar fi crezut urechilor. Dar la cuvintele „vă iubesc”, rostite cu pasiune, îşi reţinu cu greu un strigăt, eliberându-şi mâna cu o mişcare violentă.

„Dumneavoastră! Cu-adevărat, dumneavoastră?…”.

Daburon n-ar mai fi putut scoate o vorbă nici dacă l-ar fi costat viaţa. Presimţirea unei catastrofe îi strângea inima ca într-un cleşte.

„Sunt foarte nefericită! Foarte nefericită!”.

„Nefericită? Dumneavoastră?!”, exclamă judecătorul, „din cauza mea? Claire, câtă cruzime! În numele cerului! Ce v-am făcut? Vorbiţi ! Adevărul e mai bun decât incertitudinea care mă omoară”.

Căzu în genunchi în faţa ei şi încercă din nou să-i atingă mâna. I-o refuză cu o mişcare blândă, emoţionantă.

„Lăsaţi-mă să plâng”, spuse ea, „sufăr. Mă veţi urî. Cine ştie, poate mă veţi dispreţui, dar vă jur pe ce am mai sfânt că n-am ştiut nimic din cele ce mi-aţi spus adineauri, nici măcar n-am bănuit nimic”.

Daburon aştepta lovitura de graţie.

„Da”, continuă Claire, „mă veţi considera o femeie cochetă. Acum văd totul limpede şi vă pot înţelege. Poate, oare, un bărbat, fără a iubi, să ofere tot ce mi-aţi oferit dumneavoastră? Ah, iar eu – ce copil! M-am lăsat în voia fericirii de a avea un prieten. M-am purtat cu dumneavoastră de parcă mi-aţi fi fost tată, bun şi înţelegător”.

Aceste cuvinte îi dezvăluiră judecătorului întreaga măsură a erorii sale. Speranţele sale se spulberaseră. Încet, repetă pe un ton de involuntar reproş: „Tată…!”.

Domnişoara d’Arlange înţelegea acum cât de tare îl mâhnise pe acest bărbat, a cărui dragoste nu era în stare s-o aprecieze. „Da”, continuă ea, „v-am iubit ca pe un tată. Ca pe un frate, ca pe familia pe care n-o mai am. Descoperind în dumneavoastră un prieten atât de

serios şi sincer, am mulţumit cerului că mi-a trimis un ocrotitor în stare să-mi înlocuiască pe cei dispăruţi!”.

Domnul Daburon nu-şi putu reţine un geamăt – cuvintele Clairei îi zdrobeau inima.

„Un cuvânt, un singur cuvânt ar fi fost de ajuns”, continuă Claire. „De ce nu l-aţi rostit? Mi-am spus cu bucurie: „Sunt iubită, am găsit un suflet atât de înţelegător !” Ah, de ce n-a fost mai mare încrederea mea? De ce v-am ascuns totul? Aş fi putut evita această seară îngrozitoare. Ar fi trebuit să vă mărturisesc că nu mai sunt liberă”.

Castelele pe nisip ale judecătorului se prăbuşiseră definitiv. Bietul judecător de instrucţie suferea îngrozitor.

„Ar fi fost mai bine dac-aţi fi vorbit”, răspunse, „totuşi… nu, tăcerii dumneavoastră, Claire, îi datorez şase luni de iluzii minunate, şase luni de vis. Ele vor rămâne fericirea mea pe acest pământ” O rază de lumină îi îngăduia judecătorului s-o mai distingă pe domnişoara d’Arlange. Chipul ei frumos era alb. Şi nemişcat ca marmura. Lacrimi mari i se prelingeau pe obraz. I se părea că vede o statuie plângând.

„Iubiţi, deci, pe altcineva”, spuse în cele din urmă; „pe altcineva!… Şi bunica dumneavoastră nu ştie, Claire? Nu cred că aţi ales un bărbat nedemn, atunci de ce nu i-l prezentaţi marchizei?”.

„Există greutăţi, murmură Claire, care nu vor putea fi învinse niciodată. Dar o fată ca mine nu iubeşte decât o dată în viaţă. Ori te căsătoreşti cu bărbatul iubit, ori deloc”.

„Greutăţi!”, repetă Daburon, cu glasul stins. „Iubiţi pe cineva, el ştie, şi mai poate fi vorba de greutăţi?”.

„Sunt săracă”, răspunse domnişoara d’Arlange, „iar familia lui e nemăsurat de bogată. Tatăl lui e neîndurător”.

„Tatăl lui!”, strigă judecătorul cu amărăciune, „tatăl lui, familia! Asta-l reţine! Ştie că-l iubiţi… Dac-aş fi în locul lui, aş înfrunta o lume. Ar exista, oare, un sacrificiu prea mare? Cea mai mare jertfă ar însemna o desfătare. Suferinţă şi luptă, speranţă… Asta înseamnă dragoste”.

„Aşa îl iubesc eu”, spuse domnişoara d’Arlange. Răspunsul îl lovi pe judecător ca un trăsnet. O înţelegea. Pentru el totul se terminase, dar simţea o voluptate a chinului.

„Dar cum l-aţi cunoscut, unde aţi vorbit cu el, unde şi când? Doamna marchiză nu primeşte pe nimeni.

„Am să vă spun tot”, răspunse Claire cu demnitate. „îl cunosc demult. Ne-am văzut prima oară la o prietenă a bunicii mele, bătrâna domnişoară Goëllo. Acolo am stat de vorbă cu el şi acolo ne întâlnim şi acum…”.

„Ah!”, strigă Daburon, căruia îi trecu prin minte ceva, „îmi amintesc! Ori de câte ori aveaţi intenţia să mergeţi la domnişoara Goëllo, eraţi mai bine dispusă cu trei-patru zile înainte… iar la

întoarcere, de multe ori tristă”.

„Da, fiindcă văd cât suferă şi el din cauza opreliştilor pe care nu le poate îndepărta”.

„Familia lui, probabil, e foarte sus-pusă, de vreme ce refuză o legătură cu casa dumneavoastră”, adăugă judecătorul, pe un ton sever.

„V-aş fi spus chiar dacă nu m-aţi fi întrebat”, spuse domnişoara d’Arlange. „Se numeşte Albert de Commarin”.

Între timp, marchiza ajunsese la concluzia că se plimbase destul şi hotărâse să se întoarcă în budoarul ei roz-pal. Se apropie de chioşc.

„Scumpul meu judecător”, strigă cu voce tare, „partida de pichet aşteaptă”.

Aproape fără să-şi dea seama, judecătorul se ridică şi răspunse: „Vin”.

Claire îl opri.

„Încă nu v-am rugat să păstraţi tăcerea”, îi spuse,

„Dar se poate, domnişoară Claire?”, replică judecătorul, iritat de neîncrederea ei.

„Ştiu că mă pot bizui pe dumneavoastră. Dar, orice s-ar întâmpla, liniştea mea s-a dus”.

Domnul Daburon o privi întrebător.

„Sunt sigură”, adăugă ea, „că bunica mea a observat ceea ce eu, din lipsă de experienţă, n-am văzut. Dacă v-a primit în continuare fără să riposteze, înseamnă că vă acceptă, că e de acord cu curtea pe care mi-o faceţi şi pe care, permiteți-mi să v-o spun, o consider o adevărată cinste”.

„Am recunoscut, domnişoară Claire”, răspunse judecătorul, „că doamna marchiză a binevoit să întreţină speranţele mele”, îi relevă pe scurt, discuţia cu marchiza, evitând cu tact să amintească de chestiunea bănească, ce fusese, totuşi, decisivă pentru bătrâna doamnă.

„V-am mai spus că s-a sfârşit cu liniştea mea. Imaginaţi-vă cât de furioasă va fi bunica dacă v-a afla că v-am respins cererea”.

„Nu mă cunoaşteţi, domnişoară”, o întrerupse judecătorul. „N-am nimic de spus marchizei. Mă voi retrage în tăcere. O să-şi închipuie că m-am răzgândit…”.

„Oh. Cât de generos sunteţi...”.

„Mă voi retrage”, continuă Daburon, „şi în curând îl veţi fi uitat pe omul a cărui viaţă s-a sfârşit azi”.

„Nu credeţi în ceea ce-aţi spus”, zise tânără fată, adânc mişcată.

„Ei bine, mă voi consola cu speranţa că-mi veţi păstra o amintire plăcută. Aş vrea sa rămân prietenul dumneavoastră, da, prietenul cel mai devotat”.

Claire, plină de gratitudine, apucă mâinile lui Daburon. „Aveţi dreptate, trebuie să fim prieteni. Să uităm tot ce s-a întâmplat…

Rămâneţi ca mai înainte, fratele meu cel mai bun, cei mai înţelegător”.

Se lăsase întunericul. Nu-l mai putea vedea, dar ştia că lăcrimează, căci nu răspunse imediat.

„E cu putinţă”, murmură în cele din urmă, „să-mi cereţi una ca asta? vorbiţi de uitare? Nu înţelegeţi că vă iubesc de o mie de ori mai mult decât dumneavoastră pe acest…”. Se opri, căci nu se simţea în stare să rostească numele Commarin; ezitând, adăugă:

„Şi vă voi iubi mereu…”,

Făcuseră câţiva paşi, apoi judecătorul se opri.

„Permiteţi-mi să-mi iau rămas bun”, spuse judecătorul. „Pe viitor, mă veţi vedea foarte rar. Voi veni numai din când în când, pentru a evita aparenţa unei rupturi”.

Vocea îi tremura, încât abia se făcea înţeles.

„Orice s-ar întâmpla, să ştiţi că există un nefericit care vă aparţine în întregime. Dacă veţi avea nevoie de un prieten credincios, veniţi la mine. Totul s-a sfârşit… Claire… Pentru ultima oară, rămâneţi cu bine!”.

Nici ea nu era mai puţin mişcată. Aproape inconştientă, aplecă fruntea înainte şi Daburon i-o sărută.

Traversară peluza; ea era rezemată de braţul lui. Intrară în budoarul marchizei, care amesteca deja nerăbdătoare cărţile şi-şi aştepta victima.

„Iată-l pe incoruptibilul judecător!”, îi strigă. Dar domnul Daburon era la capătul puterilor. Murmură câteva scuze absurde, pomeni de nişte obligaţii urgente şi de o indispoziţie subită, şi dispăru.

Plecarea lui neaşteptată o supără pe vaşnica combatantă a meselor de joc. Se îndreptă către nepoata ei, care căuta să-şi ascundă starea sufletească, ţinându-se departe de lumânările de pe masa de joc, şi întrebă: „Dar ce l-a apucat azi pe Daburon?”

„Nu ştiu, bunico”, se bâlbâi Claire.

„Mi se pare”, continuă marchiza, „că acest funcţionăraş şi-a cam luat nasul la purtare. Ar trebui să-l pun la punct, altfel o să înceapă să se creadă de-al nostru”.

Claire încercă să-l apere pe judecător. Aminti că i se păruse schimbat în seara asta şi că se plânsese că nu se simte bine. Poate că era, într-adevăr bolnav!

„Chiar dac-ar fi aşa”, răspunse marchiza, „ar fi fost de datoria lui să-şi impună puţină disciplină, având în vedere faptul că-i facem cinstea să-l acceptăm în mijlocul nostru. Cred că ţi-am povestit istoria unchiului nostru, a ducelui de Saint-Huruge? După o zi de vânătoare, fusese ales partener al regelui; a jucat o seară întreagă, pierzând fără a clipi 220 de monede de aur; a doua zi s-a afla că acesta căzuse de pe cal şi jucase cu o coastă ruptă. Nici nu s-a făcut prea mare caz de toată

această întâmplare, asemenea lucruri, pe vremuri, erau de la sine înţelese. Dacă funcţionăraşul nostru era bolnav, trebuia să se poarte astfel, încât să nu se observe nimic până la sfârşitul partidei. Dar se poartă ca un bădăran. Cine ştie la ce tripou a fugit?”.

CAPITOLUL VII

După ce-şi luase rămas bun de la marchiza d'Arlange, domnul Daburon nu se îndreptă spre casă. Rătăci toată noaptea, pentru a-şi domoli mintea înfierbântată şi sufletul tulbure.

„Prostul de mine!", îşi spunea, „am sperat că mă va iubi cândva. Cum am putut să cred că va fi a mea atâta gingăşie? Cât de frumoasă era, cu chipul scăldat în lacrimi, când vorbea despre Albert! Îl iubeşte. Iar pe mine, pe mine mă iubeşte ca pe un tată! Ar fi putut să fie altfel? E drept aşa. Cum să vadă în judecătorul sever – un iubit? Pentru ea, viitorul pluteşte încă în ţara viselor încântătoare, în timp ce iluziile mele sunt spulberate. E tânără ca inocenţa, eu – bătrân ca păcatul".

Nefericitul judecător se autoflagela. O înţelegea prea bine pe Claire şi o ierta. Îşi reproşa însă violenţa propriei izbucniri, îşi făcea reproşuri pentru faptul că adusese nelinişte în viaţa ei şi nu-şi putea ierta că-i vorbise despre sentimentele sale. N-ar fi trebuit, oare, să prevadă totul: că-l va refuza şi că-şi va răpi cu mâna lui plăcerea de a o vedea, de a-i auzi glasul? „O fată tânără trebuie să-l viseze pe iubitul ei", îşi continuă gândurile, „trebuie să şi-l imagineze idealizat. Oare cum îşi imagina persoana mea atunci când nu eram de faţă? Probabil că mă vedea în roba neagră, undeva, într-o carceră întunecoasă, antrenat într-un duel de cuvinte cu vreun criminal. Oare nu ţine de meseria mea să răscolesc mizeria tuturor fărădelegilor? Nu sunt, oare, condamnat să spăl pe ascuns rufele murdare ale celei mai ignobile dintre societăţi? Judecătorul n-ar trebui, oare, asemenea preotului, să îmbrăţişeze celibatul? Ambii ştiu tot, aud tot. Veşmintele lor se aseamănă. În timp ce preotul ţine pregătit în faldurile sutanei consolările bisericii, judecătorul poartă cu sine spaima şi teroarea. Unul e iertarea, celălalt – răzbunarea. Acestea erau imaginile pe care le avea în faţa ochilor în timp ce se gândea la mine, câtă vreme celălalt… celălalt…".

Nenorocitul îşi continuă rătăcirile pe chei. Cu capul descoperit, cu privirea fixă, mergea în neştire. Ca să poată respira mai liber, îşi desfăcu cravata. Ici-colo, întâlnea câte un trecător. Cuprinşi de milă, aceştia se opreau şi se uitau după el. Pe o porţiune de drum izolat, se apropiară de el doi poliţişti şi-i cerură să se legitimeze. Absent, le întinse cartea de vizită. Citiră numele şi-i dădură drumul, convinşi că e beat. Locul resemnării iniţiale îl luase mânia, o mânie mai puternică decât dragostea lui pentru Claire. De ce nu era aici, în clipa asta, acel viconte, care nu ştia să învingă opreliştile? Omul generos, judecătorul atât de exigent faţă de sine însuşi, îşi imagina deliciile răzbunării. Înţelegea ura care se înarmează cu pumnale, stă la pândă şi loveşte pe întuneric, ţinteşte şi ucide, vrea sânge drept alinare!…

Şi tocmai acum ancheta cazul unei biete prostituate, acuzată că lovise cu cuţitul pe una dintre tristele ei tovarăşe. Era geloasă pe fiinţa care încercase să-i ia iubitul, un soldat grosolan şi veşnic beat. Domnul Daburon se simţi, deodată, cuprins de milă pentru biata creatură. Era respingătoare, dar judecătorul îşi aduse aminte de lumina din ochii ei când îi vorbea despre soldat. „Îl iubeşte cu adevărat" îşi zise. „Dacă fiecare dintre juraţi ar fi trecut prin ce am trecut eu, femeia ar fi, desigur, achitată. Dar câţi oameni au cunoscut pasiunea adevărată?"

Îşi propuse să ceară clemenţa tribunalului şi să înfăţişeze cu cât mai puţină asprime crima de care se făcuse vinovată. El însuşi era decis să comită o crimă: voia să-l ucidă pe Albert de Commarin. În noaptea aceea hotărârea lui se întări, îi veniră în minte mii de argumente justificând răzbunarea.

La ora şapte dimineaţa, se afla pe o alee din Bois de Boulogne, nu departe de lac. Se îndrepta spre Porte Maillot. Luă o birjă şi se lăsă condus acasă. Nu simţea nici urmă de oboseală. Calm şi decis, acţiona sub obsesia unei halucinaţii, ca un somnambul.

Ajuns acasă, se îmbrăcă atent, ca odinioară, când mergea în vizită la marchiza d'Arlange. Apoi părăsi din nou locuinţa.

Mai întâi se duse la un negustor de arme; cumpără un mic revolver, pe care-l încărcă cu grijă şi îl ascunse în buzunar. Merse apoi la câteva persoane care – bănuia el – cunoşteau clubul frecventat de viconte. Nimeni, nu observă starea lui de spirit, atât de firesc se purta.

Abia după-amiază găsi un cunoscut care-i dădu informaţia dorită şi se oferi să-l însoţească până la club.

Pe drum, ţinu strâns mânerul revolverului. Nu se gândea decât la obsesia lui: calcula cum trebuie să facă să nu-şi greşească ţinta.

„Va fi un scandal teribil", îşi zise, „mai ales dacă n-am să reuşesc să mă sinucid imediat. Voi fi aruncat în închisoare. Mi se va intenta proces. Numele meu va fi dezonorat. Ei şi? Puţin îmi pasă! Claire nu mă iubeşte, ce mai contează restul? Tatăl meu va muri de durere… dar trebuie să mă răzbun!…",

Ajuns la club, prietenul său îi arătă un tânăr brunet, cu mină arogantă, care stătea la o masă şi citea ziarul. Era vicontele.

Domnul Daburon se îndreptă spre acesta, cu revolverul în buzunar. La doi paşi distanţă, se opri. Părăsit de curaj, se întoarse brusc şi fugi, lăsându-şi prietenul perplex. Domnul Albert de Commarin nu fusese niciodată atât de aproape de moarte.

Pe stradă, domnul Daburon simţi că pământul se clatină sub picioarele lui. Voia să strige, dar nu putu şi se prăbuşi pe caldarâm. Nişte trecători se apropiară şi îl ridicară cu ajutorul a doi sergenţi de stradă. În buzunar i se găsi adresa, fu dus acasă.

Când îşi reveni, era în pat şi recunoscu la căpătâi pe tatăl lui. Ce se întâmplase?

Cu menajamente i se aminti că, timp de şase săptămâni se zbătuse între viaţă şi moarte. Acum era restabilit, starea lui era satisfăcătoare, iar medicii îl declaraseră salvat.

După o conversaţie de cinci minute, era complet epuizat, închise ochii şi încercă să-şi adune gândurile, risipite ca frunzele de toamnă. Trecutul i se părea învăluit într-o ceaţă deasă, dar în întuneric se contura clar tot ce era legat de Claire d'Arlange. Îl trecură fiori şi fruntea i se acoperi cu broboane de sudoare. Da, fusese la un pas de crimă. Şi „ca o dovadă că era iarăşi sănătos şi în deplinătatea facultăţilor sale, îi veni în minte o problemă de drept civil:

„Dac-aş fi comis crima", se întreba el, „aş fi fost judecat? Desigur. Aş fi fost declarat vinovat'? Nu. Crima mea n-ar fi fost considerată un fel de demenţă? Eram chiar nebun? Cine cunoaşte răspunsul la asemenea întrebare? De ce n-au trecut toţi judecătorii printr-o criză ca a mea? Cine m-ar crede, însă, dac-aş povesti ce mi s-a întâmplat?"

Câteva zile mai-târziu, relată toată istoria tatălui său. Acesta ridică din umeri şi îl asigură că sunt halucinaţii în urma febrei. Era însă vizibil mişcat de dragostea nefericită a fiului său, fără a socoti însă situaţia desperată. Îi recomandă să se distreze, îi puse toată averea la dispoziţie şi îl sfătui să se însoare cu vreo moştenitoare din Poitou-ul strămoşesc, o fată veselă şi sănătoasă, în stare să-i dăruiască copii reuşiţi. În curând se întoarse la moşiile lui, prea multă vreme părăsite.

De două luni, judecătorul îşi reluase viaţa şi munca obişnuită. Orice făcea însă nu pornea din suflet, îşi dădu seama că în el ceva s-a distrus.

Odată, se lăsă ispitit de dorinţa de a o revedea pe vechea sa prietenă, marchiza. Văzându-l, aceasta scoase un strigăt de spaimă. Îl confundase cu o stafie, atât de mult se schimbase. Şi pentru că nutrea o aversiune vie împotriva tristelor figuri, nu-l invită să mai vină. Claire zăcuse bolnavă o săptămână din cauza lui.

„Cât de mult m-a iubit!" îşi zise. „Era cât pe-aci să-şi piardă viaţa. Oare şi Albert mă iubeşte atât de tare?"

Nu îndrăznea să răspundă la această întrebare. I-ar fi făcut plăcere să-l consoleze pe judecător, să-i vorbească, să întreprindă ceva… Dar el nu se mai arătase.

Domnul Daburon nu era, totuşi, omul care să se lase în voia soartei. Voia să se distreze, aşa cum îi recomandase tatăl lui. Căută plăcerea, dar în locul uitării întâlni dezgustul. Imaginea Clairei îi apărea mereu în faţă.

Apoi se refugie în muncă şi refuză să se mai gândească la Claire. Datoria îndeplinită cu fermitate, o activitate febrilă îi atraseră renumele unui ambiţios care doreşte să facă rapid carieră. De fapt, îi era indiferent totul.

Cu timpul, nu găsi ceea ce se cheamă linişte, ci mai degrabă acea

tocire a simţirii care urmează loviturilor destinului. Începea vindecarea prin uitare.

Acestea erau evenimentele pe care numele Commarin le readusese în memoria judecătorului. Daburon le crezuse îngropate, ele reapăruseră cu violenţă. Într-o clipă, i se derulă în faţa ochilor spectacolul propriei sale vieţi. Actor şi spectator totodată, şedea în fotoliul lui, dar se agita pe scenă, fiind totodată propriul său critic.

Primul sentiment fu ura, urmată de satisfacţie. Întâmplarea i-l oferea pe bărbatul preferat de Claire. Domnul respectiv nu mai era aristocratul arogant, mândru de averea şi de strămoşii lui, ci un bastard. Ca să-şi păstreze numele furat, comisese cu laşitate o crimă. Iar el, judecătorul, va savura acum plăcerea de a-şi lovi duşmanul cu sabia justiţiei.

Dar aceste sentimente dispărură cu repeziciune. Conştiinţa omului de onoare se revoltă. Şi domnul Daburon îşi spusese din nou ceea ce-şi repeta mereu atunci când făcea o anchetă:

„N-am fost şi eu la un pas de o crimă?”

Acum va trebui să-l aresteze, să-l ancheteze şi să-l predea tribunalului pe omul pe care intenţionase să-l omoare.

E drept, nimeni nu ştia de această crimă neexecutată, dar el însuşi putea să uite? Oare nu era cazul să se retragă, să demisioneze? Nu trebuia să lase în seama altuia răzbunarea sângelui vărsat?

„Nu”, îşi spuse cu voce tare, „ar fi o laşitate nedemnă de mine!” Îi veni în minte un gând măreţ. „Dar dacă l-aş salva? Dacă, de dragul fetei, i-aş lăsa viaţa şi onoarea? Dar cum? Ar trebui să nesocotesc truda domnului Tabaret, cumpărându-i, totodată, tăcerea. Ar trebui urmărită intenţionat pista falsă, iar Gévrol pus să urmărească falsul vinovat. Şi apoi, cruţându-l pe Albert, ar însemna să anulez pretenţiile lui Noël şi să fiu, de acord cu o escrocherie demnă de dispreţ. Să abdic, deci, de la dreptate pentru dragoste”.

Cum să decizi între interese atât de divergente?

„Să demisionez’?” îşi spuse. „Dar unde e curajul meu? Nu se cuvine, oare, să rămân apărătorul legii, incoruptibil? E de datoria mea să continui ancheta. Până şi Claire m-ar sfătui să acţionez astfel. Ar accepta, oare, un bărbat aflat sub o asemenea acuzaţie? Niciodată. Dacă e nevinovat, să fie salvat. Dacă e vinovat, să piară!”

Asta era decizia sa, dar mai persistau mii de întrebări chinuitoare.

„Îl urăsc încă?” se întrebă. — „Nu, fireşte că nu. Dacă l-a preferat Claire, pe Claire ar trebui să fiu supărat. Furia mea a fost trecătoare. Am să dovedesc asta. Va găsi în mine un sfetnic şi un judecător. Dacă e nevinovat, va avea la dispoziţie toate mijloacele de care dispune justiţia spre a-şi arăta nevinovăţia. Da, pot fi judecătorul lui. Mă simt în stare ca, din dragoste pentru Claire, să doresc disculparea iubitului

ei”.

Abia acum domnul Daburon îşi dădu seama că timpul trecuse. Era aproape ora trei dimineaţa. „Doamne”, sări el, „şi domnul Tabaret mă aşteaptă! Precis a adormit”.

Însă domnul Tabaret nu dormea, iar orele care zburaseră i se păruseră la fel de lungi ca şi judecătorului. Zece minute îi fuseseră de ajuns ca să arunce o privire asupra camerei de lucru a judecătorului, spaţioasă şi de o distincţie severă, în armonie cu înalta poziţie şi marea avere a acestuia. Înarmat cu un sfeşnic, se apropie de cele şase tablouri care împodobeau pereţii, şi le privi admirativ. Curios, cercetă câteva obiecte rare, din bronz, aflate pe consola căminului, aruncând asupra bibliotecii o privire de cunoscător.

Apoi luă un ziar de seară, se apropie de cămin şi se aşeză pe un scaun capitonat. Nu citise nici măcar o treime din articolul de fond, când puse deoparte foaia şi se lăsă în voia gândurilor. Asemenea unei idei fixe, mai puternic decât voinţa proprie şi incomparabil mai interesant decât toate articolele de fond, cazul din La Jonchère îi apăru din nou în faţă. Ca un copil care aranjează mereu cuburi, amesteca şi ticluia concluziile.

E drept, nu mai avea îndoieli. Ştia exact ce trebuia să urmărească, iar domnul Daburon îi împărtăşea părerea. Şi, totuşi, câte piedici mai rămâneau de învins. Căci între procuror şi acuzat mai există o instanţă judiciară: juraţii. Şi juraţii nu se mulţumesc – din fericire – numai cu convingerea morală. Dar nu le va smulge o sentinţă definitivă. Ei se mişcă pe teren neutru, între acuzare, cu supoziţiile sale, şi apărare, care încearcă să le respingă şi cere dovezi palpabile. Iar pe măsură ce societatea se umanizează, piraţii devin, în cazurile dificile, tot mai reticenţi. Manifestă o nelinişte crescândă, purtând povara răspunderii lor. Mulţi au început să ezite în faţa pedepsei cu moartea. Nu e printre ei nici unul care n-ar prefera să lase în libertate douăzeci de vinovaţi decât să condamne un inocent.

Acuzarea trebuie să se prezinte, aşadar, în faţa tribunalului cu dovezi serioase. Iar judecătorul de instrucţie trebuie să le adune, sarcină nu rareori pretenţioasă şi de lungă durată. Deseori, justiţia trebuie să se dea bătută. Ea e convinsă că a găsit vinovatul. Logica pare să i-o demonstreze, raţiunea o confirmă, şi, totuşi, trebuie să renunţe la urmărirea şi judecarea făptaşului, deoarece nu sunt suficiente dovezile şi declaraţiile martorilor. Un fost procuror general a mărturisit, o dată, că ştie nici mai mult, nici mai puţin decât trei asasini care trăiesc în lux, fericire şi onoare, şi probabil că vor muri în patul lor, înconjuraţi de familie, având parte de o înmormântare aleasă şi de un monument funerar splendid.

La gândul că un asasin ar putea scăpa justiţiei, sângele domnului Tabaret începu să clocotească. După părerea lui, o asemenea

monstruozitate nu putea fi cauzată decât de nepriceperea funcţionarilor cărora li se încredinţează cercetarea cazului, de nepriceperea funcţionarilor din poliţie sau de lipsa de talent şi vigilenţă a procurorului.

„Mie nu mi se poate întâmpla aşa ceva”, mormăi cu orgoliul celui încununat de succes. „Nu dau drumul prăzii mele. Nu există, în cazul unei crime cercetate cum trebuie, să nu poată fi descoperit cel care a comis-o, doar dacă e un om dement, ale cărui acţiuni şi motivaţii se sustrag raţiunii. Aş putea să-mi petrec întreaga viaţă căutând vinovatul, şi mai degrabă aş muri decât să mă dau bătut, aşa cum î s-a întâmplat adesea lui Gévrol”.

De astă dată, domnul Tabaret avusese succes datorită unei întâmplări. Asta şi-o spunea mereu. Dar ce dovezi ar putea oferi acuzării care să-i satisfacă pe juraţii laşi şi formalişti? Cum ar putea să-l facă pe adversarul puternic şi precaut să se autodemaşte, pe bărbatul ocrotit de poziţia lui socială?

Detectivul amator îşi obosi zadarnic creierul în combinaţii subtile, dar nerealizabile; se lovea mereu de fatalitatea respectării legalităţii, care vine atât de des în contradicţie cu metodele poliţieneşti. Era preocupat de planurile lui ingenioase şi, totodată, stângace, încât nu auzi când se deschise uşa camerei de lucru şi îşi făcu apariţia judecătorul. Abia vocea domnului Daburon, care se resimţea de pe urma amintirilor retrăite, izbuti să-l trezească.

„Trebuie să mă scuzaţi, domnule Tabaret, că v-am lăsat atâta vreme singur”.

Tabaret se ridică şi făcu o plecăciune respectuoasă, la un unghi de patruzeci şi cinci de grade.

„Oh’, nu!”, răspunse, „n-am avut timp să-mi dau seama că sunt singur”.

Domnul Daburon traversase camera şi se aşezase vizavi de Tabaret, lângă o măsuţă pe care erau îngrămădite documente referitoare la cazul Lerouge.

„M-am gândit mult la acest caz”, spuse în cele din urmă.

„Dar eu!”, îl întrerupse Tabaret. „Când aţi intrat, tocmai mă gândeam la atitudinea pe care ar putea s-o adopte vicontele de Commarin în momentul arestării. Nimic nu mi se pare mai important. Îşi va pierde stăpânirea de sine? Va încerca să-i intimideze pe poliţişti? Sau, poate, îi va ameninţa că-i va da afară? Asta e, de multe ori, tactica acelor criminali supranumiţi „nobili”. Cred, însă, mai degrabă că va fi calm. Caracterul presupusului asasin e cheia crimei sale. Veţi vedea că va arbora o mină liniştită. Va susţine că e victima unei neînţelegeri, că e luat drept altul. Va insista să fie dus, fără zăbavă, în faţa judecătorului de instrucţie, să se lămurească totul cât mai repede posibil”.

Domnul Tabaret îşi etală cu competenţă presupunerile. Tonul său trăda atâta siguranţă de sine, încât Daburon nu-şi putu ascunde un zâmbet.

„Încă nu suntem acolo”, constată el. „Dar vom fi peste câteva ore”, continuă Tabaret cu vioiciune. „Presupun că domnul judecător va da mâine dimineaţă, la prima oră, ordinul ca domnul de Commarin-junior să fie arestat”.

Pe judecător îl încercă simţământul unui bolnav care observă cum chirurgul îşi depune la intrare instrumentarul. Era momentul acţiunii. Domnul Daburon parcurse în gând distanţa enormă între idee şi împlinirea ei, între hotărâre şi faptă.

„Luaţi uimitor de repede o decizie, domnule Tabaret”, spuse. „Nu vă place amânarea”.

„Dacă e vinovat! Îmi permit să-l întreb pe domnul judecător: altul putea să fi comis această crimă? Cine ar fi avut interesul s-o înlăture pe văduva Lerouge şi, odată cu ea, mărturia – hârtiile, scrisorile ei? El e acela, numai şi numai el! Noël al meu, prost cum poate fi doar numai un om cinstit, l-a avertizat, iar el a acţionat. Dacă vinovăţia lui nu va fi dovedită convingător, va rămâne viconte, iar avocatul meu se va chema Gerdy până la sfârşitul vieţii sale”.

„E-adevărat, dar…”

Tabaret îl privi mirat pe judecător.

„Domnul judecător întrezăreşte, deci, dificultăţi ?”

„Fără îndoială! Afacerea în cauză e dintre acelea care cer o mare atenţie. În asemenea cazuri, trebuie intervenit numai când se merge absolut la sigur, iar noi n-avem decât bănuieli – e drept, grave, ştiu, dar numai bănuieli. Dacă ne înşelăm?! Justiţia, din păcate, nu poate repara o eroare. Când pune mâna pe un om, lasă urme de neşters. Chiar dacă recunoaşte apoi cu voce tare că a greşit, tot degeaba! Opinia publică nu-l iartă pe cel care, cândva, a fost „bănuit „de ceva necurat”.

Un oftat adânc îi scăpă lui Tabaret în timp ce asculta acest discurs. Pentru el nu existau asemenea considerente meschine.

„Bănuiala noastră are temei”, continuă judecătorul, „sunt convins. Dar dacă, totuşi, e eronată? O acţiune pripită ar aduce nefericirea tânărului om. Şi ce scandal! V-aţi gândit la asta? N-aveţi idee cât de grav este un astfel de pas, cât de tare poate afecta demnitatea justiţiei şi respectul pentru aceasta din urmă. O eroare provoacă discuţii, investigaţii, stârnind, în fina! neîncrederea în asemenea vremuri, când toată lumea e gata să-şi retragă stima faţă de forţa statului”.

„Degeaba”, gândi Tabaret în sinea lui, „am de-a face cu un fricos. Trebuie să acţionăm, iar el vorbeşte; trebuie să semnăm un mandat de arestare, iar el ţine teorii. E tulburat de descoperirea mea, se teme. Am crezut că va fi entuziasmat. Nimic de genul acesta. Dacă n-ar fi făcut

deloc apel la mine, n-ar fi ştiut nimic, iar acum ar fi putut dormi liniştit. Din nou se confirmă părerea celor mulţi: e bine să prinzi în plasă o grămadă de peşti mici, dar pe cei mari să-i laşi să scape, căci sunt periculoşi…”.

„Poate”, spuse domnul Daburon. „poate că ar fi suficient un ordin de percheziţie şi o citaţie…”.

„Atunci totul e pierdut!”, strigă Tabaret, îngrozit.

„De ce?”, întrebă Daburon.

„Ah, domnul judecător ştie asta mai bine decât mine! O întâmplare inimaginabilă ne-a pus pe urmele răufăcătorului. Dacă-i lăsăm timp să se orienteze, ne scapă!”.

Drept răspuns, judecătorul lăsă capul în jos, probabil pentru a-şi da acordul.

„E clar”, continuă Tabaret, „adversarul nostru este un om extrem de dotat, de un sânge rece uimitor şi de o mare dibăcie. Individul a calculat înainte totul – până şi posibilitatea cea mai neverosimilă de a fi bănuit. Oh, da! Şi-a luat toate măsurile de precauţie. Dacă domnul judecător s-ar mulţumi cu o citaţie, el ar fi salvat. Se va înfăţişa calm, ca la o conversaţie oarecare. Va aduce un alibi minunat, cum nu se poate mai bun, un alibi irefutabil. Va susţine că a luat dineul cu contele X, că a jucat cărţi cu marchizul Y, şi că a luat supeul cu ducele XY. Baroana Ce şi contesa Şimaice nu-l vor fi pierdut din ochi toată seara; într-un cuvânt: lovitura se va dovedi atât de bine pregătită, încât, la sfârşit, i se va deschide, poate, şi uşa, i se vor face complimente şi i se vor prezenta scuze. Există o singură posibilitate de a-l prinde: repede şi pe neaşteptate, cât se mai crede în siguranţă. Trebuie să fie surprins ca de un trăsnet, arestat de îndată ce se trezeşte din somn şi dus, câtă vreme e buimăcit încă de somn, apoi hic et nunc, să fie interogat cât mai are în el căldura patului. Asta e singura şansă de a scoate ceva de la el. Oh, de ce nu pot să fiu măcar o zi judecător de instrucţie…!”

Domnul Tabaret se opri brusc, speriat de propriile sale cuvinte, care l-ar fi putut jigni pe judecător. Dar domnul Daburon nu făcea deloc impresia unui om jignit. „Continuaţi”, spuse pe un ton încurajator, „continuaţi”.

„Să presupunem că aş fi eu judecătorul de instrucţie”, reluă Tabaret firul ideilor sale. „Trimit pe cineva să-l aresteze şi, după douăzeci de minute, se află în faţa biroului meu. Îmi răpesc plăcerea de a-i pune de la început nişte întrebări mai mult sau mai puţin încuietoare. Nu! Merg direct la ţintă. Îl copleşesc cu greutatea certitudinii mele. Îi dovedesc că ştiu tot, atât de precis, sigur şi concludent, încât se predă – n-are încotro. Nu, nu-l interoghez. Nu-l las nici măcar să deschidă gura, vorbesc eu întâi. Spun aproximativ următoarele:.. Prietene, îmi prezentaţi un alibi! Bine şi frumos. Dar cunoaştem demult trucul. E o

problemă legată de ceasornice, care ba fug, ba rămân în urmă. Recunosc, cel puţin o sută de persoane nu v-au pierdut din vedere. Şi, totuşi, asta aţi făcut:

La orele 20,20, aţi plecat repede. La 20,35, v-aţi urcat în tren, gara Saint Lazare. La orele 21, v-aţi dat jos în gara Rueil şi aţi bătut la fereastra văduvei Lerouge, care v-a deschis şi pe care aţi rugat-o să vă dea ceva de mâncare şi, mai ales de băut. La 21,25, aţi ucis-o cu floreta, aţi răscolit toată casa, aţi ars câteva hârtii, anumite hârtii, ştiţi dumneavoastră ce fel de hârtii. Apoi aţi strâns câteva obiecte de preţ într-un şervet, ca simulaţi o crimă cu jaf, aţi plecat după ce aţi închis uşa cu cheia. Ajuns lângă Sena, aţi aruncat pachetul în apă şi v-aţi întors pe jos la gară. La ora 23, aţi reapărut, vesel şi mulţumit. Totul a fost ticluit admirabil. Păcat numai că n-aţi ţinut seama de doi adversari: un detectiv viclean, numit Tirauclair, şi altul mai hâtru, – întâmplarea. Lor le datoraţi pierderea partidei. Aţi greşit, de altfel, purtând cizme strâmte, păstrând mănuşile gri şi împovărându-vă cu un joben şi o umbrelă. Iar acum, mărturisiţi, asta vă economiseşte timpul; dacă o veţi face, vă voi permite să fumaţi în închisoare ţigările dumneavoastră admirabile, pe care le iubiţi atât de mult şi pe care obişnuiţi să le aprindeţi cu o bucăţică de ambră".

Furat de entuziasm, Tabaret crescuse în înălţime cu cel puţin doi ţoli. Se uită fix la judecător, căutând pe faţa lui un zâmbet recunoscător.

„Da, asta i-aş spune, nimic altceva", adăugă, după ce-şi mai trase suflarea. „Şi dacă omul n-ar fi de o mie de ori mai rafinat decât îl cred eu, dacă nu e din marmură sau bronz, sunt sigur că l-aş vedea în genunchi în faţa mea, mărturisindu-şi fapta.

„Şi dac-ar fi, într-adevăr, din bronz", spuse domnul Daburon, „şi dacă n-ar cădea în genunchi? Ce-aţi face atunci?" Întrebarea îl puse în încurcătură pe Tabaret.

„La naiba" şopti înciudat, „nu ştiu nici eu, aş căuta, în continuare… dar tot ar mărturisi !"

După o pauză destul de lungă, domnul Daburon luă un toc şi scrise repede câteva rânduri.

„Mă dau bătut", spuse, „domnul Albert de Commarin va fi arestat, m-am hotărât. Dar formalităţile şi cercetările vor cere timp. Vreau să-l interoghez, înaintea inculpatului, pe tatăl lui, ca şi pe tânărul avocat, prietenul dumneavoastră. Am numaidecât nevoie de scrisorile aflate în posesia lui. Îmi sunt necesare".

Auzind numele Gerdy, mina lui Tabaret deveni posomorâtă, exprimând cea mai mare îngrijorare. „Cerule", exclamă, „asta am aşteptat!"

„Ce?", întrebă domnul Daburon.

„Să i se ceară lui Noël scrisorile. Va afla cu siguranţă cine a condus

justiţia pe urmele criminalului. Am dat de bucluc. E drept, graţie mie va reintra în drepturile sale, nu-i aşa? Dar credeţi că-mi va fi recunoscător? Nimic din toate astea! Mă va dispreţui. Mă va evita, aflând că Tabaret – rentierul şi Tirauclair – detectivul sunt una şi aceeaşi persoană. Biată omenire! N-o să treacă nici opt zile, şi nici unul dintre prietenii mei nu va mai voi să-mi dea mâna. Ca şi cum n-ar fi o cinste să slujeşti justiţia… Voi fi nevoit să mă mut în alt cartier, să adopt un nume fals…”.

Judecătorul era adânc mişcat.

„Veniţi-vă în fire, domnule Tabaret”, spuse, „nu voi minţi, dar voi aranja lucrurile în aşa fel, încât fiul dumneavoastră adoptiv să nu afle nimic. Voi lăsa să se înţeleagă că am dat de această urmă prin hârtii găsite la văduva Lerouge”.

Încântat, Tabaret luă mâna judecătorului şi i-o strânse.

„Mii de mulţumiri, domnule judecător!”, strigă bucuros; „Sunteţi generos, sunteţi formidabil, sunteţi… Şi eu, care tocmai…”

„Destul!”

„Dacă-mi îngăduiţi, voi fi prezent la arestare: ţin să asist la percheziţie”.

„Oricum v-aş fi rugat s-o faceţi, domnule Tabaret”, răspunse judecătorul.

Felinarele începură să lumineze palid şi să fumege, acoperişurile deveniră cenuşii. Mijea de ziuă. În depărtare, se auzea zgomot de căruţe. Parisul se trezea.

„N-am timp de pierdut”, continuă domnul Daburon, „dacă-mi propun să iau toate măsurile. Trebuie numaidecât să stau de vorbă cu procurorul. Dacă e necesar, îl voi trezi. De la el am de gând să merg direct la Palatul Justiţiei. Aş dori să fiu acolo înainte de ora opt. Vreţi să fiţi atât de amabil şi să mă aşteptaţi acolo, domnule Tabaret?”

Acesta îi mulţumi, făcu o plecăciune. În acea clipă, apăru valetul judecătorului.

„Domnule, se adresă stăpânului, am pentru dumneavoastră o scrisoare adusă tocmai acum de un jandarm din Bougival. Aşteaptă răspuns!”

„Foarte bine”, răspunse Daburon. „Întreabă-l dacă are nevoie de ceva şi oferă-i un pahar cu vin”.

Între timp, deschise plicul: „Ah, o scrisoare de la Gévrol!” Citi cu voce tare: „Domnule judecător de instrucţie, am onoarea să vă aduc la cunoştinţă că sunt pe urmele omului cu cercei. Am aflat câte ceva despre el de la un cârciumar, unde se bea până târziu. Omul nostru a trecut duminică dimineaţa pe la cârciumar, după ce fusese la văduva Lerouge. A comandat mai întâi doi litri şi a plătit. Deodată, s-a lovit peste frunte, spunând: „Ce tâmpit sunt! Am uitat că mâine e o serbare pe vas”. Şi a comandat încă trei litri. M-am uitat în almanahul naval –

barca se numeşte Saint-Marin. Am aflat de asemenea că a încărcat secară. Voi scrie şi prefecturii de poliţie, pentru a cere să se facă cercetări la Paris şi Rouen. Sunt sigur că vor da în curând rezultate. Rămân al dumneavoastră…”

„Bietul Gévrol!”, strigă Tabaret, cutremurându-se de râs. „Îşi şlefuieşte sabia, iar lupta e câştigată. Oare domnul judecător nu va sista cercetările?”

„Fireşte că nu!”, răspunse Daburon. „Ar fi o eroare să neglijăm până şi cel mai mic amănunt. Cine ştie ce are să ne comunice acest necunoscut?”

CAPITOLUL VIII

În ziua descoperirii crimei din La Jonchère, la ora când Tabaret începea cercetările în camera victimei, vicontele de Commarin se urca în trăsură. Pleca să-şi ia tatăl de la gară.

Vicontele era palid. Obrajii ofiliţi, privirea sumbră, buzele decolorate trădau epuizarea totală – cauzată, de obicei, de viaţa de noapte sau de griji apăsătoare.

Şi servitorii observaseră că de vreo cinci zile, tânărul stăpân nu mai era cel de altădată. Făcea eforturi ca să vorbească, refuza masa şi dăduse ordin să nu fie deranjat cu nici un preţ.

Cameristul vicontelui zicea că schimbarea aceasta frapantă survenise de duminică dimineaţa, după ce un anume domn Gerdy, avocat, îi făcuse o vizită lungă, de vreo trei ore. După plecarea lui, vicontele, până atunci vesel, arăta jalnic.

Pregătindu-se să plece la gară, părea să se mişte cu mare greutate, astfel încât cameristul său, Lubin, îl conjură să rămână acasă. Ar fi fost mult mai bine să bea un ceai de muşeţel şi să se culce. Însă bătrânul conte de Commarin nu ştia de glumă în probleme de obligaţii familiale. Ar fi fost gata să treacă cu vederea cele mai mari extravaganţe ale fiului său, decât lipsa de respect. Îşi anunţase telegrafic sosirea, cu douăzeci şi patru de ore înainte, asta însemna că toată casa trebuia să fie gata să-l primească. Dacă Albert nu l-ar fi întâmpinat la gară, ar fi fost şocat şi ar fi considerat lipsa lui drept ceva cu totul nepotrivit.

Vicontele era deja pe peron, când se anunţă sosirea trenului… Uşile fură larg deschise şi oamenii dădură buzna. Când mulţimea se mai rări, apăru contele, urmat de un servitor ce căra bagaje şi blănuri scumpe.

Domnul conte de Commarin arăta cu cel puţin zece ani mai tânăr decât era. Părul şi barba îi erau încă dese şi uşor albite. Era înalt şi uscăţiv, cu mersul drept, dar fără acea rigiditate britanică ce, bizar, stârneşte admiraţia şi invidia tinerilor noştri aristocraţi. Ţinuta lui era nobilă, mersul elastic. Avea mâini puternice şi foarte frumoase, de bărbat ai cărui strămoşi au mânuit secole de-a rândul spada. Trăsăturile lui regulate dezvăluiau unei priviri atente un contrast ciudat: în ansamblu, erau expresia bunătăţii, ochii însă dezvăluiau o mândrie excesivă. Contrastul acesta trăda secretul fiinţei sale.

Deşi nu mai puţin exclusivist decât marchiza d’Arlange, înaintase, totuşi, cu secolul lui sau, cel puţin, dădea impresia a o fi făcut. Ca şi marchiza, dispreţuia tot. Ce nu era nobil, îşi exprima însă altfel dispreţul. Ea îşi exterioriza repulsia cu voce tare şi fără menajamente. Contele o ascundea după o mască politicoasă, care-i punea în

inferioritate pe alţii. Marchiza îi tutuia apăsat pe furnizori. În schimb, când arhitectul contelui, cu ocazia unei vizite, lăsă să-i cadă umbrela, contele se aplecă şi o ridică. Asta se datora faptului că bătrâna doamnă trăise, cum s-ar zice, cu ochii legaţi şi urechile astupate, în timp ce contele păşise prin viaţă cu ochii deschişi şi urechile ciulite. Ea avea un orizont îngust şi nici un dram de raţiune. El avea spirit, idei proprii, era emancipat. Ea visa reinstaurarea unor obiceiuri perimate, a unor nerozii monarhice, şi-şi imagina că se poate întoarce timpul ca arătătoarele ceasornicului. Contele, în schimb, năzuia spre lucruri practice, de pildă spre putere; era întru totul convins că partidul său o poate recuceri şi, odată cu ea, pe neobservate, încetul cu încetul, dar cu atât mai sigur, toate privilegiile pierdute.

S-o spunem răspicat: contele era portretul favorit al unui anumit grup al societăţii, marchiza – caricatura ei. În fond, ar fi trebuit să se înţeleagă destul de bine.

În completare, mai trebuie observat că, în relaţiile cu ai săi, contele îşi pierdea uneori politeţea. Ieşea atunci la iveală firea lui arogantă, intoleranţa şi încăpăţânarea. Când era contrazis, reacţiona ca un armăsar la o lovitură de cravaşa.

Acasă era un despot.

Când Albert îl zări pe tatăl lui, se îndreptă spre el. Îşi întinseră mâna şi se îmbrăţişară într-un fel, pe cât de aristocratic, pe atât de ceremonios. Schimbul de fraze obişnuite ale revederii dură nu mai mult de un minut.

Abia după asta, domnul de Commarin păru să-şi dea seama de schimbarea atât de pronunţată a fiului său.

„Sunteţi suferind, viconte?”

„Nu, domnule”, răspunse Albert, laconic.

Contele rosti un „oh” neîncrezător, însoţit de o mişcare bruscă a capului, trădând enervarea, după care dădu servitorului câteva ordine.

„Acum”, i se adresă din nou fiului său, „să ne grăbim spre casă. Abia aştept să mă văd din nou între cei patru pereţi ai mei şi să mănânc ceva. În afara unei ceşti mizerabile cu bulion, de la un bufet de gară, n-am mâncat nimic”.

Contele Commarin se întorcea la Paris cu o indispoziţie vizibilă – voiajul său în Austria nu dăduse rezultatele scontate. În plus, se certase atât de amarnic cu un vechi prieten la care se oprise în drum, încât la despărţire nici măcar nu-şi dăduseră mâna.

Abia se aranjase printre pernele caleştii sale, că şi reveni la tema ce părea să-l preocupe încă.

„M-am certat cu ducele de Sermeuse”, îi spuse fiului.

„Mi se pare, domnule” răspunse Albert fără urmă de ironie, „că asta se întâmplă ori de câte ori rămâneţi în compania lui mai mult de un ceas”.

„Aşa-i, dar de astă dată am rupt-o definitiv. Am zăbovit la el patru zile, într-o stare de enervare cumplită. Nu-i mai acord stima mea. Imaginaţi-vă, viconte, ducele vinde Gondresyul, una dintre cel mai frumoase latifundii din nordul Franţei. A dat ordin să se taie pădurile, iar castelul în care locuieşte o aşezare princiară – îl scoate la licitaţie. Va fi transformat, probabil, într-o fabrică de zahăr. Preface totul în bani, ca să-şi sporească veniturile şi să poată cumpăra acţiuni şi obligaţii!”

„Asta e motivul certei dumneavoastră?”, întrebă Albert, nu prea mirat.

„Fireşte! Nu-i, oare, un motiv legitim?”

„Dar, domnule, ştiţi doar că ducele are o familie extrem de numeroasă şi că nu e bogat”.

„Da, şi ce-i cu asta? Trebuie să ştii să renunţi, domnule, te restrângi, trăieşti pe glia ta, porţi toată iarna saboţi de lemn, laşi numai pe primul născut să studieze, dar nu vinzi! Chiar şi între prieteni e nevoie de sinceritate, mai ales când adevărul e neplăcut. I-am spus ducelui ce gândesc. Un nobil care-şi vinde proprietăţile comite un act nedemn, e un trădător al clasei sale”.

„Dar, domnule...” spuse Albert, cu intenţia să-l liniştească.

„Trădător, am spus”, sublinie contele, „şi rămân la părerea mea. Să vă întipăriţi bine în minte, viconte, puterea a aparţinut întotdeauna și le aparţine încă, şi le va aparţine mereu – celor care au avere şi, mai mult, celor cu pământ propriu. Oamenii de la 1793 au ştiut asta. Ruinând economiceşte nobilimea, i-au distrus prestigiul mai bine decât desfiinţându-i titlu de nobleţe. Un duce care merge pe jos şi n-are lachei e un om ca toţi ceilalţi. Ministrul care le-a zis burghezilor: „Îmbogăţiţi-vă!” nu era un prost. Le-a trădat formula magică a puterii. Burghezii nu l-au înţeles bine şi ş-au apucat orbeşte de speculaţii. Azi sunt bogaţi, e drept, dar în ce? În hârtii de bursă, acţiuni – fleacuri. Închid în sipetele lor fum trecător. Preferă averea mobilă, care aduce opt procente, păşunilor, viilor şi pădurilor, cu numai trei procente venit. Ţăranii nu sunt atât de proşti De îndată ce stăpânesc o bucată de pământ de mărimea unei batiste, îşi doresc una de mărimea unei feţe de masă, apoi de mărimea unui cearceaf. Ţăranul e încet ca boul care-şi trage carul, dar are perseverenţa. Răbdarea şi încăpăţânarea lui se îndreptă spre ţintă, trage zdravăn la jug, nu se lasă oprit sau abătut din drum – de nimeni şi nimic. Ca să devină proprietar de pământ, strânge zdravăn cureaua, iar proştii râd de el. Şi cine se va mira dacă va avea şi el un 1789? Burghezii şi baronii finanţelor”.

„Ce vreţi să spuneţi cu asta?”, se miră vicontele.

„Nu ghiciţi? Ei bine, ceea ce face ţăranul ar trebui să facă nobilimea. În pragul ruinei, ar fi avut datoria să-şi redobândească averea. Îi este interzis comerţul? Ei bine, îi rămâne agricultura. În loc

să se jeluiască jumătate de secol şi să se înglodeze tot mai mult în datorii, numai ca să menţină o aparenţă mincinoasă, ar fi trebuit să se închidă în castelele sale provinciale şi să muncească, să îndure lipsuri, să facă economii, să cumpere pământ, să se extindă, adăugând bucată după bucată, teren după teren. Dacă s-ar fi decis s-o facă, ar fi stăpânit azi întreaga Franţă. Ar fi fost nemăsurat de bogată – preţul terenurilor creşte zilnic. Eu mi-am dublat averea, fără efort, în treizeci de ani. Blanlaville, pentru care tatăl meu a dat o sută de mii de taleri, valorează azi un milion. Şi când aud cum se jeluieşte nobilimea, nu pot decât să ridic din umeri. Totul se scumpeşte – spun aristocraţii – pe când veniturile rămân la fel, dar cine e vinovat? Nobilimea sărăceşte pe zi ce trece fiindcă se lipseşte singură de propriile ei valori. Şi va fi şi mai rău. În curând, toţi vor ajunge la sapă de lemn, şi puţinele nume mari care ne-au rămas vor sfârşi pe firmele unor cârciumi. Nici nu merită altceva. Ceea ce mă consolează e perspectiva că ţăranul, stăpân peste moşiile noastre, îi va înhăma la car pe burghezii pe care-i urăşte tot atât de mult pe cât îi dispreţuiesc eu”.

În clipa aceea, caleaşca opri în curtea palatului, după ce înscrisese un semicerc larg, ambiţie a oricărui vizitiu mândru de meseria lui.

Contele se dădu jos primul şi, la braţul fiului său, urcă pe scara principală. În holul imens, era înşirată aproape întreaga servitorime în livrea. Contele le aruncă în treacăt o privire, ca un ofiţer soldaţilor înaintea paradei. Păru satisfăcut de aspectul şi ţinuta lor, şi se îndreptă spre încăperile de la primul etaj, deasupra sălilor de recepţie.

Nu se putea imagina o casă mai bine amenajată şi administrată decât cea a contelui de Commarin, căci averea lui îi permitea să ducă o viaţă mai îmbelşugată decât a multor prinţişori germani. Avea talentul de a comanda o întreagă armată de slujitori, un talent mult mai rar decât s-ar crede. Servitorimea sa, atât de numeroasă, nu constituia pentru el nici o problemă. Era o necesitate. Îl slujea într-o manieră perfectă, şi anume întocmai cum voia el. Avea veşnic pretenţii, era oricând gata să facă observaţii, deşi nu se prea întâmpla să aibă motive serioase, atât de bine era gândit şi aranjat totul.

Când domnul şi stăpânul acestei case princiare se întorcea dintr-o călătorie, totul se înviora ca prin farmec. Fiecare om era la locul lui, gata să-şi reia activitatea neglijată timp de câteva săptămâni. Era cunoscut faptul că domnul conte petrecuse toată ziua în tren şi că era, probabil, flămând. Aşadar, dineul fu servit mai devreme. Tuturor celor din casă, până la ultimul ucenic bucătar, le era cunoscută legea casei: „Servitorii există nu numai pentru a executa ordine, ci pentru a-i scuti pe stăpâni să dea ordine”.

Contele de Commarin îşi terminase toaleta după lunga sa călătorie, când intendentul de curte, cu ciorapi de mătase, apăru şi anunţă că masa e servită.

Contele îl urmă imediat. Tatăl şi fiul se întâlniră în pragul sufrageriei.

Era o încăpere foarte mare, impunătoare, cu tavan înalt, asemenea tuturor încăperilor de la parter. Un singur bufet dintre cele patru care o împodobeau ar fi încăput greu într-unul din apartamentele spaţioase pentru care milionarii proaspăt îmbogăţiţi, de pe Bulevardul Malesherbes, plăteau cincisprezece mii de franci. Un colecţionar şi-ar fi ieşit din minţi văzând aceste bufete: părea a se încovoia sub povara obiectelor şi a încrustațiilor în email şi faianţă, atât de frumoase, încât l-ar fi făcut să îngălbenească de invidie până şi pe regele Saxoniei.

Masa la care luară loc contele şi Albert era în armonie cu luxul din jur. Era tixită de argintărie şi cristale scânteietoare.

Contelui îi plăcea să mănânce mult şi se lăuda deseori cu teribilul său apetit. Făcea deseori aluzie la marii bărbaţi cu stomac celebru. Carol al V-lea îngurgita munţi de carne, Ludovic al XIV-lea înghiţea la fiecare masă cât şase. Obişnuia să sublinieze că un om ar putea fi judecat după capacitatea de cuprindere a tubului său digestiv şi făcea comparaţie cu o cădelniţă, a cărei putere de iluminare depinde, de asemenea, de cantitatea de ulei consumată.

În prima jumătate de oră, nu se vorbea. Contele de Commarin era ocupat cu masa şi nu observa – sau, poate, nu voia să observe – că Albert nu mânca aproape nimic. La desert, contelui îi reveni însă proasta dispoziţie, probabil sub influenţa excitantă a unui anume soi de vin de Burgundia, pe care bătrânul domn îl prefera. Nu-i displăcea, de altfel, ca după masă să-şi agite puţin fierea – era adeptul teoriei că o dispută, de mici proporţii, fireşte, e prielnică digestiei. O scrisoare care-i fusese înmânată la sosire şi pe care o citise în fugă îi oferi acest prilej.

„Abia m-am întors”, îi spuse fiului său, „şi mă pomenesc cu un nou sermon al lui Boisfresnay”.

„Scrie mult”, observă Albert.

„Prea mult. Varsă torente de cerneală. Mereu noi planuri, proiecte, speranţe – copilării. E purtătorul de cuvânt al unor politicieni de acelaşi calibru, care şi-au pierdut minţile. Vor să scoată lumea din balamale. Le trebuie doar o pârghie şi un mâner de care să apuce. Îi iubesc, dar mă fac să mă prăpădesc de râs”.

Timp de zece minute, contele îi copleşi pe cei mai buni prieteni cu cele mai jignitoare ofense şi îi făcu obiectul unor ironii acre, fără să-şi dea seama că nu era lipsit nici el de unele trăsături ridicole pe care le reproşa acestora.

„Şi dac-ar avea barem un pic de încredere în ei înşişi”, continuă cu seriozitate, „dac-ar avea o scânteie de curaj! Nicidecum. Nu fac un singur pas care să nu le trădeze neputinţa. Sunt mereu în căutarea unui călăreţ mai bun, care să-i urce pe cal şi să-i ia cu el. Şi pentru că

nu-l găsesc, revin la cler. În el speră să găsească salvarea viitoare. A demonstrat-o trecutul! Proştii! Tocmai clerului îi datorăm eşecul restauraţiei. Iar azi, în Franţa, aristocraţia şi dependenţa de cler au ajuns sinonime. În ochii a şapte milioane de alegători, un nepot al lui Ludovic al XVI-lea nu poate mărşălui decât în fruntea unei armate de sutane negre. Şi, orice s-ar spune, franţuzul nu-i bigot şi îi urăşte pe iezuiţi. Nu sunteţi şi dumneavoastră de părerea asta, viconte?"

Albert dădu din cap, în semn de aprobare, iar contele continuă:

„Regret că mărşăluiesc mereu în urma acestor oameni. Îmi ies din fire când îi văd cum ne tratează. Şi doar în trecut n-au fost cine ştie ce mare seniori. Înainte, la curte, episcopul era o figură oarecare. Azi, în schimb, li se pare că sunt de neînlocuit. Şi ce rol ne-au rezervat, în favoarea lor? Suntem paravanul în dosul căruia ei joacă nestingheriţi comedie. Ce escrocherie! Ca şi cum interesele lor ar coincide cu ale noastre. Puţin le pasă de noi! Capitala lor e Roma, iar la Roma se află tronul singurului lor rege. De nu ştiu câţi ani, susţin că sunt persecutaţi, deşi n-au fost nicicând atât de puternici. Legile, care lovesc nemilos proprietatea individuală, pe ei nu-i ating. N-au nici moştenitori, care să le împartă averea. Tot ce le revine rămâne clerului".

„Şi de ce n-o rupeţi cu aceşti oameni?", spuse Albert.

„Asta ar fi cel mai bun lucru, viconte. Dar am avea oare, ceva de câştigat? Şi-apoi, ar crede cineva în această ruptură?"

Fu servită cafeaua. La un semn al contelui, servitorii se retraseră imediat.

„Nu", urmă el. „În plus, un asemenea gest ar aduce război şi trădare în propria noastră casă; ne au la mână prin soţiile şi fiicele noastre, chezaşi ai alianţei noastre. Pentru nobilimea franceză, nu văd decât o singură şansă: un mic paragraf în favoarea beneficiarilor dreptului de majorat".

„Asta n-o veţi impune niciodată, domnule".

„Credeţi?", întrebă contele. „Aţi fi, deci, împotrivă".

Albert ştia din experienţă cât de periculos era terenul pe care-l atrăsese din nou contele şi preferă să tacă.

„Să presupunem că aş nutri acest vis", reîncepu contele, „iar nobilimea ar trebui să-şi facă datoria. Toate fiicele familiilor mari şi toţi cei de după primul născut ar trebui să se călugărească. Timp de cinci generaţii, averea ar rămâne intactă primului născut, toţi ceilalţi ar trebui să se mulţumească cu o mică rentă. În acest fel, s-ar putea reclădi marile averi. Fiecare casă ar avea propria raţiune de stat, moştenirea sa politică, pe care şi le-ar transmite prin urmaşi".

„Păcat", interveni vicontele, „că epoca vieţii călugăreşti pare a fi trecut".

„Ştiu", interveni contele, „ştiu prea bine. Am dovada în propria mea

casă. Ca tată, v-am rugat, v-am conjurat să renunţaţi la căsătoria cu nepoata smintitei marchize d'Arlange. Şi la ce a folosit? La nimic. După trei ani de luptă, trebuie să cedez".

„Dar tată…", încercă să-l liniştească Albert.

„E mai bine", îl întrerupse contele, „s-o lăsăm baltă. Dar ţineţi minte ce vă prezic: veţi da casei noastre o lovitură mortală. Dumneavoastră veţi mai fi încă unul dintre marii latifundiari ai Franţei. Dacă veţi avea însă patru copii, aceştia abia dacă vor mai fi bogaţi, iar nepoţii o vor duce greu".

„De ce vă gândiţi atât de departe?"

„Asta-i datoria mea. Numai chibzuind astfel, eşti ferit de decepţii. Îmi vorbiţi despre fericire? Jalnic! Un aristocrat adevărat se gândeşte, în primul rând, la numele său. Domnişoara d'Arlange e, într-adevăr, foarte drăguţă, atrăgătoare, dar n-are un franc. Eu alesesem pentru dumneavoastră o moştenitoare foarte bogată".

„Pe care n-o puteam iubi…"

„Vai, ce nenorocire! În schimb, avea patru milioane – mai mult decât fiica unui rege. Şi n-am pus la socoteală moştenirea.."

Discuţia ar fi putut continua la nesfârşit, dar, deşi, vicontele se străduia să se concentreze, gândurile lui se îndepărtau de subiect. Doar din când în când, bâiguia ceva, ca să nu stea mut.

Această lipsă de opoziţie îl deranja pe conte mai mult decât rezistenţa făţişă Se străduia din răsputeri să-l irite pe viconte. Dar zadarnic căuta cuvintele cele mai provocatoare şi aluziile cele mai răutăcioase; treptat, se înfurie serios pe fiul său, până ce-i sări ţandăra la un răspuns prea laconic:

„La naiba!", strigă, „fiul unui vechil s-ar descurca mai bine într-o discuţie. Ce fel de sânge aveţi în vine? Pentru un viconte de Commarin, îmi păreţi cam plebeu!"

Există dispoziţii în care orice fel de conversaţie e peste măsură de chinuitoare. Albert fusese nevoit, timp de o oră, să stea de vorbă cu tatăl lui, deşi avea în cap alte lucruri. Ajunsese la capătul răbdării.

„Ei bine", izbucni, „dacă vi se pare că sunt plebeu, probabil că există motive temeinice". Privirea cu care vicontele îşi însoţi aceste cuvinte era atât de grăitoare, încât contele tresări puternic. Vocea lui îşi pierdu toată vioiciunea şi, ezitând, întrebă:

„Ce vreţi să spuneţi cu asta, viconte?"

Lui Albert îi păru rău de cele spuse, dar nu putea să mai dea înapoi.

„Domnule", începu oarecum încurcat, „trebuie să vă vorbesc despre lucruri foarte serioase. E în joc renumele meu şi al dumneavoastră, onoarea casei noastre. Am vrut să amân pentru mâine discuţia asta „să nu vă tulbur seara, dar dacă doriţi…"

Contele îl asculta cu nelinişte pe fiul său. S-ar fi putut crede că bănuieşte încotro ţinteşte Albert.

„Credeţi-mă, domnule”, continuă Albert, căutându-şi cuvintele, „n-aş îndrăzni să formulez vreo acuzaţie împotriva dumneavoastră. Nenumăratele dovezi de dragoste paternă…”

„Fără introducere”, îl întrerupse tatăl. „La obiect, vă rog, fără floricele”.

„Domnule”, spuse în cele din urmă, „în timpul absenţei dumneavoastră, mi-a fost înmânată toată corespondenţa dumneavoastră cu madame Valérie Gerdy. Toată corespondenţa”, repetă cu o intonaţie specială.

Contele nu-i lăsă lui Albert timp să continue. Sări, ca muşcat de viperă.

„Nici un cuvânt în plus!”, strigă furios. „Nici o silabă! Vă interzic!”

Îi fu însă ruşine de această izbucnire. Îşi regăsi stăpânirea de sine şi luă loc din nou.

„Să mai vină cineva să-mi spună că nu există presimţiri! ”, zise pe un ton ironic. „N-au trecut nici două ore; pe peron, văzându-vă atât de palid, am bănuit ceva rău. Am avut sentimentul că aţi aflat despre istoria asta, ba eram chiar sigur”.

Urmă o lungă tăcere, aceea dintre doi adversari care se reculeg pentru a putea porni apoi la atac.

Ca şi cum ar fi fost înţeleşi, tatăl şi fiul evitau să se uite unul la celălalt, de parcă privirile ar fi putut trăda prea mult din gândurile lor.

Auzind zgomot în anticameră, contele se apropie de Albert şi îi şopti:

„Aţi spus-o deja: onoarea o cere. Trebuie să chibzuim cum să procedăm, iar asta imediat, în camera mea”.

Sună. Apăru de îndată un servitor.

„Spuneţi, vă rog, la toată lumea, că nici eu, nici vicontele nu suntem acasă pentru nimeni!” ordonă el.

CAPITOLUL IX

Cele aflate constituiseră pentru conte un motiv serios de enervare, deşi nu-l surprinseseră prea mult. De douăzeci de ani trăia cu teama că adevărul ar putea ieşi la iveală. Ştia că nu există secret, oricât de bine păstrat, care să nu se descopere într-o zi, iar secretul lui era cunoscut de patru persoane. De asemenea, era conştient că fusese destul de imprudent referindu-se la faptele respective în corespondenţa sa, de parc-ar fi uitat că există lucruri care nu trebuie încredinţate hârtiei.

Cum a putut el, diplomat şi om politic rutinat, să comită imprudenţa de a aşterne totul pe hârtie? Şi de ce, dacă scrisese ceea ce scrisese, n-avusese grijă să distrugă corespondenţa acuzatoare, indiferent cât l-ar fi costat? Era vorba de dovezi zdrobitoare împotriva lui. I-ar fi venit greu să explice toate acestea, dacă n-ar fi avut scuza unei pasiuni care-l făcuse surd, orb şi inconştient.

Atâta vreme cât fusese prietenul Valériei, nu-i trecuse prin cap să-i ceară înapoi scrisorile. Şi dacă i-ar fi venit în minte, ar fi respins gândul, bănuind că ar aduce o jignire iubitei sale. Ce motive ar fi putut ea să aibă, în fond, pentru a comite o indiscreţie? Nici unul. Dimpotrivă, era mult mai interesată să treacă sub tăcere trecutul. Oare nu tocmai ea era aceea care profita de pe urma procedeului detestabil? Cine luase numele altuia şi dispunea de averea lui? Nu era acesta fiul ei?

Când, după opt ani, contele se simţise trădat şi luase hotărârea să rupă legătura, care însemnase atât de mult pentru el, se gândise, e drept, să pună stăpânire pe corespondenţa nefastă, dar nu ştia cum. Mii de motive îl împiedicaseră să fie mai energic. În primul rând, nu voia sub nici un motiv s-o mai revadă pe femeia iubită. Poate că n-ar fi rezistat lacrimilor ei. Cum ar fi putut suporta privirile rugătoare ale aceleia care-i stăpânise atâta vreme sufletul? O revedere ar fi dus, poate, la împăcare, iar el fusese prea tare lezat pentru a mai dori acest lucru. A se încredinţa unei terţe persoane i se părea nepotrivit, ca atare renunţă să întreprindă ceva, amânând mereu decizia.

„Am s-o vizitez într-o zi. Dar abia atunci când voi simţi că am smuls-o definitiv din inima mea. Nu-i voi oferi satisfacţia de a mă vedea suferind”.

Trecură, astfel, ani de zile, până când trebui să-şi spună că e prea târziu. Există amintiri care se cuvine să rămână neatinse. În anumite împrejurări, bănuiala nejustificată poate, constitui o provocare. A cere scrisorile înapoi, după atâta vreme, n-ar echivala, oare, cu o declaraţie de război? Şi-apoi, mai existau scrisorile? Cine ştia? Cine putea fi sigur că doamna Gerdy nu le distrusese demult, dându-şi seama că numai în felul acesta pregătea fiului ei o situaţie pe deplin sigură?

Domnul de Commarin nu-şi făcea iluzii. Se gândea că lucrul cel mai înţelept e să laşi totul în seama destinului. În ciuda nehotărârii sale de mai bine de două decenii, nu trecuse nici o zi fără să-şi fi blestemat nesăbuinţa. Nu putea să uite că, deasupra capului său, plana un pericol mai cumplit decât sabia lui Damocles. Firul subţire care o suspenda putea fi rupt la cea mai uşoară atingere. Şi iată că aţa se rupsese.

De nenumărate ori, se întrebase cum va face faţă situaţiei de care se temea. Îşi făcuse multe planuri, ca apoi să le abandoneze, se amăgise cu speranţe deşarte, aşa cum obişnuiesc oamenii dotaţi cu fantezie, iar acum, se surprindea total nepregătit în faţa realităţii.

Albert rămăsese în picioare, când tatăl se aşeză în fotoliul mare, cu blazon, aflat sub o uriaşă ramă care încadra arborele genealogic al ilustrei familii Rhéteau de Commarin.

Bătrânul aristocrat nu trăda nimic din frica şi grijile care-l frământau. Nu părea agitat ori indispus. Numai ochii priveau mai arogant, mai dispreţuitori ca de obicei. Era expresia unei stăpâniri de sine bizuite pe încrederea că nimeni nu-i poate zdruncina echilibrul.

„Ei bine, viconte”, începu cu voce fermă, „explicaţi-vă. Vă voi scuti de a pierde prea multe vorbe cu privire la un tată care are motive să roşească în faţa fiului său. Aveţi o fire care vă permite să înţelegeţi şi să regretaţi această situaţie. Vom încerca să ne cruţăm reciproc, pe cât se poate, încercaţi să vă păstraţi calmul. Aşadar, cum aţi aflat de corespondența mea?”

Albert avusese timp să se calmeze şi să se pregătească pentru discuţia aşteptată de patru zile. Agitaţia care pusese stăpânire pe el făcuse loc unui calm demn. Vorbea limpede și direct, fără să se piardă în amănunte.

„Domnule, duminică s-a prezentat aici un tânăr. Susţinea că are să-mi comunice ceva de extremă importanţă, necesitând discreţie absolută. L-am primit. El a fost cel care mi-a destăinuit că, din nefericire, sunt numai fiul ilegitim al contelui de Commarin, care m-a schimbat cu fiul lui legitim, născut din madame de Commarin”.

„Nu, domnule. Tocmai voiam să-i replic, când mi-a întins un pachet cu scrisori şi m-a rugat să le citesc înainte de a-i răspunde”.

„Ar fi trebuit să se aleagă scrumul de ele!” strigă contele. „Focul ardea, cred? Cum, le-aţi avut în mână şi ele mai există încă? Oh. De ce n-am fost eu de faţă!”

„Dar, domnule!…”, strigă Albert, pe un ton de reproş. Gândindu-se la atitudinea lui Noël în faţa căminului şi la expresia chipului său, adăugă: „Chiar dacă mi-ar fi venit această idee, n-aş fi putut s-o pun în aplicare. De altfel, am recunoscut cu uşurinţă scrisul dumneavoastră. Am luat scrisorile şi le-am citit”.

„Mai departe?”

„I-am înapoiat acelui tânăr corespondenţa, rugându-l să-mi dea opt zile timp de gândire – nu ca să mă lămuresc asupra propriilor sentimente, aşa ceva n-ar mai fi fost necesar, ci pentru că mi se părea indispensabilă o discuţie cu dumneavoastră. Iar acum vă conjur să-mi spuneţi dacă schimbarea copiilor a avut, într-adevăr, loc".

„Da, desigur!", răspunse cu violenţă contele… Din nefericire… Aţi aflat, de vreme ce aţi citit scrisorile mele către doamna Gerdy, mama dumneavoastră".

Albert se aşteptase la acest răspuns. Avu, totuşi, un efect zdrobitor. Slăbiciunea lui nu dură însă decât o clipă.

„Iertaţi-mă, domnule", spuse, „eram sigur, dar îmi lipsea confirmarea formală. Scrisorile trădează clar intenţiile dumneavoastră şi redau planul în toate amănuntele, dar nicăieri nu există o aluzie sau o dovadă că a şi fost executat".

Contele îl privi mirat. Îşi aducea aminte de toate scrisorile către Valérie, de cel puţin douăzeci de ori îşi exprimase bucuria pentru reuşita planului şi recunoştinţa pentru faptul că fusese gata să se supună voinţei sale.

„N-aţi citit, deci, toate scrisorile, viconte?"

„Toate, cu multă atenţie. Vă asigur că ultima scrisoare care mi-a fost arătată comunică doamnei Gerdy sosirea doicii Claudine Lerouge, care urma să se ocupe de schimbarea celor doi copii. Alte scrisori nu existau".

„Deci, nici o dovadă!", murmură contele. „Poţi schiţa un plan în toate amănuntele, dar poţi renunţa la el în ultima clipă – se întâmplă des".

Îşi făcu reproşuri că răspunsese atât de nechibzuit. Albert avusese îndoieli, pe care abia el le transformase în certitudine. Ce greşeală! Valérie distrusese, probabil, scrisorile periculoase, cele de după împlinirea schimbului. Dar de ce le păstrase pe celelalte, la fel de compromiţătoare, iar, dacă le păstrase, de ce şi când le dăduse din mână?

Albert mai stătea încă nemişcat şi aştepta un cuvânt de la tatăl lui. Cum va suna acesta?

Soarta i se decidea neîndoielnic în clipa asta.

„Poate că a murit!", spuse domnul de Commarin.

Gândul că Valérie ar fi putut muri, fără s-o fi revăzut, era chinuitor. Inima îl mai durea încă după despărţirea de mai bine de douăzeci de ani atât de puternică fusese înrădăcinată această primă dragoste. O blestemase, dar acum o ierta, îl înşelase, desigur, dar, oare, nu-i datora el singurii ani fericiţi din viaţă? Nu era ea întruchiparea tinereţii sale? De când se despărţise, mai avusese o singură clipă de bucurie? În dispoziţia în care se afla, nu reţinea decât amintirile frumoase. „Biata femeie!", adăugă încet. Oftă adânc, iar Albert îl privi

cu o curiozitate plină de compasiune. Era pentru prima oară când i se părea că descoperea la tatăl său alt sentiment decât cel al vanităţii, al mândriei învinse ori triumfătoare. Dar contele de Commarin era croit din altă stofă; nu-i stătea în caracter să se lase mult timp copleşit de emoţii.

„A venit din iniţiativă proprie, deoarece, după cum mi-a mărturisit, nu voia să se confeseze nimănui. Tânărul nu era altul decât cel căruia i-am uzurpat locul, fiul dumneavoastră legitim, domnul Noël Gerdy". „Da", spuse contele cu jumătate de glas, „Noël aşa îl cheamă, îmi aduc aminte". Iar, după o oarecare ezitare, adăugă:

„V-a vorbit şi despre mama sa, adică a dumneavoastră!" „Foarte puţin. A zis doar că vine fără ştirea ei şi că datorează întâmplării cunoaşterea secretului".

Domnul de Commarin nu răspunse nimic. Acum ştia o singură cale de amânare.

„Ei bine, viconte", spuse în cele din urmă, cu o amabilitate care-l surprinsese pe Albert, „de ce staţi în picioare? Veniţi lângă mine, să discutăm în linişte. Trebuie să ne străduim să evităm, pe cât posibil, o catastrofă. Vorbiţi-mi deschis şi încrezător, ca un fiu tatălui lui. V-aţi gândit ce veţi face? Aţi luat vreo hotărâre?"

„Mi se pare, domnule, că nu e nimic de făcut".

„Ce vreţi să ziceţi?"

„Ştiu prea bine ce trebuie să fac: să mă retrag fără zăbavă, chiar dacă nu fără regrete, din faţa fiului dumneavoastră legitim. Să vină. Sunt gata să-i înapoiez ceea ce, fără să ştiu, i-am răpit atâta vreme: dragostea tatălui, averea şi numele".

După acest răspuns plin de demnitate, contele nu mai fu în stare să-şi păstreze calmul recomandat fiului. Roşu la faţă, el, cel atât de manierat şi moderat în toate împrejurările, bătu cu pumnul în masă şi începu să înjure ca un birjar.

„Viconte, asta nu se va întâmpla niciodată! Jur! Ce a fost a fost. Indiferent ce se va întâmpla, lucrurile vor rămâne neschimbate, domnule, fiindcă aşa vreau eu. Sunteţi viconte de Commarin, şi veţi rămâne viconte de Commarin, fie că vreţi, fie că nu vreţi! Până la moarte, căci, atâta timp cât trăiesc eu, nu veţi duce la bun sfârşit planul dumneavoastră nesăbuit".

„Dar, domnule..." interveni Albert, temător.

„Îndrăzniţi să mă întrerupeţi?", strigă contele. „De parcă nu v-aş cunoaşte toate obiecţiile. Vreţi să-mi spuneţi, nu-i aşa, că e o nedreptate strigătoare la cer, un jaf abominabil? Aşa-i, iar eu sufăr mai mult decât dumneavoastră din această cauză. Credeţi că abia începând de astăzi regret rătăcirea fatală a tinereţii mele? De douăzeci de ani, domnule, mă blestem pentru că l-am nedreptăţit pe fiul meu legitim. Am reuşit, totuşi, să tac şi să ascund remuşcările care mi-au

transformat culcuşul în pat al lui Procust. Şi, prin renunţarea dumneavoastră prostească, vreţi să anulaţi rezultatul suferinţelor mele? Niciodată! N-am să admit aşa ceva”.

Contele citi răspunsul pe buzele fiului său şi-i ordonă, din priviri, să tacă.

„Credeţi”, continuă el, „că n-am plâns după fiul meu legitim, după cel care-şi consuma viaţa în mediocritate? Credeţi că n-am dorit cu ardoare îndreptarea lucrurilor? Au fost zile, domnule, când aş fi dat jumătate din averea mea ca să-l pot îmbrăţişa măcar o singură dată pe fiul unei femei pe care am învăţat prea târziu s-o preţuiesc. M-a reţinut teama de a arunca până şi umbra unei bănuieli asupra naşterii dumneavoastră. M-am jertfit pentru măreţul nume de Commarin, pe care-l port. L-am preluat fără pată de la străbunii mei, şi astfel vreau să-l las nepoţilor. Prima dumneavoastră reacţie a fost, desigur, generoasă şi cavalerească, dar trebuie s-o uităm. Gândiţi-vă la scandalul care ar izbucni dacă s-ar descoperi secretul? Vă puteţi imagina bucuria duşmanilor noştri, a şlehtei de parveniţi care ne înconjoară? Tremur la gândul urii şi al batjocurii îndreptate împotriva numelui nostru. Prea multe familii şi-au mânjit blazonul cu noroi. Vreau să-l păstrez curat pe al meu!”. Contele de Commarin se opri din vorbă, dar Albert nu îndrăzni să zică nimic, într-atât se obişnuise, încă din copilărie, să respecte voinţa tatălui său.

„Degeaba vă stoarceţi creierul”, continuă contele, „nu există ieşire. Oare aş putea ca mâine să vă reneg, prezentându-l pe Noël ea pe fiul meu: „Scuzaţi, nu el e vicontele, ci acela”. N-ar trebui, în acest caz, să intervină tribunalul? Ce contează dacă-şi zice cineva Benoit, Durant sau Bernard? Dar dacă te-ai chemat, fie şi o singură zi, Commarin, aşa trebuie să rămâi pentru toată viaţa. Pentru noi, nu e valabilă aceeaşi morală ca pentru ceilalţi, fiindcă nici obligaţiile noastre nu sunt aceleaşi. În situaţia noastră, erorile sunt ireparabile. Trebuie să vă arătaţi, deci, demn de numele pe care-l purtaţi. Se apropie furtuna, să-i ţineţi piept!”.

Albert rămase nemişcat, ceea ce spori enervarea contelui.

Animat de o hotărâre nestrămutată, vicontele asculta ca şi cum s-ar fi supus unei obligaţii, dar mina lui nu trăda participare.

Contele îşi dădu seama că nu l convinsese.

„Ce aveţi de răspuns?”, întrebă acesta, în cele din urmă.

„Am impresia, domnule, că nu vă daţi seama de pericol. E dificil să-ţi ucizi vocea conştiinţei”.

„Ah, nu mai spuneţi!”, îl întrerupse contele, ironic. „Vocea conştiinţei! Scrupulele dumneavoastră au apărut prea târziu. Cât timp aţi văzut în moştenirea mea doar titlul nobil şi o duzină de milioane, aţi fost mulţumit. Azi vi se înfăţişează pătată, şi vreţi să vă daţi în lături. Lăsaţi prostiile! Întotdeauna copiii sunt traşi la răspundere

pentru părinţii lor. Vreţi, nu vreţi, sunteţi complicele meu. Vreţi, nu vreţi, veţi avea de purtat povara pe care eu v-am pus-o pe umeri. Şi oricât aţi suferi, credeţi-mă, nu se compară nici pe departe cu ceea ce îndur eu de ani de zile!”.

„Cum, domnule”, strigă Albert, „oare eu, cel favorizat prin schimbul operat, sunt cel ce trebuie să se plângă sau cel dezmoştenit? Nu pe mine trebuie să mă convingeţi, ci pe domnul Noël Gerdy”.

„Noël?”, întrebă contele.

„Da, fiul dumneavoastră legitim, domnule. Vorbiţi de parcă rezultatul acestei afaceri nefericite ar depinde doar de voinţa mea. Vă închipuiţi că domnul Gerdy e atât de uşor de condus şi va tăcea pur şi simplu? Şi, dacă e decis să vorbească, speraţi să-l convingeţi prin argumente ca acelea rostite adineauri?”

„Nu mă îndoiesc de asta”.

„N-aveţi dreptate. V-o spun deschis. Să admitem că acest tânăr e destul de generos ca să nu râvnească nici numele, nici averea dumneavoastră. Gândiți-vă, însă, câtă amărăciune a adunat în sufletul lui. E cu neputinţă să nu ne poarte ranchiună pentru nedreptatea a cărei victimă este. Trebuie să nutrească dorinţa răzbunării, iar răzbunarea înseamnă îndreptarea lucrurilor”.

„N-are dovezi”.

„Are scrisorile”.

„Nu sunt concludente, aţi spus-o singur”.

„E-adevărat. Şi, totuşi m-au convins până şi pe mine, care eram interesat să nu mă las convins. Dac-ar avea nevoie de martori, i-ar găsi neîndoielnic”.

„Şi pe cine, viconte? Pe dumneavoastră, te pomeneşti?”

„Pe dumneavoastră înşivă, domnule. Dacă o va cere, veţi fi nevoit să trădaţi cauza noastră. Vă va chema în faţa tribunalului. Şi ce veţi declara sub jurământ?”

La aceste cuvinte roşi, şi tăcu un timp. Apoi zise:

„Aş salva numele străbunilor”.

Albert dădu din cap a îndoială.

„Cu preţul unui sperjur? Nu pot să cred aşa ceva. Dar să presupunem că o veţi face. Atunci s-ar ţine scai de doamna Gerdy”.

„Oh, pentru ea pot să garantez!”, strigă contele. „Interesele proprii o fac aliata noastră. La nevoie, m-aş putea duce la ea. Da, îi voi vorbi, şi vă garantez că nu ne va trăda”.

„Şi Claudine”, continuă tânărul, „va tăcea şi ea?”

„Pentru bani, da. Îi voi da cât va cere”.

„Şi aveţi încredere în tăcerea plătită? Poţi fi sigur de o conştiinţă cumpărată? Cel care s-a lăsat cumpărat de dumneavoastră se poate lăsa cumpărat şi de alţii. O anumită sumă i-ar închide gura, una mai mare i-ar deschide-o din nou”.

„Aş putea s-o intimidez”.

„Aţi uitat, domnule, că Claudine Lerouge e doica lui Noël, că doreşte fericirea lui, că ţine la el. De unde ştiţi că nu şi-a asigurat ajutorul ei? Locuieşte la Bougival, am fost acolo cu dumneavoastră, îmi amintesc exact. Sigur că l-a vizitat uneori. Poate că tocmai ea l-a pus pe urmele scrisorilor. A vorbit despre ea de parc-ar fi fost sigur de mărturia ei. Ba mi-a sugerat chiar să iau informaţii de la ea”.

„Oh, de ce a murit credinciosul meu Germain, şi nu Claudine!”, exclamă contele.

„Vedeţi, domnule, numai Caudine Lerouge, ea singură ar putea distruge toate planurile dumneavoastră”, spuse Albert.

„Voi găsi eu scăpare”, răspunse contele. Încăpăţânatul aristocrat nu voia să asculte de glasul raţiunii. De o oră întreagă vorbea fără a ţine seama de fapte. Aroganţa rangului îi anula simţul practic şi îi umbrea mintea, de altfel remarcabil. A se supune împrejurărilor însemna umilinţă, ruşine, ceva nedemn de el. Nu-şi aducea aminte să fi întâmpinat în viaţa lui vreo piedică pe care să n-o fi învins. Împărtăşea, de asemenea, tendinţa tuturor oamenilor dotaţi cu fantezie, care se îndrăgostesc de propriile fantasmagorii, închipuindu-şi că le pot face să triumfe, de parc-ar fi de ajuns să doreşti ceva pentru a preschimba visul în realitate.

De astă dată, Albert fu cel care întrerupse tăcerea:

„Am înţeles că vă temeţi, înainte de toate, de faptul că această regretabilă istorie ar putea deveni publică. Vă este groază de scandalul care ar izbucni. Ei bine, cu cât vom opune mai multă rezistenţă inevitabilului, cu atât mai mare va fi zarva. Dacă se vor amesteca autorităţile, în câteva zile povestea va fi tema favorită a întregii Europe. Ziarele ne vor dedica diverse comentarii. Dacă provocăm o luptă, numele noastre - oricum ar evolua lucrurile – vor fi târâte prin gazetele întregii lumi civilizate. Şi măcar dac-am putea conta pe o victorie sigură! Dar vom pierde, tată, vom pierde! Gândiţi-vă la vâlva stârnită, la ruşinea cu care ne va acoperi opinia publică*

„Dacă vorbiţi astfel”, spuse contele, „trebuie să presupun că n-aveţi pic de stimă şi consideraţie pentru mine”.

„Consider de datoria mea să vă pun în faţă toate neplăcerile posibile, câtă vreme mai pot fi evitate. Noël Gerdy e fiul dumneavoastră legitim, recunoaşteţi-l ca atare şi respectaţi pretenţiile sale justificate. Fără prea mare tărăboi, vom face corectura necesară în acte. Nu va fi greu să atribuim unei doici vina schimbului de copii. Claudinei Lerouge, de pildă. Dacă toţi cei implicaţi vor cădea de acord, nu vor fi dificultăţi. Şi ce l-ar putea împiedica pe noul viconte de Commarin să părăsească Parisul pentru a fi pierdut din vedere? Ar putea călători patru-cinci ani prin Europa, timp în care totul ar fi dat uitării, nimeni nu şi-ar mai aminti nimic”.

Domnul de Commarin nu-l asculta, îşi urmărea propriile gânduri.

„Se pot duce tratative, se poate ajunge la o înţelegere. Scrisorile pot fi răscumpărate. Ce vroia, în fond, tânărul? Poziţie socială şi avere. Îi voi procura şi una şi alta. Îl voi face atât de bogat, cât doreşte să fie. Îi voi da un milion, două, chiar trei – jumătate din averea mea. Cu bani, ştiţi, cu foarte mulţi bani…”.

„Cruţaţi-l, domnule, e doar fiul dumneavoastră!”

„Din păcate! Din partea mea, să se ducă dracului! Am să-i arăt cu cine are de-a face – va accepta ceea ce-i voi propune! Îi voi demonstra cine e mai tare şi, dacă nu e prost, va înţelege”.

Contele îşi frecă mâinile cu satisfacţie. Era entuziasmat de ideea acestei tranzacţii. Trebuia să reuşească, asta i-o dovedea o sumedenie de argumente care-i treceau prin minte. Îşi va recăpăta liniştea pierdută.

Dar Albert nu părea să împărtăşească speranţele tatălui său.

„Mi-o veţi lua, probabil, în nume de rău, domnule”, spuse cu voce tristă, „dar vă răpesc şi această ultimă iluzie. Nu vă amăgiţi cu ideea unei înţelegeri amicale. L-am cunoscut pe domnul Gerdy şi vă pot asigura că nu e omul care se lasă intimidat. E o fire energică şi dârză. Nu degeaba e fiul dumneavoastră. Privirea lui, ca şi a dumneavoastră, trădează o voinţă de fier, care poate fi frântă cu forţa, nicidecum înduplecată. Îi aud încă vocea tremurând de mândrie lezată, îi văd lumina sumbră a ochilor. Nu, cu el nu se poate discuta. Vrea totul sau nimic, şi nu pot spune că n-are dreptate. Dacă vă opuneţi, vă va ataca fără nici o îndoială. Graţie drepturilor sale, se va încleşta de dumneavoastră cu o frenezie de obsedat, vă va târî de la un tribunal la altul, şi nu se va linişti până la eşecul sau victoria deplină”.

Obişnuit cu supunerea absolută, aproape pasivă, a fiului său, bătrânul conte era uimit de atâta îndărătnicie.

„Ce urmăriţi, de fapt?”, întrebă.

„M-aş dispreţui pe mine însumi, domnule, dacă n-aş căuta să vă feresc de neplăceri. N-am dreptul asupra numelui dumneavoastră. Îl voi relua pe al meu. Sunt fiul dumneavoastră ilegitim, deci voi face loc moştenitorului de drept. Permiteţi-mi să-mi fac datoria şi să mă retrag în mod onorabil. Scutiţi-mă de sentinţa unui tribunal care m-ar izgoni”.

„Cum? ”, spuse contele, tulburat. „Mă părăsiţi, refuzaţi să mă ajutaţi, vă ridicaţi contra mea şi recunoaşteţi drepturile celuilalt împotriva voinţei mele?…”

Albert făcu o plecăciune. Era frumos în această clipă.

„Hotărârea mea este irevocabilă”, răspunse. „Nu voi accepta niciodată să-l jefuiesc pe fiul dumneavoastră”.

„Nefericitule!”, strigă contele. „Fiu ingrat! ”.

Furia lui sporise în aşa hal, încât nu mai era în stare nici să înjure,

astfel că începu să-l ia pe Albert în zeflemea.

„Nu mai spuneţi! Sunteţi generos şi nobil. E extrem de cavaleresc ceea ce vreţi să faceţi, viconte, adică domnule Gerdy; exact după gustul bărbaţilor din Plutarh. Renunţaţi, deci, la numele meu, la averea mea, şi plecaţi pur şi simplu. Vă veţi şterge tălpile pe pragul casei mele şi vă veţi arunca în iureşul lumii. Întrezăresc, totuşi, o mică greutate: din ce veţi trăi, dragul meu? Aveţi vreun binefăcător necunoscut, care vă va trimite lunar o rentă? Sau aţi făcut cumva economii din cei patru mii de franci pe care vi i-am dat lunar pentru cremă de ras? Sau poate că aţi câştigat la bursă? Mi se pare că numele meu a fost o povară pentru dumneavoastră, compania strămoşilor mei v-a devenit dezagreabilă, vă grăbiţi să coborâţi din caleaşcă şi să umblaţi prin noroi, unde veţi găsi alţii de teapa dumneavoastră".

„Sunt nefericit, domnule, şi mă nedreptăţiţi".

„Cum? Nefericit? Dar cine e vinovat? Să ne întoarcem la întrebarea mea. Din ce veţi trăi?

„Nu sunt chiar nebun. Mărturisesc că am contat şi pe viitor pe generozitatea dumneavoastră. Sunteţi atât de bogat, încât cinci sute de mii de franci n-ar afecta simţitor averea dumneavoastră, iar din dobândă aş putea trăi liniştit, ba chiar fericit"'.

„Şi dacă vă refuz această sumă?"

„Vă cunosc suficient, ca să ştiu că n-o veţi face. Sunteţi mult prea drept pentru a dori să mă vedeţi pierind din cauza unei nedreptăţi pe care nu eu am comis-o. La vârsta mea, voi putea găsi o slujbă. E cam târziu, e-adevărat, dar mă voi strădui".

„Splendid", îl întrerupse contele, „splendid. Un veritabil erou de roman. Ce caracter! Ca vechii romani, un spartan călit de soartă. Ceva atât de nobil n-a existat în întreaga antichitate Spuneţi-mi, totuşi, ce aşteptaţi de la abnegaţia asta de-a dreptul stupefiantă?".

„Nimic, domnule".

Contele ridică din umeri şi îl privi ironic pe fiul său.

„N-o să iasă nimic bun pentru dumneavoastră din toată treaba asta", spuse. „Vreţi să vă cred? Nu, amice, nimeni nu renunţă cu plăcere la un trai bun. Ca să fiţi atât de mărinimos, trebuie să aveţi motive ascunse".

„Nu altele decât cele pe care le-am amintit".

„Ei bine, abandonaţi totul, până şi planul de a vă căsători cu domnişoara d'Arlange, la care vă rog zadarnic, de doi ani, să renunţaţi".

„Nu, domnule. Am vorbit cu domnişoara Claire, şi i-am expus situaţia jalnică în care mă aflu. Se va căsători cu mine, orice s-ar întâmpla. Mi-a jurat-o".

„Credeţi că madame d'Arlange o va încredinţa pe nepoata ei unui oarecare domn Gerdy ?"

„Nădăjduim. Marchiza e ahtiată după tot ce e nobil, încât va prefera pe bastardul unui aristocrat, fiului unui industriaş onorabil. Dacă s-ar opune, ar trebui să aşteptăm moartea ei. Am face-o fără s-o dorim”.

Tonul calm al lui Albert îl înfurie din nou pe conte.

„Şi vă mai numiţi fiul meu!”, strigă. „Niciodată! Ce fel de sânge vă curge prin vine? Numai scumpa dumneavoastră mamă ar putea s-o spună, dacă ştie cumva”.

„Domnule”, îl întrerupse Albert enervat, „domnule, măsuraţi-vă cuvintele! E mama mea, şi asta înseamnă totul. Sunt fiul, nu judecătorul ei. Nimeni n-are voie s-o trateze, în prezenţa mea, fără stima cuvenită. Nu voi tolera nimănui altă atitudine, iar dumneavoastră mai puţin decât oricui”.

Contele făcea eforturi eroice, să nu-şi iasă din fire. Atitudinea lui Albert îl scoase însă din sărite. Brusc, se îndreptă spre fiul lui, de parc-ar fi vrut să-l lovească.

„Afară!”, strigă cu voce sugrumată de mânie. „Retrageţi-vă în camera dumneavoastră şi să nu ieşiţi fără permisiunea mea. Mâine vă voi comunica hotărârea pe care am luat-o”.

Albert îl salută respectuos, dar fără a coborî privirea, apoi se îndreptă încet spre uşă. O deschisese deja când contele, cedând unui impuls, strigă în urma lui:

„Albert, întoarceţi-vă, vreau să vă spun ceva”.

Tânărul se întoarse, mişcat vizibil de tonul complet schimbat.

„Ţin să nu părăsiţi încăperea, fără a vă fi spus ce gândesc. Sunteţi demn să fiţi moştenitorul unei case mari. M-aţi scos din sărite, dar nu vă pot refuza stima mea. Sunteţi un om de onoare, Albert. Daţi-mi mâna…”.

Era un moment netrăit încă până atunci de cei doi bărbaţi într-o viaţă reglementată de o tristă etichetă. Contele era mândru de fiul în care se recunoştea pe sine însuşi la vârsta acestuia. Albert îşi dădea seama de importanţa clipei. Multă vreme mâinile lor rămăseseră împreunate, fără ca vreunul dintre ei să aibă puterea de a rosti un cuvânt.

În cele din urmă, contele îşi reluă locul în fotoliul de sub arborele genealogic.

„Vă rog să mă lăsați singur, Albert”, spuse cu voce blândă. „Trebuie să meditez şi să încerc să accept groaznica lovitură”.

Şi după ce tânărul închise uşa în urma sa, adăugă cu jumătate de glas:

„Dacă mă părăseşte tocmai el, în care mi-am pus toate speranţele, oare ce mă voi face? Ce fel de om va fi celălalt?!”

La ieşirea din camera de lucru a contelui, Albert purta pe chip semnele stărilor sufleteşti prin care trecuse. Servitorii acordară atenţie acestui lucru, mai ales că surprinseseră unele momente zgomotoase

ale discuţiei.

„Frumos?”, spuse un bătrân lacheu, care se afla de trei decenii în această casă, „contele i-a făcut iar o scenă fiului său. E nebun bătrânul”.

„Încă de la dineu am observat ceva”, completă cameristul.

„Contele s-a stăpânit cât a putut, dar dădea ochii peste cap ca un sălbatic”.

„Ce naiba s-a întâmplat iarăşi? Ce-or fi având?”.

„Cine ştie? Prostii, ce altceva. Domnul Denis, de care nu se feresc, mi-a povestit că se hârâie uneori ore întregi ca nişte căţelandri, pentru nişte treburi pe care nu le înţelege”.

„Ah!”, strigă un tânăr, care se pregătea să devină mai târziu camerist, „dac-aş fi eu viconte, aş zice merci de-aşa un tată”.

„Joseph, amicul meu”, spuse lacheul cu ton patern, „eşti un prost. Dacă te dezici de tatăl tău, nu contează. N-ai de aşteptat de la el nici un sfanţ, şi te pricepi foarte bine să-ţi câştigi existenţa fără să mişti un deget. Dar vicontele? Ai putea să-mi spui la ce e bun, ce ştie să facă? Plasează-l în centrul Parisului, cu cele două mâini drept capital, şi-ai să vezi…”

„Are, oricum, averea mamei sale”, răspunse Joseph. „De altfel”, continuă lacheul, „nu ştiu ce motive are contele să se plângă. Vicontele e un fiu model; nu m-aş supăra să am eu unul ca el. Altceva se întâmplă la marchizul de Courtivois. Acesta n-are nici un motiv să fie bine dispus. Fiul lui cel mai mare, prietenul vicontelui, e un sac fără fund în ceea ce priveşte banii. Iroseşte mia cât ai zice peşte”.

„Iar marchizul de Courtivois nu-i prea bogat”, îşi dădu cu părerea un lacheu bătrân, „cât poate să aibă? O rentă de şaizeci de mii de livre, cel mult…”.

„Păi ăsta-i motivul pentru care este atât de furios. Zilnic e o poveste nouă cu primul născut. Are o garsonieră în oraş, uneori vine acasă, alteori – nu. Îşi petrece nopţile jucând cărţi şi bând cu tot soiul de oameni de teatru, încât a trebuit să intervină până şi poliţia. De sute de ori am fost nevoit să-l ajut să urce treptele şi să-l culc, ori de câte ori un chelner oarecare îl azvârlea, beat criţă, într-o birjă şi îl expedia acasă”.

„Ei, drăcie!”, strigă Joseph, entuziasmat, „e o plăcere să serveşti un om ca el”.

„Hm, depinde. Când câştigă, îşi mai smulge din inimă câte un taler, dar de cele mai multe ori pierde. Iar, când e beat, loveşte cu uşurinţă. În schimb, vicontele nostru e un fiu exemplar. Dacă faci vreo greşeală e sever, ce-i drept, dar niciodată nu e iute la mânie sau brutal. E generos tot timpul, ceea ce e mult mai sigur. Trebuie s-o spun, e mai bun ca mulţi alţii, contele n-are dreptate”.

Cam asta era sentinţa slugilor. Cea a societății nu era chiar atât de

favorabilă.

Vicontele de Commarin nu făcea parte din categoria acelor persoane banale care se bucură de privilegiul, nu prea flatant, de a place la toată lumea. E bine să te fereşti de persoanele lăudate de toţi. Dacă le priveşti mai îndeaproape, constaţi deseori că un asemenea om încununat de succese nu e decât un prostănac care excelează doar prin totala lipsă de importanţă. Prostia manierată care nu stă în calea nimănui, şi mediocritatea nobilă, care nu lezează vanitatea nimănui, posedă darul de a place şi de a se bucura de succes.

Există indivizi pe care, întâlnindu-i, îţi spui: „Îl cunosc, l-am văzut undeva!", căci au un chip de duzină. Mulţi seamănă ca spirit. Când vorbesc, îţi dai seama îndată cum gândesc. Asemenea oameni sunt bine văzuţi peste tot, n-au nimic deosebit. Acel ceva deosebit nelinişteşte şi irită, mai cu seamă în cazul păturilor de sus. Urăşti tot ce e „altfel". Albert avea ceva deosebit, de aceea suscita controverse. I se reproşau lucrurile cele mai contradictorii, i se luau în nume de rău lipsuri despre care se putea spune că se exclud. Unii susţineau că nutreşte idei progresiste, fiind animat totodată de orgoliul de castă. I se obiecta că ia în uşor cele mai serioase lucruri, dar nu i se ierta seriozitatea. În orice caz, lumea lui nu-l agrea, era însă invidiat şi temut.

E drept că avea un chip morocănos când apărea în saloanele înaltei societăţi, ceea ce era considerat ca lipsit de gust. Silit de rude, de cunoştinţe, dar mai ales de tatăl său să iasă des în lume, nu se amuza deloc, comiţând greşeala de a o arăta. Poate că era dezgustat de numeroasele avansuri care i se făceau, de supunerea slugarnică faţă de moştenitorul aristocratic al unuia dintre cei mai mari latifundiari ai Franţei. Avea tot ce trebuie pentru a străluci, dar dispreţuia toate acestea şi nu-şi dădea silinţa să-i cucerească pe alţii, să-i atragă de partea sa. Nici aventuri nu se ştia să fi avut. Se interesase cândva de doamna Prosny, poate nu cea mai urâtă, dar, în orice caz, cea mai răutăcioasă femeie din cartierul aristocratic asta era tot. Pe vremuri, îl apăraseră mamele cu fete de măritat, dar de când, cu doi ani în urmă, aflaseră de dragostea lui pentru domnişoara d'Arlange, îi deveniseră adversare.

La club, era tachinat pentru cumpătare. Avusese şi el o perioadă de exuberanţă, însă ceea ce în mod obişnuit se cheamă plăcere îl dezgusta repede. Profesiunea nobilă a omului de lume o considera searbădă şi plictisitoare. Nu i se părea deloc amuzant să joace cărţi nopţi de-a rândul, nici nu aprecia compania celor câteva „doamne" care aşteptau să le fi posedat. Era de părere că un „tânăr aristocrat nu e ridicol dacă nu se arată în lojă cu anume femei. Nici pasiunea pentru caii de cursă nu reuşiseră, să i-o infiltreze prietenii săi.

Deoarece trândăvia era pentru el o povară, încercase, ca orice om

ridicat de jos, să dea vieţii sale un sens prin muncă. Spera să poată ocupa mai târziu un loc în viaţa publică. Făcea politică, pricină a tuturor certurilor cu tatăl său. Cuvântul „liberal” îi provoca domnului conte adevărate crize; îl bănuia pe fiul său de liberalism, din ziua când, în „Revue des deux Mondes”, apăruse un articol al lui Albert.

Ideile sale înaintate nu-l opreau în nici un caz să-şi reprezinte rangul social într-o manieră impresionantă. Banii primiţi de la tatăl lui îi cheltuia ca un aristocrat, ba uneori chiar depăşea suma fixată. Gospodăria proprie, separată de a contelui, era amenajată cum se cuvine unui aristocrat tânăr foarte bogat. Livrelele servitorilor erau impecabile şi se vorbea insistent despre caii şi echipajele sale. Era mare înghesuială la vânătorile pe care le organiza anual la sfârşitul lui octombrie, la castelul Commarin, împrejmuit de păduri uriaşe.

Dragostea lui Albert pentru Claire d’Arlange, un sentiment profund şi statornic, contribuise în mare măsură la înstrăinarea de obiceiurile şi stilul de viaţă al grupului de pierde-vară, simpatici şi eleganţi, care îi erau prieteni.

Combătând dorinţele fiului său, contele nu făcea nimic altceva decât să le accentueze. Pasiunea lui, căreia i se puneau atâtea piedici, deveni pentru Albert o sursă de agitaţie. Plictiseala dispăru din viaţa lui. Toate gândurile, toate acţiunile sale aveau acum un singur ţel. Jurase să nu ia de nevastă pe altcineva decât pe Claire, şi după trei ani de lupte nesfârşite învinsese – contele se declarase de acord.

Şi tocmai acum, neînduplecat asemenea destinului, apăruse Noël, cu blestematele acelea de scrisori.

Şi din nou Claire fu cea spre care se îndreptară gândurile lui Albert când îl părăsi pe conte şi urcă încet treptele spre încăperile sale. Ce făcea acum? Se gândea, probabil, la el. Ştia că în această seară, sau cel mai târziu mâine dimineaţă urma să fie criza decisivă. Albert simţea că leşină. Avea ameţeli. Capul îi plesnea de durere. Sună şi ceru ceai.

„Domnul viconte are nevoie de un medic”, spuse cameristul, „Ar trebui să fiu nedisciplinat şi să chem unul”.

„N-ar avea sens”, spuse Albert, trist. „N-ar putea să mă ajute. Vă rog să nu spuneţi nimănui că nu mă simt bine, nu e nimic grav. Dacă mă voi simţi mai rău, vă voi suna”.

Nu voia să vadă pe nimeni, s-audă voci, să fie nevoit să răspundă cuiva – toate astea i se păreau insuportabile. Avea nevoie de linişte pentru a se regăsi pe sine însuşi.

Vremea se îndreptase, noaptea era senină. În lumina palidă, parcul din jurul castelului părea nemărginit. Coroanele copacilor uriaşi se întindeau peste acoperişurile caselor învecinate. Straturile de flori erau mărginite de tufişuri, iar pe aleile presărate îngrijit cu nisip scânteiau fărâme de scoică, sticlă şi piatră şlefuită. În dependinţele luminate încă, se auzeau servitorii umblând încoace şi încolo, iar

pavajul curţii răsuna sub saboţii de lemn ai grăjdarilor. Din când în când, se auzeau caii tropăind şi lanţurile zornăind. În remiză, era deshămată trăsura care stătea pregătită, seară de seară, pentru o posibilă plimbare a contelui.

Albert oftă adânc.

„Oh, trebuie, oare, să pierd toate astea?" murmură ca pentru sine. „Gândul la Claire mă duce la desperare. N-am visat pentru ea o viaţă fericită aşa cum ţi-o poate oferi doar o avere uriaşă?".

Din turnul de la Sainte Clotilde bătu miezul nopţii. Dacă s-ar fi aplecat puţin, ar fi putut recunoaşte arătătoarele ceasului din turn. Îl trecu un fior. Închise geamul, se aşeză lângă cămin. Sperând să poată opri iureşul gândurilor, luă în mână un ziar de seară, ziarul care aducea vestea crimei de la La Jonchère, dar îi era imposibil să citească – rândurile îi jucau în faţa ochilor. Vru apoi să-i scrie Clairei. Luă loc la birou şi începu: „Draga mea Claire. Dar nu putu continua – mintea îi era tulbure. În cele din urmă, în zori, îl copleşi oboseala şi căzu într-un somn greu.

Dimineaţa, la ora nouă şi jumătate, fu trezit de un servitor care deschise buimăcit uşa şi se năpusti în cameră. Urcase în goană treptele şi rămase fără respiraţie, încât abia reuşi să îngaime: „Domnule", gâfâi, „domnule viconte, repede, ascundeţi-vă, salvaţi-vă, au sosit, sunt aici..".

În clipa aceea, în uşă apăru un comisar de poliţie, urmat de câţiva bărbaţi. Printre ei era şi domnul Tabaret, care se străduia să treacă nebăgat în seamă.

Comisarul se apropie de Albert.

„Sunteţi Guy – Louis – Marie - Albert de Rhéteau de Commarin"?

„Da".

Comisarul întinse mâna şi rosti formula: „Domnule de Commarin, în numele legii, sunteţi arestat".

„Eu? Domnule comisar, eu?…"

Albert, trezit atât de brusc din somn, – părea să nu înţeleagă ce se petrece în jurul lui. Era atât de surprins, încât se uita năuc când la comisar, când la însoţitorii lui, apoi la Tabaret, care stătea acum în faţa lui, cu atenţia încordată.

„Am mandatul de arestare", mai spuse comisarul şi scoase hârtia.

Mecanic, Albert aruncă o privire asupra ei.

„Claudine – asasinată!", strigă. Şi, încet de tot, (comisarul, unul dintre funcţionari şi Tabaret auziră, totuşi) adăugă:

„Sunt pierdut!".

În timp ce comisarul îndeplini formalităţile simple ale primului interogatoriu ce urmează arestării, funcţionarii de poliţie se împrăştiară în locuinţa lui Albert şi făcură o percheziţie. Aveau ordin să-l asculte pe Tabaret, care-i ghida : îi punea să caute prin toate

dulapurile şi sertarele, să mute mobila din loc. Fură sechestrate o serie de obiecte aparţinând vicontelui, hârtii, manuscrise şi o corespondenţă vastă.

Cu deosebită plăcere, Tabaret puse mâna pe câteva obiecte a căror descriere exactă fu anexată procesului verbal:

„1 – În prima încăpere, servind drept anticameră şi ornamentată cu numeroase arme. În dosul unui divan – o floretă stricată. Această armă are un mâner neobişnuit, prezentând o coroană şi iniţialele A.C. Floreta e găurită la mijloc. Vârful n-a putut fi găsit. Întrebat, domnul de Commarin a spus că nu ştie ce s-a întâmplat cu vârful".

„2 – În cabinetul slujind drept vestiar — o pereche de pantaloni din stofă neagră, umezi, cu urme de pământ și de muşchi verde din cel care creşte pe ziduri. Pe partea din faţă – câteva locuri roase, iar pe genunchiul drept – o ruptură de vreo zece centimetri. Pantalonii amintiţi nu erau agăţaţi în cuier, ci ascunşi între două cufere pline cu haine".

„3 – În buzunarul pantalonilor, a fost găsită o pereche de mănuşi gri. Mănuşa dreaptă prezenta o pată verzuie, de la iarbă sau muşchi. Ambele mănuşi aveau porţiuni roase, aparent urme de unghii".

„4 – Două perechi de cizme; una, e drept, curăţată, dar încă foarte umedă. O umbrelă, şi ea încă umedă, în vârf cu urme de noroi de culoare deschisă".

„5 – în încăperea servind drept bibliotecă, o cutie de ţigări marca Trabuco, iar pe poliţa căminului – diverse portţigarete din chihlimbar şi spumă de mare".

Toate acestea fiind consemnate, Tabaret se apropie de comisarul de poliţie şi-i şopti:

„Am găsit tot ce mi-aş fi putut dori".

„Am terminat", spuse comisarul. „Nu ştie să se stăpânească. Aţi auzit? De cum a deschis gura, s-a şi trădat. O să spuneţi, fireşte: lipsă de experienţă!".

„În timpul zilei, n-ar fi cedat aşa de uşor", replică detectivul amator. „Dar aşa, de dimineaţă, trezit din somn…".

„Am interogat trei, patru servitori. Depoziţiile lor sunt foarte ciudate".

„Vom vedea. Fug la domnul judecător de instrucţie, trebuie să-l informez".

Albert îşi reveni treptat din primul şoc, provocat de intrarea forţată a comisarului în camera sa.

„Domnule comisar", întrebă, „n-aş putea schimba două cuvinte cu tatăl meu în prezenţa dumneavoastră? Sunt victima unei erori care se va elucida repede".

„Fireşte, veşnic erorile!", murmură Tabaret.

„Ceea ce-mi cereţi e imposibil", răspunse comisarul. Am sarcina să

aplic măsuri drastice. Nu mai aveţi voie să luaţi contact cu nimeni. Avem jos o trăsură. Vă rog să ne însoţiţi…”.

Escortat, Albert trecu prin coridor, astfel observă cât de agitaţi erau servitorii. Parcă-şi pierduseră capul. I se păru că mai aude spunându-se: contele a avut un atac de apoplexie.

Vicontele fu mai degrabă urcat, decât se urcă el singur în trăsura care-i aştepta. Tabaret plecase cu o trăsură mai rapidă.

CAPITOLUL X

Dacă te încumetai să pătrunzi în labirintul Palatului Justiţiei şi ajungeai până la etajul trei al aripii stângi, te pomeneai în faţa unui coridor lung, cu tavanul foarte jos, prost iluminat de ferestre înguste şi întrerupt, la intervale egale, de uşi – întocmai ca la mănăstire sau hoteluri.

Era un lăcaş în care nu prea puteai pătrunde cu calm. Ar fi fost nevoie de un Dante ca să afle inscripţia potrivită pentru intrare. De dimineaţă până seara, dalele răsunau sub cizmele grele ale santinelelor ce-i însoţeau pe deţinuţii preventivi. Întâlneai numai făpturi triste, rude sau prieteni ai inculpaţilor, martori şi funcţionari ai poliţiei. Aici se desfăşurau drame adevărate, scrise cu sânge.

Fiecare dintre uşile acelea mici, prevăzute cu câte un număr, se deschidea spre biroul unui judecător de instrucţie. Toate camerele semănau între ele, ca un om cu celălalt. Cine o ştia pe una, le ştia şi pe celelalte. N-aveau nimic lugubru, totuşi nu puteai pătrunde fără o strângere de inimă. Te cuprindea frigul. Zidurile păreau umede de atâtea lacrimi ce curseseră aici ! Te cutremurai gândindu-te la mărturisirile smulse răufăcătorilor, întrerupte de plânsete.

În camera judecătorului de instrucţie, justiţia nu-şi desfăşura încă marele aparat de care se înconjura mai târziu, în decursul procedurii. Aici era încă modestă şi simplă, ba chiar înclinată să fie binevoitoare. Părea că vrea să-i spună inculpatului:

„E drept, am motivele mele să te cred vinovat, dar dacă-mi dovedeşti nevinovăţia ta, îţi dau drumul”.

Ai fi putut crede că te afli în faţa unui avocăţel oarecare. Mobilierul era sărăcăcios, ca peste tot unde lumea zăboveşte doar temporar şi unde ai de-a face cu mase de oameni. Ce contează aparenţele, atunci când e vorba de cei ce urmăresc pe autorul unei crime sau de alţii, care luptă pentru propria piele.

Un birou acoperit cu dosare pentru judecător, o masă pentru grefier, un scaun şi câteva taburete – acesta era tot mobilierul anticamerei sălii de şedinţe. Pereţii erau tapetaţi cu hârtie verde, perdelele erau verzi, iar pe duşumea era aşternut un covor oribil, de aceeaşi culoare.

Camera de lucru a domnului Daburon avea numărul 15.

Aştepta de la ora nouă. După ce-şi formase o părere, nu voia să mai piardă nici o clipă, căci, ca şi domnul Tabaret, era conştient de necesitatea de a acţiona rapid. Fusese deja la procuror şi se pusese în legătură cu funcţionarii poliţiei judiciare.

În afara mandatului de arestare emis pentru Albert, trimisese, de asemenea, citaţii contelui de Commarin, doamnei Gerdy, lui Noël şi câtorva dintre servitorii lui Albert. Punea mare preţ pe interogarea

tuturor acestor martori înainte de a se ocupa de inculpat.

Avea la dispoziţia sa zece funcţionari de poliţie, iar el însuşi şedea în camera sa de lucru ca un general de armată care-şi trimite adjutanţii în toate direcţiile, aşteptând ca genialele sale combinaţii să-i aducă victoria.

Adesea se afla la aceeaşi oră, în împrejurări asemănătoare, în aceeaşi cameră; se comisese o crimă, credea că a descoperit vinovatul şi dăduse ordin să fie arestat. Oare nu asta era misiunea lui? Dar niciodată nu-l încercase o emoţie atât de puternică ca acum, deşi emisese adesea ordine de arestare pe baza a nici jumătate din indiciile cazului de la La Jonchère. Şi-o spunea mereu, dar nu era în stare să-şi stăpânească neliniştea.

Considera că oamenii săi ar fi trebuit demult să fie înapoi, umbla fără astâmpăr prin cameră, scotea din minut în minut ceasul ca să-l potrivească după cel de pe perete. Când pe coridorul destul de puţin frecventat la ora aceea se auziră paşi, se apropie fără să vrea de uşă, se opri şi ascultă. Se auziră bătăi, dar era numai grefierul după care trimisese. Ţinuta acestui bărbat uscăţiv, mai degrabă deşirat decât înalt, era rigidă, mişcările ca de marionetă, chipul – cioplit în lemn. Avea treizeci şi patru de ani. De treisprezece ani redacta procesele-verbale a patru judecători de instrucţie şi era în stare să asculte, fără a clipi, cele mai teribile lucruri. Un jurist spiritual îl definise o dată pe grefier precum urmează: „Pana de scris a judecătorului de instrucţie. O persoană care e mută dar vorbeşte, oarbă dar scrie, surdă dar aude”. Grefierul nostru corespundea exact acestei definiţii şi, pe deasupra, se mai numea şi Constant.

Cinci minute mai târziu, aprodul îl introduse pe domnul Noël Gerdy.

Acesta intră fără ezitări, calm. Era, din cap până-n picioare, avocatul rutinat care se pricepea să străbată căile întortocheate ale justiţiei. În această dimineaţă, nu semăna deloc cu prietenul domnului Tabaret. Cu atât mai puţin ar fi putut recunoaşte în acest domn Gerdy pe amantul Juliettei. Azi era un ins cu totul diferit sau, mai bine zis, juca din nou rolul său obişnuit. Era omul publicului, aşa cum îl cunoşteau colegii săi de breaslă, cum îl preţuiau prietenii şi cum îl iubea cercul său de cunoscuţi. Înfăţişarea corectă, trăsăturile relaxate n-ar fi putut face pe nimeni să-şi închipuie că, după o seară de discuţii violente cu metresa lui, petrecuse noaptea la căpătâiul unei muribunde. Chiar dacă aceasta nu era mama lui, era, totuşi, femeia care-i ţinuse atâta vreme loc de mamă.

Nici judecătorul nu dormise, dar lucrul acesta se vedea clar după mina îngrijorată şi ochii încercănaţi. Cămaşa era şifonată, manşetele – departe de a fi curate. Evenimentele îl solicitaseră în aşa măsură, că uitase totul. Bărbia, proaspăt rasă, a martorului Noël se odihnea pe o

cravată de un alb imaculat, gulerul era neted, fără cute, părul şi favoriţii pieptănaţi cu grijă. Îl salută pe domnul Daburon şi prezentă citaţia.

„M-aţi chemat, domnule, vă stau la dispoziţie”.

Judecătorul de instrucţie îl întâlnise ocazional pe tânărul avocat pe coridoarele Palatului Justiţiei. Îl cunoştea, deci, din vedere. Îşi amintea de asemenea că a auzit de maestrul Gerdy ca despre un om de talent, cu viitor, a cărui reputaţie îl distanţase deja de cei mediocri. Îl primi ca pe cineva de-al casei şi îl invită să stea jos.

După ce fuseseră parcurse preliminariile oricărui interogatoriu de martor, fuseseră consemnate numele, prenumele, vârsta, locul naşterii şi aşa mai departe, judecătorul de instrucţie, care urmărise pana grefierului său, se îndreptă spre Noël.

„Vi s-a comunicat deja, maestre Gerdy, în ce chestiune aţi fost deranjat?”

„Da, domnule, pentru uciderea bietei femei de la La Jonchère”.

„Aşa este”, confirmă domnul Daburon.

În acest moment, îşi aduse aminte de promisiunea făcută lui Tabaret şi continuă:

„Dacă autorităţile vi s-au adresat dumneavoastră, aceasta se explică prin faptul că v-am citit, de multe ori, numele în hârtiile văduvei Lerouge”.

„Nu mă miră”, răspunse avocatul, „am avut grijă de femeia care mi-a fost doică. Ştiu că şi doamna Gerdy i-a scris în numeroase rânduri”.

„Excelent! Ne veţi putea furniza, deci, informaţii”.

„Mă tem că vor fi incomplete, nu ştiu mai nimic despre văduva Lerouge. Am fost luat de la ea relativ devreme, iar de când am crescut, am văzut-o rar. Din când în când, i-am trimis câte ceva”.

„N-aţi vizitat-o niciodată?”

„Trebuie să vă dezamăgesc. Am fost, e drept, acolo de câteva ori, dar niciodată n-am rămas mai mult de câteva clipe. Doamna Gerdy, care a vizitat-o mai des şi căreia i-a încredinţat multe, v-ar fi putut ajuta”.

„Da, contez mult pe doamna Gerdy”, spuse judecătorul, „i-am trimis şi ei o citaţie”.

„Ştiu, dar îi este imposibil să vină. Stă la pat, e bolnavă”…

„Grav bolnavă?”

„Atât de grav, încât va trebui să renunţaţi la mărturia ei. Are o maladie care, după cum s-a pronunţat prietenul meu, domnul doctor Hervé, nu cunoaşte iertare. E vorba, dacă nu mă înşel, de o congestie cerebrală. Poate că i se va putea salva viaţa, nu însă şi raţiunea. Dacă nu va muri, va rămâne cu minţile rătăcite”.

Domnul Daburon îşi manifesta consternarea.

„Asta nu e bine deloc”, murmură. „Şi credeţi, dragă colega, că nu se

va putea afla nimic de la ea?”

„Nici vorbă. Şi-a pierdut complet minţile. Când am plecat de acasă era atât de slăbită, încât îmi venea să cred că n-o mai duce mult”.

„Şi când s-a îmbolnăvit? ”

„Ieri seară”.

„Aşa, deodată?”

„Da, după toate aparenţele, dar am motive temeinice să cred că e suferindă de cel puţin trei luni. Ieri, în orice caz, s-a ridicat de la masă fără să fi mâncat ceva, a luat ziarul şi privirea i-a căzut, din nefericire, pe relatarea crimei. A scos un strigăt, s-a mai frământat puţin în fotoliul ei şi s-a prăbuşit, rostind abia perceptibil: „Oh, nenorocitul! Nenorocitul!”

„Vreţi să ziceţi, desigur, nenorocita?”

„Nu, domnule, ştiu ce spun. Exclamaţia nu se referea, se vede, la biata doică”.

Acest răspuns, atât de grav, enunţat pe tonul cel mai inocent, îl făcu pe domnul Daburon să ridice capul şi să-l privească pe martor. Acesta lăsă capul în jos.

„Şi mai departe?”, întrebă judecătorul, după ce făcuse câteva însemnări.

„Aceste cuvinte au fost ultimele rostite de doamna Gerdy. Servitoarea noastră m-a ajutat s-o duc în camera ei şi s-o culc. Scurt timp după aceasta, a venit medicul, dar ea nu şi-a revenit de atunci. Medicul a mai spus…”

„Bine, bine. Să lăsăm asta”, îl întrerupse domnul Daburon, „pentru moment cel puţin. Şi acum, în ce priveşte pe dumneavoastră, domnule Gerdy, vă sunt cunoscuţi duşmani ai văduvei Lerouge?”

„Nici unul”.

„Deci n-avea duşmani? Să plecăm de la această premisă. Vă rog să-mi spuneţi dacă, după ştirea dumneavoastră, exista cineva interesat în moartea bietei femei?”

În timp ce formula această întrebare, judecătorul de instrucţie îl privi pe Noël drept în ochi, spre a-l împiedica să se uite în altă parte sau să lase capul în jos.

Avocatul tresări – părea tulburat. Îşi pierduse cumpătul, ezită şi ducea o luptă vizibilă cu sine însuşi. În cele din urmă, răspunse cu glas nesigur:

„Nu, pe nimeni”.

„Sunteţi absolut sigur?, întrebă insistent judecătorul, „Nu cunoaşteţi pe nimeni care ar putea profita de pe urma acestei crime, chiar pe nimeni? ”

„Ştiu doar un singur lucru: că mi-a cauzat o pagubă irecuperabilă”.

„Iată-ne, deci, ajunşi la scrisori”, îşi zise domnul Daburon, „fără să fi fost nevoie să-l compromit pe Tabaret. Mi-ar fi părut rău să-i

pricinuiesc neplăceri”.

„O pagubă, dumneavoastră, dragă maestre Gerdy? Sper că o să vă explicaţi amănunţit”.

Jena cauzată de întorsătura convorbirii, vizibilă şi mai înainte la Noël, deveni şi mai evidentă.

„Ştiu, domnule, că datorez justiţiei nu numai adevărul, ci întregul adevăr. Oricum, se pot ivi împrejurări atât de delicate, încât conştiinţa unui om de onoare e capabilă să întrezărească în ele un pericol. E însă o cruzime să fii nevoit să ridici vălul care ascunde secrete dureroase, iar după ce îl ridici…”. Judecătorul îl întrerupse cu o mişcare a mâinii. Tonul trist al vocii lui Noël îl impresionase. Deoarece ştia dinainte ce avea pe suflet tânărul avocat. Îi părea rău pentru el. Se adresă grefierului:

„Constant…”, zise cu o voce scăzută. Acest ton părea să aibă o semnificaţie anume, căci grefierul se ridică, puse pana după ureche şi ieşi tacticos din încăpere.

Noël se arătă deosebit de recunoscător faţă de tactul dovedit de judecătorul de instrucţie. Expresia lui, privirea o trădau fără ocolişuri.

„Vă rămân îndatorat, domnule”, spuse apăsat, „pentru înţelegerea pe care o manifestaţi faţă de situaţia mea! Ceea ce am de spus e extrem de penibil pentru mine, dar nu mă va costa prea mult efort să vă vorbesc deschis”.

„Fiţi fără grijă”, spuse judecătorul, „voi reţine numai strictul necesar”.

„Vă rog să mă iertaţi dacă, din când în când, îmi vor scăpa poate cuvinte nestăpânite, expresie a amărăciunii mele. Sunt, pur şi simplu, la capătul puterilor. Până nu demult, mă credeam copil din flori. Dacaş fi, nu m-aş ruşina pentru asta. Povestea mea este scurtă. Am avut o ambiţie, cred, onorabilă: am muncit. Dacă n-ai nume, trebuie să ţi-l faci singur. Am dus o viaţă obscură, retrasă şi plină de lipsuri — ca a tuturor celor ce pornesc de jos şi vor să urce. Am adorat-o pe femeia pe care am considerat-o mama mea şi eram deplin convins că şi ea mă iubeşte. Pata naşterii mele mi-a adus grele umilinţe, dar nu le-am acordat o atenţie prea mare. Comparându-mi soarta cu a multor altora, mă consideram, totuşi, printre privilegiaţii soartei, până ce providenţa a făcut să-mi cadă în mâini scrisorile adresate de tatăl meu, contele de Commarin, doamnei Gerdy, pe vremea legăturii lor. Din lectura acestor epistole am dedus că madame Gerdy nu e mama mea”.

Şi, fără a-i lăsa domnului Daburon timp de replică, îi relată faptele povestite domnului Tabaret, cu douăsprezece ceasuri în urmă. Era aceeaşi poveste, cu aceleaşi amănunte precise şi concludente, numai tonul era altul. În timp ce, cu o seară în urmă, tânărul avocat vorbise pe un ton de violenţă abia reţinută, acum, în camera de lucru a

judecătorului de instrucţie, era calm şi laconic în expresii.

S-ar fi putut spune că-şi ajusta şi relatarea pe măsura ascultătorilor, pentru a face o impresie bună şi unuia şi altuia. Tabaret, o fire mai comună, putea suporta violenţa, în timp ce pentru domnul Daburon, dotat cu o inteligenţă suverană, era indicată moderaţia extremă. În vreme ce, la primul, se revoltase împotriva unui destin nedrept, în faţa celuilalt părea că se resemnează. Cu un dar oratoric demn de admiraţie şi în cuvinte fericit alese, descrise situaţia lui în ziua de după descoperirea fatală, decepţia, îndoielile sale. În sprijinul certitudinii morale, avea nevoie de o depoziţie de martor pozitivă. Putea să se aştepte la ceva de genul acesta de la conte sau de la doamna Gerdy, implicaţi în poveste şi interesaţi să tăinuiască adevărul? Nu, fireşte că nu. Dar se bazase pe mărturia doicii, care ţinea la el şi dorea acum, la bătrâneţe, să se elibereze de povara grea a unei astfel de remuşcări. Prin moartea ei, scrisorile deveniseră simple bucăţi de hârtie, fără valoare.

Trecu apoi la discuţia lui cu doamna Gerdy, cu care ocazie folosi mai multe amănunte decât în conversaţia cu vecinul şi prietenul său. La început, negase tot – zise el – dar, încolţită la un moment dat de întrebări, îi făcuse o confesiune. Declarase, însă, că se va dezice de ea şi va face tot ce-i stă în puteri spre a-i menţine fiului ei poziţia în înalta societate. Această scenă determinase, probabil, – susţinea avocatul – începutul maladiei de care era pe cale să moară, acum, fosta iubită a tatălui său.

Noël mai pomeni şi de discuţia cu vicontele de Commarin. E drept că relatarea lui prezenta unele mici devieri, atât de mărunte, însă, i le puteai cu greu reproşa. Nu cuprindea, în orice caz, nimic defavorabil faţă de Albert. Noël sublinia chiar impresia excelentă pe care i-o lăsase acest tânăr. Făcu o descriere elogioasă a rivalului său, care primise veştile fatale cu mândrie demnă, dar şi cu asigurarea că se va supune fără mânie cerinţelor dreptăţii. Norocul nu-l depravase, iar Noël se simţea atras de acest om, care se despărţise de el fără un semn de duşmănie, ca un frate, ceea ce corespundea realităţii.

Domnul Daburon ascultase cu atenţia încordată, fără ca vreun cuvânt ori vreo mişcare să-i fi trădat impresiile. Când Noël sfârşi, spuse:

„Cum aţi ajuns la concluzia că nimeni n-ar putea fi interesat s-o ucidă pe văduva Lerouge?”

Avocatul nu răspunse.

„Mi se pare că poziţia vicontelui de Commarin este, acum, inatacabilă! Doamna Gerdy are minţile rătăcite, contele va nega tot, iar scrisorile dumneavoastră nu dovedesc nimic. Trebuie sa admitem să această crimă este un mare noroc pentru tânărul om, şi a fost săvârşită într-un moment ciudat de prielnic”.

„Domnule”, strigă Noël revoltat, „această presupunere este groaznică!…”

Judecătorul îl privi scrutător. Vorbea, într-adevăr, deschis şi cinstit? Sau doar juca o comedie? N-avea, cu-adevărat, nici o bănuială?

Noël nu tresări, continuă imediat:

„Ce motive ar putea avea acest tânăr să tremure pentru poziţia lui? Nu l-am ameninţat cu nimic, nici măcar indirect. Nici n-am apărut în chip de răzbunător pentru un jaf comis, drept om care vrea să-şi ia înapoi, ceea ce i s-a luat. I-am relatat, pur şi simplu, faptele şi i-am zis: „Aşa este. Ce părere aveţi, ce decizie să luăm? Formulaţi singur sentinţa”.

„Iar el a cerut un timp de gândire?”

„Da. I-am sugerat că ar fi bine să mergem împreună la văduva Lerouge, a cărei declaraţie ar înlătura orice dubiu. Nu s-a supus, deşi o cunoştea bine, căci îl însoţise de mai multe ori până la ea pe contele care-i ducea regulat sume mari”.

„Nu vi s-a părut bizară această generozitate?”

„Nu”.

„Puteţi să explicaţi de ce vicontele n-a fost gata să meargă cu dumneavoastră la La Jonchère?”.

„Desigur. Mi-a spus că doreşte să aibă mai întâi o discuţie cu tatăl său, plecat pentru moment, dar aştepta să se întoarcă în câteva zile”.

Vocea adevărului o ştie toată lumea, e de neconfundat. Domnul Daburon nu mai nutrea nici cea mai mică îndoială cu privire la buna credinţă a martorului său. Noël vorbea în continuare ca un om de onoare, neatins de nici o bănuială.

„Mie mi s-a părut foarte potrivit să am de-a face direct cu tatăl meu. Socoteam că e mai bine să se spele în familie rufele murdare, acesta fiind şi motivul pentru care am râvnit doar la o înţelegere amicală. Deşi aveam dovezi, mă feream de un proces”.

„N-aţi fi intentat proces?”

„Niciodată, pentru nimic în lume. Asta ar fi însemnat să dezonorez un nume pe care apoi să-l revendic!”

„Frumoasă dovadă a abnegaţiei dumneavoastră”, spuse domnul Daburon, care nu fu în stare să-şi ascundă admiraţia.

„De fapt, e vorba doar de raţiune”, continuă Noël. „Da, în cel mai rău caz, aş fi dispus să las titlul şi averea lui Albert. Fireşte, numele Commarin e celebru, dar eu sper ca în zece ani, al meu să fie şi mai cunoscut. E drept, aş cere compensaţii mari. N-am avere şi, deseori, am fost stânjenit în cariera mea de probleme financiare. Ceea ce a obţinut madame Gerdy, prin generozitatea tatălui meu, s-a cheltuit aproape în întregime. Educaţia şi studiile mele au costat mult, iar cabinetul meu aduce venituri abia de scurt timp. Doamna Gerdy şi cu mine trăim extrem de modest. Ea n-are pretenţii prea mari, dar, din

păcate, e lipsită de spirit gospodăresc. Nici nu vă puteţi închipui cât a înghiţit gospodăria noastră. Eu n-am ce să-mi reproşez, fie ce-o fi. La început, abia mi-am putut stăpâni mânia, dar acum nu mai simt nimic. Când mi-a parvenit vestea morţii doicii, mi-am îngropat toate speranţele".

„Iar eu vă spun că greşiţi, dragă maestre Gerdy", spuse judecătorul. „Puteţi spera din nou. Poate că veţi fi repus chiar azi în drepturile dumneavoastră. Justiţia – nu pot să v-o tăinuiesc – are temeiuri să creadă că-l cunoaşte pe asasinul văduvei Lerouge. În momentul de faţă, vicontele Albert e deja arestat".

„Cum?" strigă Noël îngrozit, „e, oare, adevărat? Mă temeam să nu fi interpretat greşit vorbele dumneavoastră".

„M-aţi înţeles bine. Vă mulţumesc pentru declaraţia loială, îmi uşurează mult sarcina. Mâine vom redacta un proces-verbal după cele spuse de dumneavoastră, căci azi fiecare clipă e preţioasă. Cel mai bine ar fi să-l facem împreună. Acum nu-mi rămâne decât să vă rog să-mi daţi scrisorile de care am urgentă nevoie".

„Într-o oră, cel târziu, vor fi în mâinile dumneavoastră", promisese Noël.

Şi după ce mai exprimă încă o dată judecătorului de instrucţie adânca sa recunoştinţă, se retrase.

Dacă avocatul n-ar fi fost atât de cufundat în gânduri, l-ar fi observat, la capătul coridorului, pe domnul Tabaret, care se apropia zelos şi vioi ca unul care aduce veşti însemnate; le şi aducea, de altfel.

Abia se oprise trăsura în faţa Palatului Justiţiei, că sări jos şi se grăbi să ajungă până la trepte. Cine l-ar fi văzut urcând sprinten treptele abrupte, l-ar fi putut crede un tânăr, deşi se apropia de şaizeci de ani. El, personal, înlătura povara anilor. Nici nu mai ţinea minte că nu dormise noaptea, se simţea proaspăt, dornic de treabă şi vioi.

Traversă culoarul şi ţâşni ca o ghiulea în camera judecătorului de instrucţie; se ciocni de grefier, fără să se scuze, şi strigă:

„L-am înhăţat; l-am înhăţat! Arestat, arestat! ".

În acest timp, gesticula vehement şi făcea nişte mişcări atât de caraghioase, încât grefierul nu-şi putu reţine un zâmbet, o abatere care-l împiedică în seara respectivă să adoarmă.

Însă domnul Daburon, încă în întregime sub impresia declaraţiei martorului Noël Gerdy, era şocat de această veselie nelalocul ei, deşi îi aducea certitudinea. Se uită sever la Tabaret şi spuse:

„Mai încet, vă rog, domnule, mai ponderat".

Oricând altcândva, Tabaret ar fi fost zdrobit din cauza unei astfel de admonestări. Având în vedere însă dispoziţia sa exuberantă de acum, nici n-o luă în seamă.

„Sunt ponderat, slavă cerului", răspunse. „Şi sunt şi mândru de asta. Dar aşa ceva încă n-am văzut. Tot ce am prezis s-a găsit. Floreta ruptă,

mănuşile gri zgâriate, portţigaretul – totul! Nimic nu lipseşte! Vi se vor aduce toate, domnule, şi multe altele încă. Avem şi noi mica noastră metodă, şi se vede că nu-i rea. E triumful metodei mele de cercetare, de care-şi bate joc Gévrol. Aş da o sută de franci dac-ar fi aici. Dar nu, domnul Gévrol ţine să-l prindă pe omul cu cercei. E în stare s-o facă. E un tip, Gévrol ăsta! Cât i se plăteşte anual pentru priceperea lui?…"

„Ei, ei, dragă Tabaret", spuse judecătorul de îndată ce avu ocazia să rostească o vorbă, „să fim din nou serioşi, dacă e posibil, şi să luăm lucrurile pe rând".

„Deci", continuă Tabaret ceva mai calm, „chestiunea e clară. Când va fi adus omul nostru, arătaţi-i pur şi simplu fibrele scoase de sub unghiile victimei – fibre din mănuşile sale –, şi se va prăbuşi. Fac pariu că va mărturisi imediat totul. Ba pariez pe capul meu… sau, mai bine, nu? Poate se va salva. Tâmpiţii ăştia de juraţi sunt în stare să-i acorde circumstanţe atenuante. Până şi eu i le-aşi acorda. Oh ! Aceste metode omoară justiţia. Dacă toţi ar fi de aceeaşi părere cu mine, pedepsirea răufăcătorilor n-ar dura atât de mult. Prins, spânzurat, şi cu asta – basta!".

Domnul Daburon ştia că n-are încotro şi că trebuia să lase cascada de cuvinte să se reverse asupra lui. Aşteptă, deci, ca agitaţia detectivului amator să se mai potolească. Chiar şi după asta mai avu dificultăţi în a afla amănunte cu privire la arestarea lui Albert.

Judecătorul păru foarte surprins când i se spuse că, la prezentarea mandatului de arestare, Albert exclamase: „Sunt pierdut!"

„Asta e, într-adevăr, o chestiune gravă", murmură.

„Desigur!", întări Tabaret. „În stare normală, nu i-ar fi scăpat aceste cuvinte. L-am surprins pe jumătate adormit. Nu se culcase în patul său. Dormea neliniştit pe o canapea. Am avut grijă ca un lacheu să meargă înainte şi să-l trezească din somn. Acesta l-a scos din minţi cu propria lui stare de zăpăceală. Am calculat totul. Dar, fiţi fără grijă, va găsi el explicaţie plauzibilă pentru exclamaţia nefastă. Aş mai adăuga că, lângă el, pe duşumea, se afla ziarul Gazette de France din seara precedentă, cel care a anunţat vestea crimei. E prima oară când o ştire din gazetă duce la arestarea vicontelui".

„Da", murmură judecătorul, care căzuse pe gânduri, „da, sunteţi un om extraordinar, domnule Tabaret". Şi adăugă cu voce tare: „M-am putut convinge de asta; domnul Gerdy tocmai a plecat de la mine".

„Aţi vorbit cu Noël?!", strigă Tabaret. Pe loc îi dispăru vanitoasa satisfacţie de sine, şi o umbră de nelinişte i se aşternu pe faţa veselă.

„Noël, aici?", repetă. Şi, cu teamă, întrebă: „Ştie că…?"

„Nu ştie nimic", răspunse domnul Daburon. „Nu era necesar să vă implicăm. Nu v-am garantat discreţia absolută ?".

„Splendid!", strigă Tabaret. „Şi ce impresie v-a făcut Noël, domnule

judecător? ”.

„Sunt sigur, e un suflet cinstit şi generos”, spuse funcţionarul, „o fire puternică şi, totodată, sensibilă. Simţămintele pe care le-a exprimat şi de a căror autenticitate nu mă pot îndoi atestă o nobleţe sufletească rară în zilele noastre. În viaţa mea am cunoscut puţini oameni care să-mi fi fost de la început atât de simpatici. Înţeleg că sunteţi mândru de a-i fi prieten”.

„V-am spus-o, domnule judecător ! Asta e impresia pe care o face tuturor oamenilor. Îl iubesc ca pe propriul meu fiu şi, orice s-ar întâmpla, va moşteni întreaga mea avere. Da, îi las totul. Asta rezultă din testament; clauza conform căreia şi doamna Gerdy moşteneşte ceva o anulez cu fermitate”.

„E pe moarte. Probabil că nu va mai apuca ziua de mâine. Mi-a spus-o domnul Gerdy”.

„Doamne”, exclamă Tabaret, „ce mi-e dat să aud… pe moarte?… Noël va fi disperat… adică nu, dacă nu e mama lui, ce poate să însemne moartea ei pentru el? Pe moarte! Am avut o mare stimă şi simpatie pentru ea înainte de a învăţa s-o dispreţuiesc. Biată omenire! Se pare că toţi vinovaţii din afacerea asta se vor prăpădi în aceeaşi zi, căci asta am uitat să v-o spun –, când am părăsit palatul Commarin, l-am auzit pe unul dintre lachei spunând că, aflând de arestarea vicontelui, contele a fost fulgerat de apoplexie”.

„Asta ar fi cea mai mare catastrofă pentru domnul Gerdy”.

„Pentru Noël?”

„Am contat pe mărturisirea contelui de Commarin, ca să redobândesc pentru domnul Gerdy tot ce-i al lui. Contele – mort, văduva Lerouge – moartă, doamna Gerdy – muribundă sau, cel puţin, cu minţile rătăcite cine ar mai putea susţine că hârtiile spun adevărul?”

„Aşa-i!”, murmură Tabaret, „nu m-am gândit la asta! Ce nenorocire! Sunt sigur că nu m-am înşelat, am auzit bine…”.

Nu putu să ducă fraza până la capăt. Uşa camerei judecătorului se deschise, şi în prag apăru contele de Commarin în persoană, rigid ca unul dintre acele portrete care arată de parc-ar fi îngheţat în rama aurită.

Bătrânul gentleman făcu semn cu mâna servitorilor care-i ajutaseră să urce până acolo.

CAPITOLUL XI

Era, deci, contele de Commarin sau, mai bine zis, umbra lui. Capul, altădată semeţ, îi atârna pe piept; păşea încovoiat, privirea îi era stinsă, mâinile îi tremurau. Dezordinea vestimentaţiei sale făcea şi mai vizibilă schimbarea într-o singură noapte, îmbătrânise cu douăzeci de ani. Ieri – încă mândru că nu se aplecase niciodată în faţa nimănui, azi – un om zdrobit. Numele său măreţ era mândria lui. A fi umilit însemna distrugerea morală. Totul se frânsese deodată în el. Privirea stinsă reflecta încremenirea gândurilor, Era o imagine atât de evidentă a disperării, încât judecătorul de instrucţie se cutremură. Tabaret tresări speriat, chiar şi grefierul părea mişcat.

„Constant", zise domnul Daburon repede, „duceţi-vă, vă rog, cu domnul Tabaret la prefectura poliţiei şi vedeţi dacă a apărut ceva nou".

Grefierul plecă, urmat mai mult în silă de Tabaret.

Contele nu le observase prezenţa, nu remarcă nici plecarea lor. Domnul Daburon îi oferi un scaun.

„Sunt atât de slăbit", zise, „încât n-aş putea să stau în picioare". El, contele de Commarin, cerea scuze unui funcţionar de justiţie,

„Poate că nu vă simţiţi în stare să-mi daţi lămuririle pe care vreau să vi le cer?".

„Mă simt ceva mai bine acum, mulţumesc", răspunse domnul de Commarin. „Atât de bine pe cât e posibil după o groaznică lovitură a destinului. Aflând de acuzaţia adusă fiului meu şi de faptul că a fost arestat, am fost zguduit. Mă credeam puternic, dar iată-mă prăbuşit. Oamenii mei m-au crezut mort. Măcar de-aş fi fost. Firea mea tare m-a salvat – aşa susţine medicul –, eu însă socot că asta s-a întâmplat numai pentru a putea sorbi până la ultima picătură potirul amărăciunii".

Se întrerupse şi respiră adânc.

Judecătorul de instrucţie stătea în spatele biroului său şi nu cuteza să se mişte. După câteva clipe, contele îşi reveni puţin şi continuă:

„Nenorocitul de mine! Oare nu trebuia să mă aştept la toate acestea? Mai devreme sau mai târziu, se află totul! Trufia de dragul căreia am păcătuit, mă umileşte azi. M-am considerat imun faţă de fulger şi, prin aceasta, am atras furtuna asupra casei mele. Albert – un asasin! Un viconte de Commarin — în faţa tribunalului! Domnule judecător, pedepsiţi-mă pe mine, căci eu sunt singurul vinovat! Împreună cu mine vor pieri ruşinos cincisprezece secole de glorie nepătată".

Domnul Daburon considera fapta de odinioară a contelui drept reprobabilă. Avusese intenţia să nu-l cruţe de reproşurile cuvenite; se

aşteptase să vadă un mare senior arogant, nesuferit, şi-şi jurase să-i spulbere trufia. Poate că el, omul fără titlu nobil, nutrea un oarecare resentiment împotriva aristocraţiei în general, mai ales că marchiza d'Arlange îl făcuse să simtă deosebirile de rang.

Se văzu, însă, confruntat cu o remuşcare incomensurabilă, încât revolta lui făcu loc unei compasiuni adânci. Îşi puse întrebarea cum ar putea să aline durerea bătrânului. Contele continuă fără ca domnul Daburon să-i fi putut adresa cuvântul: „Notaţi tot, domnule", spuse el, „notaţi tot, fără să omiteţi nimic. N-am nevoie nici de milă, nici de menajamente. Ce mai am de temut? Ruşinea e, oricum, inevitabilă şi devenită publică! Va fi necesar ca eu, contele Rhéteau de Commarin, să apar în faţa justiţiei, pentru a dezvălui dezonoarea cu care mi-am acoperit familia! Totul e pierdut – până şi onoarea! Scrieţi, vă rog, e dorinţa mea ca lumea să afle că eu sunt principalul vinovat. Să se afle, însă, totodată, că şi până acum pedeapsa mea a fost atât de cruntă, încât nici n-ar mai fi fost nevoie de această ultimă încercare, cu adevărat mortală".

Contele se opri, pentru a se reculege. Apoi continuă, cu voce fermă:

„Când eram de vârsta lui Albert, părinţii mei, neţinând seama de rugăminţile mele, m-au silit să mă însor cu făptura cea mai nobilă pe care am cunoscut-o vreodată. Am făcut-o cea mai nefericită dintre femei. N-am putut s-o iubesc. Aveam, pe atunci, o pasiune pentru o iubită de care eram legat de câţiva ani. Eram vrăjit de frumuseţea, de firea blajină şi de spiritul ei. O chema Valérie. În mine acum totul e mort, dar, rostind acest nume, mai am încă emoţii. În ciuda căsătoriei, n-am avut puterea s-o rup cu ea. Trebuie să mărturisesc că Valérie dorea despărţirea – nu putea suporta gândul de a mă împărţi cu alta. Mă iubea neîndoielnic pe atunci, şi legătura noastră a continuat. Soţia şi iubita mea au născut cam în acelaşi timp. Această coincidenţă a născut în mine ideea nefastă de a-l sacrifica pe fiul legitim pentru cel nelegitim. I-am comunicat Valeriei planul. Spre mirarea mea, l-a respins cu hotărâre – nu voia să se despartă de copilul ei. Am păstrat scrisorile pe care mi le-a scris atunci şi le-am recitit în noaptea aceasta. Cum am putut să rămân surd la rugăminţile fierbinţi şi la argumentele ei? Eram ca ieşit din minţi, iar ea avea deja presimţirea nenorocirii care ne-a doborât azi Am plecat la Paris. O săptămână în întregime, am ameninţat-o că o voi părăsi, că n-am s-o revăd niciodată. A cedat, în cele din urmă. Unul dintre servitorii mei şi Claudine Lerouge au primit misiunea să opereze schimbul ruşinos. Fiul iubitei mele poartă titlul viconte de Commarin şi e cel pe care l-aţi arestat în urmă cu un ceas".

Domnul Daburon nu sperase să obţină o declaraţie atât de concludentă, în orice caz, nu imediat. În sinea lui, se bucura pentru tânărul avocat, a cărui nobleţe de caracter îl cucerise pe loc.

„Recunoaşteţi, deci, că domnul Noël Gerdy e fiul dumneavoastră legitim şi singurul îndreptăţit să vă poarte numele, domnule conte?”.

„Da, domnule judecător. Ah, cât de mult m-am bucurat atunci de reuşita planurilor mele – ca de triumful cel mai frumos! Eram beat de fericire: îl voi avea în preajma mea pe copilul Valeriei! Îi transmisesem o parte din dragostea mea copilului, ba îl iubeam chiar mai mult decât pe ea. Gândul că, în dauna celuilalt, va purta numele meu şi-mi va moşteni averea mă făcea nespus de fericit. Pe celălalt îl uram. Valérie, suflet bun, îmi făcea deseori reproşuri din cauza asprimii mele. Contesa de Commarin, în schimb, idolatriza copilul pe care-l socotea fiul ei. Tot timpul voia să-l ţină în braţe. Nu vă puteţi imagina ce simţeam eu privind cum soţia îl copleşea cu tandreţea pe copilul iubitei mele. Ori de câte ori era posibil, îndepărtam copilul de ea şi, fiindcă nu înţelegea ce se petrece cu mine, îşi închipuia că fac totul ca să-l împiedic pe fiul ei s-o iubească. Din cauza asta a şi murit. S-a stins de supărare, însă fără a-mi fi reproşat vreodată ceva”.

Deşi timpul presa, domnul Daburon nu îndrăznea să-l întrerupă pe conte şi să înceapă interogatoriul propriu-zis. Îşi spuse că numai febra îi dă martorului această energie aparentă, care, de la o clipă la alta, putea face loc unei epuizări totale. Se temea că, întrerupându-i fluxul vorbirii, contele n-ar mai găsi puterea să continue.

„Nu mi-a fost milă de ea”, spuse contele. „În fond, pe rol juca în viaţa mea? Îmi prilejuia doar necazuri şi remuşcări. Am fost însă crunt pedepsit. Într-o bună zi, mi s-a relatat că Valérie îşi bate joc de mine, înşelându-mă şi asta de multă vreme. La început, n-am vrut să cred, mi se părea absurd, imposibil. O socoteam în aşa măsură proprietatea mea, încât trădarea ei mi se părea o jignire adusă bunului simţ.” Nu mi-am îngăduit să fiu gelos, dar am pus-o sub urmărire. Mi s-a relatat adevărul: avea un amant, şi anume de mai bine de zece ani. Era un ofiţer de cavalerie care o vizita luând toate măsurile de precauţie. De obicei, pleca pe la miezul nopţii; uneori, însă, rămânea şi peste noapte, retrăgându-se în zori. Când a fost mutat de la Paris, lua mereu concediu ca s-o poată vedea, iar când venea, stătea la ea. Într-o seară, omul de legătură m-a anunţat că a sosit. M-am dus la ea. Sosirea mea păru să n-o tulbure deloc. Mă primi ca de obicei, îmbrăţişându-mă. Înclinam să cred că am fost indus în eroare şi mă pregăteam să-i spun totul, când am văzut pe pian mănuşi de ofiţer. Voiam să evit o scenă şi, neştiind în ce măsură voi reuşi să-mi ţin în frâu mânia, am plecat fără să-i zic o vorbă. De atunci, n-am mai văzut-o. Mi-a scris, dar am lăsat scrisorile nedeschise. A încercat să pătrundă până la mine, să mă oprească pe drum. În zadar: servitorii mei aveau ordin sever s-o ţină departe, şi nici unul n-ar fi îndrăznit să încalce ordinul”.

Parcă nu-ţi venea să crezi că orgoliosul şi inabordabilul conte de Commarin e cu-adevărat cel care vorbea în felul acesta, dezvăluindu-

se fără rezerve unui necunoscut.

Era într-o situaţie atât de disperată, încât nu mai raţiona: ţinea doar să-şi exteriorizeze sentimentele. Ce mai conta acum secretul păzit atât amar de vreme? Se lepăda de el ca de o povară apăsătoare. Nu-i mai păsa de nimic.

„Nimeni nu-şi poate da seama prin ce chinuri am trecut atunci”, zise el. „O iubeam pe femeia asta, iar când ne-am despărţit, parc-aş fi tăiat din trupul meu. Amintirea ei dezlănţuia în mine pasiuni sălbatice. O dispreţuiam şi o doream totodată. Oriunde mă aflam, îi purtam cu mine chipul. Nimic nu mă putea face s-o uit şi nu mi-am revenit niciodată de pe urma pierderii ei. Dar asta nu e tot. Începură să mă frământe îndoieli îngrozitoare. Dar dacă nu eram eu tatăl lui Albert? Vă puteţi imagina ce pedeapsă era pentru mine să fiu nevoit să-mi pun mereu întrebarea: „N-ai sacrificat, oare, pe propriul tău copil unui străin ?” Acest bastard cu numele de Commarin îmi pricinuia adevărate coşmare. Dragostea mea pentru el făcuse loc unei repulsii violente. De câte ori a trebuit să lupt împotriva voinţei nebune de a-l ucide! Mai târziu, am reuşit să-mi înving aversiunea, dar niciodată n-am pierdut-o în întregime. Albert mi-a fost cel mai bun fiu şi, totuşi, între noi era ceva care ne despărţea, ca un perete de gheaţă, o barieră invizibilă. Adesea, am fost la un pas de a merge în faţa autorităţilor, pentru a spune tot şi pentru a-mi lua înapoi pe fiul şi moştenitorul legitim, dar respectul pentru rangul meu m-a oprit, îmi era teamă de scandal, nu voiam să-mi acopăr numele de ruşine; am vrut să-l feresc de ridicol şi de oprobriul public, şi iată unde am ajuns!”.

La aceste ultime cuvinte, contelui i se frânsese glasul. Cu un gest de desperare, îşi ascunse faţa în mâini. În momentul acela, uşa se deschise şi în prag apăru, ezitând, grefierul.

Domnul Daburon îi făcu semn să-şi reia locul şi, îndreptându-se către conte, spuse pe un ton neobişnuit de blând, plin de milă:

„Domnule, v-aţi făcut vinovat, iar consecinţele sunt nefaste, după cum singur veţi recunoaşte. E de datoria dumneavoastră să reparaţi, pe cât posibil, greşeala”.

„Asta e şi intenţia mea, domnule, şi vă asigur, dorinţa mea cea mai fierbinte”.

„Dacă vă poate consola acest lucru”, adăugă judecătorul, „vă asigur că domnul Noël Gerdy pare, din toate punctele de vedere, demn de înalta poziţie pe care i-o veţi reda. Poate va trebui să recunoaşteţi că firea lui s-a putut dezvolta mai bine în alte condiţii, decât dac-ar fi crescut în preajma dumneavoastră. Nefericirea e un dascăl aspru, dar bun. Domnul Gerdy e un bărbat cu daruri frumoase, un caracter dintre cele mai nobile din câte ni le putem imagina. Veţi avea un fiu de care strămoşii ar putea fi mândri. Şi-apoi, domnule, cel care a comis crima nu e din familia dumneavoastră: vicontele Albert doar nu e un

Commarin”.

„Nu-i aşa?”, răspunse contele, mai vioi. „Un Commarin, la ora asta, n-ar mai fi în viaţă. Sângele spală tot”.

Aceste cuvinte îi dădură de gândit judecătorului de instrucţie.

„Vasăzică, domnule, spuse, sunteţi convins de culpabilitatea vicontelui?”

Contele îl privi mirat pe judecător.

„M-am întors la Paris abia ieri seară, zise, şi nu cunosc nimic din cele întâmplate. Ştiu doar că nu se procedează cu uşurinţă, mai ales când e vorba de cineva cu rangul lui Albert. Dacă l-aţi arestat, aveţi, desigur, dovezi dintre cele mai grăitoare”.

Domnul Daburon îşi muşcă buzele. Nu putu să evite un oarecare sentiment de jenă şi nici să-l ascundă. Procedase cu lipsă de înţelepciune şi oarecum pripit. Contele nu era chiar atât de dezorientat precum crezuse el; acum îi trezea bănuieli. Făcuse o greşeală ireparabilă. În ce măsură era implicat contele în crima de la La Jonchère? Cu câteva zile în urmă, deşi nutrea îndoieli cu privire la paternitatea sa, ar fi făcut orice ca să-l salveze pe Albert. Era onoarea lui în joc, aşa cum arătau clar cele declarate de el.

„Oare nu e el omul care l-ar fi înlăturat cu orice preţ pe un martor incomod?”, îşi spuse domnul Daburon. Dar, de fapt, nici nu-şi dădea bine seama de care parte se aflau, în chestiunea asta, adevăratele interese ale contelui. Incertitudinea îl neliniştea.

„Domnule”, spuse, „când aţi aflat de descoperirea secretului dumneavoastră?”

„Ieri seară, Albert însuşi mi-a spus-o. Mi-a vorbit despre această poveste deplorabilă într-o manieră pe care nu mi-o pot explica. Doar dacă...” Contele se opri, de parcă neverosimilitatea gândului pe care fusese pe cale să-l exprime l-ar fi tulburat.

„Doar dacă…?”, întrebă cu interes judecătorul de instrucţie.

„Domnule…”, spuse contele, fără a răspunde direct. „Dacă nu e vinovat, Albert e un erou”.

„Aveţi motive să-l credeţi nevinovat?”, întrebă grăbit judecătorul. Vocea domnului Daburon trăda atât de vizibil supărarea, încât contele de Commarin se simţi lezat şi răspunse:

„În momentul de faţă, sunt tot atât de puţin un martor al apărării, pe cât am fost înainte un martor al acuzării. Încerc doar să ajut justiţia, precum mi-e datoria. Asta-i tot”.

„Ei bine”, îşi spuse în gând domnul Daburon, „acum l-am mai şi jignit. Oare când am să încetez să mai fac gafe?”.

„Iată faptele”, îşi reluă contele şirul relatărilor. „Ieri seară, după ce aflase despre blestematele acelea de scrisori, Albert mi-a întins o cursă, ca să afle întregul adevăr; mai avea îndoieli, deoarece schimbul de scrisori aflat în mâinile domnului Gerdy nu e complet. A avut apoi

loc o discuţie aprinsă între mine şi fiul meu. Mi-a declarat că vrea să se retragă de dragul lui Noël. Eu, în schimb, voiam cu orice preţ să duc tratative. Albert a îndrăznit să-mi opună rezistenţă. Toate eforturile de a-l face să-şi schimbe părerea şi de a se ralia punctului meu de vedere au fost zadarnice. N-am reuşit să-l conving nici atingând acele puncte pe – care le socoteam mai sensibile. A rămas credincios punctului său de vedere: a zis că se retrage împotriva voinţei mele, că renunţă la tot, rugându-mă doar să-i asigur un venit modest. Am încercat apoi să-l conving zicându-i că mariajul, pentru care se lupta cu atâta înfocare de doi ani de zile, devine imposibil, dar el mi-a răspuns că a discutat cu logodnica, domnişoara d'Arlange, şi că aceasta e de acord cu decizia lui".

Numele de d'Arlange îl făcu pe judecător să tresară, ca lovit de trăsnet. Când simţi că i se urcă sângele în obraji, luă un dosar de pe birou şi-l ţinu astfel încât să-şi ascundă faţa, de parc-ar fi vrut cu tot dinadinsul să citească ceva indescifrabil.

Încetul cu încetul, începu să-şi dea seama ce sarcină grea îşi asumase. Se simţea derutat, lipsit de obişnuitul calm şi de apreciata sa perspicacitate. Trebui să-şi mărturisească onest că era, de astă dată în stare să comită cele mai crunte erori. De ce se împovărase cu asemenea anchetă? Mai era în stare să judece obiectiv? Ar fi vrut să amâne pentru mai târziu relatările contelui, dar putea, oare, s-o facă? Conştiinţa profesională îi spunea că ar fi o mare greşeală. Reluă, deci, interogatoriul, atât de penibil pentru el.

„Sentimentele exprimate de viconte sunt, neîndoielnic, nobile, dar nu v-a spus nimic despre văduva Lerouge?"

„Ba da", răspunse contele, care părea să-şi fi adus aminte ceva, „ba da, sigur că da".

„Ar fi trebuit să vă spună că mărturia acestei femei ar face imposibilă orice luptă împotriva domnului Gerdy".

„Aşa a şi fost, domnule judecător. A ajuns la concluzia că declaraţia văduvei Lerouge îl determină să refuze îndeplinirea dorinţelor mele".

„E necesar, domnule de Commarin, să-mi spuneţi exact cum s-au desfăşurat lucrurile între dumneavoastră şi viconte. Amintiţi-vă totul cât se poate de precis şi relataţi-mi cât se poate de bine cuvintele sale".

Contele se achită fără prea mari dificultăţi, deoarece acum era într-o stare potrivită. Interogatoriul făcuse să-i circule mai iute sângele, iar creierul îi funcţiona mai bine. Îşi amintea clar scena din seara trecută, fiecare detaliu, ba chiar vocea şi mânia lui Albert.

Cu cât asculta mai mult relatarea clară şi precisă a contelui, cu atât mai mult domnul Daburon îşi limpezea convingerile în ochii judecătorului, tocmai ceea ce, cu o seară înainte, stârnise admiraţia contelui vorbea împotriva lui Albert.

„O comedie surprinzătoare, într-adevăr!”, îşi spuse. „Tabaret e un clarvăzător. Tânărul nu e numai nemaipomenit de îndrăzneţ, ci şi de o dibăcie diabolică. Numai printr-o minune vom reuşi să-l demascăm. Cât de bine le-a premeditat şi pregătit pe toate ! Şi ce admirabil ticluită a fost scena cu tatăl, pentru cazul că lucrurile n-ar fi mers cum trebuie. Nu există nici o frază care să trădeze vreo intenţie sau să lase vreo urmă de bănuială. Perfect a realizat totul! Cu câtă grijă a ţinut seama de orice detaliu! Nu lipseşte nimic, nici măcar duetul cel mare, cu femeia iubită. A pus-o cu-adevărat în temă pe Claire? Foarte probabil. Aş putea afla cu uşurinţă, dar ar trebui s-o revăd, să vorbesc cu ea! Ah. biata fată! Să iubeşti un astfel de om! Planul lui sare de-a dreptul în ochi! Discuţia aceasta cu contele e ancora lui de salvare. Nu-l obligă la nimic şi-i permite să câştige timp. El ar fi tărăgănat, probabil, lucrurile şi s-ar fi supus, în cele din urmă, voinţei tatălui său. Şi-ar mai fi făcut un merit din faptul că a cedat. Iar dacă, mai apoi, ar fi venit Noël şi ar fi încercat să-şi apere cauza, domnul conte ar fi negat totul, l-ar fi dat afară ca pe un escroc”.

În mod straniu, şi contele ajunse, în timpul relatării sale, la concluzii asemănătoare cu cele ale judecătorului de instrucţie. Într-adevăr, de ce atâtea insistenţe în legătură cu Claudine? Îşi amintea apoi prea bine că-i spusese furios fiului său: „Doar nu de plăcere eşti atât de generos”, sau ceva asemănător. Această generozitate îşi găsea acum explicaţia.

Când contele termină, Daburon spuse:

„Vă mulţumesc, domnule. Nu vă pot spune încă nimic definitiv, dar justiţia are motive întemeiate-să presupună că vicontele Albert a jucat ca un actor desăvârşit în scena descrisă de dumneavoastră. Un rol învăţat”.

„Bine învăţat”, murmură contele, „căci a reuşit să mă inducă în eroare!…”

Fu întrerupt de Noël, care tocmai intrase pe uşă. Sub braţ avea o mapă de piele purtând iniţialele sale. Avocatul făcu o plecăciune în faţa bătrânului aristocrat, care se ridică la rândul lui, şi se retrase discret într-un colţ al camerei.

„Domnule…” spuse încet Noël judecătorului de instrucţie, „găsiţi toate scrisorile aici, în mapă. Cer permisiunea să pot pleca imediat, deoarece starea doamnei Gerdy devine din clipă în clipă mai alarmantă”.

La ultimele cuvinte, Noël ridicase puţin glasul, iar contele le interceptase. Tresări şi fu nevoit să se stăpânească, înăbuşind întrebarea care-i ardea buzele.

„Trebuie să-mi îngăduiţi, totuşi, încă un minut”, răspunse judecătorul. Se ridică, îl luă de mână pe avocat şi îl conduse spre domnul de Commarin.

„Domnule conte, am onoarea să vi-l prezint pe domnul Noël Gerdy”.

Domnul de Commarin se aşteptase, se vede, la o asemenea întâlnire, căci nici un muşchi nu tresări pe faţa lui. Rămăsese nemişcat. Noël, în schimb, părea emoţionat şi fu nevoit să se sprijine de spătarul scaunului. Rămaseră apoi amândoi – tatăl şi fiul – privindu-se în ochi. Păreau cufundaţi în gânduri. În realitate, se cercetau cu suspiciune, fiecare străduindu-se să-l ghicească pe celălalt.

Domnul Daburon se aşteptase la mai mult de la veritabila lovitură de teatru. Se flata cu gândul că, prin confruntarea aceasta, crease o scenă dramatică, ce nu va lăsa timp de meditaţie celor doi. Contele va întinde braţele, Noël se va năpusti spre el, iar recunoaşterea drepturilor lui Noël va avea nevoie doar de confirmarea autorităţilor.

Rigiditatea unuia, jena celuilalt îl făcură să se îndoiască puţin de darurile sale profetice. Se credea obligat la o intervenţie ceva mai directă.

„Domnule conte”, spuse cu un ton de reproş, „aţi recunoscut adineauri că domnul Gerdy e fiul dumneavoastră legitim”.

Contele nu răspunse. După imobilitatea lui, s-ar fi putut crede că n-a auzit nimic. Noël fu cel care vorbi întâi:

„Domnule”, se bâlbâi el, „nu vă port ranchiună...”

„Puteţi să-mi spuneţi tată”, îl întrerupse bătrânul, pe un ton distant, care în mod evident nu trăda nici emoţie, nici tandreţe. Apoi, către judecătorul de instrucţie: „Vă pot fi de folos cu ceva, domnule?”

„Vă rămâne doar să ascultaţi procesul-verbal al interogatoriului dumneavoastră şi să-l semnaţi, dacă-l consideraţi formulat corect. Vă rog, Constant!”

Grefierul avea o manieră specială de a citi textul compus de el. Citea foarte repede, dintr-o suflare, fără să ţină seama de punctuaţie – de puncte, virgule, semne de exclamare sau de întrebare. Când nu mai putea, respira adânc şi începea din nou, cu forţe proaspete. Te ducea cu gândul, fără să vrei, la un scafandru care, din când în când, scoate capul afară, îşi ia o provizie de aer şi dispare iarăşi.

Noël fu singurul care asculta această lectură, aproape neinteligibilă. Îi spunea multe lucruri pe care avea nevoie să le ştie. Când termină, Constant îi întinse contelui pana. Acesta semnă documentul fără vreo obiecţie şi i se adresă lui Noël: „Nu mă simt prea bine azi. Va fi necesar, fiul meu, să-l sprijiniţi pe tatăl dumneavoastră şi să-l însoţiţi până la trăsură”. Tânărul avocat se apropie, plin de zel. Faţa sa radia în timp ce-l luă de braţ pe conte.

După ce plecară, domnul Daburon nu putu să reziste unui impuls de curiozitate. Fugi la uşă, o deschise şi, prudent, ca să nu fie văzut, scoase numai capul afară, cuprinzând cu privirea tot coridorul.

Contele şi Noël nu ajunseseră încă la celălalt capăt. Contele mergea greu şi încet, avocatul îşi potrivea paşii cu ai acestuia. Se pleca uşor

spre conte, şi toate mişcările sale trădau o atenţie deosebită. Judecătorul rămase pe postul lui de observaţie până când cei doi dispăruseră la capătul extrem al coridorului. Oftă apoi adânc şi luă din nou loc la birou.

„Cel puţin pe unul l-am făcut fericit. Înseamnă că ziua n-a trecut în zadar". Însă domnul Daburon n-avea timp să se lase în voia gândurilor. Orele parcă zburau. Punea mare preţ pe interogarea imediată a lui Albert, trebuia însă să aştepte declaraţiile câtorva dintre servitorii contelui şi să asculte raportul comisarului de poliţie care-l arestase pe viconte.

Servitorii aduşi prin citaţie, care aşteptau de mult, fură chemaţi acum fără zăbavă, unul după altul. Nu erau însă în stare să facă declaraţii importante. Se părea, totuşi, că fiecare declaraţie aducea o nouă acuzaţie. Nu era greu de recunoscut că îl considerau toţi vinovat pe Albert. Manifestările lui, de la începutul acestei săptămâni fatale, vorbele cele mai nesemnificative, fiecare mişcare fură relatate, comentate şi explicate.

Un om trăind înconjurat de treizeci de lachei poate fi comparat cu o insectă într-un borcan de sticlă privită cu lupa de un naturalist. Nici una din acţiunile sale nu scapă observaţiei. El nu poate avea un secret; căci chiar dacă nu se descoperă natura acestui secret, se ştie cel puţin de existenţa lui. De dimineaţă până seara, e în centrul privirii a treizeci de perechi de ochi interesaţi să observe şi cele mai mici schimbări în expresia chipului.

Judecătorului îi fu dat să audă o sumedenie din acele detalii banale, aparent nesemnificative. Până şi cel mai lipsit de importanţă dintre ele interpretat într-un anume fel, putea decide însă asupra vieţii sau morţii acuzatului. Prin combinaţii şi comparaţii iscusite, ca şi prin coordonarea tuturor declaraţiilor, domnul Daburon putu să-şi urmărească deţinutul ceas cu ceas, începând cu dimineaţa de duminică.

Duminică, deci, scurt timp după plecarea lui Noël, vicontele sunase şi dăduse ordin să spună tuturor vizitatorilor că plecase la ţară. Din acest moment – asta observară toţi – fusese iritat, indispus, tulburat. Rămăsese toată ziua în biblioteca lui şi dăduse ordin să i se servească acolo masa. La prânz, mâncase doar puţină supă şi fileu de peşte cu vin alb. În timp ce lua masa, spusese domnului Courtois, intendentul şef: „Şeful bucătar să condimenteze mai bine sosul". Şi adăugase : „Dar la ce bun…". Seara, dăduse liber tuturor servitorilor, spunându-le: „Duceţi-vă să vă distraţi, duceţi-vă!". Ordinul era să nu se intre la el decât dacă sună.

Luni se trezise, contrar obiceiurilor sale, abia la prânz. Se plângea de dureri de cap violente şi senzaţii de vomă. Cu toate astea, băuse o ceaşcă de ceai. Ceruse trăsura ca să iasă în oraş, renunţă însă imediat.

Lubin, cameristul lui, îl auzise spunând: „Asta ar însemna să zăbovesc prea mult”, şi câteva clipe mai târziu: „Trebuie pus capăt”. Scurt timp după aceea, începuse să scrie. Lubin primise sarcina să ducă o scrisoare domnişoarei Claire d’Arlange, cu indicaţia clară de a n-o înmâna decât ei personal sau guvernantei.

O a doua scrisoare, cu două bancnote de câte o mie de franci, fu încredinţată lui Joseph, pentru a o duce la club. Nu-şi aducea aminte de adresant, dar nu era un nume de nobil.

Seara, Albert mâncase numai supă şi se închisese apoi în cameră. Marţi, se trezise foarte devreme. Umbla de colo-colo, asemenea unui suflet chinuit sau care aşteaptă cu nerăbdare. Când ieşise, pentru scurt timp, în grădină, un grădinar îl întrebase ce fel de model propune pentru straturi. El răspunsese: „Întrebaţi-l pe conte, când se va întoarce”.

După un prânz uşor, se apropie de grajd şi, trist, o mângâiase pe iapa sa favorită, Norma, zicând: „Sărman animal, biata de tine!”. La ora trei, venise un comisionar în livrea, cu o scrisoare.

Vicontele, aflat tocmai în faţa casei, o luase grăbit şi o deschisese. Doi lachei l-au auzit spunând: „N-o să poată rezista”. Apoi o azvârlise în soba mare din vestibul.

Când tocmai luase loc la masă – era cam pe la orele şase – doi dintre prietenii săi, domnul Courtivois şi marchizul de Chouzé, înfrânseseră bariera pentru vizitatori şi pătrunseră până la el. Părea foarte iritat din pricina asta. Domnii voiau să-l ia să petreacă împreună, dar vicontele refuzase, zicând că are o întâlnire într-o chestiune foarte importantă.

Mâncă, de astă dată, ceva mai mult decât în serile anterioare şi comandă chiar o sticlă de Château-Lafite, pe care o bău. La cafea fumă în sufragerie, ceea ce era contra regulamentului casei.

Vicontele ieşise apoi pe jos (după spusele lui Joseph şi a doi lachei – la şapte şi jumătate, după cele declarate de Lubin şi de portar – la opt) şi luase cu el o umbrelă. Se întoarse pe la orele două dimineaţa şi îl expediase pe camerist, care, precum era obiceiul, îl aşteptase.

Când cameristul se duse miercuri dimineaţa la vicontе, se îngrozise de starea hainelor sale. Erau umede şi murdare de noroi, iar pantalonii – rupţi. Îşi permisese să facă o observaţie cu privire la asta, iar Albert îi răspunse furios să arunce zdrenţele într-un colţ şi să le dăruiască cuiva. Părea să se simtă mai bine decât în zilele anterioare. Majordomul îi găsise mai puţin indispus, ba chiar începuse să mănânce din nou cu poftă. Petrecuse după-amiaza în bibliotecă şi arsese o grămadă de hârtii.

Joi, făcu din nou impresie de suferind. Aproape că n-ar fi fost în stare să meargă la gară în întâmpinarea tatălui său.

După scena cu contele, de joi seara, se întoarse în apartamentul său

într-o stare jalnică, astfel că Lubin voi să trimită după medic. Acest lucru i se interzisese însă şi i se dădu ordin ca nimeni să nu afle că vicontele este indispus.

Acesta era, pe scurt, conţinutul celor douăzeci de pagini, notate de grefier fără să fi ridicat măcar o dată ochii pentru a-l privi pe vreunul dintre martorii în livrea.

Domnul Daburon reuşise să obţină toate aceste mărturii în mai puţin de două ore.

Deşi erau conştienţi de importanţa cuvintelor lor, servitorii erau destul de vorbăreţi. Era mult mai greu să-i opreşti din vorbă decât să-i faci să vorbească. Din tot ceea ce avuseseră de spus, rezulta clar că Albert era un stăpân foarte bun, lesne de mulţumit, binevoitor şi politicos cu oamenii. Cât de ciudat, ba aproape incredibil era atunci faptul că numai trei dintre ei păreau să nu se bucure de marea nenorocire care lovise familia. Doi erau adânc întristaţi; domnul Lubin nu se afla printre ei..

Acum era rândul comisarului de poliţie. În câteva cuvinte, raportă despre arestarea relatată, de altfel, şi de Tabaret. Nu uită să sublinieze cuvântul „pierdut", care-i scăpase lui Albert. După părerea lui, asta era echivalent cu o mărturisire. Înmână apoi judecătorului toate obiectele sechestrate.

Judecătorul de instrucţie le cercetă cu toată atenţia şi le compară cu dovezile aduse de la La Jonchère. Păru mai mulţumit decât fusese în zilele anterioare. Aşeză totul pe biroul lui şi acoperi apoi întregul material cu o foaie mare de hârtie, cu care se împachetau dosarele.

Ziua se apropia de sfârşit, iar domnul Daburon abia dacă mai avea timp să-l audieze pe inculpat, înainte de lăsarea întunericului. De ce ezita? Avea în mână mai multe dovezi decât erau necesare pentru a aduce zece bărbaţi în faţa Curţii cu juraţi şi, de acolo, direct pe eşafod. Va lupta cu arme care dovedeau o superioritate atât de copleşitoare, încât Albert nu va putea nici măcar să se gândească la apărare. Şi, totuşi, la această oră, atât de solemnă pentru el, simţea un fel de slăbiciune. Îl părăsise, oare, voinţa? Îl lăsa în pană fermitatea?

Abia acum îşi aduse aminte că nu mâncase nimic de aseară, şi trimise repede după o sticlă de vin şi nişte prăjituri. N-avea nevoie, el, judecătorul de instrucţie, de putere, ci de curaj. În timp ce-şi golea paharul, gândurile sale se conturară sub forma unei fraze destul de bizare: „Voi apărea, deci, acum în faţa vicontelui de Commarin".

În orice alt moment, ar fi râs de asemenea produs al minţii sale, dar cum i se părea că vede în asta un semn al providenţei, Şi, fără a-şi îngădui timp de gândire, dădu ordinele de rigoare spre a fi adus Albert.

CAPITOLUL XII

Pentru Albert, între palatul Commarin şi închisoarea preventivă nu era nici o deosebire.

Vocea aspră a comisarului îl trezise din coşmare cu cuvintele:

„În numele legii, sunteţi arestat!”. După acest şoc, îi trebuise mult timp ca să-şi regăsească echilibrul. Tot ce se întâmplase după arestarea sa i se păruse fantomatic; era învăluit într-o ceaţă densă, la fel ca în scenele de vis din teatru.

Îl interogaseră, iar el răspunsese fără să-şi fi auzit glasul, însoţit de doi jandarmi, fusese condus spre ieşire pe scara mare a palatului. Singur n-ar fi putut merge, picioarele îi tremurau, abia dacă-l duceau. Numai un singur lucru răzbătea până aproape de conştiinţa lui: vocea lacheului aducând vestea atacului de apoplexie al contelui. Dar şi asta îi dispăruse din minte.

Fu aşezat într-o trăsură care aştepta în curte, într-un colţ, de parcă i-ar fi fost ruşine că se află într-un astfel de loc. Doi funcţionari se aşezară în spate, iar unul – lângă vizitiu. Nici pe drum nu-şi dădea încă seama de situaţia lui. Ca un obiect inert, stătea rezemat de pernele slinoase. Corpul i se bălăbănea încoace şi-ncolo. Fără să vrea, se gândea la văduva Lerouge. O văzu din nou în faţa lui, aşa cum o zărise la La Jonchère, pe vremea când o vizitase împreună cu tatăl lui. Era primăvară, florile răspândeau un parfum îmbătător. Bătrâna stătea la portiţă. În timp ce vorbea, avea întipărită pe faţă o expresie rugătoare. Contele o ascultase cu o mină severă, scosese apoi din pungă câteva monede de aur şi i le dăduse.

Fu scos din trăsură întocmai după cum îl aşezaseră într-însa.

În timp ce se îndeplineau formalităţile de înregistrare ale închisorii, executate într-un birou sumbru şi sufocant, el răspunse mecanic la toate întrebările. În faţa ochilor minţii sale treceau, însă, întâlnirile cu Claire, dragostea lor pe vremea când nu era încă sigur că este iubit, la rândul lui. Se întâlneau la domnişoara de Goëllo. Această fată bătrână întreţinea, pe malul stâng al Senei, un salon celebru, de culoarea narciselor galbene, cu care obţinea efecte speciale. Pe toate piesele mobilierului, până sus, la marginea şemineului, erau plasaţi, în diferite poziţii, doisprezece până la cincisprezece câini împăiaţi, care, fie împreună, fie succesiv, contribuiseră la înfrumuseţarea drumului ei singuratic. Îi făcea plăcere să relateze povestea acestor creaturi fidele, care n-o decepţionaseră şi nici n-o trădaseră vreodată. Erau, printre ele, exemplare groteşti. Unul, în special, prea tare umplut cu paie, părea că e pe cale să plesnească din clipă în clipă. De câte ori nu râseră, Claire împreună cu el, de această expoziţie canină.

Urmă percheziția corporală.

La această umilinţă extremă, când mâini cinice îl pipăiră de sus până jos, îşi veni oarecum în fire şi era pe-aci să-l copleşească furia. Dar percheziţia se terminase. Îl conduseră apoi de-a lungul gangurilor întunecoase, cu dale slinoase şi lunecoase. O uşă se deschise şi fu împins într-o celulă. Auzi cum se închide uşa în urma sa şi cum se învârte o cheie în broască. Era prizonier, şi anume – pe baza unor dispoziţii speciale – într-o celulă izolată. Îl cuprinsese pe loc simţământul de bună dispoziţie. Era singur. Nu mai auzea şuşoteli, nici voci stridente, nici întrebări agasante. O linişte de mormânt îl înconjura. I se părea că e despărţit de lume pentru eternitate, şi se bucura. Trupul şi sufletul îi erau trudite. Căuta tocmai ceva pe care să se aşeze, când zări în dreapta, vizavi de fereastra zăbrelită, un pat îngust. Încercă bucuria înecatului care vede scândura salvatoare. Se aruncă pe culcuşul sărăcăcios şi se întinse fericit. Începură pe loc să-l treacă frisoane, se înveli cu o pătură grosolană de lină şi căzu de îndată într-un. Somn de plumb.

Afară, pe coridor, doi funcţionari de poliţie se uitau alternativ prin ochiul din uşa celulei şi urmăreau orice mişcare a deţinutului „Doamne, un adevărat erou!”, murmură cel mai tânăr. „Asemenea nervi trebuie să ai pentru a comite o fărădelege. Ăsta nu-şi pierde calmul, nu-i aşa, domnule Balan?”.

„Depinde!”, răspunse funcţionarul în vârstă. „Se va vedea. Lecoq a zis că e un om tare”.

„Ia te uită! Onorabilul domn îşi face patul şi se culcă. Vrea, poate, să şi doarmă? Ce glumă! E prima oară când mi-e dat să văd aşa ceva”.

„Se vede că n-ai avut de-a face decât cu borfaşi, camarade. Toţi nobilii – şi eu am băgat la zdup vreo câţiva – sunt ca el! În momentul arestării se cam fâstâcesc, dar a doua zi ridică iar capul”.

„Mi se pare că doarme cu-adevărat. E straniu!”.

„Trebuie să ştii, dragul meu”, răspunse cu înţelepciune funcţionarul bătrân, „că, dimpotrivă, nimic nu-i mai natural. Sunt sigur că tânărul ăsta, de la lovitura pe care a dat-o, abia dacă a mai închis un ochi de frică. Acum ştie că totul s-a terminat. S-a liniştit”.

„Eşti şugubăţ, domnule Balan! Asta se cheamă linişte?”.

„Desigur! Nu există pedeapsă mai cruntă decât incertitudinea. Orice e de preferat acestei stări Dac-ai avea bani, ţi-aş recomanda cum să te pui la încercare. Ţi-aş zice: „Pleacă la Hamburg şi riscă-ţi averea la ruletă, jucând pe Rouge et Noir”. După asta, ai putea să-mi spui ce simţi când bila rulează. E ca şi cum un cleşte înroşit ţi-ar prinde strâns creierul, ori ca şi cum în măduva oaselor ţi s-ar turna plumb topit. E atât de îngrozitor, încât te bucuri când totul s-a terminat – eşti liber, respiri uşurat. Eşti ruinat, dar calvarul s-a sfârşit”.

„S-ar putea crede, domnule Balan, că aţi trăit toate aştea”.

„Ah, da!!”, oftă bătrânul poliţist, „dragostei pentru o damă de pică,

o dragoste nefericită, îi datorezi onoarea companiei mele. Dar amicul nostru e asigurat pentru câteva ceasuri. Doarme. Nu-l pierde din ochi, eu mă duc în curte să fumez o ţigară”.

Albert dormi patru ceasuri. Când se trezi, capul îi era mai limpede decât în toate celelalte zile care trecuseră de la convorbirea cu Noël, dar se simţea îngrozitor, reflectând la situaţia lui.

Ar fi stat de vorbă cu cineva, dorea să i se ia interogatoriul. Ar fi vrut să cheme pe cineva, pe oricine, dar îşi spuse că n-are rost. Oricum, vor veni să-l ia.

Voia să ştie cât e ceasul, când constată că i se luase ceasornicul. Acest mic amănunt îl răni adânc; era tratat, deci, ca un criminal ordinar. Se căută prin buzunare şi constată că fuseseră golite cu grijă. Se gândi la starea în care se afla, sări în picioare şi-şi aranjă cum putu hainele, muie în apă un colţ al batistei şi-şi şterse faţa, încercă să-şi aranjeze părul şi barba, fără a bănui că era privit de ochi străini.

„Frumos!”, murmură tânărul asistent de poliţie, „iată-l pe cocoşelul nostru cum ridică creasta şi-şi netezeşte penele”.

„Ţi-am spus”, răspunse domnul Balan, „că era doar zăpăcit... Pst, cred că a zis ceva”. Nu putură însă să surprindă nici o mişcare necontrolată, nici cuvinte dintre acelea rostite, aproape fără voia lor, de slăbănogii pe care spaima nu-i lasă să se odihnească, sau de imprudenţii care se bazează pe singurătatea lor aparentă. Doar o dată paznicii auziră distinct cuvântul „onoare”.

„Tipii ăştia din înalta societate”, murmură domnul Balan, „au tot timpul în gură cuvântul ăsta. Ceea ce-i râcâie, înainte de toate, e opinia publică, sutele de prieteni şi miile de necunoscuţi care citesc gazeta poliţiei. La propriul lor cap se gândesc abia mai târziu”,

Când veniră jandarmii să-l ducă pe Albert la interogatoriu, îl găsiră şezând pe pat, cu coatele rezemate pe genunchi şi cu faţa ascunsă în mâini. Când intrară, se ridică şi făcu câţiva paşi în direcţia uşii celulei. Dar gâtlejul îi era atât de uscat, încât simţi că-i va fi imposibil să vorbească. Ceru voie să mai zăbovească un pic şi bău lacom două pahare cu apă.

„Sunt gata!”, spuse. Şi, cu pasul sigur, îi urmă pe jandarmi prin culoarul de legătură spre Palatul Justiţiei.

Domnul Daburon trecea prin mii de spaime. Iritat, umbla de colo-colo, aşteptându-l pe deţinutul preventiv.

Din nou, pentru a douăzecea oară în dimineaţa aceea, îi părea rău că se lăsase antrenat într-o asemenea afacere. „S-o ia naiba de onoare blestemată! Aşa-mi trebuie dac-am ascultat de ea!”, îşi zicea. „Degeaba mă amăgesc, am făcut o greşeală că nu m-am ţinut departe de tevatura asta. Nimic pe lume nu-mi poate schimba simţămintele faţă de acest tânăr. Îl urăsc. Sunt judecătorul lui, eu, cel care îl va ucide în cele din urmă. Era să-l împuşc, oare de ce n-am apăsat pe trăgaci? Parcă eu

ştiu de ce? Cât lipsea ca să fie el – judecătorul, iar eu – asasinul? Dacă intenţia ar fi în aceeaşi măsură pasibilă de pedeapsă ca şi fapta, ar trebui să mi se taie mie gâtul. Şi mai am tupeul să-i iau interogatoriul...”

Se auziră paşii grei ai jandarmilor.

„Iată-l!”. Spuse cu voce tare.

Se îndreptă spre scaunul de lângă birou şi se aşeză în dosul unui vraf de dosare, de parc-ar fi vrut să se ascundă.

Dacă grefierul ar fi fost perspicace, ar fi putut să fie martorul unui spectacol rar: judecătorul era mai dezorientat decât vinovatul. Dar n-avea ochi pentru aşa ceva şi, în plus, era preocupat de o sumă de cincisprezece centime care se strecurase în registrele sale şi căreia nu-i putea găsi originea,

Albert intră demn în camera judecătorului. Pe faţa lui se oglindeau, ce-i drept, oboseala şi nopţile nedormite, era extrem de palid, dar ochii îi erau limpezi şi strălucitori.

Întrebările cu privire la persoana inculpatului, de la începutul oricărui interogatoriu, dădură domnului Daburon ocazia să se reculeagă. Din fericire, în decursul dimineţii avusese timp să-şi pregătească un plan. Trebuia doar să-l urmeze.

„Nu vă e necunoscut, domnule”, începu judecătorul politicos, „că n-aveţi nici un drept asupra numelui pe care îl purtaţi”.

„Ştiu, domnule”, fu răspunsul lui Albert, „că sunt fiul nelegitim al contelui de Commarin. Ştiu, de asemenea, că tatăl meu nu m-ar putea recunoaşte, chiar dac-ar dori-o, căci m-am născut în timpul căsătoriei sale”.

„Ce-aţi simţit când aţi aflat aceasta?”.

„Aş minţi, domnule, dac-aş susţine că n-am simţit o adâncă durere. Când te afli atât de sus ca mine, o cădere bruscă e îngrozitoare. Nu m-am gândit, totuşi, nici o clipă să ştirbesc drepturile lui Noël Gerdy. Eram decis să mă retrag, şi mai sunt încă. Asta am declarat-o şi în faţa domnului de Commarin”.

Judecătorul de instrucţie se aşteptase la acest răspuns; nu-i putea confirma decât bănuielile. Nu, se potrivea, oare, exact cu apărarea la care se aşteptase din partea inculpatului? Îi revenea lui, judecătorului, să găsească un punct vulnerabil pe unde să străpungă carapacea cu care se înconjura acesta.

„N-aţi fi putut ţine piept domnului Gerdy într-un eventual proces. Îi aveţi, ce-i drept, pe conte şi pe mamă de partea dumneavoastră, dar domnul Gerdy putea să conteze pe o mărturie care v-ar fi fost fatală, cea a văduvei Lerouge”.

„Nu m-am îndoit niciodată de acest lucru”.

„Ei bine”, continuă judecătorul, căutând să-şi ascundă privirea sfredelitoare cu care-l ţintuise până acum pe Albert, „justiţia

presupune că, pentru a înlătura singura mărturie hotărâtoare, aţi ucis-o pe văduva Lerouge”.

Această acuzaţie îngrozitoare nu determina o schimbare a atitudinii calme a lui Albert. Fără a cădea în emfaza, rămase ferm pe poziţii. Nici o cută nu-i apăru pe frunte:

„Jur pe ce am mai sfânt că sunt nevinovat”, spuse, „Sunt deţinut preventiv şi fără legătură cu exteriorul. Nu mă pot baza decât pe ajutorul dumneavoastră ca să-mi dovedesc inocenţa”.

„Ce comediant!”, îşi spuse judecătorul. „E posibil, oare? Crima să posede o asemenea putere?! Parcurse cu privirea actele, citi câteva pasaje din depunerile de martor anterioare şi memoră câteva pasaje care i se părură mai importante. Brusc, reîncepu:

„Când aţi fost arestat, aţi exclamat: „Sunt pierdut!”. Ce-aţi vrut să ziceţi cu asta?”.

„Da, îmi aduc aminte”, răspunse Albert. „Când am aflat de ce sunt acuzat, am răspuns consternat, dându-mi seama cu toată claritatea la ce mă pot aştepta. Într-o secundă, am sesizat situaţia groaznică în care mă aflam. Am înţeles gravitatea acuzaţiei şi cât de dificilă va fi apărarea mea. O voce părea să-mi strige: „Oare cine avea interes s-o omoare pe Claudine?”, şi convingerea teribilului pericol în care mă aflam mi-a smuls exclamaţia amintită de dumneavoastră”.

Explicaţia era perfect plauzibilă. Avea şi avantajul că anticipa întrebarea esenţială: cui folosea crima? Tabaret prezisese că inculpatul nu se va preda uşor. Domnul Daburon admira prezenţa de spirit a lui Albert.

„Se pare că dumneavoastră aţi fost persoana cea mai interesată în a o vedea moartă pe această femeie. Ca atare, suntem convinşi, ferm convinşi, că motivul crimei n-a fost nicidecum jaful sau hoţia. Lucrurile aruncate în Sena au fost regăsite. Ştiu, de asemenea, că toate hârtiile au fost arse. Ar fi putut compromite, oare, şi pe altcineva decât pe dumneavoastră? Dacă ştiţi ceva, vă rog să ne-o spuneţi”.

„Ce-aş putea să vă răspund, domnule? Nimic!”.

„Aţi fost de multe ori la această femeie?”.

„De trei sau patru ori, împreună, cu tatăl meu”.

„Un vizitiu, angajatul casei dumneavoastră, susţine că v-a dus de cel puţin zece ori acolo”.

„Se înşală. De altfel, ce însemnătate are frecvenţa vizitelor?”.

„Cunoaşteţi ordinea camerelor? Vă aduceţi aminte de ea?.

„Cu precizie, domnule. Casa are două încăperi, dormitorul urmează primei camere”.

„Pentru văduvă, nu eraţi un necunoscut, asta e clar. Dac-aţi fi bătut în oblonul ei într-o seară, credeţi că v-ar fi deschis?”.

„Fireşte, domnule, şi s-ar fi bucurat”.

„Aţi fost bolnav zilele astea?”.

„M-am simţit foarte rău. Am suferit de pe urma poverii unei încercări atât de grele. Dar nu mi-am pierdut curajul”.

„De ce i-aţi interzis cameristului Lubin să cheme un medic?”

„La ce mi-ar fi folosit medicul? Cu toată arta lui, nu m-ar fi putut transforma din nou în legitimul conte de Commarin!”.

„S-au auzit vorbe bizare din gura dumneavoastră. Păreaţi lipsit de interes pentru casă. Aţi distrus hârtii, scrisori”.

„Eram decis să mă mut, domnule. Această decizie explică totul!”.

Albert răspunse vioi şi fără ezitări la toate întrebările judecătorului. Tonul era hotărât, vocea simpatică, fermă şi limpede.

Domnul Daburon consideră potrivit să întrerupă interogatoriul. Se vedea uşor că drumul pe care pornise era greşit pentru un adversar atât de puternic. Era lipsit de sens să te pierzi din detalii. În felul acesta nu puteai nici să-l intimidezi, nici să-l faci să se contrazică. Trebuia folosit armament mai greu.

„Domnule”, spuse brusc judecătorul, „vă rog să-mi spuneţi exact ce-aţi făcut în seara zilei de marţi, săptămâna trecută. Unde aţi fost între orele optsprezece şi miezul nopţii?”

Abia acum Albert păru că devine ceva mai puţin sigur de sine. Privirea lui, până atunci atât de sigură, tremură uşor.

„În seara de marţi…”, repetă el, ca şi cum ar fi vrut să câştige timp.

„Iată, l-am prins!”, se gândi domnul Daburon, bucuros. Şi, cu voce tare, adăugă: „Da, între orele optsprezece şi miezul nopţii”.

„Trebuie să mărturisesc, domnule”, răspunse Albert, „că mi-e greu să vă satisfac curiozitatea. Nu-mi aduc aminte exact”.

„Oh, vă rog să nu-mi răspundeţi astfel”, îl întrerupse judecătorul. „Dacă v-aş întreba ce aţi făcut cu trei luni în urmă, într-o anumită seară, la o anumită oră, v-aş înţelege ezitarea. Dar e vorba de marţi, iar azi e abia vineri. Se adaugă şi faptul că ziua respectivă era marţi, de lăsata secului. Asta ar trebui să vă împrospăteze memoria…”.

„În seara respectivă am ieşit în oraş”, murmură Albert.

„Deci, vă rog, precizaţi. Unde aţi luat dineul?”.

„La palat, ca de obicei”.

„Nu, nu ca de obicei. La sfârşitul mesei, aţi cerut o sticlă de Bordeaux şi aţi băut-o. Aţi avut, se vede, nevoie de un stimulent pentru planurile ce le nutreaţi”.

„N-am avut nici un fel de planuri”, răspunse Albert, destul de nesigur.

„Cred că greşiţi. Veniseră doi prieteni, care au vrut să vă ia cu ei. Încă înainte de masă, le-aţi spus că aveţi o întâlnire importantă”.

„Era doar o scuză politicoasă, ca să nu trebuiască să merg cu ei”,

„De ce nu?”.

„Cum de nu puteţi înţelege, domnule? Mă resemnasem, dar nu eram, totuşi, consolat. Trebuia să mă obişnuiesc cu ideea consecinţelor

loviturii groaznice pe care o primisem. Oare nu e firesc să fii singur într-o criză de asemenea proporţii?”.

„Se presupune că aţi vrut să rămâneţi singur ca să puteţi pleca la La Jonchère. Ziua, aţi spus: „N-o să poată rezista”. Despre cine vorbeaţi?”.

„Despre o persoană căreia i-am scris cu o zi înainte. Îmi răspunsese. Probabil că am rostit cuvintele respective când ţineam încă în mână scrisoarea”.

„Scrisoarea era de la o femeie?”.

„Da!”.

„Ce-aţi făcut cu scrisoarea?”.

„Am ars-o”.

„Această măsură de precauţie ne lasă să credem că aţi socotit-o compromiţătoare”.

„Nicidecum! Era vorba despre chestiuni intime”.

Scrisoarea era de la Claire d’Arlange. Domnul Daburon era sigur de asta. Să continue, totuşi, cu întrebările, pentru a afla numele menit să-i trezească amintiri dureroase?

O făcu, se ascunsese însă atât de bine în dosul dosarelor, încât deţinutul nu-i mai văzu faţa.

„De la cine era scrisoarea?”.

„De la o persoană pe care n-o voi numi”.

„Domnule”, spuse sever judecătorul şi se înălţă din nou în scaun, „nu pot tăinui gravitatea situaţiei dumneavoastră. Vă rog să n-o faceţi şi mai precară, ascunzându-ne detalii importante. Sunteţi aici ca să spuneţi întregul adevăr”.

„Despre problemele mele, da. Despre ale altora, nu !”.

Acest răspuns veni pe un ton sec. Era derutat, trist şi sub tensiune, din cauza felului agasant în care domnul Daburon conducea acest interogatoriu. Întrebările judecătorului de instrucţie căzeau pe creştetul lui ca loviturile de ciocan ale unui lăcătuş asupra fierului încins, urmând să fie modelat.

Acest spirit de opoziţie din partea „inculpatului său” îl neliniştea pe judecător. În plus, era mirat că bătrânul detectiv amator eşuase. Tabaret prezisese un alibi irefutabil, iar acest alibi nu-i fusese furnizat. De ce, oare? Dibaciul răufăcător avea altceva în pregătire? La ce truc urma să recurgă? Era limpede că clocea ceva.

„Încetişor, încetişor”, se gândi judecătorul, „nu l-am prins încă”.

Reluând interogatoriul, spuse:

„Să continuăm. Ce-aţi făcut după dineu?”.

„Am ieşit”.

„Nu imediat. După ce aţi băut sticla de vin, aţi fumat în sufragerie, ceea ce se pare că era atât de neobişnuit, încât lumea s-a sesizat. Ce soi de ţigări fumaţi de obicei?”.

„Ţigări de foi”.

„Nu folosiţi un port-ţigaret?”.

„Ba da, domnule”, confirmă Albert, mirat de aceste întrebări.

„La ce oră aţi ieşit?”.

„Pe la opt”.

„Aţi luat cu dumneavoastră o umbrelă?”.

„Da”.

„Unde aţi mers?”.

„M-am plimbat”.

„Aşa, de unul singur, toată seara ?”.

„Da”.

„Spuneţi-mi exact unde aţi fost?”.

„Mi-e destul de greu. Am ieşit ca să fac puţină mişcare şi să scap de amorţeala care mă copleşise în ultimele zile. Nu ştiu dacă vă puteţi transpune în situaţia mea; îmi pierdusem capul. Mergeam la întâmplare, de-a lungul cheiului, am rătăcit pe străzi…”.

„Toate astea sunt greu de crezut”, îl întrerupse judecătorul.

Tocmai domnul Daburon ştia însă că aşa ceva era posibil. Nu rătăcise şi el pe străzile Parisului? Ce-ar fi răspuns dacă l-ar fi întrebat cineva, a doua zi, unde fusese şi încotro se îndreptase? Nici el n-ar fi putut răspunde decât că nu mai ştie. Dar uitase tot, iar ezitarea de la început făcuse loc febrei vânătoreşti a poliţistului. Era din nou cuprins de pasiunea profesiei sale.

„N-aţi întâlnit, deci, pe nimeni care să ne confirme că v-a văzut, ?”, întrebă domnul Daburon. „N-aţi vorbit cu nimeni, n-aţi intrat nicăieri, în vreo cafenea, bunăoară, la vreun teatru, nici măcar la o tutungerie?”.

„Nu”.

„Ei bine, domnule, e o adevărată nenorocire pentru dumneavoastră, căci, trebuie să v-o spun, tocmai în seara respectivă, între orele douăzeci şi miezul nopţii, a fost asasinată văduva Lerouge. Justiţia e în stare să precizeze asta. Încă o dată domnule, insist să apelaţi la memoria dumneavoastră, să meditaţi”.

Precizarea cu privire la ziua şi ora crimei părea să-l consterneze pe Albert. Cu o mişcare desperată, îşi şterse fruntea, răspunzând totuşi cu voce fermă:

„Sunt neconsolat, domnule, dar nu există nimic la care aş putea să meditez”

De astă dată, domnul Daburon era cu-adevărat uimit. Nici un fel de alibi! Nu putea fi vorba de vreo cursă sau de vreo tactică abilă de apărare. Era, oare, adversarul atât de dibaci precum îl crezuse? Fusese, e drept, arestat pe nepusă masă. Nici nu-şi putea închipui că se vor atinge de o persoană de rangul lui. Fusese, într-adevăr, nevoie de o minune ca să se întâmple acest lucru.

Judecătorul de instrucţie îndepărtă foile de hârtie cu care acoperise obiectele – dovezi găsite la Albert.

„Ajungem acum la cercetarea dovezilor materiale. Vă rog să veniţi mai aproape. Recunoaşteţi că aceste obiecte vă aparţin?”.

„Da, domnule, toate îmi aparţin”.

„Bine. Să luăm întâi floreta. Cine a rupt-o?”.

„Eu însumi. În timpul unei întâlniri cu domnul de Courtivois. O să-şi aducă, desigur, aminte”.

„Va fi interogat. Şi ce s-a întâmplat cu vârful rupt?”.

„Nu ştiu. Ar trebui întrebat Lubin, cameristul meu”.

„Just. A şi declarat că a căutat pretutindeni vârful, dar nu l-a găsit. Vă atrag atenţia asupra faptului că victima a fost ucisă cu vârful ascuţit al unei florete. Această bucată de stofă, cu care asasinul şi-a şters arma, o atestă”.

„Aş ruga să se facă cercetările cele mai amănunţite. E imposibil să nu se găsească cealaltă jumătate a floretei”.

„S-au şi dat ordine în această direcţie. Iată, aici, amprenta pantofilor asasinului. Pun pe ea unul dintre pantofii dumneavoastră – talpa se potriveşte perfect, după cum puteţi vedea. Bucata asta de ghips e o amprentă a găurii făcută de toc. Observaţi, corespunde întocmai tocului dumneavoastră”.

Albert urmărea cu cea mai mare atenţie fiecare mişcare a judecătorului. Se vedea că-l năpădeşte o spaimă crescândă. Începea, oare, să fie copleşit de acea teamă care-i cuprinde pe – cei mai mulţi răufăcători, când se văd înghesuiţi? La toate remarcile judecătorului, spunea cu o voce surdă:

„E-adevărat, e perfect adevărat”.

„Mai e ceva, continuă domnul Daburon, criminalul avea o umbrelă. Vârful acestei umbrele s-a înfipt în pământul alunecos, cu care prilej rozeta de lemn ce ţine mătasea a lăsat o amprentă în pământul moale. Iată bucata de pământ cu amprenta, iar aici e umbrela dumneavoastră. Comparaţi, vă rog, cele două rozete. Seamănă? Da, sau nu?!”.

„Aceste obiecte se fac în cantităţi mari, domnule”, încercă să-l combată Albert.

„Ei bine, să lăsăm la o parte această dovadă. Priviţi, vă rog, acest muc de ţigară găsit la locul crimei şi spuneţi-mi ce fel de ţigară e şi cum se fumează”.

„E o ţigară de foi subţire şi se fumează cu port-ţigaret”.

„Ca acesta, nu-i aşa?”, continuă judecătorul cu încăpăţânare, arătându-i inculpatului ţigările şi port-ţigaretele din spumă de mare şi chihlimbar – găsite în biblioteca sa.

„Da”, murmură Albert, „e o coincidenţă…”.

„Răbdare, asta încă nu-i nimic! Asasinul văduvei Lerouge purta

mănuşi. În frica ei de moarte, femeia s-a agăţat de mâinile asasinului, astfel încât câteva fire de piele i-au rămas sub unghii. Au fost scoase de-acolo. Iată-le. Sunt gri, nu-i aşa? Ei bine, s-au găsit mănuşile purtate de dumneavoastră în acea zi de marţi, Sunt gri, zgâriate. Comparaţi, vă rog, resturile de fibră cu mănuşile dumneavoastră. Nu sunt identice? Nu e aceeaşi piele, aceeaşi culoare?".

Nu era nimic de negat, nimic de tăinuit. Nu mai era nici o ieşire. Dovada părea servită, sărea în ochi. În timp ce domnul Daburon se preocupa aparent de obiectele de pe masă, nu-l scăpa, totuşi din ochi pe inculpat. Albert era îngrozit. Broboane de sudoare rece în apăruseră pe frunte, iar mâinile îi tremurau atât de tare, încât nu şi le mai putea stăpâni. Cu voce sufocată, repetă de câteva ori:

„E îngrozitor, e îngrozitor! ".

„Iar aici mai sunt şi pantalonii pe care i-aţi purtat în seara crimei. Se vede clar că a fost umed. Se observă pe ei şi urme de pământ. Uitaţi-vă aici. În plus, sunt şi rupţi în genunchi. Că nu vă puteţi aduce aminte cam pe unde v-aţi plimbat, treacă-meargă, mai poate fi admis la nevoie. Dar pe cine o să puteţi face să creadă că nu mai ştiţi unde v-aţi rupt pantalonii? Şi în ce împrejurări au ajuns să fie zgâriate mănuşile dumneavoastră?".

Cine nu şi-ar fi pierdut curajul în asemenea împrejurări şi în faţa unor dovezi atât de grăitoare? Albert era la capătul puterilor. Îl apucă ameţeala şi fu nevoit să se sprijine de spătarul scaunului.

„Admiteţi", îl pistonă mai departe judecătorul, privindu-l neîndurător, „admiteţi că nimeni altul decât dumneavoastră nu putea s-o fi omorât pe văduva Lerouge?".

„Admit", răspunse Albert, „că sunt victima unui concurs de împrejurări nefaste. Îmi vine să înnebunesc. Sunt nevinovat".

„Vă rog, atunci, să-mi spuneţi unde aţi fost marţi seara".

„Nu pot, domnule", strigă inculpatul, „ar însemna să…". După scurte ezitări, continuă; „Am spus tot ce am putut spune".

Domnul Daburon se ridică. Interogatoriul se apropia de punctul culminant.

„Va trebui, deci, să vă ajut să vă amintiţi", spuse cu o uşoară ironie. „Vă voi aduce aminte ce aţi făcut. În seara de marţi, la orele douăzeci, după ce v-aţi făcut curaj cu vinul băut, aţi ieşit. La orele 20,35, v-aţi urcat în tren…", şi domnul Daburon repetă aproape cuvânt cu cuvânt ceea ce-i spusese, cu o seară înainte, Tabaret. Avea toate motivele să admire spiritul ascuţit al bătrânului detectiv amator. Încă niciodată cuvintele sale nu produseseră un efect atât de dezastruos asupra cuiva. Stăpânirea de sine a inculpatului, deja zdruncinată, se pierduse bucată cu bucată, ca mortarul de pe un zid ciuruit de gloanţe.

„Iar acum ascultaţi-mi sfatul", mai spuse judecătorul de instrucţie. „Nu persistaţi în a nega – nu rezistă. Renunţaţi. Fiţi convins că justiţia

e în posesia tuturor faptelor importante. Credeţi-mă, singurul lucru just e să mărturisiţi. Aceasta vă va asigura clemenţa justiţiei”.

Domnul Daburon nu se aştepta ca deţinutul preventiv să mai încerce să nege. Îi vedea deja implorând mila. Se înşela.

Albert era complet epuizat, dar, făcând un efort de voinţă, găsi puterea să se opună încă o dată.

„Aveţi dreptate, domnule”, spuse cu tristeţe, dar cu voce fermă, totul pare să dovedească vinovăţia mea. În locul dumneavoastră, aş spune acelaşi lucru. Şi totuşi, v-o jur, sunt nevinovat”.

„Fiţi rezonabil...” începu din nou judecătorul.

„Sunt nevinovat!”, îl întrerupse Albert, „şi o repet fără a avea cea mai mică speranţă să vă conving. Da, totul vorbeşte împotriva mea. Recunosc că nervii mei au cedat în faţa acestor coincidenţe incredibile. Sunt derutat, căci constat imposibilitatea de a-mi dovedi nevinovăţia. Dar nu disper. Chiar dacă în clipă asta vi se pare că sunt pierdut, nu renunţ la speranţa că adevărul va ieşi la lumină”.

„Ce vreţi să spuneţi?”.

„Nimic altceva decât ceea ce am spus, domnule”.

„Continuaţi, deci, să negaţi totul?”

„Sunt nevinovat”.

„Ei bine, să ne oprim, pentru azi. Veţi da ascultare procesului verbal şi veţi fi dus înapoi în celulă. Vă rog să reflectaţi. Poate că noaptea vă va fi un sfetnic bun. Dacă veţi dori să staţi de vorbă cu mine, trimiteţi să mă cheme, voi veni, indiferent la ce oră. Voi da ordine în acest sens. Citiţi, Constant”.

După ce Albert fu dus de jandarmi înapoi la închisoare, judecătorul spuse cu jumătate de glas: „Îndărătnic individ!”.

Da, n-avea nici cea mai mică îndoială. Pentru el, Albert era asasinul, ca şi cum ar fi recunoscut. Chiar dacă va continua să nege, era imposibil să nu i se încheie procesul, având în vedere numeroasele dovezi de culpă. Era, deci, sigur că acest caz va ajunge în faţa Curţii cu juraţi. Şi se putea pune pariu pe o sută contra unu că juraţii îl vor considera vinovat.

Şi totuşi, lăsat în voia sa, domnul Daburon, deşi îl încolţise atât de rău pe Albert, nu simţea acea satisfacţie, uşor vanitoasă, ce-l cuprindea de obicei după un interogatoriu bine condus. Simţea o nelinişte interioară, în adâncul conştiinţei sale se frământau îndoieli surde. Cucerise o victorie, dar aceasta îl făcea să se simtă prost. Era trist şi nemulţumit.

Un gând atât de simplu, încât nu putea înţelege cum nu-i venise până acum, îi spori nemulţumirea şi îl făcu să se revolte împotriva lui însuşi. „Ceva în sinea mea m-a avertizat să nu preiau cazul”, murmură. „Sunt pedepsit pentru că n-am ascultat vocea interioară. Ar fi trebuit să mă ţin departe de treaba asta. Aşa cum stau lucrurile,

vicontele de Commarin ar fi fost arestat, încarcerat, anchetat, condamnat şi, probabil, executat şi fără mine. Atunci aş fi reapărut în faţa Clairei ca unul care n-am avut nici o legătură cu toate astea. În calitate de prieten, aş fi încercat s-o consolez. Cu timpul, ar fi uitat.

N-ar fi putut decât să-mi fie recunoscătoare, şi cine ştie… Dar aşa, indiferent ce va fi, nu va simţi pentru mine decât repulsie. Nu va suporta să mă vadă. În vecii vecilor voi rămâne asasinul iubitului ei. Cu propriile mele mâini am deschis între noi o prăpastie care nu se va mai închide. O pierd pentru a doua oară, din propria mea vină". Nefericitul judecător îşi făcea reproşuri amare. Era desperat. Niciodată până atunci nu-l urâse atât de amarnic pe Albert, omul care, prăbuşit cum era, îi stânjenea fericirea. Şi, în plus, cum îl mai blestema acum pe Tabaret! Singur, nu s-ar fi decis. Ar fi aşteptat să se coacă lucrurile, ar fi reflectat şi şi-ar fi dat seama la timp de pericol. Acest copoi prost dresat, care tremura de prea mult zel, îl îmbrobodise şi îl încurcase rău de tot.

Tocmai acest moment atât de nefavorabil şi-l alese Tabaret pentru a-şi face apariţia. I se comunicase că interogatoriul luase sfârşit, iar el sosea, arzând de nerăbdare să afle cum decurseseră lucrurile. Intră cu pieptul umflat de gândul victoriei, mândru că prezisese totul.

„Ce-a zis?", întrebă, înainte de a fi închis uşa în urma sa.

„E, fireşte, vinovat", izbucni judecătorul, cu o brutalitate străină firii sale.

Pe Tabaret îl miră tonul domnului Daburon. Venise să primească elogii, şi iată că…! Cu ton nesigur, îşi oferi serviciile modeste:

„Vroiam să aflu de la domnul judecător dacă n-ar fi cazul să se facă cercetări pentru a anula alibiul inculpatului

„N-are alibi", răspunse judecătorul. Scurt.

„Cum?", strigă Tabaret. „n-are alibi?… Tâmpitul de mine!", şi adăugă imediat: „Domnul judecător l-a făcut, desigur, şah-mat din trei mutări. A recunoscut tot, nu-i aşa?".

„Nu", spuse judecătorul iritat, „nu recunoaşte nimic. Admite că dovezile sunt zdrobitoare, nu poate să spună ce a făcut în timpul crimei, dar zice că e nevinovat".

Tabaret stătea în mijlocul camerei, cu gura căscată, cu ochii holbaţi. Toată ţinuta lui era expresia grotescă a unei uimiri extreme.

În ciuda furiei sale, domnul Daburon nu-şi putu stăpâni un zâmbet. Constant făcu o grimasă care însemna culmea veseliei.

„N-are alibi", se bâlbâi Tabaret, „nimic, nici o încercare de a explica lucrurile? E de neînţeles, nu e posibil! Oare ne-am înşelat? Să nu fie el vinovatul? Nu se poate…".

Judecătorul de instrucţie îşi spuse că Tabaret trebuie să fi aşteptat la vreo bodegă sfârşitul interogatoriului, sau că s-o fi scrântit, deodată, la cap.

„Din păcate, nu ne-am înşelat”, spuse. „E evident că domnul de Commarin e asasinul. De altfel, dacă acest lucru vă linişteşte, cereţi-i lui Constant procesul-verbal şi citiţi-l în timp ce-mi pun în ordine hârtiile”.

„Să-l văd!”, spuse repede Tabaret.

Se aşeză pe locul lui Constant, se sprijini cu coatele pe masă, îşi înfipse mâinile în păr şi aproape înghiţi procesul verbal.

Când termină, se ridică. Palid, zăpăcit, cu mâna descompusă, stătea nemişcat.

„Domnule”, spuse în cele din urma cu voce şezută, „sunt cauza involuntară a unei mari nenorociri. Acest om e nevinovat”.

„Nicidecum”, spuse domnul Daburon, fără să se oprească din pregătirile sale de plecare. „V-aţi pierdut capul, dragă domnule Tabaret. Gândiţi-vă, după tot ce aţi citit…”.

„Da, domnule, după tot ce am citit, vă spun: opriţi-vă, sau veţi adăuga încă o eroare judiciară în lunga listă a celor deja existente! Recitiţi la rece procesul-verbal: nu cuprinde nici un răspuns, nici un cuvânt care să nu-l disculpe pe acest nenorocit. Iar el se află la închisoare, într-o celulă izolată!”.

„Acolo va rămâne!”, îl întrerupse judecătorul. „E posibil, oare, ca tocmai dumneavoastră să fiţi cel care-mi vorbiţi astfel după tot ce mi-aţi zis noaptea trecută, când eu încă mai ezitam?”.

„Dar, domnule judecător, spun şi acum acelaşi lucru”, strigă Tabaret. „Ah, bietul de mine, totul e pierdut, dacă n-am fost înţeles. Îmi cer scuze, domnule judecător, dacă dau dovadă de lipsă de respect pentru justiţie, dar n-aţi înţeles bine metoda mea. E, totuşi, foarte simplă. Dacă se stabileşte că e vorba despre o crimă, cu toate împrejurările şi detaliile, eu elaborez, piesă cu piesă, planul pentru procedura preliminară, plan pe care-l predau întotdeauna complet, fără lacune. Dacă se găseşte omul căruia i se potriveşte perfect acest plan, acela e criminalul. Dacă, nu, înseamnă că a fost arestat un nevinovat. Nu e de ajuns să se potrivească un detaliu sau altul, nu, totul sau nimic, asta-i metoda mea, şi e fără greş. Deci cum am ajuns să-l găsesc pe culpabil? Deducând, prin inducţie, fapte necunoscute din cele cunoscute. Am cercetat fapta şi am dedus, după ea, vinovatul. Raţiunea şi logica ne-au condus… la cine? La un răufăcător hotărât, îndrăzneţ şi prudent totodată, extrem de rafinat. Puteţi să vă imaginaţi că un astfel de om lasă nebăgată în seamă o măsură de precauţie pe care n-o omite nici măcar un borfaş ordinar? Acest om e atât de viclean, încât lasă numai urme firave, pe care nu le observă nici Gévrol, cu ochiul său exersat, iar dumneavoastră vreţi ca eu să cred că acesta se nenoroceşte singur, dispărând de la suprafaţă o noapte întreagă? E imposibil! Sunt sigur de sistemul meu; asasinul de la La Jonchère are alibiul său! Albert n-are alibi – e deci, nevinovat!”.

Domnul Daburon îl urmări pe bătrânul detectiv, cu atenţia ironică ce se acordă oricărei obsesii. Gând Tabaret termină, îi spuse:

„Mult stimate domnule Tabaret, aveţi un singur defect. Păcatul dumneavoastră e subtilitatea exagerată. Atribuiţi altora, cu prea multă dărnicie, agerimea splendidă a minţii pe care o posedaţi dumneavoastră înşivă. Omul nostru n-a fost precaut, deoarece s-a simţit deasupra oricărei bănuieli".

„Nu, domnule judecător, nu, de o mie de ori nu! Criminalul meu, cel adevărat, pe care nu l-am dibuit încă, a fost extrem de prudent! Observaţi, de asemenea, că Albert nu se apără. E dezorientat fiindcă îşi dă seama că acest concurs fatal de împrejurări îl condamnă irevocabil. Încearcă să se disculpe? Nu. Spune doar: „E îngrozitor!", Şi, totuşi, am sentimentul că ne ascunde ceva ce încă nu pot să-mi explic".

„Eu îmi pot explica totul foarte bine", răspunse judecătorul de instrucţie, „şi sunt la fel de mulţumit de parc-ar fi mărturisit. Am suficiente dovezi".

„Ah, domnule judecător, dovezi! Dovezi au existat în cazul multor oameni condamnaţi fără vină. Dovezi…!".

„Ca atare", îl întrerupse domnul Daburon nerăbdător, „dacă e nevinovat Albert, care are interesul cel mai mare, cine e vinovatul? Tatăl său, contele de Cammarin?".

„Nu, asasinul meu e tânăr!".

Domnul Daburon terminase între timp pregătirile, îşi aranjase hârtiile. Îşi luă pălăria şi se îndrepta spre uşă.

„Deci, pe mâine", îi mai spuse lui Tabaret. „Şi vă rog să alungaţi fantomele. Mai vorbim mâine. În seara asta, pic de somn. Constant, vă rog să treceţi pe la paznic, pentru cazul în care deţinutul Commarin ar dori să-mi vorbească".

Era deja lângă uşă, când Tabaret îi tăie drumul.

„Domnule", zise, „în numele cerului, ascultaţi-mă! E nevinovat, v-o jur! Ajutaţi-mă să-l găsesc pe vinovat. Gândiţi-vă la remuşcările dumneavoastră dacă i s-ar lua capul unui nevinovat…".

Dar judecătorul nu voia să mai audă nimic. Îl dădu uşor la o parte şi ieşi.

Tabaret se îndreptă acum către Constant, spre a-l convinge barem pe el, dar degeaba. Grefierul îşi împachetă iute lucrurile, gândindu-se la supa pe cale de a se răci.

Scos afară fără voia lui, Tabaret era acum singur cuc pe coridorul întunecos la acea oră. Toate zgomotele zilei amuţiseră. Se simţea ca într-un cavou. Desperat, bătrânul îşi răvăşea părul.

„Ce nenorocire! Albert e nevinovat, iar eu l-am băgat la zdup! Nerodul de mine, i-am servit judecătorului o părere, iar acum nu i-o mai pot scoate. Albert e nevinovat şi îndură cele mai cumplite

suferinţe. Dacă se va sinucide? Există suficiente exemple de oameni acuzaţi pe nedrept, care s-au sinucis în celulă! Biată omenire! Dar n-am să-l părăsesc! Eu l-am băgat la apă, eu îl salvez Am însă nevoie de culpabil, şi-l voi găsi! Va plăti scump eroarea mea, canalia!”.

CAPITOLUL XIII

După ce Noël Gerdy îl ajutase pe contele de Commarin să urce în trăsura care aştepta pe bulevard, vizavi de Palatul Justiţiei, voi să-şi ia rămas bun. Cu o mână sprijinită de portieră, se aplecă adânc şi întrebă:

„Când voi avea onoarea să vă pot vizita, domnule?”.

„Urcaţi, vă rog”, spuse bătrânul conte.

Fără a se ridica, avocatul bâigui nişte scuze. Trebuia să se întoarcă numaidecât acasă. „Urcaţi, vă rog!”, repetă contele, pe un ton care nu îngăduia replică.

Noël ascultă.

„V-aţi regăsit tatăl”, spuse încet domnul de Commarin. „dar trebuie să vă anunţ că v-aţi pierdut libertatea”.

Trăsura pornise, şi abia acum contele observă că Noël, modest, luase loc pe bancheta din spate. Această umilinţă părea să-l indispună în cel mai înalt grad pe bătrân „Veniţi aici lângă mine”, spuse violent. „Sunteţi nebun? Nu sunteţi fiul meu?”

Fără să scoată un cuvânt, avocatul luă loc lângă tiranicul bătrân şi se făcu cât de mic putu.

În drumul de la Palatul Justiţiei spre palatul Commarin, tatăl şi fiul nu schimbară nici un cuvânt.

Când trăsura se opri în faţa portalului, iar contele se dădu jos ajutat de Noël, servitorii adunaţi se uitară unul la altul.

Nu erau prea mulţi, o duzină, căci mai toţi fuseseră chemaţi pentru audiere. Dar abia dispăruseră contele şi avocatul, că se şi adunaseră cu toţii în sala de la intrare, alergând din grajduri, bucătărie şi pivniţă. Unul dintre ei recunoscuse, în persoana lui Noël, pe vizitatorul duminical, şi asta fusese de ajuns ca toţi să se agite. Scandalul plutea în aer.

De altfel, întâmplările din palatul Commarin stârniseră mare vâlvă în tot cartierul aristocratic al Parisului. Circulau mii de versiuni; unele fură combătute, altele corectate, atenuate sau exagerate de răutate şi invidie. Unele erau produsul fanteziilor înfloritoare, altele erau pur şi simplu stupide. Nu mai puţin de douăzeci de personalităţi, a căror nobleţe era întrecută doar de orgoliu, nu se consideraseră prea nobile pentru a trimite pe cel mai viclean dintre lacheii lor într-o vizită de curtoazie la câte un coleg din palatul Commarin, ca să afle detalii. Pe scurt, se ştia totul sau, mai exact, nimic.

„Se pare, deci, că tânărul înalt, cu favoriţi, e fiul legitim al contelui?”, întrebă un om de la bucătărie.

„Just”, confirmă unul dintre lacheii care-l, însoţiseră pe conte la Palatul Justiţiei.

„Iar celălalt e tot atât de puţin fiul lui ca şi Jean cel de aici, care va zbura pe uşă afară dacă va mai apărea în saboţi de lemn”.

„Frumoasă poveste!”, strigă Jean, fără să se sinchisească de ameninţarea la adresa lui.

„Se ştie doar că asemenea lucruri se întâmplă zilnic în casele mari”, îşi dădu cu părerea bucătarul.

„Dar cum naiba s-a putut întâmpla una ca asta?”.

„Simplu de tot! Probabil că răposata contesă se plimba odată cu fiul ei, pe când era mic, şi nişte bandiţi i-au furat copilul. Cucoana, care se temea de soţul ei, fiind în încurcătură, s-a dus la prima sărăntoacă întâlnită în cale şi i-a cumpărat plodul. Cât ai zice peşte, l-a făcut pe acesta viconte, iar contele nici nu şi-a dat seama”.

„Dar crima? Crima!”.

„Tot simplu! Când mama adevărată a văzut ce bine-i merge băiatului, l-a şantajat, nu glumă ! Vicontele nu mai avea un sfanţ în buzunar. La un moment dat, s-a săturat, s-a dus la ea şi a căsăpit-o”.

„Dar celălalt, ăl de e acum aici, brunetul?”.

Purtătorul de cuvânt era cât pe-aci să găsească şi pentru acesta o explicaţie satisfăcătoare, când fu întrerupt de sosirea domnului Lubin, care se întorcea tocmai atunci de la Palatul Justiţiei, în compania tânărului Joseph. Toţi îşi îndreptară acum atenţia către cameristul lui Albert. El ştia, desigur, ceva mai precis, şi toţi ochii se aţintiră asupra lui. Dar nu era omul care să abuzeze de poziţia lui privilegiată, nici nu dorea să-şi tortureze spectatorii, făcându-i să aştepte.

„Ce bandit!”, strigă încă de la început „„ ce ticălos ordinar e Albert ăsta!”. Nu folosea cuvintele „domnul” sau „vicontele”, fapt cu care toţi erau de acord.

„De altfel”, continuă el, „în ceea ce mă priveşte, am avut întotdeauna îndoieli. Tipul n-a fost niciodată pe placul meu. Dar aşa ceva se mai întâmplă în meseria noastră, numai că nu e prea plăcut. Judecătorul a recunoscut asta. „Domnule Lubin”, mi-a „zis, „domnule Lubin, unui om ca dumneavoastră trebuie să-i fi fost penibil să slujească o astfel de canalie”. Căci, e bine să ştiţi, n-a ucis numai o octogenară, ci şi o fetiţă de doisprezece ani. Fetiţa, a zis judecătorul, a fost tăiată bucăţele”.

„Semn că e prost”, încercă să intervină Joseph. „Dacă eşti bogat, nu faci aşa ceva cu mâna ta. Sunt atâţia golani care vor să câştige un pitac!”.

„Destul!”, îi tăie vorba domnul Lubin. „Dar o să vedeţi voi cum iese ăsta alb ca neaua. Cei bogaţi scapă aproape totdeauna”.

„Fie ce-o fi”, îşi spuse părerea bucătarul, „dar mi-aş da leafa pe-o lună să fiu un şoricel şi să ascult ce discută, sus, cei doi – contele şi brunetul cel înalt. Ce credeţi, n-am putea, oare, să ne apropiem de uşă?…”.

Această propunere nu fu primită prea favorabil. Valetul ştia din experienţă că spionatul era zadarnic când se discuta, sus, ceva important. Contele îşi cunoştea slujitorii, fusese din copilărie înconjurat de slugi. Camera lui de lucru era ferită de orice indiscreţie. Nici măcar urechea cea mai fină, chiar dacă se lipea de broasca uşii interioare, nu putea să audă nimic, decât dacă domnul se înfuria şi striga tare. Numai Denis, „Numărul unu" cum era numit, putea să mai prindă câte o vorbă, dar el era, în fond, plătit pentru a fi discret. Şi era.

În timpul acesta, domnul de Commarin şedea în acelaşi fotoliu pe care-l lovise cu pumnii cu o seară în urmă, când discuta cu Albert. De când se urcase în trăsură, părăsind Palatul Justiţiei, era din nou cel dinainte îşi regăsise autoritatea. Cu cât îşi dădea mai bine seama cât de tare se umilise în faţa judecătorului, cu atât mai rigid şi mai recalcitrant devenea, cu atât mai condamnabilă i se părea slăbiciunea sa. Începuse chiar să se întrebe serios cum de se putuse lăsa copleşit de emoţie şi durere.

La fel ca Albert, cu o seară înainte, Noël, care-şi regăsise stăpânirea de sine, rămase în picioare rece ca murmura şi respectuos, dar nu slugarnic. Tatăl şi fiul schimbară priviri – nici drăgăstoase, nici prietenoase. Se uitau unul la altul mai mult ca nişte adversari care se pipăie cu ochii înainte de a se încăiera.

„Domnule", spuse în cele din urmă contele, pe un ton sever, „casa aceasta, este, pe viitor, şi a dumneavoastră. Din această clipă, sunteţi vicontele de Commarin şi intraţi în posesia tuturor drepturilor de care aţi fost văduvit atâta vreme. Oh, nu, vă rog să nu-mi mulţumiţi. Primul lucru pe care-l fac e să vă scutesc de orice obligaţie de gratitudine. Vă rog să reţineţi că, dac-aş fi fost stăpân pe situaţie, nu v-aş fi recunoscut niciodată. Albert ar fi rămas pe locul unde eu l-am pus".

„Vă înţeleg, domnule", răspunse Noël. „Nu cred că m-aş fi pretat vreodată la o acţiune ca aceea prin care mi-aţi luat tot ce era de drept al meu. Dar ţin să declar răspicat: dac-aş fi avut nefericirea să mă aflu într-o astfel de situaţie, aş fi acţionat exact ca dumneavoastră. Poziţia vă este prea expusă pentru a vă îngădui o întoarcere de bună voie. E de o mie de ori mai bine să laşi să persiste o nedreptate tăinuită decât să-ţi expui numele bârfei".

Acest răspuns îl surprinse pe conte în modul cel mai plăcut. Avocatul îi exprima propriile gânduri. Nu lăsă însă să i se citească satisfacţia şi continuă, cu o voce încă mai autoritară:

„N-am nici un drept asupra dragostei dumneavoastră, domnule, şi nici s-o revendic. Ceea ce voi pretinde însă, în schimb, mereu, este respectul. În familia noastră, de pildă, există uzanţa ca fiul să nu-şi întrerupă tatăl; şi tocmai asta aţi făcut adineauri, De asemenea, copiii

n-au căderea să-şi judece părinţii; şi pe asta aţi făcut-o. La bătrâneţe, tatăl meu a devenit senil. Eu aveam pe atunci patruzeci de ani, dar nu-mi aduc aminte să fi vorbit vreodată în contradictoriu cu el.

Acestea se cereau spuse, iar acum pot să continui… I-am plătit lui Albert o rentă viageră de patru mii de franci lunar, bani de buzunar, precum şi cheltuielile, considerabile necesare menajului său. Ca să astup gurile rele şi să vă creez o situaţie cât mai favorabilă, m-am decis să vă las să întreţineţi o casă şi mai mare. Asta va fi treaba mea. În plus, vă voi acorda o rentă de şase mii de franci pe care – vă cer aceasta în mod expres – o veţi cheltui într-o manieră cât mai aristocratică şi făcându-vă cât mai puţin ridicol. Nu pot să vă rog suficient de insistent să fiţi extrem de atent şi precaut. Fiţi cu băgare de seamă, gândiţi-vă bine ce spuneţi, puneţi fiecare cuvânt pe cântar. Veţi fi centrul atenţiei a mii de pierde-vară neruşinaţi, care alcătuiesc societatea noastră. Orice pas greşit le va face mare plăcere. Ştiţi să duelaţi?".

„Da".

„Excelent! Călăriţi?";

„Nu, dar în şase luni ori voi fi un bun călăreţ, ori îmi voi fi rupt gâtul".

„Poţi învăţa să călăreşti şi fără să-ţi rupi gâtul. Nu vă veţi muta, desigur în locuinţa lui Albert. Voi pune s-o zidească după ce scap de poliţie. Slavă cerului, casa e mare! Veţi ocupa cealaltă aripă, spre care duce şi o scară specială. Servitori, cai, trăsură, tot ce a fost folosit de viconte va fi schimbat în patruzeci şi opt de ore, oricât va costa. De îndată ce veţi apărea, vreau ca totul să pară ca şi cum aţi locuit aici de totdeauna. Va fi un scandal monstru – asta n-o pot împiedica, din păcate. Un tată prudent v-ar trimite, probabil, pentru câteva luni, la Curtea austriacă sau rusească, dar mie, în acest caz, mi se pare absurdă orice precauţie. Mai bine pe loc o zarvă mare, care va amuţi curând, decât şoapte în surdină în vecii vecilor. Să fim mai iuţi decât bârfitorii noştri şi, în opt zile, toate comentariile vor fi epuizate; se va considera drept o manifestare mic-burgheză să mai pomeneşti de afacere. La treabă, deci! Încă în seara asta vor fi aici meseriaşii. Înainte de toate, vreau însă să vi-i prezint pe servitorii mei".

Când contele întinse mâna sa sune, Noël îl opri.

Încă de la începutul discuţiei Noël se-nvârtea parcă în ţara celor o mie şi una de nopţi, cu lampa lui Aladin în mână. O realitate strălucitoare punea în umbră cele mai minunate vise. Cuvintele contelui îl orbiră şi trebui să facă apel la stăpânirea de sine, spre a nu cădea pradă ameţelii. Ca atins de o bagheta magică, era tulburat de mii de simţăminte noi, necunoscute. Se scălda în aur şi purpură.

Dar ştia să se ascundă, să pară impasibil, oricât de puternică era furtuna din lăuntrul lui. În timp ce pasiunea clocotea într-însul, părea

să asculte cu indiferenţă.

„Dacă-mi permiteţi, domnule, mi-aş îngădui, cu tot respectul, să vă cer să aveţi în vedere unele lucruri. Sunt adânc mişcat de generozitatea dumneavoastră, mai mult decât pot s-o spun. Vă rog, totuşi, să mai aşteptaţi puţin cu manifestarea bunăvoinţei faţă de mie. Cred că mi se potriveşte mai bine modestia. E just să nu te laşi influenţat prea tare de opinia publică, dar nici nu poţi face total abstracţie de ea. Cu siguranţă, voi fi judecat sever. Ce s-ar spune dacă m-aş instala aşa, deodată, la dumneavoastră? Aş apărea în ipostaza cuceritorului victorios, care, pentru a ajunge la ţintă, nu ezită să calce peste cadavrele celor învinşi. Mi se va reproşa că m-am culcat în patul, cald încă, al celuilalt fiu. Voi fi luat în zeflemea pentru graba nedemnă cu care am pus stăpânire pe toate. Voi fi comparat cu Albert, şi asta, fireşte, în dezavantajul meu. N-aş vrea să-mi serbez triumful în timp ce casa noastră e îndoliată”.

Contele îl asculta fără să manifeste semne de neplăcere, impresionat parcă de justeţea argumentaţiei. Noël observă că e mai blând, şi asta îl încuraja.

„Vă conjur, domnule”, continuă, „să-mi satisfaceţi dorinţa de a nu-mi schimba, deocamdată, stilul de viaţă. Nearătându-mă, voi face ca toate comentariile răutăcioase să sune în gol. În plus, voi da opiniei publice ocazia să se deprindă cu gândul unei schimbări. Aşa, cel puţin, nu voi crea impresia unui intrus atunci când mă voi prezenta în faţa lumii. Prin absenţă, mă voi bucura de privilegiul celui necunoscut şi voi câştiga simpatia celor care-l invidiază pe Albert. Şi-i voi avea de partea mea şi pe cei care m-ar ataca mâine cu furie dacă apariţia mea bruscă, din neant, i-ar găsi nepregătiţi. Se adaugă şi faptul că o amânare mi-ar îngădui să mă adaptez mai bine noilor condiţii. Nu vreau să mi se reproşeze cândva alura de parvenit. Vreau ca numele meu să mi se potrivească perfect, ca un costum croit de un croitor rafinat. Pe scurt, în felul acesta voi avea posibilitatea să-mi schimb starea personală neostentativ, fără prea mare zarvă”.

„Poate că e mai înţelept aşa”, murmură contele, meditativ.

Acest consimţământ, obţinut atât de repede, îl surprinse pe Noël; se gândi că fusese, pur şi simplu, pus la încercare de conte. În orice caz, fie că-şi datora victoria darului de persuasiune, fie că evitase o capcană, lucrurile stăteau bine pentru el. Asta-i întări siguranţa de sine şi îl făcu să stăruie.

„Mai ţin să adaug”, completă el, „că trebuie să găsesc nişte soluţii de tranziţie. Am prieteni şi clienţi. Evenimentele cele mai recente mă surprind într-o fază în care începusem să recoltez fructele unei munci de un deceniu. Numele meu devine, încetul cu încetul, cunoscut, mă bucur de oarecare influenţă. O spun deschis, nu mi-e ruşine de asta; până acum am îmbrăţişat nişte idei nelalocul lor în palatul Commarin,

şi e greu de imaginat că de la o zi la alta…”.

„Ah”, îl întrerupse ironic contele, „sunteţi pesemne liberal? Ei bine, e o boală la modă. Şi Albert a fost liberal”.

„Ideile mele, domnule”, spuse Noël, „erau acelea ale oricărui om inteligent care vrea să facă neapărat carieră. În ultimă instanţă, toate partidele şi grupările n-au decât un singur ţel: să ajungă la putere. Se deosebesc numai mijloacele prin care cred c-o pot obţine. Nu vreau să insist asupra acestei teme, dar fiţi sigur, domnule, voi şti să-mi port numele cu demnitate şi să acţionez conform rangului meu”.

„Asta şi aştept de la dumneavoastră”, spuse domnul de Commarin, „şi sper că nu voi avea motive să-l regret pe Albert”.

„Cel puţin, nu din vina mea. Dar fiindcă aţi pronunţat numele acestui nenorocit, îngăduiţi-mi să vorbesc despre el”.

„Ce-am mai putea face pentru Albert?”, întrebă contele, cu o privire ce trăda îndoiala.

„Cum!?”, exclamă Noël. „Vreţi să-l abandonaţi tocmai acum, când nu mai are pe nimeni pe lumea asta? E, totuşi, fiul dumneavoastră, e fratele meu, care timp de trei decenii a purtat numele de Commarin. Toţi membrii unei familii trebuie să fie solidari. Nevinovat sau vinovat, are dreptul să se bazeze pe noi şi e de datoria noastră să-l ajutăm”.

Aceasta era din nou o opinie pe care contele o împărtăşea şi de care se bucura nespus.

„Dar ce speraţi pentru el, domnule?”, întrebă.

„Că-l vom putea salva dacă e inocent, şi cred că este. Sunt avocat, domnule, şi doresc să-l apăr la proces. Se zice că sunt omul potrivit pentru astfel de cazuri, şi o voi dovedi. Oricât de greu ar trage la cântar dovezile împotriva lui, le voi spulbera, îl voi salva, iar asta va fi ultima mea pledoarie”.

„Dar dacă mărturiseşte sau a şi mărturisit?”, spuse contele.

„Atunci, domnule”, răspunse grav Noël, „atunci i-aş face ultimul serviciu pe care-l poate face un frate altuia: l-aş ajuta să nu fie nevoit să aştepte sentinţa”.

„Frumos, domnule”, spuse contele, „foarte frumos, fiul meu!”.

Avocatul respiră adânc când contele îi strânse mâna. Găsise, în cele din urmă, drumul spre inima acestui mare senior inabordabil. Îl câștigase de partea sa, îi plăcuse.

„Acum, însă, să vorbim din nou despre dumneavoastră”, spuse contele „Văd justeţea motivelor pe care le invocaţi. Fie totul precum doriţi. Dar vă rog să consideraţi asta ca o excepţie. În general, nu renunţ la deciziile mele chiar dacă se consideră că ar contraveni intereselor mele.

Nimic nu vă poate împiedica să locuiţi, începând, de azi, la mine şi să luați mesele cu mine. Vom hotărî împreună unde veţi locui până ce

veţi putea să vă mutaţi în locuinţa dumneavoastră oficială”.

Noël avu îndrăzneala să-l mai întrerupă o dată pe bătrânul gentilom.

„Domnule”, spuse el, „când mi-aţi poruncit să vă însoţesc, m-am supus, precum aveam datoria. Acum mă cheamă însă altă obligaţie sfântă. Doamna Gerdy e pe moarte. Pot s-o părăsesc tocmai acum pe ea, care mi-a ţinut loc de mamă?”..

„Valérie!”, spuse încet contele.

Şi, cu capul sprijinit în mâini, se gândi la trecutul ce reînviase în el.

„M-a făcut să sufăr”, continuă el, pierdut în gânduri. „Viaţa mea a fost un haos, dar pentru asta am dreptul să fiu necruţător? Moare din cauza acuzaţiei aduse fiului nostru. Vinovatul sunt eu! Sunt sigur că, în acest ultim ceas, un cuvânt din partea mea ar consola-o. Vă voi însoţi la doamna Gerdy, domnule”.

Noël se sperie de această propunere.

„Ar fi mai bine să evitaţi o privelişte zguduitoare, domnule”, spuse repede. „Vizita dumneavoastră e lipsită de sens. Doamna Gerdy mai e în viaţă, dar spiritul ei e mort. Mintea ei n-ar reacţiona, nefericita nici nu v-ar recunoaşte, n-ar înţelege ce spuneţi”.

„Duceţi-vă, deci, singur”, oftă contele. „Duceţi-vă, fiul meu”.

Acest „fiul meu”, rostit cu o intonaţie specială, sună ca trâmbiţa victoriei în urechile lui Noël. Atitudinea lui ponderată nu-l părăsi însă nici măcar pentru o clipă. Făcu o plecăciune şi porni spre uşă, dar contele îl mai reţinu o clipă.

„În orice caz, se va pregăti un tacâm şi pentru dumneavoastră. Iau masa la orele 18,30, şi m-aş bucura dacă aţi veni”.

Sună şi apăru „Numărul unu”.

„Denis”, îi spuse, „acest domn are porţile deschise oricând va veni. Veţi informa, în acest sens, şi pe ceilalţi servitori. Domnul e la el acasă”.

Avocatul îşi luă rămas bun şi părăsi palatul. Contele resimţea singurătatea ca pe o mare binefacere. În dimineaţa aceea, lucrurile se precipitaseră, iar acum, în fine, avea timp să mediteze.

„Acesta e, deci, fiul meu legitim, îşi zise el. Sunt sigur de obârşia lui. Ar fi nedrept să n-o cred. Mă recunosc în el aşa cum eram cu trei decenii în urmă. E reuşit acest Noël, chiar foarte reuşit. Până şi prezenţa lui fizică pledează pentru el. E inteligent şi fin. A ştiut să fie modest, însă nu slugarnic, ferm, dar nu insolent. Noua lui situaţie, dobândită mai mult prin surpriză, nu l-a făcut arogant. Nu i se poate prezice decât binele unui om care ştie să întâmpine calm fericirea. Îşi va purta numele cu demnitate. Cu toate acestea, nu mi-e deloc simpatic, îl voi regreta amarnic pe bietul meu Albert. N-am ştiut să-l preţuiesc cum se cuvine. Nefericitul copii! O crimă atât de meschină! Trebuie să-şi fi pierdut complet capul. Nu-mi plac ochii celui de acum.

Sunt prea limpezi. Pare perfect. Cel puţin, manifestă o gândire aleasă. E blând, dar puternic, generos şi mărinimos. Într-un fel, dă dovadă chiar de eroism. Nu e ranchiunos, e gata să se jertfească pentru mine, care l-am nedreptăţit atâta timp. O iartă pe doamna Gerdy, îl iubeşte pe Albert. Aproape că trezeşte bănuieli. Dar azi mai toţi tinerii sunt aşa. Oh, secol fericit! Fiii noştri se nasc fără defecte, n-au nici viciile, nici pasiunile, nici temperamentul violent al părinţilor. Aceşti filosofi precoce, aceşti copii-model de înţelepciune şi virtute sunt incapabili să facă vreo prostie. Ah, Albert părea perfect, şi iată că a ucis-o pe Claudine! Oare ce-o să mai facă şi ăsta?… Ar fi trebuit, totuşi, să-l însoţesc până la Valérie”.

Deşi Noël plecase de mai bine de zece minute, contele se ridică şi se apropie de fereastră, în speranţa că îl va zări prin curte şi îl va putea rechema. Dar Noël plecase.

După ce avocatul părăsise palatul, se urcase într-o trăsură şi plecase repede acasă. Sosit acolo, urcă în grabă treptele şi întrebă pe fata care-i deschise dacă a întrebat cineva de el.

„Nimeni, domnule”, fu răspunsul.

Păru eliberat de o grijă chinuitoare şi continuă, pe un ton liniştit.

„Şi medicul?”.

„A fost azi dimineaţă, în timp ce domnul era absent, şi nu mi-a părut deloc nemulţumit când a plecat. A revenit şi este încă aici”.

„Excelent! Înseamnă că pot vorbi imediat cu el. Dacă întreabă cineva de mine, conduceţi-l în camera mea de lucru. Iată aici cheia. Chemaţi-mă”.

Când intră în dormitorul doamnei Gerdy, Noël putu constata că, în timpul absenţei sale, nu survenise nici o schimbare. Cu ochii închişi şi chipul crispat, bolnava zăcea pe spate. Fără tresăririle convulsive care-l zguduiau din când în când, trupul ei părea lipsit de viaţă. Deasupra capului, i se fixase un mic aparat umplut cu apă de gheaţă, din care lichidul răcoritor cădea, picătură cu picătură, pe fruntea acoperită de pete vineţii. Masa şi căminul erau ticsite de cutiuţe pline cu medicamente, sticluţe şi pahare. După cearşaful pătat de sânge, se deducea uşor că i se pusese lipitori.

Lângă cămin, şedea o călugăriţă, aşteptând să fiarbă apa într-un cazan. Era încă tânără. Faţa ei puhavă era mai albă decât gulerul. Blândeţea încremenită de pe chipul ei, privirea tristă trădau resemnare. Straiele, din stofă cenuşie, cădeau în falduri grosolane în jurul trupului. La orice mişcare, îi zornăia şiragul de mătănii cu cruciuliţe. Pe un fotoliu, lângă pacientă, şedea doctorul Hervé, urmărind cu mare atenţie pregătirile infirmierei. Când intră Noël, se ridică grăbit.

„În sfârşit, ai venit!”, exclamă şi-i întinse mâna prietenului său.

„Am fost reţinut atât de mult la Palatul Justiţiei”, spuse avocatul de

parc-ar fi vrut să-şi scuze absenţa, „şi-ţi poţi închipui că şedeam ca pe ghimpi”.

Se apropie de urechea medicului şi întrebă cu o voce tremurând de supărare:

„Ei, cum stau lucrurile?”.

Medicul dădu din cap, în semn de descurajare.

„Mai prost. De azi dimineaţă, se înmulţesc crizele într-un mod alarmant”. Se opri. Avocatul îl apucase de braţ şi îl strângea violent. Doamna Gerdy făcuse o mişcare slabă şi gemea uşor.

„Te-a auzit”, şopti Noël.

„Aş vrea să fie aşa, dar mă tem că te-ai înşelat”, spuse medicul. Să vedem”.

Se apropie de pat, pipăi pulsul bolnavei, observând-o cu atenţie. Îi ridică apoi uşor o pleoapă. Ochiul era fără strălucire, ca stins.

„Te rog să judeci singur. Ia-i mâna şi vorbeşte cu ea”.

Noël făcu ce-i spuse prietenul. Se apropie tremurând, se aplecă peste bolnavă, aproape de urechea ei:

„Mamă, eu sunt,” Noël, Noël al tău. Spune ceva, fă-mi un semn… Mă auzi, mamă?”.

Nimic. Persista în acea imobilitate îngrozitoare, nici un semn de înţelegere nu-i lumina faţa.

„Biata femeie”, oftă Noël, „suferă mult?”.

„Acum, nu”.

Călugăriţa se apropie de pat.

„Domnule doctor, totul e gata”.

„Deci, soră, chemaţi fata, avem nevoie de ajutor. Vom înveli bolnava într-un plasture de muştar”.

Fata veni în fugă. În braţele celor două femei, bolnava zăcea ca pe catafalc. Suferise enorm, şi asta de multă vreme; era de o slăbiciune trupească de speriat. Chiar şi sora, obişnuită cu privirea celor în suferinţă, fu cuprinsă de milă. Între timp, Noël se retrăsese într-o nişă, lângă geam şi-şi apăsa fruntea de sticlă. La ce medita în timp ce se stingea femeia care-i dăduse atâtea dovezi de simpatie maternă şi-l îngrijise cu atâta abnegaţie? Îi părea rău pentru ea? Nu se gândea, mai degrabă, la viaţa bogată, plină de splendori, care-l aştepta la Faubourg Saint-Germain? tresări când auzi vocea prietenului.

„Vom aştepta efectul plasturelui”, spuse medicul. „Dacă se manifestă, va fi un semn bun. Dacă nu, vom încerca cu ventuze”.

„Şi dacă nici acestea nu ajută?”.

Medicul răspunse doar dând din umeri, ceea ce părea să însemne lipsa lui de putere.

„Înţeleg tăcerea ta, Hervé”, şopti Noël. „Ah, da, mi-ai zis-o şi în seara trecută. E pierdută”.

„Teoretic, da. N-aş vrea totuşi, să renunţ la orice speranţă. Cu un an

în urmă, socrul unei cunoştinţe a învins boala asta, iar cazul respectiv mi s-a părut şi mai grav”.

„Mi se rupe inima când o văd aşa”, continuă Noël. „Va muri, oare, fără să-şi fi revenit deloc? N-o să mă recunoască, n-o să-mi vorbească?”.

„Nu poate spune nimeni. La boala asta, orice prezicere e caducă. Simptomele se schimbă de la o clipă la alta, depinde de zona creierului atinsă de inflamaţie. Acum se află într-o stare de catalepsie, e ca paralizată. Poate că mâine va delira”.

„Şi ar putea reîncepe să vorbească?”.

„Neîndoielnic, dar asta n-ar fi semn de îmbunătăţire”,

„Şi… ar avea gândirea clară?”.

„Poate”, răspunse medicul, privindu-l drept în ochi pe prietenul său. „Dar de ce întrebi?”.

„Ah, dragă Hervé, un cuvânt al doamnei Gerdy, un singur cuvânt ar fi de mare importanţă pentru mine!”,

„Din cauza afacerii tale, nu-i aşa? Nu pot să-ţi spun nimic, nici să-ţi promit ceva. Şansele pro şi contra sunt egale. N-ai voie să te îndepărtezi de ea. Dacă-i va reveni luciditatea, va fi numai pentru câteva clipe. Încearcă să le foloseşti. Eu plec acum, mai am de făcut trei vizite”, spuse medicul.

Noël îl însoţi pe prietenul său până la uşă.

„Te întorci?”, îl întrebă.

„Seara, pe la orele nouă. Înainte de asta, nu putem întreprinde nimic. Restul îl poate face, până atunci, infirmiera, iar eu ţi-am găsit o adevărată perlă. O cunosc de ani de zile”..

„Tu ai fost, deci, cel care mi-ai adus-o pe călugăriţă?”.

„Da, fără permisiunea ta, ce-i drept. Eşti supărat?”.

„Nicidecum. E drept, trebuie să mărturisesc...”

„Cum? Oare e împotriva convingerilor tale politice să-ţi laşi mama, mă rog, pe doamna Gerdy, îngrijită de o călugăriţă?”.

„Ştii ceva, dragă Hervé...”

„Ştiu ce vrei să zici. E vechea poveste: Sunt viclene, periculoase, insolente, se ştie. Dac-aş avea un unchi cu o moştenire, n-aş pune-o în contact cu el. Li se încredinţează, uneori, acestor fete misiuni ciudate. Dar de ce te temi tocmai tu? Lasă-i pe proşti să vorbească. În afară de probleme de moştenire, călugăriţele sunt cele mai bune infirmiere din lume. Îţi doresc să fii îngrijit şi tu de una dintre ele în ultimul tău ceas. Şi cu asta, adio, mă grăbesc”.

În ciuda demnităţii sale medicale, doctorul se îndepărtă aproape fugind, în timp ce Noël, meditativ şi plin de temeri, merse din nou la doamna Gerdy.

În pragul camerei, sora aştepta întoarcerea avocatului.

„Domnule”, spuse „fata a spus să mă adresez dumneavoastră pentru

nişte bani. Ea nu mai are, a trebuit să cumpere pe credit medicamentele de la farmacie".

„Îmi cer scuze, soră", o întrerupse Noël, cu ton de regret, „mii de scuze că am omis să vă las bani. E din cauza zăpăcelii, vă rog să fiţi indulgentă". Scoase din portofel o bancnotă de o sută de franci şi o puse pe consola șemineului

„Mulţumesc, domnule", spuse sora, „voi nota exact toate cheltuielile. Aşa facem întotdeauna, e mai comod pentru familie. E greu să fii atent la toate când ţi-e bolnav cineva pe care-l iubeşti. Probabil că ăsta e şi motivul pentru care nu v-aţi gândit să trimiteţi după un preot care să-i acorde bietei doamne sfânta împărtăşanie? În locul dumneavoastră, aş trimite fără zăbavă după un preot…".

„Dar, vă rog, soră! Nu vedeţi în ce stare se află? E aproape moartă. Nu-mi mai recunoaşte nici vocea".

„Asta nu înseamnă nimic, domnule", insistă sora. „Cel puţin, v-aţi făcut datoria. N-a răspuns la apelul dumneavoastră, dar de unde ştiţi dacă nu-i va răspunde preotului? - Oh, nu cunoaşteţi forţa ultimei împărtăşiri. De multe ori s-a văzut că bolnavi aflaţi în agonie şi-au revenit în aceste clipe, şi chiar s-au însănătoşit". Vocea sorei era tot atât de tristă ca şi privirea ei. Se vedea clar că nu rosteşte cuvinte pornite din inimă, ci învăţate pe de rost, de obligaţie.

Dar Noël n-o asculta. Gândurile sale erau aiurea.

„Mama dumneavoastră", continuă călugăriţa, „a fost, desigur, credincioasă. Vreţi, oare, să-i puneţi în pericol sufletul? Dac-ar putea vorbi…".

Avocatul voia tocmai să-i răspundă, când servitoarea îl anunţă pe un domn care refuza să-şi spună numele şi dorea să-i vorbească lui Noël într-o problemă ele afaceri „Vin", spuse repede..

Deci ce hotărâre ia domnul?", insistă sora.

„O las în seama dumneavoastră, soră, Faceţi ce credeţi de cuviinţă".

Fata începu din nou să debiteze fraze de mulţumire, învăţate pe de rost, dar zadarnic Noël dispăruse deja. Îl auzi în antreu, spunând:

„Iată-vă, domnule Clergeot. Aproape ca nu v-aş fi putut primi".

Domnul Clergeot, o personalitate cunoscută în tot cartierul, nu putea fi etichetat drept cămătar. Avea însă mulţi bani şi, fiind un om foarte generos, împrumuta ocazional unor buni prieteni. Drept răsplată pentru acest gest prietenesc, obişnuia să primească procente care oscilau între cincisprezece şi cinci sute la sută.

Era un om excelent, devotat afacerilor sale, şi se bucura de stima generală. Nu aruncase încă niciodată pe vreunul în turnul datornicilor; prefera să-i urmărească pe cei care-i datorau bani fără să le lase o clipă de odihnă şi să le smulgă, puţin câte puţin, datoria.

Locuia undeva sus, pe Rue de la Victoire. Nu făcea negoţ, dar vindea tot ce se putea vinde, în plus, multe altele, nerecunoscute de

lege ca mărfuri. Fireşte, întotdeauna numai pentru a-i ajuta pe alţii, se înţelege. Uneori, spunea că nu e bogat. Probabil aşa era, poate că era mai mult bizar decât lacom. În orice caz, era neruşinat. Când îi plăcea cineva, buzunarele sale se deschideau uşor, dar când cineva n-avea onoarea să-i placă, nu primea nimic de la el, chiar dacă toţi milionarii Parisului i-ar fi fast garanţi. Îşi risca, apoi, averea pentru întreprinderile cele mai hazardate. Clientela lui preferată era compusă din fetişcane, duduiţe din cercuri de actori, medici şi avocaţi. Femeilor le împrumuta bani pe temeiul prezenţei lor fizice, bărbaţilor – pe temeiul talentului, lor profesional, dar ambele erau garanţii fragile., Flerul lui, e drept, era renumit. Se înşela rareori. O fată drăguţă, căreia Clergeot îi furniza banii pentru mobilier, îşi croia sigur drumul. Iar o obligaţiune în casa de bani a lui Clergeot era, pentru un actor, o recomandare mai bună decât o menţiune entuziastă în coloanele unei reviste.

Doamna Juliette îi mijlocise amantului ei această cunoştinţă folositoare şi onorabilă.

Noël ştia cât de receptiv era acest domn la amabilităţi şi cât de sensibil la politeţe, şi-i oferi repede un scaun, întrebându-l, totodată, de sănătate. Clergeot îi răspunse amabil şi îl informă amănunţit: dinţii, treacă-meargă, dar cu ochii nu stătea bine; picioarele îi erau slabe, iar auzul – şi mai slab. După ce tema aceasta fu epuizată, trecu la problema care-l preocupa:

„Ştiţi, desigur, de ce am venit. Poliţele dumneavoastră trebuie achitate azi, iar eu am urgentă nevoie de bani. E vorba de una de şase, alta – de şapte, şi a treia – de cinci mii de franci. În total, de douăzeci şi două de mii de franci”.

„Dar, domnule Clergeot, vă rog sa nu faceţi glume proaste!”.

„Cum aţi spus?”, răspunse cămătarul. „Vă asigur că nu-mi arde de glume”.

„Prefer să presupunem că glumiţi. Cu opt zile în urmă, v-am scris că nu pot plăti, şi v-am cerut o prelungire”.

„Am primit scrisoarea”.

„Şi?”.

„Nerăspunzându-vă, am presupus că veţi înţelege că nu pot satisface rugămintea dumneavoastră. Am sperat că vă veţi strădui să adunaţi suma respectivă”.

Noël nu putu ascunde un gest de nerăbdare.

„N-am făcut-o”, spuse el. „Pe scurt, faceţi ce vreţi, n-am nici un ban”.

„La naiba !… Ar însemna să vă prelungesc a patra oară?”.

„Mi se pare că v-am plătit procentele corect şi la timp, în aşa fel încât să n-aveţi ce regreta”.

Lui Clergeot nu-i plăcea când i se pomenea de procentajul pe care-l

căpăta. Considera asta ca o umilire. De aceea, spuse pe un ton sec:

„Nu mă plâng. Pun doar preţ pe constatarea următoare: sunteţi încredinţat că vă merge cu mine. Dac-aş fi pasat poliţele dumneavoastră altcuiva, acum ar fi fost totul achitat”

„Dar nu cu mai mult”.

„Posibil. În schimb, credeţi că vă puteţi aranja cu bătrânul Clergeot. Aşa şi este. Dar numai atâta timp cât nu-mi aduceţi prejudicii prea mari. Şi tocmai azi am nevoie numaidecât de bani. Nu-mai-decât, auziţi?”, spuse răspicat.

Această fermitate neobişnuită părea să-l neliniştească pe avocat.

„Să v-o repet?”, răspunse. „Sunt lefter”.

„Aşa să fie? E neplăcut pentru dumneavoastră. Mă văd silit să predau hârtiile executorului judecătoresc”.

„Cui o să-i folosească? Să jucăm cu cărţile pe masă, domnule Clergeot. Ţineţi să sporiţi veniturile executorului judecătoresc? Cred că nu. Orice cheltuieli mi-aţi cauza, o să vă îmbogăţiţi, oare, cu o singură centimă? Mă veţi da în judecată Bine! Şi apoi? O să puneţi să fiu arestat? Sunt acasă aici. Dar nu sunt proprietarul casei. După cum ştiţi, probabil, casa e pe numele doamnei Gerdy”.

„Cunosc amănuntul. Dacă scoateţi totul la licitaţie, tot nu veţi reuşi să obţineţi suma pe care mi-o datoraţi”.

„Vreţi să ziceţi că o să mă băgaţi la închisoare? Ar fi o mişcare greşită, v-o spun. Bunul meu nume, ca avocat, ar fi ruinat, şi fără asta nu se pot recupera paralele!”.

„Frumos”, strigă onorabilul cămătar. „Şi asta ziceţi că înseamnă să vorbeşti pe şleau? Încercați-o cu alţii! Dacă m-aţi crede în stare de jumătate din relele pe care mi le atribuiţi, banii ar fi aici, în acest sertar”.

„Vă înşelaţi! N-aş şti de unde să-i iau. S-o rog pe doamna Gerdy, dar nu pot face asta…”.

Un hohot de râs ironic, caracteristic domnului Clergeot, îl făcu pe Noël să se oprească.

„Nu cred că ar avea sens să bateţi la uşa aceea”, îşi dădu cu părerea cămătarul, „căci sacul cu bani al doamnei e demult golit. Dacă doamna mamă va răposa cumva – şi se zice că e pe ducă – n-o să luaţi nici două sute de ludovici pe toată moştenirea”.

Avocatul roşi de mânie, ochii îi scânteiau. Protestă cu vehemenţă.

„Ştiu. Ştiu”, continuă Clergeot calm, „vă puteţi imagina că ne-am informat înainte de a risca banul. E dreptul nostru. Ultimele hârtii de valoare au fost vândute în octombrie, anul trecut. Ei bine, Rue de Provence e un cartier scump. Juliette, fireşte, e o femeie atrăgătoare, ba, aş spune, inegalabilă, dar e costisitoare, a dracului de costisitoare”.

Pe Noël îl apucă furia când îl auzi vorbind astfel despre Juliette. Dar ce era să-i răspundă? Nimeni nu e perfect, iar domnul Clergeot avea

slăbiciunea de a nu pune prea mare preţ pe fiinţele de sex feminin.

Aceasta fiindcă, în meseria lui, întâlnise exemplare nu prea onorabile. Era galant în purtările sale cu sexul frumos, dar până şi ofensele cele mai grosolane ar fi fost de preferat intimităţilor sale ostentative.

„Aţi exagerat", continuă, fără să ţină seama de iritarea vizibilă a clientului său, „v-am avertizat. Sunteţi nebun după femeia asta. Nici măcar n-aşteptaţi să-şi exprime vreo dorinţă… Ce lipsă de înţelepciune? Când o fată tânără vrea ceva, trebuie s-o faci să mai aştepte puţin. Ocupată în felul acesta, n-are timp de prostii. N-aţi ştiut cum s-o luaţi. E-adevărat, are o privire care l-ar duce în ispită şi pe un sfânt, dar nu e bine să-ţi pierzi de tot minţile. Nu există la Paris nici zece femei întreţinute în stilul în care o răsfăţaţi dumneavoastră. Credeţi că vă iubeşte mai mult? Nici poveste. De îndată ce vă va fi ruinat complet, vă va întoarce spatele.

Noël suportă avalanşa de cuvinte a bancherului său ca unul care n-are umbrelă şi stă neclintit sub un ropot, de ploaie.

„Spuneţi-mi, ce urmăriţi?", întrebă curios.

„Să nu vă prelungesc poliţele. Mă înţelegeţi? Dacă adunaţi tot ce puteţi, încă nu e prea târziu pentru a dobândi suma respectivă, de douăzeci şi două de mii de franci. Nu vă încruntaţi, veţi face rost de bani, împiedicându-mă astfel să cer arestarea dumneavoastră, şi anume nu aici, ar fi o prostie, ci la femeiuşca iubită, care nu va fi deloc încântată şi nu cred că va ezita să-şi manifeste dezaprobarea faţă de conduita dumneavoastră".

„Nu înţeleg, e în casa ei, n-o să puteţi, aşa, netam-nesam…".

„Şi ce dacă! Va protesta, nu mă îndoiesc de asta, dar vă va face să scoateţi banii. Fiţi rezonabil, nu împingeţi lucrurile prea departe! Vreau banii mei, acum şi aici! Nu sunt dispus să vă mai păsuiesc, deoarece în trei luni veţi fi consumat şi ultimele rezerve. Nu daţi din cap. Aţi fi în stare să faceţi lemne de foc din patul mamei muribunde, ca să încălziţi picioarele acestei creaturi. De unde aţi scos cele zece mii de franci pe care i le-aţi adus deunăzi, seara? Cine ştie ce veţi mai pune la cale spre a face rost de bani pentru ea? Speranţa de a o mai păstra pe Juliette încă paisprezece zile, trei zile, o singură zi, vă poate duce foarte departe. Deschideţi bine ochii. Cunosc jocul ăsta. Dacă nu renunţaţi la Juliette, sunteţi pierdut. Ascultaţi un sfat bun pe care vi-l dau gratis: mai devreme sau mai târziu, tot vă veţi despărţi de ea, nu-i aşa? De ce nu chiar azi?".

Ei bine, cam ăsta era stilul domnului Clergeot. Nu obişnuia să-şi piseze clienţii, decât dacă-i ştia buni de plată. Iar dacă asta îi supăra, n-avea decât ! Conştiinţa lui era împăcată. Nu era el omul să se lase antrenat în treburi nechibzuite.

Noël însă era la capătul răbdărilor.

„Destul!”, strigă energic. „Faceţi ce ştiţi, domnule Clergeot, dar scutiţi-mă de sfaturile dumneavoastră. În acest caz, îl prefer pe portărel. Dac-am acţionat cu uşurinţă, am făcut-o pentru că ştiam că-mi pot permite acest lucru. Da, domnule, aş putea face rost de cele douăzeci şi două de mii, ba aş putea să am, până mâine dimineaţă, o sută de mii. Ar trebui doar să cer. Dar n-o voi face. Nu vreau să afle cineva tocmai acum că sunt în încurcătură. N-am să risc, de dragul dumneavoastră, ţelul spre care ţintesc exact în ziua când sunt gata să-l ating”.

„Începe să facă fiţe”, îşi zise cămătarul, „nu e chiar lefter, cum l-am crezut”.

„N-aveţi decât să duceţi peticele dumneavoastră de hârtie la portărel”, continuă avocatul, „şi spuneţi-i să ia măsuri împotriva mea. Numai portarul meu o să afle de această chestiune, iar în opt zile voi fi citat în faţa tribunalului comercial, care-mi va aproba o prelungire de douăzeci şi cinci de zile. Douăzeci şi cinci cu opt, fac treizeci şi trei de zile, tocmai răgazul de care am nevoie. Pe scurt: ori acceptaţi imediat poliţa pentru douăzeci şi patru de mii de franci pe şase săptămâni, ori vă adresaţi portărelului”.

„În şase săptămâni”, răspunse cămătarul, „veţi fi în aceeaşi situaţie ca şi azi. Iar patruzeci şi cinci de zile cu Juliette costă, nu glumă..

Noël îl întrerupse:

„Domnule Clergeot, cu mult înainte de asta, situaţia mea se va fi schimbat fundamental. Dar v-am mai spus”, şi zicând aceasta, se ridică, „timpul meu e preţios”.

„Mai staţi o clipă, la naiba exclamă bancherul. „Aţi zis douăzeci şi patru de mii pentru patruzeci şi cinci de zile?”.

„Da, asta face cam şaptezeci şi cinci de procente. E o sumă de-a dreptul princiară!”.

„Nu mă pricep la procentaje, ştiţi bine acest lucru”, spuse domnul Clergeot „dar…”.

Îl scrută cu atenţie pe Noël şi-şi scărpină energic bărbia, ceea ce denota o activitate cerebrală intensă.

„… dar aş vrea să ştiu, totuşi, pe ce contaţi...”

„Nu sunt dispus să vă spun, o să aflaţi odată cu toată lumea, şi asta cât de curând”.

„Ştiu, ştiu!” strigă domnul Clergeot. „Vreţi, să vă însuraţi! Aţi ochit o moştenitoare bogată. Micuţa Juliette a făcut o aluzie la aşa ceva. Vă însuraţi, deci! Barem e drăguţă? Dar, oricum ar fi, are bani mulţi, nu-i aşa? Fără asta, nici n-aţi lua-o. Vă băgaţi, deci la jug?”.

„N-am zis asta”.

„Mă rog, n-aveţi decât s-o faceţi pe cavalerul discret. Dar luaţi seama, mititica dumneavoastră bănuieşte ceva. Însuraţi-vă repede, şi daţi-i papucii Juliettei, altfel nu văd bine treaba cu zestrea. Şi

pregătiţi-mi poliţa de douăzeci şi patru de mii de franci, voi veni luni s-o iau. Dar staţi, scrieţi mai bine douăzeci şi şase, dacă tot scrieţi. Fata a cerut nişte rochii noi, pe care voiam să i le duc mâine, cu asta sunt plătite şi ele”.

Acestea fiind zise, plecă. Noël îl mai auzise târşâind paşii în casa scărilor.

„Canalia!”, exclamă. „Mizerabilul! Hoţomanul! Voia, într-adevăr, să ia măsuri împotriva mea. Asta m-ar fi pus într-o frumoasă lumină în faţa contelui de Commarin… Cămătar ordinar ! Mi-era teamă că va trebui să-i spun tot!”.

Tot bodogănind, Noël scoase ceasul. „Deja cinci şi jumătate!”, spuse. Nu ştia ce să facă: să plece la palatul Commarin, ca să ia masa cu tatăl său? Ţinea mult la asta, dar, pe de altă parte, să laşi singură o muribundă…

„Nu”, murmură, „nu pot să plec”.

Se aşeză la birou şi compuse în grabă o scrisoare de scuze către tatăl său: doamna Gerdy se sfârşea şi nu putea s-o lase singură, în timp ce dădu ordin fetei din casă să predea scrisoarea unui mesager pentru a o duce contelui, îi veni, deodată, o idee.

„Dar fratele doamnei”, întrebă el, „a aflat, oare, că e grav bolnavă?”.

„Nu ştiu, domnule”, răspunse fata, „nu l-am înştiinţat”.

„Duceţi-vă repede la el. Dacă nu-i acasă, să fie adus.. Să vină”.

Ceva mai liniştit, Noël intră în camera bolnavei şi se aşeză lângă ea. Lampa ardea, iar sora intra şi ieşea de parc-ar fi fost la ea acasă. Îi aranja obiectele, le ştergea dacă era nevoie. Lăsa impresia unui om mulţumit, amănunt care nu-i scăpă lui Noël.

„Să mai fie, oare, vreo speranţă, soră?”.

„Poate. A fost aici preotul, domnule. Mama dumneavoastră nu i-a înregistrat prezenţa, dar el o să revină. Asta nu-i tot: de când a fost preotul aici, plasturele de muştar acţionează minunat. Pielea se înroşeşte peste tot. Sunt sigură că simte şi ea.

„Să dea Domnul, soră!”.

„Da, şi dac-aţi şti cât de tare m-am rugat pentru ea! E însă important să nu fie lăsată o clipă singură. Am convenit cu fata din casă: după vizita medicului, mă culc eu, iar ea va veghea până la orele unu; apoi o înlocuiesc eu…”.

„Nu, odihniţi-vă”, răspunse Noël cu voce tristă. „Eu voi veghea noaptea, căci, oricum, nu voi putea dormi”.

CAPITOLUL XIV

Tabaret nu se dădu bătut, deşi convorbirea cu judecătorul îi fusese atât de nefavorabilă. Era mai îndărătnic decât un catâr – asta era scăderea şi, totodată, calitatea lui principală.

Desperarea, care-l apucase scurt timp înainte, fu urmată de o teribilă dorinţă de activitate. Simţul datoriei câştigase supremaţia. Era, oare, momentul să se lase copleşit de descurajare laşă, în timp ce fiecare minut putea să însemne ceva pentru viaţa unui om! Inactivitatea era, în asemenea condiţii, condamnabilă. Azvârlise în prăpastie un inocent, era de datoria lui să-l scoată de acolo; avea s-o facă singur, dacă nu voia nimeni să-l ajute.

Asemenea judecătorului, Tabaret fu copleşit de oboseală. Când ieşi la aer, observă că-i era o sete grozavă. Evenimentele zilei îl făcură să nu simtă aproape deloc foamea, dar de seara trecută nu băuse nici măcar un pahar cu apă. Intră, deci, într-un restaurant de pe bulevard şi comandă cina.

La masă nu-i reveni numai curajul, ci şi speranţa. Se ştie cum poate fi schimbată depoziţia între începutul şi sfârşitul unei mese, oricât de modestă! Dându-ţi seama că eroismul ţine de stomac, descoperi filosoful din tine.

Tabaret vedea acum toată afacerea într-o lumină mult mai trandafirie. Avea destul timp la dispoziţie. Ce nu poate face un om dibaci într-o lună de zile? Oare să-l fi abandonat fermitatea lui bine cunoscută? Nu, sigur că nu. Regreta doar că nu-i putea transmite lui Albert că era de partea lui,

Când se ridică de la masă, era schimbat. Cu paşi vioi, parcurse porţiunea de drum până la Rue Saint Lazare. Ceasul bătuse ora nouă când portarul îi deschise.

Urcă mai întâi cele patru etaje până la locuinţa familiei Gerdy, ca să întrebe cum stau lucrurile cu bătrâna sa prietenă, pe care înainte o numea draga doamnă Gerdy.

Îi deschise Noël, care nutrise, probabil, amintiri sentimentale, căci părea trist, de parcă muribunda ar fi fost propria lui mamă.

Tabaret se decise să intre măcar pentru cinci minute, chiar dacă situaţia era cam, penibilă. Ştia dinainte că o discuţie cu avocatul va duce involuntar, la cazul Lerouge. Şi cum să vorbească despre această afacere fără să se demaşte, el, care cunoştea detaliile mai bine decât tânărul său prieten? Un singur cuvânt putea să trădeze rolul lui în afacerea nefastă. Ţinea mult la părerea scumpului său Noël, a viitorului conte de Commarin, şi nu voia să apară în ochii lui drept un copoi. Era, totuşi, nu mai puţin curios să afle ce se petrecuse între avocat şi conte. Acesta era, în fond, singurul punct în jurul căruia mai

bâjbâia în întuneric. Trebuia, în orice caz, să fie prudent şi să-şi ţină limba în frâu.

Avocatul îl conduse pe Tabaret în camera lui Gerdy. Starea pacientei se schimbase în cursul după-amiezii, fără să se fi putut spune că-i merge mai bine sau mai prost. Era însă evident că starea ei de inconştienţă devenise mai puţin profundă. Ochii ei erau, e drept, închişi, dar se putea observa un tremur al pleoapelor. Din când în când, mişca uşor capul şi gemea încetişor.

„Ce-a spus medicul?", întrebă Tabaret în şoaptă, aşa cum se obişnuieşte într-o odaie de bolnav.

„Tocmai a plecat", răspunse Noël. „Nu va mai dura mult", Tabaret se apropie de pat în vârful picioarelor, privind-o pe muribundă cu emoţie evidentă.

„Biata femeie!", şopti. „Cerul o protejează dacă o ia în împărăţia lui. Poate că suferă, dar ce sunt aceste suferinţe în comparaţie cu cele pe care le-ar avea de îndurat dac-ar afla că propriul ei fiu e la închisoare, acuzat de crimă".

„Asta îmi spun mereu", adăugă Noël, „şi e ceea ce mă consolează când o văd zăcând aici. Căci tot o mai iubesc. Pentru mine, e ca o mamă. Aţi auzit cum am blestemat-o, nu-i aşa? Credeam că o urăsc; dar acum, când sunt pe cale de a o pierde, dau uitării tot răul pe care mi l-a făcut şi-mi amintesc numai de dragostea ei. Da, moartea i-ar aduce liniştea. Totuşi, nu pot să cred că fiul ei e vinovat".

„Nu-i aşa? Nici dumneavoastră nu vă vine să credeţi!…", Tabaret rosti aceste cuvinte cu atâta căldură, încât Noël îl privi mirat. Detectivul simţi cum i se urcă sângele la cap şi se grăbi să se explice:

„Vreau să spun că nici dumneavoastră nu credeţi, căci eu, în naivitatea mea, sunt sigur că acest tânăr e inocent. Nu-mi pot imagina un tânăr de rangul lui în stare să născocească şi să comită o faptă atât de josnică. Am vorbit cu mulţi oameni despre afacerea asta, care a stârnit o vâlvă teribilă, şi toată lumea e de părerea mea. Opinia publică e de partea lui. E ceva, nu?".

Aproape de pat, dar destul de departe de lampă pentru a rămâne în umbră, şedea călugăriţa şi croşeta ciorapi pentru azilul de bătrâni. Era o îndeletnicire mecanică, în timpul căreia spunea rugăciuni. De când intrase Tabaret, nu mai rostea veşnicul „Oremus". Asculta curioasă, dar nu înţelegea nimic. Ce voia să însemne această discuţie? Cine era femeia şi cine tânărul, dacă nu era fiul ei? Îi zicea, totuşi, „mamă" şi vorbea, pe de altă parte, despre un fiu acuzat de crimă? Încă din conversaţia dintre Noël şi medic întrezărise lucruri misterioase! În ce casă stranie nimerise! Îi era teamă. Era, oare, pe cale să comită un păcat? Îşi promise să discute problema cu preotul, de îndată ce va reveni.

„Nu", spune Noël, „nu, domnule Tabaret. Albert n-are de partea sa

opinia publică. La noi, în Franţa, lucrurile stau altfel, o ştiţi doar. Vără în închisoare, cu una-cu două, un biet om, poate nevinovat de crima de care e acuzat dar noi suntem gata să-l lapidăm. Compasiunea ne-o păstrăm pentru vinovaţi. Atâta vreme cât justiţia are încă dubii, suntem întotdeauna de partea ei, împotriva inculpatului; de îndată însă ce pare a se fi dovedit drept răufăcător, dobândeşte toate simpatiile noastre. Asta e opinia publică. Veţi înţelege că nu mă sinchisesc de ea. O dispreţuiesc atât de mult, încât dacă Albert nu va fi eliberat, după cum sper, îl voi apăra chiar eu. Da, i-am promis-o tatălui meu, contele de Commarin: îl voi apăra, îl voi salva".

Tabaret ar fi vrut să-l îmbrăţişeze pe Noël, să-i spună „Sunt doi cei care-l vor salva". Dar se stăpâni. Nu l-ar dispreţui, oare, avocatul dacă i-ar mărturisi ce rol a jucat? În orice caz, îşi propuse să lepede vălul dacă situaţia lui Albert s-ar înrăutăţi, şi lucrul ar deveni necesar. Pentru moment, se mulţumi să-l susţină cu căldură pe prietenul său.

„Bravo, tinere, vorbeşti ca un suflet cu-adevărat generos. M-am temut că vă veţi lăsa orbit de bogăţie şi de perspectivele ei. Dar nu! Veţi rămâne, constat cu bucurie, acelaşi om de mai înainte. Spuneţi-mi, aţi vorbit cu tatăl dumneavoastră, contele?"

Abia acum Noël părea s-o observe pe călugăriţă, ai cărei ochi, înflăcăraţi de curiozitate, ardeau ca nişte cărbuni sub scufia cu aripi. Cu o privire, Noël îi recomandă interlocutorului său prudenţă.

„Am vorbit", răspunse, „totul s-a aranjat, spre deplina mea satisfacţie… Vă voi povesti în amănunt „mai târziu, când vom sta liniştiţi împreună. Aici, în faţa acestui pat, îmi vine să roşesc de fericirea care mă aşteaptă..."

Ce-i mai rămânea de făcut lui Tabaret, decât să se mulţumească cu ce aflase? Deoarece îşi dădea seama că nu va mai afla nimic în seara asta, pretextă că se duce să se culce, căci e sleit de puteri. Noël nu-l reţinu. Spuse că-l aşteaptă pe fratele doamnei Gerdy, după care trimisese de câteva ori. Îi era penibil să-l întâlnească, fiindcă nu prea ştia ce atitudine să adopte faţă de el. Să-i spună tot, putea, oare, să-i spună tot? Asta ar fi însemnat să-i înteţească durerea. Să-i ascundă adevărul presupunea o comedie destul de dificilă. Tabaret îl sfătui să tacă, să-i dezvăluie mai târziu adevărul.

„Ce băiat cumsecade, Noël ăsta", murmură mai mult în sinea lui, în timp ce se strecură, cât de încet putu, în locuinţa lui.

De mai bine de douăzeci şi patru de ore, domnul Tabaret nu fusese acasă şi se aştepta la o scenă violentă cu menajera.

Manette era, într-adevăr, revoltată la culme şi ameninţa că-şi caută altă slujbă dacă domnul nu-şi va schimba stilul de viaţă. Toată noaptea rămăsese în picioare. Fugise mereu până la uşă şi înregistrase toate zgomotele, aşteptând să-l vadă pe stăpânul ei adus pe-o targă. Cu totul întâmplător, în casă fusese mult zgomot. Îndată după

stăpânul ei, îl văzuse coborând pe domnul Gerdy, îl zărise apoi întorcându-se, două ore mai târziu. Veniseră diferite persoane, se trimisese după medic; într-un cuvânt: seria de evenimente se ţinuse lanţ, iar temperamentul ei sensibil nu le făcea faţă. Manette uita să pomenească, ce-i drept, că agitaţia ei fusese cauzată nu de stăpân sau de Noël, ci de o vizită foarte personală, a unui bărbat cât un brad, de la grenadiri, care-i promisese c-o ia de nevastă.

În timp ce pregătea patul stăpânului ei, reproşurile curgeau şuvoi, căci - spunea - ea e mult prea sinceră pentru a ţine ceva ascuns atunci când era vorba de domnul ei, de sănătatea şi bunul lui renume..

Domnul tăcea. N-avea chef de vorbă şi se ferea cum putea de furtună, întorcând grindinii spatele. De îndată ce Manette terminase treburile în dormitor, o pofti să iasă şi întoarse de două ori cheia în broască.

Era preocupat acum să schiţeze un nou plan de bătălie şi să ia fără zăbavă măsuri decisive. Cu iuţeala fulgerului, analiză situaţia. În preanchetă, se făcuse vinovat de ceva? Nu erau false presupunerile sale? Nici asta. Pornise de la un fapt irefutabil, de la o crimă, cercetase circumstanţele, prezicerile sale se adeveriseră. În mod obligatoriu, urma să găsească un asasin, care să corespundă prezicerilor sale. Iar acesta nu putea să fie, în nici un caz, inculpatul domnului Daburon. Avusese prea multă încredere într-o axiomă a justiţiei şi se lăsase indus în eroare, desemnându-l pe Albert drept autor al crimei. Chinuit de dubii şi griji, Tabaret se culcă. Va fi în stare să repare greşeala comisă?

Când adormi, în sfârşit, avu un coşmar teribil. Pierdut în mijlocul plebei care se desfăta în Place de la Roquette, uitându-se la ultimele zvârcoliri ale unui condamnat la moarte, asista la executarea lui Albert. Îl zări pe nefericitul tânăr urcând treptele abrupte spre eşafod, cu mâinile legate la spate, cu cămaşa desfăcută, sprijinit de preotul însoţitor. Ajuns sus, scrută mândru mulţimea de gură-cască şi îl recunoscu pe Tabaret. Mânios, sparse cătuşele, arătă spre el şi strigă cu o voce tare mulţimii: „Îl vedeţi, el e ucigaşul meu!", De îndată, se iscă o zarvă mare, lumea îl huiduia. Tabaret vru să fugă, dar picioarele îi erau ca de plumb. Încercă să închidă ochii, dar în zadar: o forţă necunoscută, irezistibilă îl silea să se uite în direcţia aceea. Îl mai auzi pe Albert strigând: „Sunt nevinovat? Criminalul este…" şi rosti un nume, pe care mulţimea îl repetă, dar pe care Tabaret nu-l putea înţelege. Apoi capul condamnatului căzu..". Tabaret scoase un răcnet şi se trezi lac de sudoare. Dură câtva timp până când se convinse că nimic nu era real, că se afla la el acasă, în propriul său pat. Fusese, deci, numai un vis, dar se zice că asemenea vise au o valoare profetică. Fantezia lui era atât de agitată, încât făcu eforturi supreme ca să-şi aducă aminte de numele adevăratului asasin pomenit de

Albert. Deoarece nu reuşi, se scula şi-şi aprinse din nou lumânarea.

Somnul nu-i mai venea deloc. Chinuit de angoase, îşi făcu cele mai teribile reproşuri; condamnă amarnic preocuparea care până atunci fusese, pentru el, o sursă de bucurie. Amintindu-şi de micile sale succese din trecut şi comparându-le cu temerile prezente, jură să-şi caute alt cal de bătaie, după ce-l va fi salvat Albert. Va rupe nişte legături de care, îl ultimă instanţă, trebuia să se ruşineze şi poliţia. Se vor descurca şi fără el, în sfârşit, sosi şi dimineaţa atât de mult dorită. Ca să nu fie gata prea devreme, se îmbrăcă încet şi cu mare grijă, silindu-se să se gândească, în acest interval, la fleacuri. Încercă să tragă de timp, uitându-se la ceas, în speranţa că va fi stat.

În ciuda tărăgănării treburilor matinale, nu era nici măcar ora opt, când se anunţă la judecătorul de instrucţie. Scuzele bâiguite, precum că importanţa faptelor explică vizita sa atât de matinală, erau inutile, căci la această oră a dimineţii domnul Daburon nu se simţea deloc deranjat. Era deja în plină activitate. Prietenos ca întotdeauna, îi răspunse la salut bătrânului detectiv, tachinându-l uşor din pricina agitaţiei sale din seara trecută. Cine ar fi crezut că are nervi atât de sensibili? Speră că s-a liniştit peste noapte şi că a devenit mai rezonabil. Să-l fi găsit, oare, pe adevăratul culpabil?

Tonul de blindaj al judecătorului, recunoscut pentru gravitatea sa, îl derută complet pe Tabaret. În spatele acestei fine ironii nu se ascundea, oare, o opinie deja formată şi hotărârea de a nu-i mai da ascultare, indiferent ce ar spune? Era aproape convins de asta şi, ca atare, îşi începu expunerea lipsit de iluzii.

De data asta vorbi mai puţin violent, dar cu energia unei convingeri de neclintit. Nu reuşi, însă, să-l zdruncine pe judecător. Nici argumentele cele mai convingătoare nu-l putură clinti. În fond, nu era surprinzător. Pentru susţinerea teoriei sale subtile, Tabaret dispunea numai de cuvinte. Domnul Daburon era în posesia unor serioase depoziţii de martor şi a unor probe palpabile. Cazul era atât de neobişnuit, încât toate motivele invocate de Tabaret, în favoarea lui Albert, puteau fi folosite şi împotriva lui. Nu-i rămăsese altceva de făcut decât să declare că nu vrea să insiste, căci are încredere deplină în imparţialitatea judecătorului de instrucţie şi că-i este suficient dacă-l roagă să se ferească de prejudecăţile pe care, din păcate, el singur le-a generat.

Se va strădui să găsească noi indicii. Ancheta e abia la început, se cunosc prea puţine amănunte cu privire la viaţa din trecut a văduvei Lerouge. Ar putea să apară multe elemente noi! Oare ce rezultate va aduce interogarea omului cu cercei, urmărit de Gévrol? Clocotind pe dinăuntru şi fără a dori nimic mai mult decât să-l întreacă pe acest om pe care, fără s-o spună răspicat, îl socotea un funcţionar nepriceput, Tabaret o făcea pe omul blând şi supus. Voia doar să rămână la curent

şi să ştie ce măsuri va lua judecătorul şi ce vor aduce anchetele viitoare. La sfârşit, mai ceru favoarea să se poată pune în legătură cu Albert. Nădăjduia că meritele sale de până acum îi îndreptăţesc această rugăminte. Voia să stea de vorbă zece minute, fără martori, cu deţinutul preventiv.

Domnul Daburon respinse cererea. Declară că, în stadiul actual al cercetărilor, va trebui să rămână mai departe într-o recluziune totală. Drept consolare, îi sugeră perspectiva de a se reveni, în trei-patru zile, asupra cererii, dacă până atunci motivele pentru înlăturarea ei vor deveni caduce.

„Refuzul dumneavoastră mă doare, domnule", răspunsa Tabaret, „dar am deplină înţelegere şi mă supun deciziei".

Cu asta, se retrase, temându-se că nu-şi va mai putea stăpâni enervarea. Făcând abstracţie de fericirea de a salva un nevinovat, bănuit din cauza nepriceperii sale, se bucura acum şi la gândul că se va răzbuna pe judecător pentru îndărătnicia lui. „Trei-patru zile", zise, „pentru nenorocitul aflat în închisoare, sunt trei-patru sute de ani. Judecătorului îi e uşor să vorbească astfel. Trebuie să descopăr grabnic adevărul".

Da, trei-patru zile. Mai mult nu-i trebuia domnului Daburon pentru a-l face pe Albert să mărturisească. Sau să-l facă să-şi schimbe declaraţia.

Punctul slab al acuzării era că nu se găsea nici un martor care. Să-l facă să-şi schimbe declaraţia.

Punctul slab al acuzării era că nu se găsea nici un martor care să-l fi văzut pe acuzat în seara fatală de marţi: o singură mărturie în acest sens ar fi avut avut o valoare decisivă, aşa că domnul Daburon, după ce plecase Tabaret, îşi îndreptă eforturile în direcţia respectivă. Mai rămâneau multe speranţe. Era abia sâmbătă, iar seara de marţi, de lăsata secului, se imprimase, desigur, în memoria multora. De fapt, nici nu fusese timp suficient pentru a se fi întreprins o anchetă serioasă.

Cinci dintre copoii cei mai pricepuţi ai poliţiei, judiciare fură trimişi la Bougival. Li se dădură fotografii ale lui Albert, pe care urmau să le arate oamenilor. Aveau sarcina să facă cercetări amănunţite pe tot teritoriul între Rueil şi La Jonchère. Era sigur că avea să apară cineva care să fi văzut, în seara în cauză, originalul fotografiei, fie la gara din Rueil, fie pe drum spre La Jonchère sau pe malul Senei.

După ce fuseseră luate aceste măsuri, domnul Daburon se duse la Palatul Justiţiei şi trimise după deţinut.

Încă de dimineaţă primise raportul care-l informa cu cea mai mare precizie în privinţa tuturor acţiunilor, mişcărilor, vorbelor deţinutului, supus unei supravegheri extrem de dibace. Nimic nu-l pusese pe deţinut într-o lumină cât de cât proastă - se zicea în acest raport.

Lăsase impresia unui om trist, dar nu desperat; nu urlase, nici nu amenințase, nu blestemase justiția, nu vorbise nici măcar despre o eroare judiciară. După ce luase masa, abia atingându-se de bucate, se apropiase de geam, unde stătuse cam o oră cufundat în gânduri. După aceasta, se culcase şi dormise paşnic.

„Ce fire oțelită!”, se gândi domnul Daburon, când apăru deținutul.

Albert se schimbase față de ziua precedentă. Era calm şi făcea impresia unui om sigur de sine, pe care nenorocirea l-a zdruncinat, dar nu l-a zdrobit.

Față de această atitudine, judecătorul înțelese că trebuie să-şi schimbe tactica. I se părea că recunoaşte una dintre acele firi pe care orice atac le îndeamnă la rezistență şi cărora orice amenințare le insuflă un nou curaj. Voia, deci, să încerce să apeleze la sentiment, o metodă veche, e drept, dar care duce de obicei la succese, aşa cum se întâmplă la teatru cu anumite efecte lacrimogene. Această tactică constituia tăria specială a domnului Daburon. Ce de mărturisiri nu reuşise să obțină în acest fel! Nimeni nu se pricepea mai bine ca el să facă să vibreze acele coarde care răsună şi în sufletele cele mai negre – onoare, dragoste, familie…

Se purta binevoitor cu Albert, adânc pătruns de milă şi înțelegere. Cât de tare suferea, probabil, el, care dusese până acum o viață atât de fericită! Iar acum, ce nenorocire! Cine-ar fi putut bănui asta pe vremea când era încă singura speranță a unei case nobile şi renumite?! Evocând trecutul, judecătorul aminti de prima tinereţe a inculpatului, şi răscoli cenuşa unor simțăminte de mult apuse. Tot ce ştia despre viața lui Albert punea în slujba scopului urmărit, şi îl chinuia cu dureroase aluzii la Claire. Cum se putea încăpățâna să-şi poarte singur destinul? N-avea pe nimeni pe lumea asta, gata să-l ajute, să-i uşureze povara? De ce tăcea? Oare nu era de datoria lui s-o liniştească pe cea a cărei viață e legată de a sa? Era nevoie doar de un singur cuvânt! Va fi, dacă nu eliberat, cel puțin scăpat de izolare, va putea să-şi primească prietenii.

Nu mai era judecătorul cel care vorbea astfel, ci un tată generos, cu milă pentru copilul său păcătos.

Domnul Daburon merse şi mai departe. Voia să se transpună, pentru o clipă, în situația lui Albert. Ce ar fi făcut el după o descoperire decisivă? Nici nu îndrăznea să-şi pună întrebarea. Înțelegea crima comisă, putea să şi-o explice, ba chiar s-o scuze. Desigur, era o crimă groaznică, dar, oricum, una pe care societatea, chiar dacă nu o uita, cel puțin era în stare s-o ierte, deoarece motivul nu era josnic. Care tribunal nu va acorda circumstanțe atenuante? Nu era el cel care, prin fapta sa nelegitimă, a dus la acest deznodământ într-un fel atât de groaznic? Fiul său e doar victima unor încurcături fatale.

În acest stil, domnul Daburon căuta să-l convingă pe inculpat.

Concluzia era că ar fi înţelept să mărturisească. Dar Albert părea total nereceptiv. Răspunsurile sale erau laconice, se mulţumea să declare că e inocent.

Mai era de făcut o încercare, care deseori ducea la rezultate pozitive. Albert fu pus în prezenţa cadavrului. Se vedea că era tulburat de aspectul macabru, dar nu mai mult ca oricare alt om silit să se uite la victima unei crime, la patru zile după înfăptuirea ei.

Când unul dintre cei prezenţi spuse: „Dac-ar putea vorbi acum!", Albert răspunse: „Ar fi pentru mine o mare fericire".

De dimineaţă şi până acum, domnul Daburon nu înregistrase nici cel mai mic succes. Trebuia să-şi mărturisească posac că întreaga sa comedie rămăsese fără ecou, iar acum eşua şi această ultimă încercare. Liniştea inculpatului îl ducea la disperare pe judecătorul atât de sigur de sine. Iritarea lui era vizibilă pentru toţi cei de faţă; se manifestă o dată în plus prin aceea că încetă subit să-i mai vorbească blând şi, răstit, dădu ordin ca deţinutul să fie condus din nou în celula lui.

„Aş şti eu cum să-l fac pe ăsta să vorbească!", mârâi printre dinţi. Regreta că nu mai poate folosi metodele Evului Mediu, care, după cum se ştie, îl determinau pe inculpat să spună tot ce voiai să auzi de la el. Încă nu văzuse, îşi spunea, un răufăcător de teapa lui. Ce putea spera de la negarea asta îndărătnică? Încăpăţânarea absurdă faţă de probele zdrobitoare îl făcea pe judecător să spumege de mânie. Dacă Albert ar fi mărturisit ar fi stârnit mila lui. Negând, şi-l făcea adversar. Judecătorul atât de bun şi nobil din fire, care la început voise să-l vadă pe Albert inocent, acum îl dorea vinovat. Şi asta din mii de motive, pe care nu era în tare să le analizeze. Amintirea că vicontele de Commarin era rivalul lui, pe care fusese cât pe-aci să-l omoare, îi stăruia proaspătă în suflet. Şi din nou - nu fusese încercat de remuşcări când semnase ordinul de arestare şi nu cedase conducerea anchetei? O altă grijă o constituia schimbarea atitudinii lui Tabaret. Toate aceste împrejurări trezeau înlăuntrul domnului Daburon o ură sălbatică şi îl împingeau tot mai departe pe drumul pe care apucase. Acum nu mai căuta dovada vinovăţiei lui Albert, ci justificarea propriei sale comportări. Afacerea era tot mai mult dominată de resentimente personale. Dacă Albert era, într-adevăr, inocent, judecătorul apărea tot mai condamnabil în propriii lui ochi. Iar cu cât devenea mai nesigur, cu atât mai mult tindea să încerce totul pentru a-l înfunda pe vechiul său rival, ba ar fi fost gata chiar să comită un abuz de putere. Părea că vrea să facă din toată chestiunea una de onoare pentru el, şi desfăşura o activitate atât de febrilă, cum nu întreprinsese nicicând până atunci. Toată duminica, domnul Daburon ascultă rapoartele de la Bougival. Bărbaţii trimişi acolo se jurau că se străduiseră din răsputeri. Din păcate, nu aduceau noutăţi esenţiale. Auziseră, ce-i drept, despre o

femeie care susţinea că-l văzuse pe ucigaş ieşind din casa văduvei, dar nimeni n-o putea descrie mai îndeaproape, nimeni nu-i ştia numele. Oamenii considerau însă de datoria lor să comunice judecătorului că se mai făcea o altă anchetă, pe lângă aceea a lor. Era condusă de domnul Tabaret, care parcurgea toată regiunea într-o trăsurică trasă de un cal iute. Părea într-o grabă nemaipomenită, căci, oriunde ajungeau, aflau că el trecuse mai înainte. Dispunea, se pare, de vreo duzină de oameni, dintre care cel puţin patru făceau parte din personalul judiciar. Toţi îl recunoscuseră, iar el vorbise cu toţi. Unuia îi spuse: „Ce naiba tot arăţi fotografia asta? În trei patru zile, n-o să vă mai puteţi ascunde de martorii care, pentru cei trei franci, vor descrie în fel şi chip fotografia voastră”.

Pe un alt funcţionar, întâlnit pe şosea, îl luase în derâdere: „Eşti un prost dacă tocmai pe şoseaua principală îl cauţi pe cel care vrea să se ascundă. Caută-l pe uliţele lăturalnice, şi-l vei afla”.

Se aşezase apoi lângă doi dintre ei, la cafenea la Bougival, şi le şoptise:

„L-am dibuit”. Tipul e rafinat, a venit prin Chatou. L-au văzut trei persoane: doi funcţionari de la căile ferate şi a treia persoană, care a şi vorbit cu el. Tocmai fuma”.

Pe domnul Daburon îl apucă o furie atât de cumplită împotriva lui Tabaret, încât porni pe loc spre Bougival, ferm decis să-l readucă la Paris pe zelosul detectiv. Voia, totodată, să-i dea o lecţie. Dar drumul fu zadarnic. Tabaret, trăsurica şi calul precum şi cei doisprezece oameni dispăruseră demult.

Obosit şi prost dispus, judecătorul se întoarse la Paris, unde găsi următoarea depeşă a şefului poliţiei: „Rouen, duminică. Găsit omul. Astă seară suntem la Paris. Mărturie preţioasă. Gévrol”.

CAPITOLUL XV

Luni dimineaţa, la orele nouă, domnul Daburon se pregătea să plece la Palatul Justiţiei, unde se aştepta să-l găsească pe Gévrol cu prada lui şi, poate, pe Tabaret.

Pregătirile de plecare erau ca şi terminate, când servitorul îl anunţă că o doamnă tânără, ce venise însoţită de o femeie mai în vârstă, dorea să-i vorbească. Nu voia să spună cum o cheamă.

„Pofteşte-o înăuntru”, răspunse judecătorul. Se gândea că o fi, probabil, vreo rudă a unuia dintre deţinuţii preventivi arestaţi înaintea comiterii crimei de la La Jonchère. Era decis să scape cât mai repede de vizitatoarea inoportună.

Stătea în faţa căminului şi căuta o adresă într-un vas preţios, plin de cărţi de vizită. Nu se lăsă deranjat nici de zgomotul uşii, nici de foşnetul rochiei de mătase, şi se mulţumi să arunce o privire plictisită spre oglinda aflată vizavi de uşă.

Tresări de parc-ar fi văzut o stafie. În zăpăceala lui, lăsă să-i cadă din mână vasul, care căzu şi se sparse în mii de ţăndări.

„Claire!”, murmură, „Claire !...”. Şi se întoarse către ea încet şi cu ezitări, de parcă s-ar fi temut să nu fie victima unei iluzii optice.

Era, într-adevăr, domnişoara d'Arlange. Această fată mândră şi, totuşi, atât de timidă îşi luase inima-n dinţi şi venise la el în vizită, şi încă singură, sau aproape singură, căci guvernanta din anticameră nu conta. Trebuia să fie puternic sentimentul care o împinsese pe nepoata marchizei să facă acest pas.

Niciodată nu i se păruse atât de frumoasă. Trăsăturile ei oglindeau o emoţie pe care nu i-o cunoştea. În ochi îi strălucea hotărârea. Neîndoielnic, acţiona în virtutea unei obligaţii morale de care se achita dacă nu cu bucurie, în orice caz cu mărinimie.

Liniştită şi cu demnitate se apropie de judecător şi-i întinse mâna după moda englezească, un gest pe care unele femei îl fac cu multă graţie.

„Mai suntem prieteni, nu-i aşa?”, spuse cu un zâmbet trist.

Judecătorul nu îndrăzni să apuce mâna întinsă. O atinse uşor, cu vârful degetelor, de parcă s-ar fi temut de o emoţie prea puternică.

„Da”, spuse încet, „vă mai sunt încă devotat”.

Domnişoara d’Arlange luă loc în fotoliul adânc în care, cu două zile în urmă, Tabaret îşi deşira teoriile ce duseră la arestarea lui Albert. Domnul Daburon se sprijini de masă.

„Ştiţi de ce-am venit?”, întrebă fata.

El dădu, afirmativ, din cap.

Într-adevăr, ştia prea bine. Se întreba dacă va reuşi să reziste rugăminţilor ei. Ce voia de la el şi ce putea să-i refuze?

„Ştiu abia de ieri de această poveste îngrozitoare”, continuă Claire. „S-a considerat oportun să-mi fie ascunsă şi dacă n-ar fi fost doamna Schmidt, devotata mea guvernantă, n-aş fi aflat nimic. Oh, ce noapte! La început, am încremenit de spaimă. Dar când mi s-a spus că totul depinde de dumneavoastră, mi-am revenit. Căci, nu-i aşa, de dragul meu aţi preluat cazul? Ştiu cât de bun sunteţi! Oare am să vă pot mulţumi cândva?”.

Cuvintele ei îl făcură pe judecător să-şi plece privirea.

„Nu-mi mulţumiţi, domnişoară”, murmură, „n-am dreptul la recunoştinţa dumneavoastră”.

La început, Claire fusese prea emoţionantă ca să observe tulburarea judecătorului. Acum, tremurul vocii lui o făcu să fie atentă, fără a bănui cauza. Se gândea că prezenţa ei îi trezea amintiri dureroase, că o mai iubea încă şi suferea. Gândul acesta o apăsa.

„Aş vrea, totuşi, să vă binecuvântez”, continuă ea. „Cine ştie dac-aş fi avut curajul să vin la un alt judecător străin! Ce părere şi-ar fi făcut? Dumneavoastră, în schimb, mă veţi consola şi-mi veţi spune prin ce eroare groaznică Albert a fost arestat şi aruncat în închisoare”.

Judecătorul oftase încet, încât Claire abia îl auzi şi nu putu bănui ce semnificaţie avea.

„De dumneavoastră”, urmă ea, „nu mă tem. Sunteţi prietenul meu, mi-aţi spus-o doar. N-o să-mi refuzaţi rugămintea. Eliberaţi-l cât de repede vă e cu putinţă. Nu ştiu ce acuzaţie i se aduce, dar vă jur că e nevinovat!”.

Claire vorbea de parc-ar fi fost sigură de cauza ei; nu vedea nici o piedică în calea împlinirii unei dorinţe atât de simple. O declaraţie formală din partea ei era suficientă – aşa considera. Iar domnul Daburon putea, desigur, să aranjeze totul printr-o semnătură..

Judecătorul tăcea. Admira naivitatea şi încrederea care nu se îndoiau de nimic. Îl lezase, e drept, fără să vrea, dar acum totul era uitat.

Tip de onoare şi suflet bun, ezita în faţa dezvăluirii adevărului. Nu voia să pronunţe cuvintele în stare să dărâme acest castel firav al încrederii ei tinereşti. El, cel respins şi umilit, se afla în pragul răzbunării, dar nu simţea nici o urmă de satisfacţie.

„Şi dacă v-aş spune că Albert e vinovat?”, începu el.

„Oh, nu”, îl întrerupse Claire, „asta nici dumneavoastră n-o credeţi!”.

„Cred, domnişoară”, răspunse trist judecătorul, „trebuie să adaug că sunt chiar convins”.

Claire îl privea pe judecător cu consternare. Să fie, oare, el cel care vorbea astfel? Auzise bine? Îl înţelesese greşit? Sau îşi bătea joc de ea cu cruzime? Asemenea întrebări îi treceau prin cap, căci orice i se părea mai verosimil decât ceea ce-i spusese acum.

Nu îndrăznea să se uite la ea. Continuă, cu privirea coborâtă şi pe un ton de amară compasiune:

„Sufăr alături de dumneavoastră, domnişoară. Trebuie, totuşi, să vă spun adevărul. Ştiu că veţi avea curajul să-l suportaţi. E mai bine să auziţi toate acestea din gura unui prieten. Nu e o neînţelegere, nici o eroare, justiţia nu se înşală. Vicontele de Commarin e acuzat de crimă, şi totul demonstrează că a înfăptuit-o".

Asemenea unui medic care administrează o băutură periculoasă, picătură cu picătură, domnul Daburon rostise această ultimă frază încet, cuvânt cu cuvânt. Urmărea efectul cu ochi limpezi, gata să se oprească, dacă i s-ar fi părut prea tare. Se aştepta din partea ei, la lacrimi, la un leşin, era cât pe-aci s-o cheme pe domnişoara Schmidt.

Se înşela. Claire se ridică împinsă de un resort. Pe chipul ei se oglindea revolta.

„Nu-i adevărat!", strigă. „Cei care susţin asta mint. Nu, nu poate fi un asasin! Dacă el însuşi ar fi aici şi mi-ar mărturisi; „Da, e adevărat", tot nu l-aş crede şi i-aş spune în faţă: „Nu, nu e adevărat!".

„N-a mărturisit încă", interveni judecătorul, „dar va mărturisi. Şi chiar dacă n-o va face… Avem mai multe probe decât sunt necesare ca să-l condamnăm. Indiciile sunt atât de probante, încât nu pot fi respinse".

„Iar eu vă repet", îl întrerupse domnişoara d'Arlange, „justiţia greşeşte, e inocent, şi voi susţine asta chiar dacă toată lumea îl va acuza alături de dumneavoastră. Nu vă daţi seama că îl cunosc mai bine decât se cunoaşte el însuşi, că încrederea mea în el e nestrămutată, că mai uşor m-aş îndoi de mine însămi decât de el?".

Judecătorul dădu s-o contrazică, dar Claire i-o tăie scurt:

„Trebuie, oare, să uit că nu-i vorbesc mamei mele, ci unui bărbat? De dragul lui, o voi face. Ne iubim de patru ani, de patru ani ne-am mărturisit dragostea. De patru ani, n-a existat între noi nici un secret. Numai eu ştiu cât de mult merită să fie iubit. Numai eu ştiu cât e de mărinimos, de nobil, el pe care cu atâta uşurinţă îl etichetaţi drept asasin! L-am văzut nefericit, tocmai pe el, pe care-l invidia o lume. Tatăl său nu l-a iubit niciodată. Fiind un reazem unul pentru celălalt, am trăit împreună atâtea zile triste. Şi tocmai acum, când ne apropiem de liman, să devină criminal! De ce. De ce, spuneţi-mi?".

„Nici numele, nici averea contelui de Commarin nu-i aparţineau, domnişoară, şi a aflat asta. O singură femeie putea să-l demaşte. Ca să nu-şi piardă numele şi averea, a ucis-o".

„Ce infamie!", exclamă fata. „Ce calomnie josnică! Cunosc povestea, mi-a relatat-o. De trei zile purta povara acestei nenorociri, e drept. Dacă desperase din această cauză, era de dragul meu. ÎI îngrozise gândul că voi fi mâhnită fiindcă nu-mi mai poate oferi tot ce dorea pentru mine. „Dar ce însemnătate au pentru mine numele ilustru şi

averea mare? Parcă pentru asta te iubesc?!". Astfel i-am răspuns. Iar el, atât de trist până atunci, s-a înveselit pe loc. Mi-a mulţumit şi mi-a spus: „Mă iubeşti, restul nu contează". Apoi i-am făcut o scenă, deoarece s-a îndoit, de mine. Şi tocmai el să se fi dus să ucidă o femeie bătrână?! Sper că n-o să cutezaţi să mai ziceţi asta încă o dată!",

Cu un zâmbet sigur de victorie, domnişoara d'Arlange se opri. Zâmbetul voia să spună: „Ei, v-am învins, ce mi-aţi mai putea răspunde?",

Judecătorul de instrucţie n-o lăsă prea multă vreme să se amăgească cu iluzii. Nici nu-şi dădea seama de cruzimea cuvintelor sale. Îl stăpânea doar un gând: trebuia s-o convingă pe Claire, şi în felul acesta să-şi justifice comportarea.

„Nici nu bănuiţi, domnişoară", răspunse, „ce poate face chiar şi cel mai onorabil om. Abia când suntem pe cale de a pierde ceva, ne dăm seama de greutatea pierderii. Nu mă îndoiesc de cele spuse de dumneavoastră, departe de mine gândul acesta. Dar gândiţi-vă la proporţiile catastrofei pe care a suportat-o vicontele de Commarin. De unde ştiţi la ce l-a împins disperarea? A acţionat, probabil, fără să vrea. Poate că astfel se explică crima".

Claire păli; chipul ei reflecta groaza. Judecătorul i se păru că încrederea în omul iubit începe să se clatine.

„Să fi acţionat într-o stare de demenţă?", bâigui.

„Poate", răspunse judecătorul, „deşi circumstanţele ne lasă să deducem o pregătire temeinică a crimei. Credeţi-mă, domnişoară, şi învăţaţi să vă îndoiţi. Ascultaţi-mă pe mine, vă sunt prieten. Mi-aţi acordat cândva încredere ca unui tată, dumneavoastră înşivă aţi spus-o. Nu-mi nesocotiţi sfatul. Păstraţi tăcerea şi aşteptaţi. Ascundeţi-vă supărarea, ca să nu regretaţi mai târziu. Tânără şi lipsită de experienţa vieţii, să nu greşiţi. Cât de dureroasă e această rătăcire a primei dumneavoastră iubiri…".

„Nu, nu…", spuse ea. „Oh! vorbiţi la fel ca toţi egoiştii deştepţi şi plini de sine, pe care-i dispreţuiesc şi-i urăsc!".

„Biet copil", continuă domnul Daburon, neîndurător, în ciuda compasiunii sale. „E prima decepţie, şi într-adevăr groaznică. Puţine femei ar avea puterea s-o îndure. Dar sunteţi tânără şi curajoasă. Viaţa dumneavoastră nu se va sfârşi din cauza asta. Mai târziu, vă veţi aminti ca de un coşmar de odioasa crimă. Nu există rană – o ştiu din proprie experienţă – pe care timpul să n-o vindece".

Claire îl urmărea cu atenţie, dar cuvintele judecătorului răzbăteau până la ea doar sub forma unui zgomot confuz.

„Nu vă mai înţeleg, domnule", îl întrerupse ea, „ce mă sfătuiţi să fac?".

„Numai ceea ce ordonă raţiunea şi ceea ce-mi dictează simpatia dumneavoastră. Vă spun ca un frate devotat: „Curaj, Claire! Puteţi să

deplângeţi dragostea nefericită, dar renunţaţi la ea. Încercaţi să uitaţi. Omul pe care l-aţi iubit nu e demn de dumneavoastră!”.

Speriat, judecătorul se opri; domnişoara d’Arlange devenise pământie.

„Aţi spus doar”, şopti încetişor, „că a acţionat într-o stare de dementă”.

„Da, ar fi posibil”.

„Dar dacă n-a ştiut ce face, e socotit inocent?”.

Judecătorul de instrucţie uită, în acest moment, o anumită întrebare neliniştitoare pe care şi-o pusese după ce-şi revenise de pe urma bolii.

„Nici justiţia, nici societatea nu pot ţine seama de aşa ceva, domnişoară”, răspunse. „Pentru noi, domnul de Commarin e un răufăcător. E posibil să fie achitat, şi eu doresc aceasta, fără s-o sper, dar ar rămâne cu o pată – pata sângelui vărsat în mod laş. Trebuie să vă resemnaţi şi să renunţaţi la el”.

Cu o privire furioasă, Claire îl opri pe judecător.

„Îmi recomandaţi, deci”, izbucni ea, „să-l părăsesc tocmai acum? Toţi îi vor întoarce spatele, iar raţiunea cere să fac la fel. Prietenii n-au decât, dar nu soţiile şi iubitele! Priviţi în jur: oricât de umilit, de nefericit, de distrus ar fi un bărbat, veţi găsi lângă el femeia care-l sprijină şi îl consolează. Se retrag rudele, dar soţia rămâne!”

Judecătorul regretă că a mers prea departe. Agitaţia Clarei îl sperie. Încercă s-o întrerupă. În zadar însă.

„Sunt timidă”, spuse cu energie crescândă, „dar nu laşă. L-am ales pe Albert, fie ce-o fi, n-am să-l reneg. Niciodată! Mi-ar fi dat jumătate din bunurile şi renumele lui… Voi lua, deci, fie că vrea, fie că nu vrea, jumătate din ruşinea şi nefericirea lui. În doi, vom purta mai uşor povara. Aşadar, loviţi-ne! Nici o lovitură nu-l va atinge fără să mă lovească şi pe mine. Iar dumneavoastră, care mă sfătuiţi să-l uit, mai bine mi-aţi arăta cum să ajung până la el. Să-l uit! Cum aş putea? Îl iubesc. E prizonierul dumneavoastră, acuzat de crimă, dar îl iubesc. Chiar dac-ar fi vinovat, tot l-aş iubi! Condamnat, dezonorat, îl voi iubi mereu. Viaţa mea e a lui, numai moartea ne poate despărţi”.

Domnul Daburon îşi ascunse faţa în mâini, căci nu voia ca Claire să-i vadă emoţia. „Cât de mult îl iubesc!”, îşi spuse, „cât de mult!” Ce n-ar fi dat pentru o astfel de pasiune… îi era dor de tandreţe! Era preţuit, stimat, temut chiar, dar niciodată nu fusese iubit. Oare nu merita? De ce treceau atâţia prin viaţă neiubiţi, în timp ce alţii, uneori suflete josnice, aveau, o forţă secretă, care le făcea pe femei să se sacrifice? Oare femeile n-aveau minte, nici putere de judecată?

Tăcerea Clarei îl readuse pe judecător la realitate. O privi şi o văzu gata să leşine. Apucă clopotul de pe masă, ca să cheme pe cineva în ajutor. Dar oricât de rapidă fusese mişcarea. Claire îl opri.

„Ce vreţi să faceţi?”.

„V-am văzut suferind şi am crezut…”

„Nu-i nimic, domnule”, răspunse. „Ştiu, s-ar putea crede că sunt slabă. Nu, sunt puternică, foarte puternică. E-adevărat, sufăr neînchipuit de mult. E greu pentru o fată tânără să lase mândria la o parte. V-am îngăduit să citiţi în adâncul inimii mele. Nu regret, căci am făcut-o pentru el. Îmi pare rău doar că m-am coborât până la a-l apăra. Dar o să mă ierte pentru ofensa adusă. Pe un bărbat ca el nu-l aperi, ci îi dovedeşti inocenţa, iar eu o voi dovedi”.

Domnişoara d’Arlange se ridică de parcă s-ar fi pregătit să plece. Domnul Daburon o reţinu cu o mişcare. Credea că e o eroare s-o lase să-şi mai facă speranţe. Ba era chiar convins că, în felul acesta, o scuteşte pe Claire de regrete.

„E foarte dureros, domnişoară”, începu.

Claire nu-l lăsă să continue.

„Destul, domnule”, spuse. „Tot ce aţi mai avea de spus ar fi inutil. Respect convingerea dumneavoastră, respectaţi-o pe a mea. Dacă mi-aţi fi-un adevărat prieten, v-aş ruga să mă ajutaţi, dar sunt sigură că n-aţi face-o”.

Judecătorul de instrucţie fu adânc lovit de cuvintele ei. Oscilând între pasiune şi datorie, nu mai era în stare să reflecteze. De trei zile, acţiona ca un copil care şi-a băgat în cap o prostie De ce se încăpăţânase să-l creadă pe Albert vinovat cu orice preţ? El, care era de obicei de partea inculpatului, nici nu voia să admită, de astă dată, posibilitatea unei erori.

„Dacă aţi cunoaşte probele pe care le avem, domnişoară”, spuse rece, „dacă vi le-aş prezenta, aţi renunţa să mai speraţi”.

„Vorbiţi, vă rog!”, îi ceru Claire.

„Vreţi, într-adevăr, acest lucru? Fie. Vă voi pune în temă cu toate detaliile. O probă, mai ales, ni se pare decisivă. Crima a fost comisă în seara zilei de marţi, de lăsata secului, iar inculpatul nu vrea să mărturisească unde a fost în seara respectivă. Se ştie doar că a ieşit şi s-a întors abia la orele două dimineaţa, cu hainele rupte şi murdare şi mănuşile zgâriate”.

„Oh, destul, domnule, destul strigă Claire, cu ochii strălucind de bucurie. „A fost marţi, de lăsata secului, aţi spus?”.

„Da, domnişoară”.

„Oh, am ştiut eu!”, strigă triumfător. „V-am spus că nu era în stare să fi comis o crimă !”.

Judecătorul aştepta nerăbdător explicaţia.

„Ei bine?”, spuse nemaiputându-şi stăpâni nerăbdarea.

„Domnule”, răspunse Claire, „dacă asta e proba cea mai concludentă, atunci totul e salvat. Albert şi-a petrecut seara în compania mea”.

„În compania dumneavoastră?”, bâigui judecătorul.

„Da, cu mine, la mine acasă”.

Domnul Daburon era ca ameţit. Visa, oare? Lăsă braţele în jos.

„Ce ziceţi?! Vicontele a fost la dumneavoastră, iar bunica, guvernanta, slugile, toţi l-au văzut, te pomeneşti că au şi vorbit cu el?”.

„Nu, domnule. A venit în secret, şi tot aşa a şi plecat. Nu voia să fie văzut de nimeni, ca să fie singur cu mine”.

„Ah”, spuse judecătorul cu un oftat de uşurare, care voia să zică: „Aşa se explică totul. Ar fi fost prea de tot! Vrea să-l salveze cu riscul reputaţiei ei. Biet copil. Ideea i-a venit prea pe neaşteptate”.

Acest „Ah” al domnului Daburon fu interpretat altfel de domnişoara d’Arlange, care credea că interlocutorul ei e uluit de faptul că-l primise singură pe Albert.

„Mirarea dumneavoastră mă jigneşte, domnule”

„Dar, domnişoară…”

„O fată ca mine îşi poate primi logodnicul fără vreun pericol şi fără a se gândi că se va întâmpla ceva de care să roşească”.

În ciuda acestor cuvinte, roşise însă din cauza ruşinii, durerii şi mâniei.

Începu să-l urască pe Daburon.

„N-am avut nici un moment intenţia să vă jignesc”, spuse judecătorul. „Mă întreb numai cum de a fost nevoit vicontele de Commarin să vină în secret la dumneavoastră? Acum, în pragul nunţii, ar fi avut dreptul să vă viziteze la orice oră. Mă întreb, de asemenea, cum au putut hainele lui să ajungă în halul în care au ajuns”.

„Asta înseamnă, domnule”, îl întrerupse Claire cu amărăciune, „că vă îndoiţi de spusele mele!”.

„Există împrejurări, domnişoară…”

„Mă acuzaţi de minciună, domnule. Luaţi la cunoştinţă că nu ne-am coborî niciodată să ne justificăm dacă am fi cu-adevărat vinovaţi. Niciodată nu vom cere îndurare”.

Tonul arogant şi furios al domnişoarei d’Arlange îl revoltă pe judecător. Cum îndrăznea să-l trateze astfel? Şi asta numai fiindcă nu se lăsa dus de nas.

„Înainte de toate, sunt funcţionar, domnişoară”, răspunse sever, „şi am de îndeplinit o datorie. S-a comis o crimă. Totul ne spune că domnul Albert de Commarin e autorul, ca atare îl arestez. Cât timp mi-aţi vorbit ca unui prieten, v-am răspuns binevoitor şi cu menajamente. Dacă mă trataţi ca pe un judecător, mă văd silit să vă cer: „Dovezi, vă rog!”

„Cuvântul meu, domnule...”

„Dovezi, vă rog!”

Domnişoara d’Arlange se ridică încet, privindu-l plină de mirare şi suspiciune.

„S-ar putea să fiţi mulţumit că Albert e socotit vinovat? Aţi fi liniştit să-l vedeţi condamnat? Poate că-l urâţi pe omul acesta, aflat în mâinile dumneavoastră, domnule judecător? Aşa s-ar părea. Sunteţi în stare să garantaţi pentru obiectivitatea dumneavoastră? Oare acţiunile nu vă sunt determinate de amintiri ? Sunteţi sigur să nu vedeţi în el rivalul, pe care-l urmăriţi cu armele legii?”

„Asta-i prea de tot, domnişoară”, bâigui judecătorul, „asta-i prea de tot!”

„Vă daţi seama”, continuă Claire, „că ne aflăm într-o situaţie neobişnuită şi periculoasă? Îmi amintesc că mi-aţi mărturisit, într-o zi dragostea. Mi s-a părut autentică şi adânc simţită, iar confesiunea dumneavoastră m-a mişcat. V-am refuzat, deoarece iubeam pe altcineva, şi v-am compătimit din tot sufletul. Acum acel cineva e acuzat de crimă, iar dumneavoastră sunteţi judecătorul. Mă aflu aici ca să pledez pentru iubitul meu. Dacă aţi acceptat să-i fiţi judecător, ar fi trebuit de la început să aveţi convingerea nevinovăţiei lui, dar mie mi se pare că sunteţi împotriva lui!”.

Fiecare cuvânt îl lovea în inimă pe domnul Daburon. Era posibil, ea era cea care vorbea astfel? De unde-i venea curajul care-i şoptea exact cuvintele în stare să aibă ecou în sufletul lui?

„Domnişoară, durerea vă face să gândiţi astfel", spuse. „Numai pentru că e vorba de dumneavoastră vă iert. Necunoaşterea faptelor vă face să fiţi atât de nedreaptă. Vă imaginaţi că soarta lui Albert depinde de toanele mele ? Vă înşelaţi. A mă convinge pe mine nu e de ajuns ; trebuie să fie convinşi şi alţii. Că eu vă cred e firesc. Vă cunosc. Dar alţii v-ar da crezare dac-aţi veni cu o declaraţie, fie chiar adevărată, dar fără dovezi?

Cu lacrimi în ochi, Claire răspunse:

„Dacă v-am jignit pe nedrept, domnule, iertaţi-mă. Nefericirea m-a tulburat”.

„Nu mă puteţi jigni, domnişoară”, interveni judecătorul, „asta v-am mai spus-o, căci vă sunt devotat”.

„Ajutaţi-mă să dovedesc cele spuse. Vă voi povesti tot”.

Domnul Daburon era ferm convins că Claire vrea să exploateze sentimentele pe care le nutrea faţă de ea, îl mira totuşi stăpânirea ei de sine. Era dornic să afle ce a născocit.

„Domnule, cred că ştiţi ce piedici a întâmpinat căsătoria mea cu Albert. Domnul de Commarin nu voia să mă accepte drept noră, fiindcă sunt săracă. N-am nimic. Albert a luptat patru ani până ce a înfrânt rezistenţa tatălui său. De două ori contele a cedat, de două ori a zis că prin şantaj i-a fost smuls consimţământul, şi a revocat. În cele din urmă, a consimţit de bună voie, acum o lună de zile. Ezitările lui au jignit-o însă profund pe bunica mea. Îi ştiţi susceptibilitatea şi trebuie să recunosc că, de astă dată, avea dreptate. Deşi ziua nunţii

era fixată, marchiza a declarat că nu vrea să ne compromitem creând impresia că ţinem cu tot dinadinsul la o legătură profitabilă şi pentru care am fost acuzată de ambiţie interesată. A decis ca, până la apariţia publicaţiei pentru căsătorie, Albert să nu mai fie primit decât o dată la două zile, pentru două ore, şi asta în prezenţa ei, după-masă. N-am reuşit s-o facem să-şi schimbe părerea.

Asta era situaţia când, duminică dimineaţa, mi-a fost adusă o veste de la Albert. Mă înştiinţa că treburi importante îl împiedică să vină, deşi era zi de vizită. Ce era, oare, atât de important încât să-l reţină? Presimţeam o nenorocire. A doua zi îl aşteptam cu nerăbdare, ba chiar cu teamă, când sosi cameristul lui cu o scrisoare pentru mine. Albert mă conjura să mă întâlnesc cu el. Era imperios necesar să-mi vorbească pe îndelete şi între patru ochi, şi cât mai repede. Viitorul nostru depindea de discuţia asta. Mă lăsa pe mine să fixez locul şi ora întâlnirii şi-mi recomanda să nu spun nimănui nimic. N-am ezitat prea mult. I-am răspuns să fie marţi seara la portiţa din grădină, care dădea spre o străduţă lăturalnică. Ca semn că a sosit, avea să bată la uşă de îndată ce suna ora nouă la Domul Invalizilor. Ştiam că bunica mea invitase pentru seara respectivă nişte prietene şi speram să mă pot retrage, sub pretextul unei indispoziţii. Am contat şi pe faptul că marchiza insistase ca domnişoara Schmidt să asiste la întâlnirea ei cu prietenele…”

„Scuzaţi-mă”, o întrerupse domnul Daburon, „în ce zi i-aţi scris domnului Albert?”

„Marţi, în decursul zilei”.

„Puteţi preciza ora*?”*

„Cred că între orele două şi trei”.

„Mulţumesc, domnişoară. Continuaţi, vă rog”.

„Totul a decurs aşa cum prevăzusem. M-am dus în grădină ceva mai devreme decât la ora stabilită. Îmi procurasem cheia porţii din grădină şi m-am grăbit s-o încerc. Din păcate, n-am reuşit s-o întorc în broască, atât de ruginită era. Eram desperată când a bătut ora nouă. Îndată, se auzi ciocănitul lui Albert. I-am comunicat ghinionul şi i-am aruncat cheia peste zid, să-şi încerce norocul, dar şi el s-a străduit în zadar.

L-am rugat să amâne convorbirea pentru a doua zi. Mi-a răspuns că e imposibil, căci ceea ce are să-mi zică nu suferă amânare. Trei zile ezitase să-mi vorbească, trecuse prin chinurile iadului şi era la capătul puterilor. Toate astea ni le spuneam printre scândurile portiţei. În cele din urmă a hotărît să escaladeze zidul. L-am implorat să nu facă asta, mă temeam de un accident, zidul e destul de înalt, îl ştiţi doar, iar sus sunt cioburi de sticlă. În plus, mai sunt şi crengile copacilor – gardul natura de deasupra zidului. Dar el a riscat, în ciuda avertismentului meu: Din fericire, e foarte dibaci – a trecut zidul fără să păţească nimic. Ceea ce mi-a povestit ştiţi. Întâi ne-am aşezat pe banca din faţa

boschetului. Mai târziu, când s-a lăsat noaptea, ne-am retras în căsuţa din grădină. Era după miezul nopţii când Albert plecat, liniştit şi aproape vesel. S-a întors pe acelaşi drum pe care a venit, dar l-am silit să se folosească de scara pe care am culcat-o apoi din nou lângă zid".

Această relatare, pe un ton simplu şi natural, îl deconcerta pe judecător. Ce putea să creadă?

„Domnişoară, începuse să plouă când domnul Albert a trecut zidul??"

„Încă nu, domnule. Primele picături au căzut când şedeam pe bancă, îmi aduc bine aminte, căci a deschis umbrela".

„Scuzaţi-mă o clipă, domnişoară", spuse judecătorul.

Se aşează la birou şi redactă grăbit două scrisori. Într-una dădea ordine să fie adus imediat Albert în Palatul Justiţiei, în cealaltă îl însărcina pe un funcţionar să meargă imediat la casa marchizei d'Arlange, din Faubourg Saint-Germain, să cerceteze zidul din fundul grădinii, ca să constate eventuale urme. Zidul a fost, se zice, escaladat de două ori, şi anume o dată înainte şi o dată după ploaie. Urmele ar trebui, ca atare, să difere. Funcţionarul să procedeze cu tact, să găsească un pretext pentru cercetările lui.

În timp ce scria, judecătorul sunase să vină servitorul, care intră imediat. „Aici sunt două scrisori, pe care le veţi duce neîntârziat lui Constant, grefierul meu. Îi veţi spune să aibă grijă să execute pe loc ordinele cuprinse în ele. Luaţi o trăsură, e urgent! Staţi, încă ceva: în cazul când Constant nu e în biroul meu, trimiteţi să-l caute. Nu poate fi departe, mă aşteaptă. Iar acum, grăbiţi-vă! "

Domnul Daburon se îndreptă din nou către Claire.

„Aţi păstrat scrisoarea în care Albert vă cere o întrevedere?"

„Da, domnule, cred că da, o am chiar la mine".

Căută în poşetă, de unde scoase o foaie de hârtie mototolită.

„Iat-o!"

Judecătorul luă scrisoarea. Pe loc îl cuprinse bănuiala; scrisoarea aceasta compromiţătoare prea se găsea la momentul oportun în poşeta domnişoarei d'Arlange. De obicei, fetele tinere nu poartă cu ele astfel de lucruri. O citi repede.

„Nici dată, nici ştampilă", murmură.

Claire nu-l asculta. Se străduia să mai găsească şi alte probe pentru întâlnirea nocturnă cu Albert.

„Domnule", spuse deodată, „se întâmplă deseori să fii observat când ai vrea să fii singur. Chemaţi toţi servitorii bunicii mele şi interogaţi-i. Poate l-a văzut cineva pe Albert".

„Să interoghez oamenii, domnişoară, dar asta ar însemna.."

„De ce nu, domnule? Vă temeţi să nu mă compromit. Dar ce contează asta când e vorba de libertatea lui!".

Domnul Daburon nu putea decât s-o admire. Ce spirit de abnegaţie,

indiferent dacă spunea adevărul sau nu!

„Şi asta nu e totul", adăugă. „I-am aruncat lui Albert peste zid cheia portiţei din grădină. Îmi amintesc că nu mi-a dat-o înapoi. Dacă s-ar găsi cheia la el, asta ar fi o dovadă că a fost în grădină!"

„Voi da indicaţii în acest sens, domnişoară".

„Şi mai e ceva: puneţi, cât sunt încă aici, să fie cercetat zidul."

Se gândea la toate.

„Asta am şi făcut, domnişoară. Una, dintre scrisorile mele avea acest conţinut".

Claire se ridică, radiind de bucurie, şi-i întinse mâna.

„Mii de mulţumiri. Văd că sunteţi de partea noastră. O, dar îmi mai vine în minte ceva: scrisoarea mea de marţi trebuie să mai fie încă la Albert".

„Nu, domnişoară, a ars-o".

Privirea Clairei se umbri Se dădu înapoi cu un pas. I se părea că distinge o nuanţă ironică în răspunsul judecătorului. Dar nu era aşa. Judecătorul îşi amintea nu numai de scrisoarea pe care Albert o aruncase în foc marţi după-amiază. Cuvintele : „Nu va putea rezista", pe care le murmurase atunci, se refereau, deci, la Claire, şi înţelegea acum acţiunea şi cuvintele.

„Înţelegi, domnişoară", întrebă în continuare, „de ce domnul de Commarin a admis ca justiţia s-o apuce pe o cale greşită, de ce m-a făcut să greşesc când a fi fost atât de uşor să-mi spună deschis totul?!"

„Ştiu, domnule. Un om de onoare nu recunoaşte uşor că o doamnă i-a acordat o întâlnire, dacă n-are permisiunea ei. Nu e normal să-şi rişte mai degrabă viaţa decât să pună în joc onoarea celei care i s-a încredinţat? Puteţi fi sigur, însă, că Albert se bazează pe mine".

Nu era nimic de ripostat. Explicaţiile domnişoarei d'Arlange dădeau sens şi unor cuvinte din declaraţia lui Albert.

„Din păcate, toate astea nu-s suficiente, domnişoară", spuse judecătorul. „Tot ce mi-aţi povestit trebuie să declaraţi şi oficial, în biroul meu, în faţa grefierului care va redacta procesul verbal. Procesul-verbal trebuie să-l semnaţi. Asta nu vă va conveni, dar e inevitabil, din păcate".

„De ce nu? O voi face bucuros". Se ridică şi se pregăti de plecare. „Să aştept întoarcerea oamenilor trimişi să cerceteze zidul?".

„Nu e necesar, domnişoară".

„Nu-mi rămâne, deci, decât să vă rog să-l eliberaţi pe Albert din închisoare".

„Va fi eliberat de îndată ce va fi posibil. Vă dau cuvântul meu de onoare".

„Oh, vă rog, domnule Daburon, astăzi, da? Îndată, dacă e nevinovat. Ne sunteţi prieten, nu-i aşa? Vreţi să cad în genunchi în faţa dumneavoastră?"

Judecătorul abia putu s-o oprească. Era cât pe-aci să se înăbuşe, atât de tare îl invidia pe deţinut.

„Ceea ce-mi cereţi e imposibil, domnişoară” spuse cu voce stinsă. „Dac-ar depinde numai de mine…! N-aş putea să vă rezist!”

Claire, până atunci atât de curajoasă, nu putu să-şi oprească lacrimile.

„Oh, nenorocita de mine!” strigă, „el zace în închisoare, iar eu sunt liberă şi nu pot face nimic pentru el! Doamne! Fă-mă să găsesc cuvintele care să-l înduplece!”

Speriată de propriile ei cuvinte, se întrerupse.

„Am zis „să-l înduplece”, n-are nevoie de îndurare. Oh, de ce nu sunt decât o femeie! Nu voi găsi, oare, un bărbat care să mă ajute?” Şi, după un moment de ezitare: „Există un bărbat care îi e profund îndatorat lui Albert, căci el l-a aruncat în prăpastia unde se află acum: e contele de Commarin, tatăl lui, care l-a abandonat. Îi voi aduce aminte că are un fiu!”

Judecătorul se ridică s-o conducă, dar ea ieşi repede însoţită de domnişoara Schmidt.

Mai mult mort decât viu, Domnul Daburon se aşeză jos. Niciodată n-o iubise pe Claire mai mult ca în clipa asta. Simţea că nu se va putea consola nicicând pentru faptul că nu se pricepuse să-i câştige dragostea. Dar îl străfulgera mereu gândul că Claire nu-i spusese adevărul, că jucase un rol pregătit demult. Şi totuşi, nu, nu era posibil. Dar, oare, n-a amăgit-o şi pe ea?

S-ar adeveri atunci şi precizarea lui Tabaret. Căci acesta spusese: „O să aibă un alibi inatacabil!”

Cum ar putea fi anulat acest alibi premeditat şi confirmat de Claire? Dar dacă Albert e inocent? Judecătorul se pierdu în gânduri contradictorii.

Se ridică.

„Să mergem, deci!” spuse cu voce tare, pentru a-şi face curaj. „La Palatul Justiţiei, vom clarifica totul”.

CAPITOLUL XVI

Domnul Daburon fusese luat prin surprindere de vizita Clairei. Contele de Commarin fu şi mai surprins când cameristul îi şopti la ureche că domnişoara d'Arlange a venit şi îl roagă să-i acorde câteva clipe.

Contele, care tocmai lua masa, nu era hotărât s-o primească, fiindcă se temea de o scenă penibilă. Era clar că nu putea să aibă prea multă simpatie pentru el, o respinsese doar atâta vreme şi cu atâta îndărătnicie. Ce voia de la el? Venea, desigur, pentru a afla ceva despre Albert. Ce să-i spună? Poate că va face o criză nervoasă, tulburându-i astfel, digestia.

În orice caz, înţelese marea ei durere şi simţi un elan de bunătate. Îşi spuse că n-ar fi demn s-o refuze pe aceea care, aproape devenise nora lui, vicontesa de Commarin. Dădu, deci, ordin să fie poftită să aştepte în salonaşul de la parter.

Nu dură mult până ce porni şi el într-acolo, căci îi pierise pofta de mâncare din momentul când fusese anunţată vizita. Se aştepta la o întâlnire neplăcută.

Când intră în salon, Claire făcu o reverenţă învăţată de la marchiza d'Arlange, care exprimă o înaltă noblеţe.

„Domnule conte…", începu ea.

„Veniţi, desigur, ca să aflaţi ceva, copilă dragă, despre nefericitul Albert?", i-o luă contele înainte, căci voia să scurteze întrevederea.

„Nu, domnule conte", răspunse fata, „dimpotrivă, vreau să vă comunic o noutate cu privire la Albert. Ştiţi că e nevinovat?"

Contele o privi atent. Fu sigur că suferinţa îi luase minţile. Pe de altă parte, i se părea foarte calmă.

„Nu m-am îndoit niciodată de el, dar acum am dovada sigură". „Sunteţi convinsă de ceea ce spuneţi?", întrebă contele, a cărui faţă trăda o adâncă neîncredere.

Domnişoara d'Arlange ghici gândurile contelui. Discuţia cu judecătorul fusese o bună pregătire pentru ea.

„Nu afirm nimic fără să pot oricând dovedi", răspunse. „Vin tocmai de la judecătorul de instrucţie, domnul Daburon, care face parte dintre amicii bunicii mele şi, după cele ce i-am spus, e şi el convins de nevinovăţia lui Albert".

„V-a spus el asta, Claire?", strigă contele. „Copila mea, nu vă înşelaţi?"

„Nu domnule. I-am comunicat ceva ce nu ştia nimeni în afara lui Albert, a cărui onoare îi interzicea să vorbească. I-am spus că Albert, în seara crimei, a stat cu mine, în grădina bunicii. Îmi solicitase o întrevedere…"

„Dar nu ajunge cuvântul dumneavoastră”.

„Există dovezi pentru cele afirmate de mine, şi tribunalul e în posesia lor”.

„Să fie, oare, posibil?”, exclamă contele.

„Ah, domnule, sunteţi exact ca judecătorul”, spuse Claire cu amărăciune, „sunteţi tatăl lui, şi l-aţi suspectat de crimă? Nu-l cunoaşteţi, deci. L-aţi părăsit fără să faceţi vreo încercare de a-l apăra. Eu nu m-am îndoit de el nici o clipă!”

E uşor să crezi ceea ce-ţi doreşti din tot sufletul. Domnul de Commarin nu era greu de convins. Fără să mai discute, dădu crezare tinerei fete. Îi împărtăşea certitudinea fără să se mai întrebe dacă e înţelept sau rezonabil s-o facă. Da, se lăsase prostit de certitudinea judecătorului, crezuse incredibilul şi se plecase în faţa aparenţei. Iar acum se lăsa convins de vorbele unei tinere fete. Albert – inocent. Gândul se aşternuse ca roua pe cugetul lui aprins.

Claire îi apărea acum ca un mesager al speranţei şi fericirii.

Abia de trei zile simţea cât de tare ţinea la Albert. Îl iubise şi nu se putuse decide să se despartă de el. Nici îndoielile cu privire la paternitatea lui nu fuseseră în stare să-i schimbe sentimentele. De trei zile îl chinuia gândul crimei de care era acuzat nefericitul şi al pedepsei groaznice ce-l aştepta. Şi era nevinovat!

Nici dezonoare, nici proces cu scandal, nici pată pe blazon, iar numele de Commarin nu va răsuna pe sălile tribunalului.

„Dar, atunci, domnişoară, trebuie eliberat?”

„Oh, da, şi eu am insistat. Aşa ar fi drept dacă e nevinovat. Însă judecătorul mi-a răspuns că e imposibil, că asta depăşeşte atribuţiile sale şi că soarta lui Albert depinde de multe alte persoane în afara lui. M-am decis, ca atare, să vin la dumneavoastră şi să cer ajutorul”.

„Oare pot să fac ceva?”

„Sper. Eu nu cunosc pe nimeni. N-am nici cea mai vagă idee despre ceea ce aş putea întreprinde, ca Albert să nu zacă în închisoare. Trebuie să existe o cale. Nu vreţi dumneavoastră, tatăl lui, să încercaţi?”

„Ba da!”, răspunse repede contele. „Nu voi pierde o clipă. Să mergem!”

Deodată, fruntea i se umbri.

„Da, dar unde?”, întrebă. „La ce uşă sa bat? Pe vremuri, m-aş fi dus direct la rege. Dar în zilele noastre… Nici măcar un împărat n-ar putea nesocoti maşinăria justiţiei. Mi-ar răspunde să aştept decizia domnilor judecători, fiindcă el nu poate schimba cu nimic situaţia. Să aşteptăm! Iar Albert numără clipele. Va ajunge în dreptul lui, dar să-l capete repede e o artă care se învaţă la nişte şcoli pe care eu nu le-am frecventat!”

„Să încercăm, totuşi, domnule”, îl încuraja Claire. „Să mergem la

judecători, la generali, la miniştri! Conduceţi-mă, am să vorbesc eu, şi veţi vedea că vom avea succes!”

Contele cuprinse mâinile fetei şi le strânse cu afecţiune paternă.

„Ce fiinţă curajoasă!”, strigă. „Sunteţi cu adevărat o fată curajoasă şi deşteaptă, Claire. Da, veţi fi fiica mea şi veţi fi fericită! Albert şi dumneavoastră!… Dar nu putem acţiona din întâmplare. Avem nevoie de cineva care să ne spună unde să mergem, cui să ne adresăm – un avocat sau alt sfetnic cunoscător al legilor. Ah! Ştiu, îl avem pe Noël!…”

Surprinsă, Claire îl privi în ochi.

„E fiul meu”, explică încurcat contele, „celălalt fiu al meu, fratele lui Albert. Un om bun şi de onoare”, adăugă, repetând spusele domnului Daburon. „E avocat şi cunoaşte Palatul Justiţiei ca pe propriul său buzunar. El ne va sfătui”.

Auzind de Noël, Claire se posomorî.

Contele observă spaima ei.

„Fiţi fără grijă, copilă dragă”, spuse. „Noël e un om bun şi, mai mult, îl iubeşte pe Albert. Nu daţi din cap a îndoială. Noël mi-a declarat aici, în acelaşi loc, că nu crede în vina lut Albert. Mi-a promis că va face totul pentru a îndrepta eroarea fatală. Va prelua apărarea lui”.

Aceste cuvinte erau departe de a o linişti pe tânără fată, dar nu mai ridică obiecţii.

„Vom trimite după el”, continuă domnul de Commarin. „E acum la mama lui Albert, care l-a crescut. E bolnavă de moarte”.

„Mama lui Albert?”

„Da, fata mea. Albert vă va explica. Acum n-avem timp, ne grăbim. Dar îmi vine în minte...”

Se opri, deodată, gândindu-se că ar putea trece el însuşi pe la Noël. În felul acesta ar revedea-o, ceea ce-şi dorea de atâta timp.

„Vom merge chiar acum la Noël”.

„Vă rog să ne grăbim!”

Contele dădu ordin să fie trasă trăsura în faţa porţii, o luă pe Claire de braţ şi coborî împreună cu ea scara mare.

„M-aţi întinerit cu douăzeci de ani. Pentru aceasta vă datorez gratitudine şi respect!”

După ce luaseră loc, contele ordonă: „Strada Saint-Lazare! Repede, vă rog!”

Informaţi în detaliu de portar, contele şi Claire urcară la locuinţa doamnei Gerdy. Bătrânul domn se sprijinea de balustradă, mergea încet şi se odihnea din când în când. O va revedea, deci. Emoţia îl copleşea.

„Domnul Noël Gerdy?”, i se adresă fetei din casă.

Avocatul ieşise nu demult. Unde se dusese nu ştia, ştia însă, că nu

intenţiona să lipsească mai mult de o jumătate de oră.

„O să-l aşteptăm”, spuse contele.

Fata se dădu la o parte, făcându-i loc contelui şi Clairei. Noël interzisese orice vizită, dar ţinuta contelui era de natură să-i facă pe servitori să uite ordinele.

În salonul în care fuseseră conduşi contele şi domnişoara d’Arlange, se aflau trei persoane: preotul, medicul şi un domn înalt, cavaler al Legiunii de Onoare, a cărui atitudine şi vestimentaţie trădau pe fostul soldat. Stăteau de vorba lângă cămin; făcură o mină surprinsă la vederea musafirilor Se înclinară scurt, ca răspuns la salutul noilor veniţi, schimbară însă între ei priviri întrebătoare. Acest moment de jenă fu repede depăşit, iar ofiţerul se grăbi să-i ofere domnişoarei d’Arlange un scaun.

Contelui i se păru că vizita lui e considerata inoportună. Se prezenţă, deci, şi explică de ce a venit.

„Sper că mă veţi scuza, domnilor”, spuse, „că am îndrăznit să pătrund aici. N-am vrut să fiu indiscret, îl aştept pe Noël, cu care am ceva urgent de discutat. Sunt contele de Commarin”.

Când ofiţerul auzi acest nume, se deşiră cât era de înalt. Ochii îi scânteiară furioşi şi schiţă un gest de ameninţare. Se părea că vrea să spună ceva, dar se stăpâni şi se apropie, cu capul plecat, de fereastră. Nici contele, nici ceilalţi domni nu observară reacţia lui. Claire fu singura care o înregistră. În timp ce domnişoara d’Arlange se aşeză cam stânjenită pe scaun, contele, deveni şi el nesigur, se apropie de preot şi îl întrebă cu voce înăbuşită:

„Cum se simte bolnava în momentul de faţă, părinte?”.

Medicul, care avea urechi foarte fine, auzi întrebarea şi se apropie. Nu-i displăcea să intre în vorbă cu o personalitate, marcantă, cum era considerat contele de Commarin.

„Se presupune, domnule” spuse, „că nu va apuca ziua de mâine”.

Contele îşi apăsă mâna pe frunte de parc-ar fi avut dureri. Ezită să întrebe mai mult. După câteva clipe de tăcere, se decise, totuşi, s-o facă:

„Şi-a redobândit cunoştinţa?”, întrebă încet.

„Nu, domnule. E drept, însă, că de ieri seară am constatat mari schimbări. Toată noaptea a fost foarte agitata şi a avut momente de delir. Cu o oră în urmă, părea că-şi va reveni, de aceea s-a trimis după preot”.

„Din păcate, degeaba”, interveni preotul. „Biata femeie ! O cunosc de zeci de ani, veneam la ea săptămânal, şi trebuie să spun că nu cunosc femeie mai bună”.

„Are dureri îngrozitoare”, spuse medicul.

Aproape imediat, confirmând parcă aceste cuvinte, se auziră strigăte din odaia de alături.

„Ascultaţi!”, spuse contele, cutremurându-se de groază.

Claire nu înţelegea nimic din scena aceasta stranie. O chinuiau presimţiri sumbre. Se ridică şi se apropie de conte.

„E desigur, aici alături?”, întrebă contele de Commarin.

„Da, domnule!”, răspunse pe un ton aspru ofiţerul care se apropiase de el.

În orice altă situaţie, contele ar fi sesizat acest ton şi s-ar fi simţit lezat. Acum nici nu înălţă capul. Rămase nereceptiv la tot ce se petrecea în jurul lui. Acolo, în camera de alături, era ea. Pierdu noţiunea timpului, i se păru că ieri plecase de aici.

„Aş vrea s-o văd”, şopti timid.

„E imposibil”, răspunse ofiţerul.

„De ce?”, întrebă contele.

„Pentru că ar trebui s-o lăsaţi măcar să moară în linişte, domnule de Commarin!”.

Contele se dădu înapoi de parcă l-ar fi ameţit cineva. Privirea lui se întâlni cu cea a ofiţerului, apoi plecă ochii ca un vinovat în faţa judecătorului.

„Nu văd de ce domnul n-ar putea s-o vadă pe doamna Gerdy”, se amestecă medicul, care prefera să se facă a nu înţelege. „Probabil că nici n-o să-şi dea seama de prezenţa lui, şi chiar dacă…”.

„Oh, nu, nu va observa nimic”, întări preotul. „Deunăzi i-am vorbit, i-am luat mâna, iar ea n-a reacţionat în nici un fel”.

Ofiţerul rămase cufundat în gânduri.

„Intraţi deci”, îi spuse în cele din urmă contelui, „poate că aşa a fost să fie”.

Împreună cu preotul şi cu medicul, contele trecu, cu pas şovăitor, pragul camerei bolnavei. Claire şi ofiţerul putură să vadă de la uşă patul acesteia.

După ce făcu câţiva paşi, contele rămase ca încremenit. Muribunda din faţa lui era cu-adevărat Valérie? Oricât se străduia, nimic din chipul acesta distrus nu-i aducea aminte de frumoasa şi adorata Valérie din zilele tinereţii sale. N-o mai recunoştea. Ea însă îl recunoscu, sau mai bine zis îi simţi prezenţa. Ca ajutată de forţe supranaturale, se ridică în perne.

„Guy”, strigă aprins, „Guy!”.

Contele se cutremură. Nu era în stare să înregistreze ceea ce toţi ceilalţi observaseră cu claritate: transfigurarea muribundei. Trăsăturile ei se relaxară, o bucurie nesfârşită i se citea pe faţă, iar ochii, adânciţi în orbite, căpătară o expresie de caldă tandreţe.

„Guy”, spuse cu voce uşoară, „în sfârşit, ai venit! Doamne, de când te aştept! Nici nu ştii cât am suferit.. Aş fi murit demult de supărare dacă nu m-ar fi ţinut în viaţă speranţa de a te revedea. Te-au ţinut departe de mine, nu-i aşa? Familia ta? Nu le-ai spus că nimeni pe lume

nu te iubeşte mai mult ca mine? Dar nu, nu asta a fost… Prietenii tăi au vrut să ne despartă. Ţi-au spus că te înşel. Cum de mi-am făcut astfel de duşmani? Fericirea mea a stârnit invidia. Ah, cât de fericiţi am fost! Tu n-ai crezut însă calomnia, căci altfel n-ai fi aici!”

Călugăriţa, care se ridicase în picioare când îi văzu intrând pe toţi, făcu ochii mari.

„Să te înşel?”, continuă muribunda. „Numai un nebun ar fi putut crede aşa ceva. Nu sunt, oare, în întregime a ta? Tu eşti şi ai fost totul pentru mine, am simţit întotdeauna că m-am născut pentru tine, Guy! Îţi mai aduci aminte? Lucram, pe atunci, pentru o dantelăreasă, şi câştigam abia cât să trăiesc. Mi-ai spus că urmezi dreptul şi că nu eşti prea bogat. Credeam că faci sacrificii ca să mă ajuţi. Ai insistat să aranjăm mica noastră mansardă de pe Quai Saint-Michel. Nu-i aşa că era frumos la noi, cu tapetul înflorat pe care-l lipeam singuri? Cât de drăguţ şi vesel era! De la fereastră zăream arborii bătrâni din Tuilerie, iar dacă ne plecam puţin, puteam vedea apusul soarelui sub arcul podului. Ah, ce vremuri frumoase! Când am plecat pentru prima oară împreună duminica la ţară, mi-ai adus o rochie neînchipuit de frumoasă, iar cizmulițele îmi spuneam că e păcat să le încalţ.

Mă duseseşi de nas! Nu erai un biet student. Într-o zi, te-am zărit într-o caleaşcă splendidă, lacheii aveau trese de aur. Nu mi-am crezut ochilor. În seara aceea mi-ai spus adevărul – că eşti nobil şi nemăsurat de bogat. O, iubitul meu, de ce nu mi-ai spus asta?...”

Avea conştiinţa clară sau vorbea sub impulsul febrei?

Contele nu-şi putu stăpâni lacrimile. Medicul şi preotul erau emoţionaţi de imaginea acestui om bătrân care plângea ca un copil, Cu o zi în urmă, contele credea că inima lui e moartă, vocea ei însă reînvie vechile sentimente Şi trecuseră, totuşi, atâţia ani!

„Şi apoi ne-am despărţit de Quai Saint-Michei”, continuă doamna Gerdy. „Tu ai vrut-o, iar eu m-am supus, în ciuda presimţirilor negre. Mi-ai spus că, pentru a-ţi place, trebuie să devin o doamnă. Mi-ai dat lecţii. Ah, Guy, de ce n-ai rămas studentul sărac drept care te-ai dat? Ştiindu-te bogat, mi-am pierdut siguranţa de sine şi veselia. M-am temut să nu mă crezi lacomă, râvnind la averea ta!

Oameni ca tine, care au milioane, cred că sunt, de fapt, nefericiţi. Înţeleg prea bine că sunt bănuitori, că n-au încredere în nimeni! De unde să ştie, în fond, că nu sunt iubiţi pentru banii lor? Îndoiala îi face geloşi şi cruzi. Oh, iubitul meu, de ce am părăsit mansarda aceea? Numai acolo am fost fericiţi! Şi de ce nu m-ai lăsat să rămân ca la început?! Ai vrut să mă prefaci, şi, de fapt, m-ai umilit. Erai mândru de dragostea noastră, dar ai expus-o curiozităţii tuturor. Zadarnic te-am implorat să mă laşi în umbră. În curând, tot oraşul a ştiut că sunt iubita ta. Luxul cu care mă înconjurai era subiect de discuţii aprinse. Îmi era ruşine de vâlva din jurul meu. Tu te bucurai, pentru că

frumuseţea mea devenise celebră, pe când eu plângeam, căci faima mea era dintre cele mai triste. Din ziare am aflat că te căsătoreşti. Ar fi trebuit să fug, dar n-am avut curajul. Am acceptat compromisul ruşinos. De nenumărate ori m-ara întrebat de ce am fost pedepsită atât de greu? Păcatul a fost tocmai slăbiciunea care m-a făcut să rămân iubita ta, aducând moartea soţiei tale! Am văzut-o doar o singură dată, câteva clipe, dar din privirea ei am înţeles că te iubeşte la fel ca mine. Sunt sigură că dragostea noastră a ucis-o".

Sleită de puteri, se opri. Nimeni din cei de faţă nu se mişcă; toţi o ascultau cu atenţia încordată, ca şi cum aşteptau ceva.

Claire n-avea putere să se mai ţină pe picioare. Căzu în genunchi şi-şi apăsă batista de buze, înăbuşindu-şi hohotele de plâns. Femeia aceasta era mama lui Albert!

Numai călugăriţa rămăsese netulburată; asistase la destule agonii. Dar de astă dată nu pricepea nimic.

„Oamenii ăştia sunt nebuni", îşi zise. „Cum poţi să acorzi atâta atenţie vorbelor unei persoane, cu minţile rătăcite?". Era de părere că ea e singura persoană care trebuie să-şi păstreze raţiunea întreagă Se apropie deci, de pacientă, şi o înveli.

„Aşa, doamnă, acoperiţi vă, altfel veţi răci".

„Mii de draci!", strigă ofiţerul, cu mânie înăbuşită. „Lăsaţi-o să vorbească! "

„Cine ţi-a spus că te înşel?", continuă bolnava, care nu vedea şi nu auzea nimic ce se petrecea în jurul ei. „Precis că m-au spionat şi au descoperit că mă vizitează deseori un ofiţer. Dar acest ofiţer era fratele meu, dragul meu Louis! Când a împlinit optsprezece ani, negăsind de lucru, a devenit soldat. Băiat bun, superiorii lui l-au apreciat. A început ca simplu soldat, a învăţat, şi a ajuns subofiţer. Mai târziu, a fost avansat locotenent, apoi maior. M-a iubit mult Louis. Dac-ar fi rămas la Paris, toate ar fi fost altfel. Dar mama a murit, şi am rămas singură în oraşul acesta mare. Era subofiţer când a aflat că am un iubit. M-am temut că n-o să vrea să mă mai vadă, dar m-a iertat, spunându-mi că fidelitatea şi consecvenţa sunt singura scuză pentru acest pas greşit al meu. Da, Guy, el mi-a apărat cinstea mai mult decât ai fi putut s-o faci tu. Venea la mine, dar în secret. Îl adusesem în situaţia de a trebui să se ruşineze de sora lui… Mă condamnasem singură să nu vorbesc niciodată despre el şi să nu-i pomenesc numele. Putea mărturisi, oare, un brav soldat că e fratele unei femei întreţinute de un conte bogat? Luasem toate măsurile de precauţie ca el să nu fie văzut. La ce mi-au folosit? Ai început să te îndoieşti de mine. Când a auzit ce se spunea despre mine, a vrut să te provoace la duel. Abia am reuşit să-l conving că n-are dreptul să mă apere. Oh, cât de amarnic se plăteşte fericirea furată! Da acum ai venit, am uitat totul. Mă crezi, Guy, nu-i aşa? Îi voi scrie lui Louis, iar el va veni, şi-ţi va confirma

spusele mele. De cuvântul lui, al unui soldat, n-ai să te îndoieşti!”.

„Da, pe onoarea mea, ceea ce spune sora mea e adevărat!”

Muribunda nu-l auzi. Gâfâind de slăbiciune, continuă să vorbească:

„Cât de mult bine îmi face prezenţa ta. Simt cum mă refac. Am zăcut mult. Nu mai sunt, desigur, frumoasă, dar n-are a face, sărută-mă…”.

Întinse braţele spre el.

„Dar trebuie să-ţi pun o condiţie, Guy: lasă-mi copilul. Te implor, lasă-mi-l! O mamă piere fără copilul ei. Vrei să-l dai un nume celebru şi o avere uriaşă? O, nu. Îmi vei spune că trebuie să mă jertfesc pentru fericirea lui. Dar copilul e al meu şi vreau să-l păstrez. Nici onorurile, nici averea nu pot înlocui dragostea de mamă. Vrei să-mi dai, în schimb, copilul celeilalte. Niciodată! Ia de lângă mine copilul străin, îl vreau pe al meu! Nu mă sili să cedez, aş muri! Guy, renunţă la planul tău, chiar şi gândul e o crimă? Cum? Toate rugăminţile, toate lacrimile mele nu te mişcă? Cerul ne va ieşi la lumină! Va veni ziua când copiii noştri ne vor blestema, Guy! Oh, întrezăresc viitorul. Îl văd pe fiul meu, mânios, venind spre mine. Ce spune? Oh. Scrisorile, scrisorile, scumpă amintire! Fiul meu mă ameninţă, mă bate… Ajutor, ajutor ! Un fiu care-şi loveşte mama ! Şi doar ştie că sunt mama lui, se preface numai că nu crede, Guy! Iartă-mă, singurul meu iubit - n-am nici forţa să rezist, nici curajul să ascult!”

În aceeaşi clipă, se deschise cea de a doua uşă de la camera bolnavei, care dădea spre coridor, şi Noël intră, palid ca de obicei, dar calm şi stăpân pe sine.

Muribunda îl văzu şi fu străbătută ca de un şoc electric. Se ridică în perne, întinse mâna către Noël şi strigă cu voce tare: „Asasinule!”.

Mai tresări o dată, apoi se prăbuşi pe pat. Cei de faţă se apropiară: era moartă.

Urmă o lungă tăcere. Toţi erau adânc mişcaţi de scena zguduitoare, ai cărei martori fuseseră. Confesiunea muribundei lăsase o adâncă impresie. Exclamaţia „Asasinule”, ultimul cuvânt al doamnei Gerdy nu miră pe nimeni, – căci toţi cei prezenţi ştiau de acuzaţia adusă lui Albert.

Noël părea desperat. Îngenunche lângă patul răposatei şi-şi lipi buzele de mâna ei.

„A murit!”, hohoti. „A murit”.

Lângă el îngenuncheaseră preotul şi călugăriţa, murmurând rugăciuni.

Contele de Commarin zăcea într-un fotoliu. Faţa lui era mai palidă decât a doamnei Gerdy. Îşi deschisese gulerul, ca să nu se înăbuşe. Claire şi medicul se ocupau de el. Cu ajutorul ofiţerului împinseră fotoliul lângă geam, să-i vină mai mult aer.

Încetul cu încetul, contele îşi reveni, dar odată cu capacitatea de a

gândi, îi reveni şi aceea de a suferi. Privirea lui se opri pe patul unde se odihnea pentru vecie fosta lui iubită. Cât ar da s-o recheme la viaţă măcar pentru o zi, pentru un ceas ! Cu adâncă remuşcare s-ar arunca la picioarele ei, i-ar cere iertare. Prea târziu îşi dăduse seama de greşeala lui. Din pricina unei simple bănuieli, o condamnase fără a-i vorbi. Dacă s-ar fi dus la ea, ar fi fost scutit de douăzeci de ani de îndoieli asupra paternităţii lui Albert şi, în locul unei existenţe solitare, ar fi avut o viaţă fericită. Şi contesa îl iubise, dar şi pe ea o făcea nefericită. Venise ceasul răscumpărării. Dar ce pedeapsă! Ce lovitură a destinului!

„Da", spuse, „mi-a prezis-o. De ce n-am ascultat-o?"

Fratelui doamnei Gerdy îi fu milă de el. Îi întinse mâna.

„Domnule de Commarin", spuse cu voce tristă şi gravă, „sora mea v-a iertat demult, dacă a fost vreodată supărată pe dumneavoastră. Azi aş vrea să vă iert eu însumi".

„Mulţumesc, domnule", şopti contele, adăugând: „Ce moarte, cerule!".

„Da", spuse Claire, „şi-a dat sufletul cu gândul că fiul ei a comis o crimă, iar noi nu-i mai putem spune adevărul!"

„Fiul ei trebuie să fie liber, ca s-o însoţească la mormânt!", strigă contele. „Da, aşa se va întâmpla!… Noël!"

Avocatul se apropiase de tatăl său şi încercă să-l liniştească.

„V-am promis, tată, că-l salvez", răspunse el.

Pentru prima oară. Claire îl privi pe Noël. Privirile celor doi se întâlniră. Nu putu să-şi stăpânească un gest de repulsie, iar Noël observă.

„Albert e salvat", spuse ea cu mândrie. „Ceea ce cerem e dreptul nostru: eliberarea lui neîntârziată. Judecătorul cunoaşte adevărul".

„Care adevăr ?" întrebă avocatul.

„Albert a petrecut noaptea crimei alături de mine, în casa mea".

Noël o privi cu mirare. O astfel de mărturisire, făcută de o asemenea persoană, surprindea.

„Sunt domnişoara Claire d'Arlange, domnule", spuse.

Contele îi povesti tot ce aflase de la Claire. Când termină, Noël spuse:

„Domnule, vedeţi bine în ce hal sunt. Mâine dimineaţă…"

„Mâine?", îl întrerupse contele, indignat. „Nu cumva mă înşală auzul? Domnule, onoarea o cere, trebuie acţionat pe loc! Dacă vreţi s-o cinstiţi pe această femeie, nu faceţi rugăciuni pentru ea, ci eliberaţi-i fiul!"

Noël făcu o plecăciune adâncă,

„A vă asculta porunca, domnule", spune „înseamnă a mă supune. Încă în seara aceasta voi relata la Palat despre măsurile luate. Poate că-mi va fi hărăzit să vi-l readuc pe Albert".

Se apropie de răposată, o sărută din nou şi plecă.

Contele şi Claire se reîntoarseră. Ofiţerul se dusese la primărie să anunţe decesul şi să îndeplinească formalităţile cerute.

Călugăriţa rămase singură până la venirea vicarului, pe care preotul îl chemase pentru veghea de noapte. După ce-şi spusese rugăciunile, se sculă şi începu să trebăluiască prin cameră, aşa cum făcea ori de câte ori murea un pacient. Strânse flacoanele şi sticluţele, aruncă zahăr pe o lopăţică încinsă ca să fumege, apoi întinse o faţă de masă albă pe măsuţa de lângă căpătâiul patului unde zăcea trupul neînsufleţit al doamnei Gerdy. Aşeză lumânări şi le aprinse. La mijloc puse crucifixul şi cupa cu apă sfântă.

CAPITOLUL XVII

Derutat de declaraţiile domnişoarei d'Arlange, domnul Daburon urca tocmai treptele care duceau la camera lui din Palatul Justiţiei, când îi taie calea Tabaret. Era încântat să-i vadă şi îl strigă:

„Domnule Tabaret!"

Dar detectivul amator, extrem de agitat după cum se vedea, nu părea gata să-şi piardă nici un minut.

„Trebuie să mă iertaţi, domnule", spuse salutându-l pe Daburon, – „sunt aşteptat acasă".

„Sper, totuşi…"

„Oh, în mod sigur e nevinovat", îl întrerupse Tabaret. „Am adunat câteva indicii, şi în trei zile… Îl veţi interoga pe omul cu cerceii adus de Gévrol. De altfel, Gévrol e teribil de răutăcios, l-am judecat greşit" .

Şi fără a mai aştepta să i se răspundă, fugi mai departe, sărind câte trei trepte deodată.

Dezamăgit, domnul Daburon grăbi şi el paşii.

Pe banca din faţa biroului, îl găsi pe Albert, care îl aştepta păzit de un jandarm.

„Veţi fi chemat imediat, domnule", îi spuse în treacăt deţinutului şi intră în birou. Constant stătea de vorbă cu un om mărunţel şi neînsemnat care, după haine şi înfăţişare, părea un mic rentier; acul uriaş de la cravată, cu pietre false, vorbea însă despre ceva „superior", trădându-l pe funcţionarul de poliţie.

„Aţi primit indicaţiile mele?". Îl întrebă Daburon pe grefier.

„Toate ordinele au fost executate, domnule. Inculpatul aşteaptă afară, iar aici se află domnul Martin, oare a condus ancheta în grădina marchizei d'Arlange şi s-a întors în clipa asta".

„Totul e, deci, în ordine", spuse judecătorul, satisfăcut. Şi, adresându-se funcţionarului de poliţie, continuă:

„Deci, domnule Martin, ce-aţi descoperit?"

„Domnule, cineva a trecut peste zid".

„Demult?"

„Cu cinci-şase zile în urmă"

„Sunteţi sigur?"

„Atât de sigur, cum vă văd şi cum mă vedeţi".

„Urmele se văd clar?".

„Atât de clar, precum nasul din faţa mea, dacă mi-e permis să mă exprim astfel, domnule. Hoţul, căci presupun că despre un hoţ e vorba", spuse domnul Martin, care obişnuia să vorbească ales, „hoţul a pătruns în grădină înaintea ploii şi s-a retras după ploaie, întocmai aşa cum a presupus domnul judecător. Aceasta e uşor de stabilit dacă se compară urmele de pe zid lăsate înaintea comiterii infracţiunii şi după

asta. E vorba de zgârieturi făcute cu vârful picioarelor, cele de la intrare fiind curate, iar cele de la ieşire – murdare. Tipul – sprinţar, pe onoarea mea –, la intrare, s-a ridicat pe zid cu propriile sale puteri, iar la ieşire şi-a permis luxul unei scări pe care, ajuns sus, a răsturnat-o. Se poate vedea locul unde a fost fixată: jos, picioarele scării au făcut găuri în pământul moale, iar sus zidul prezintă urme de eroziune".

„Asta-i tot?", întrebă judecătorul.

„Nu, domnule. S-a putut constata, în plus, că trei cioburi de sticlă de pe coama zidului sunt rupte. Câteva ramuri de copac care trec dincolo de zid sunt deteriorate. Pe vârful unei crengi rupte, am descoperit o frântură de piele provenită de la o mănuşă, se pare".

Judecătorul cercetă în grabă bucăţica minusculă de piele. Era, într-adevăr de la o mănuşă gri.

„Aţi aranjat, sper, totul astfel, domnule Martin", zise judecătorul, „încât în casa marchizei să nu se ştie despre ce e vorba?"

„Desigur, domnule. Întâi am cercetat totul din exterior. Apoi mi-am lăsat şapca la negustorul de vinuri din colţ şi m-am anunţat la marchiză, dându-mă drept majordomul unei ducese din vecinătate, îndurerată de dispariţia unui papagal. Mi s-a permis să cercetez grădina şi, deoarece am vorbit-o de rău pe presupusa mea stăpână, nimeni nu s-a îndoit că aş fi unul dintre servitorii ei".

„Sunteţi un om dibaci, domnule Martin", îl lăudă judecătorul, sunt foarte mulţumit de dumneavoastră, şi voi comunica acest lucru acolo unde trebuie"…

Sună, în timp ce funcţionarul făcu o plecăciune adâncă şi se îndrepta spre uşă.

Fu introdus Albert.

„V-aţi decis să spuneţi ce aţi făcut marţi seara?", întrebă judecătorul.

„Am mai spus-o, domnule".

„Nu domnule, n-aţi spus-o, şi-mi pare rău că trebuie să constat că m-aţi minţit".

Albert se făcu roşu ca focul, iar ochii scânteiară de mânie.

„Ce-aţi făcut în seara respectivă mi-e cunoscut, deoarece, după cum v-am dat a înţelege, justiţia ştie esenţialul despre acest caz", continuă judecătorul. Căută privirea lui Albert, iar când o întâlni, spuse încet:

„Am vorbit cu domnişoara Claire d'Arlange".

Auzind acest nume, trăsăturile deţinutului se relaxară, de parcă i s-ar fi luat o povară de pe umeri. Cu toate acestea, nu răspunse.

„Domnişoara d'Arlange mi-a povestit unde aţi fost marţi seara", urmă judecătorul.

Albert mai ezita încă.

„Nu vreau să vă întind o cursă", adăugă domnul Daburon, „vă dau cuvântul meu de onoare. Mi-a spus tot, înţelegeţi?"

Abia acum Albert se decise să vorbească. Declaraţiile lui corespundeau, punct cu punct, cu cele ale fetei. Ori Albert era nevinovat, ori ea era complicele lui. Dar să fi fost posibil una ca asta? Putea ea să fie complice la o crimă atât de odioasă? Nu, nici bănuiala nu era admisibilă în acest caz. Dar, atunci, cine e asasinul?

„Vedeţi, domnule", spuse judecătorul cu severitate, „m-aţi înşelat. V-aţi riscat capul şi, ceea ce este tot atât de grav, aţi expus justiţia unor erori. De ce n-aţi spus imediat adevărul?"

„Domnule", răspunse Albert, „era în joc onoarea domnişoarei d'Arlange".

„Şi dumneavoastră aţi fi preferat să muriţi, decât să vorbiţi despre această întrevedere? " îl întrerupse domnul Daburon, cu uşoară ironie.

„Nu sunt eroul drept care mă luaţi, domnule", spuse Albert, simplu. „Aş minţi dac-aş susţine că n-am contat pe Claire. Am aşteptat-o. Ştiam că va face totul ca să mă salveze de îndată ce va afla de arestarea mea. Dar era posibil să i se ascundă nenorocirea mea, de asta mă temeam. În măsura în care poţi să te bizui pe tine însuţi în situaţii limită, ştiu că nu i-aş fi pomenit numele nici în cazul extrem".

Asta nu suna a lăudăroşenie. Ceea ce spunea Albert era simţit şi gândit. Domnul Daburon îşi regretă ironia.

„Domnule", spuse judecătorul pe un ton binevoitor, „veţi fi dus înapoi la închisoare. Încă nu vă pot spune sentinţa definitivă. Nu veţi sta într-o celulă izolată şi vă veţi bucura de toate privilegiile unui deţinut ipotetic nevinovat".

Albert se înclină, în semn de mulţumire. Jandarmul intră ca să-l conducă.

„Să vină Gévrol", ordonă judecătorul.

Şeful poliţiei judiciare era însă absent fusese chemat la prefectura poliţiei. Martorul lui, omul cu cercei, aştepta pe culoar. I se spuse să intre.

Era unul dintre acei oameni nu prea înalţi, dar îndesaţi, care dispun de o forţă uriaşă şi pot căra în spinare trei saci cu grâu. Părul alb şi favoriţii de aceeaşi culoare făceau să pară şi mai întunecată pielea lui tăbăcită de vânt şi de soarele tropical. Avea mâini mari, ciolănoase, acoperite cu păr negru, mâini cu degete groase şi cioturoase, cărora le puteai uşor atribui forţa unei menghine. La urechi îi atârnau cercei lungi, cu pandantivi în formă, de ancoră. Purta hainele pescarilor înstăriţi din Normandia, cu care se îmbrăcau când mergeau la târg sau în oraş.

Jandarmul fu nevoit să-l împingă în camera de lucru a judecătorului, căci acest lup de mare era intimidat şi derutat. Avea mersul legănat al matrozilor care, obişnuiţi să contracareze tangajul, uitaseră cum se merge pe uscat. Pentru a-şi regăsi stăpânirea de sine, îşi frământa şapca de catifea în mâinile puternice.

Domnul Daburon îl cercetă cu privirea. Da, nu încăpea nici un dubiu: era omul descris de martorul de la La Jonchère. Părea un tip onest. Faţa lui trăda sinceritate şi mărinimie.

„Numele dumneavoastră?", întrebă judecătorul.

„Marie-Pierre Lerouge".

„Sunteţi rudă cu Claudine Lerouge?"

„Sunt bărbatul ei, domnule!"

Cum, bărbatul victimei trăia, iar poliţia nu ştia de existenţa lui? Încă de vineri se ceruseră informaţii despre persoana Claudinei Lerouge. Azi, luni, încă nu sosise răspunsul. Şi aveau, totuşi, la dispoziţie fotografiile şi chiar telegraful.

„Toţi oamenii o considerau văduvă", spuse judecătorul, „ea însăşi se dădea drept văduvă".

„În felul acesta, voia să-şi ascundă manevrele. De altfel, aşa am convenit amândoi. I-am spus că am încetat să exist pentru ea…"

„Ah… Ştiţi că a fost ucisă?"

„Domnul de la poliţie care a venit să mă ia mi-a spus-o", răspunse marinarul, încreţind fruntea. „Ce calamitate în chip de femeie!", adăugă încet.

„Cum? Dumneavoastră, soţul ei, o acuzaţi?"

„Am tot dreptul, domnule. Răposatul tatăl meu, care a ghicit-o repede, m-a avertizat. Eu am râs de el când mi-a spus: „Ai să vezi, o să ne acopere pe toţi de ruşine". A avut dreptate. Din cauza ei a ajuns poliţia pe urmele mele, de pare-aş fi hoţ. Peste tot unde am fost căutat, oamenii şi-or fi zis: „Aha! A-ncurcat-o!". Iar acum, iată-mă în faţa tribunalului. Ah, domnule judecător, e groaznic, căci Lerougii sunt oameni cinstiţi, au fost cinstiţi din tată-n fiu, de când lumea. Puteţi să întrebaţi peste tot şi veţi auzi spunându-se: Cuvântul Lerougilor e lege! Da „a fost o calamitate femeia asta. I-am spus că o să sfârşească rău de tot".

„I-aţi spus asta ?"

„De sute de ori, domnule".

„De ce? Liniştiţi-vă, nu e în joc cinstea dumneavoastră. Nici un om nu se îndoieşte de ceea ce spuneţi. Şi când aţi avertizat-o?"

„Oh, demult, prima dată cu mai bine de treizeci de ani în urmă. Se tot amesteca în afacerile persoanelor sus-puse – asta a dus-o la pieire. Spunea că ai numai de câştigat de pe urma secretelor, iar eu îi răspundeam mereu că poţi să păţeşti o ruşine din această cauză. Când îi ajuţi pe cei mari să-şi ascundă mârşăviile, e ca şi cum ţi-ai umple salteaua cu ace, ca să dormi bine. Dar toate le făcea după capul ei".

„Dumneavoastră i-aţi fost soţ, aţi fi putut s-o opriţi", interveni Daburon.

Marinarul dădu din cap, oftând adânc.

„Oh, nu, domnule judecător, am fost nevoit s-o urmez!"

Când un judecător, în cazul unui asemenea martor, încearcă să câştige timp prin întrebări dirijate, obţine exact contrariul. Ca atare, trebuie să se consoleze şi să-l lase să vorbească. Asta decise şi domnul Daburon, înjurând în gând că nu era de faţă Gévrol, care ar fi scurtat treaba la jumătate.

„În ce treburi s-a amestecat, de fapt, soţia dumneavoastră?", întrebă judecătorul în continuare. „Vă rog să-mi povestiţi exact. Aici trebuie să spuneţi, după cum ştiţi, nu adevărul, ci întregul adevăr".

Lerouge îşi pusese şapca pe un scaun şi-şi trosnea degetele butucănoase. Din când în când, se scărpina în cap, căutând astfel să-şi împrospăteze memoria.

„Ca să spun exact, domnule, lucrurile au început acum treizeci şi cinci de ani. Atunci m-am îndrăgostit de Claudine. La naiba, ce fată drăguţă era! Curată, drăgălaşă şi cu o voce ca mierea. Era cea mai frumoasă de prin porţile alea: dreaptă ca bradul, mlădioasă ca trestia, zveltă ca iola. Ochii îi erau strălucitori. Avea părul negru şi dinţii albi, iar respiraţia îi era proaspătă ca briza mării. Nenorocirea a fost că era săracă lipită pământului, în timp ce noi eram înstăriţi. Mama ei, una dintre văduvele alea cu treizeci şi şase de bărbaţi, era, dacă-mi permiteţi, o femeie uşoară, iar tatăl meu era cinstea întruchipată. Când i-am zis că vreau s-o iau de nevastă pe Claudine, m-a acoperit de blesteme, care şi azi îmi stăruie în urechi, şi m-a expediat pe un vas, să schimb aerul. După şase luni, m-am întors, slab ca un ţâr şi mai îndrăgostit ca oricând. Eram nebun după Claudine, nu mai puteam mânca nimic. Ştiam că şi ea ţine puţin la mine – eram un tânăr destul de prezentabil, care plăcea fetelor. Tata a văzut că mă împuţinam şi că eram pe cale s-o urmez pe maică-mea la cimitir; s-a decis să-mi treacă cu vederea nebunia. Într-o seară, când ne-am întors de la pescuit, văzând că iarăşi nu m-ating de bucate, mi-a zis: „Ia-o pe scârba asta, vreau să am linişte!". Îmi aduc aminte că, auzindu-l pe bătrân cum vorbea despre ea, mi s-a făcut negru în faţa ochilor. L-aş fi ucis!"

Bravul marinar se pierduse în amintiri, când judecătorul de instrucţie se hotărî să intervină.

„Să revenim la problemă", spuse sec.

„Trebuia să încep cu începutul. M-am căsătorit, deci. În seara de după nuntă, după ce au plecat rudele şi oaspeţii, am vrut să mă duc la nevastă-mea, când l-am găsit pe tata şezând singur într-un colţ. Plângea. Mi s-a strâns inima şi am avut o presimţire neagră. A şi murit, scurt timp după asta.

Ce frumos e în primele şase luni, când ai o nevastă pe care o iubeşti! O vezi ca prin norii de ceaţă care fac din stâncile de pe ţărmul nostru adevărate palate. Şi în următorii doi ani totul a mers bine, trecând peste câteva mici furtuni fără importanţă. Claudine mă dirija ca pe o bărcuţă cumpărată de la magazinul de jucării. Era a naibii de

vicleană! Dar marele ei păcat era cochetăria. Tot ce câştigam – şi afacerile îmi mergeau straşnic – îşi atârna la gât. În fiecare duminică, ceva nou: rochie, zorzoane, pălăriuţe – toate drăciile inventate de negustori ca să le strice pe femei. Vecinii cam şuşoteau, dar mie nu-mi păsa. Pentru botezul fiului nostru – i-am zis Jacques, după tata –, am cheltuit toţi banii economisiţi. Erau mai mult de trei sute de pistoli, cu care plănuisem să cumpăr o parcelă aflată lângă pământul nostru".

Domnul Daburon ardea de nerăbdare. Dar ce era să facă?

„Mai departe, mai departe!" îl încuraja de fiecare dată când Lerouge dădea să se oprească.

„Eram, deci, destul de mulţumit", continuă marinarul, „când, într-o zi, l-am văzut pe un servitor al contelui de Commarin – castelul lui se afla la un sfert de milă de casa noastră, de cealaltă parte a târguşorului – dând târcoale casei noastre, Era un individ care nu-mi prea plăcea, un anume Germain, Se zicea că e în legătură cu pasul greşit făcut de Thomassine, o fată frumoasă de pe la noi, care-i plăcuse tânărului conte, apoi dispăruse într-o zi. Am întrebat-o pe Claudine ce voise de la ea acest Germain, Mi-a răspuns că i-a propus să ia un sugar ca să-l hrănească. Întâi n-am vrut s-aud de aşa ceva. Proprietatea noastră permitea Claudinei să dea laptele doar propriului nostru copil. Dar ea găsea tot soiul de pretexte. Îşi făcea, cică, reproşuri pentru că e atât de cochetă şi cheltuitoare. Voia şi ea să câştige bani, căci îi era ruşine să stea degeaba, în timp ce eu trudeam. Voia să facă economii, ca fiul nostru să nu fie nevoit să meargă mai târziu pe mare. I se oferea o sumă bunicică, pe care o puteam pune deoparte, recuperând astfel cele trei sute de pistoli ! Cu asta, m-a dat gata".

„Nu v-a spus atunci ce trebuia, de fapt, să facă?", interveni judecătorul.

Întrebarea îl derută pe Lerouge, care. Ştia că justiţia vede şi aude tot.

„Încă nu", spuse. „Dar veţi vedea îndată. Opt zile mai târziu, poştaşul a adus o scrisoare prin care era invitată să vină la Paris, să ia copilul. „Bine", a zis ea, „mâine plec „Eu n-am şoptit nimic, dar a doua zi, când, pregătită de plecare, a venit să-şi ia rămas bun, i-am zis că merg şi eu cu ea. Nu părea supărată, din contra. M-a sărutat, iar eu am fost încântat. La Paris, nevasta mea urma să ia copilul de la o oarecare doamnă Gerdy. Am convenit ca Claudine să meargă singură acolo, apoi să ne întâlnim la Han. Abia plecase, dar n-am mai avut răbdare să stau în cameră. Am ajuns la locuinţa doamnei Gerdy. I-am întrebat pe oamenii care ieşeau din casă, şi aşa am aflat că era iubita contelui de Commarin. Asta m-a înfuriat şi am vrut s-o iau acasă pe Claudine, fără bastard. Ca simplu marinar, ştiam că un bărbat poate greşi. Eşti înfierbântat de vin sau… Uneori, te trage după el un camarad. Dar ca un bărbat cu nevastă şi copil să trăiască cu alta şi să-i

dea ce aparţine familiei sale – asta găsesc că e condamnabil. Nu-i aşa, domnule?”

Judecătorul se zvârcolea pe scaun. Era la capătul răbdării şi se întreba dacă omul acesta o s-ajungă vreodată la capăt.

„Ba da” spuse, „Aveţi dreptate, dar să nu ne pierdem în detalii”.

„Claudine era mai îndărătnică decât un catâr, domnule. După trei zile de ciondăneli, am zis „da”. Mi-a spus apoi că nu ne putem întoarce cu diligenţa, fiindcă doamna se temea că drumul ar putea fi prea obositor pentru sugar. Vom călători cu trăsura şi caii doamnei, căci era întreţinută în stil mare Am fost atât de bleg, încât am consimţit – mă bucuram să pot gusta în voie călătoria. Ne-am instalat, deci, comod într-o trăsură elegantă, împreună cu cei doi copii – celălalt şi al meu. Aveam cai splendizi şi un vizitiu în livrea. Soţia mea era nebună de bucurie şi mi-a arătat o mulţime de monezi, de aur pe care le avea în buzunar. M-am simţit prost, asemenea unui soţ onorabil care găseşte acasă bani neaduşi de el. Când Claudine mi-a văzut mutra, a crezut că mă poate înveseli, spunându-mi adevărul. „Fii atent…”, începu ea.

Lerouge se întrerupse, continuând cu tonul schimbat. „Înţelegeţi, e nevasta mea cea care vorbeşte acum”.

„Da, da, continuaţi!”

„A spus, deci: Fii atent! Din treaba asta putem căpăta mai mult decât vom avea vreodată nevoie, şi am să-ţi spun de ce. Domnul conte, care mai are, pe lângă ăsta, şi un fiu legitim, vrea ca bastardul să-i poarte numele. Asta se face cu ajutorul meu. Pe drum ne vom întâlni, la hanul unde vom poposi, cu domnul Germain şi cu doica, căreia i se va încredinţa fiul legitim. Vom fi găzduite în aceeaşi cameră, iar în timpul nopţii cei doi copii, îmbrăcaţi la fel, vor fi schimbaţi. Pentru asta, contele îmi dă opt mii de franci şi o rentă viageră pe viaţă, de o mie de franci”.

„Iar dumneavoastră, care vă ziceţi om cinstit, aţi consimţit la o astfel de fărădelege? N-aţi încercat s-o împiedicaţi?”, întrebă judecătorul, violent.

„Domnule”, se bâlbâi Lerouge, „lăsaţi-mă să continui…”

„Bine… mai departe!”

„La început, de furie, n-am putut scoate o vorbă. Cred că arătăm înspăimântător. Deşi Claudine, de obicei, se temea când eram furios, de data asta a râs şi a zis: „Prostule! Ascultă-mă până la capăt, înainte de a te înfuria. Numai contele îl vrea pe bastard, şi contele e cel care plăteşte pentru schimb. Cucoana însă, mama ăluia de aici, mă-nţelegi, nu vrea să ştie nimic de toată treaba asta. A consimţit numai de formă, ca să nu-şi supere iubitul. M-a luat deoparte şi m-a pus să jur că voi păstra secretul. Apoi mi-a zis că nu poate să suporte gândul de a se despărţi pentru totdeauna de copilul ei şi de a creşte copilul alteia. Mi-

a mai spus că, dacă-i promit că nu voi spune contelui nimic şi nu voi schimba copiii, îmi va da pe loc zece mii de franci şi o rentă la fel cu cea promisă de conte. Mi-a mai explicat că va putea să-şi dea seama dacă m-am ţinut de cuvânt, deoarece a făcut copilului ei un semn. Nu mi l-a arătat, iar eu degeaba m-am străduit să aflu. Înţelegi acum? Păstrez pe micul cetăţean de aici. Îi spun contelui că l-am schimbat, iar noi luăm banii amândurora şi ne îmbogăţim! Iar acum pupă-ţi soţioara, care-i mai deşteaptă ca tine!" Asta mi-a spus Claudine, cuvânt cu cuvânt".

Marinarul scoase o batistă uriaşă şi-şi suflă zgomotos nasul.

Domnul Daburon era total deconcertat. De la începutul afacerii, numai surprize. Abia reuşise să-şi pună ordine în gânduri, că atenţia îi era dirijată în altă direcţie. Ce să facă acum cu această nouă circumstanţă, atât de importantă? Ce-i va mai fi dat să afle? Ardea de nerăbdare să accelereze mersul anchetei, dar Lerouge povestea dezlânat şi-şi aduna greu amintirile. Cea mai mică oprire putea să-i întrerupă firul povestirii şi să-l zăpăcească.

„Ce-mi propunea Claudine era o mârşăvie, iar eu eram un om cinstit. Dar femeia aceasta mă prelucra ca pe lutul moale. O iubeam. Mi-a dovedit că nu facem nici un rău nimănui şi putem câştiga, totuşi, o avere de care se va bucura Jacques al nostru. Am tăcut. Seara ne-am oprit într-un sat, vizitiul a tras la un han şi ne-a zis că vom înnopta acolo. Am intrat, şi peste cine am dat? Peste canalia de Germain, cu o femeie care avea în braţe un sugar îmbrăcat întocmai ca al nostru. Şi ei călătoriseră cu o trăsură cu cea a contelui. Am avut o bănuială. De unde puteam să ştiu că a doua parte a povestirii nu fusese născocită de Claudine, ca să-mi astupe gura? M-am jurat să nu-l scap din ochi pe micul nostru bastard, astfel încât să nu poată fi schimbat. L-am ţinut pe genunchi toată seara şi, ca să fiu şi mai sigur, i-am legat de mijloc batista mea.

Planul era ticluit bine. După cină, ne-am convins ca în tot hanul nu erau decât două camere cu pat dublu, de parc-ar fi fost construite special pentru asta. Hangiul era de părere ca doicile să doarmă într-una din ele, iar eu cu Germain – în cealaltă. Înţelegeţi, domnule judecător? Eram furios. Toată seara observasem cum nevasta mea schimba semne cu ticălosul ăla de servitor. Conştiinţa mea vorbea tare, şi atunci am făcut-o cu forţa să amuţească. Am simţit că fac rău, şi mi-o reproşam amarnic. Cum e posibil ca femeile să îmbrobodească în halul ăsta pe un om cinstit?"

La această paranteză domnul Daburon reacţiona violent, izbind cu pumnul în masa de scris, de parc-ar fi vrut s-o dărâme.

Lerouge continuă ceva mai repede:

„Am respins propunerea, spunând că sunt prea gelos ca s-o las singură pe nevasta mea, fie chiar şi pentru o clipă. Doica străină urcă,

deci, prima. Era deja culcată când, ceva mai târziu, urcarăm şi noi, Claudine şi cu mine. Soţia mea s-a dezbrăcat şi s-a culcat în celălalt pat cu copilul nostru şi bastardul. Sub pretextul că aş deranja sugarii dacă m-aş culca în pat, m-am aşezat pe un scaun, decis să ţin ochii deschişi şi să stau de veghe. Am stins lumânarea, ca femeile să poată dormi. Rămăsesem treaz. Gândurile mi se îndreptau spre tatăl meu, mă întrebam ce-ar zice de toate astea…

Către miezul nopţii, am auzit-o, deodată, pe Claudine mişcându-se. Mi-am ţinut respiraţia. S-a sculat. Voia să schimbe copiii? Azi ştiu că nu era aşa, dar atunci eram sigur că asta avea de gând să facă. M-am ridicat ca un fulger, am apucat-o de braţ şi am început s-o lovesc, spunându-i tot ce aveam pe inimă. Răcneam ca pe corabia mea în timpul furtunii, blestemand ca un nebun – trebuie să fi fost un spectacol pe cinste. Cealaltă doică ţipa ca şi cum-cineva ar fi vrut s-o gâtuie. Speriat de zgomot, Germain se năpusti în cameră cu sfeşnicul aprins! La vederea lui, am înnebunit de-a binelea. Nu mai ştiam ce fac: am scos cuţitul pe care-l purtam tot timpul la mine, l-am apucat pe bastard şi i-am înfipt cuţitul în braţ, strigând: „Na, aşa n-o să mi-l mai schimbaţi fără să ştiu. E marcat pentru toată viaţa!”

Lerouge nu mai putea vorbi. Broboane de sudoare i se prelingeau pe frunte, oprindu-se în cutele adânci ale feţei. Dar judecătorul îl privea atât de insistent, încât se stăpâni şi continuă:

„Rana micuţului era groaznică. Sângele curgea gârlă. Ar fi putut să moară. Dar eu nu mă liniştisem încă. Mă gândeam la ce va fi mai târziu. Am declarat că vreau să scriu tot ce s-a întâmplat, iar ei să semneze. Zis şi făcut. Toţi patru ştiam să scriem. Germain nu îndrăznea să citească, fiindcă mai ţineam cuţitul în mână. A semnat primul, implorându-mă să nu spun nimic contelui. A promis, la rândul lui, să nu sufle o vorbă, şi a silit-o şi pe cealaltă doică să promită că va tăcea”. „Aţi păstrat declaraţia?”, întrebă domnul Daburon.

„Da, domnule, şi fiindcă omul de la poliţie, căruia i-am povestit tot, mi-a zis s-o aduc, am luat-o din locul unde am ascuns-o. Iat-o!”

Lerouge scoase din buzunarul hainei un plic de pergament, sigilat cu grijă, în care păstra o hârtie îngălbenită de vreme.

„Iată declaraţia. N-a fost deschisă din noaptea aia blestemată”.

Într-adevăr, după ce judecătorul desfăcu sigiliul şi despături foaia, din ea căzu cenuşa folosită pentru uscarea cernelii Era o relatare succintă a evenimentelor, împreună cu cele patru semnături.

„Ce s-a ales de martorii care au semnat această declaraţie?”, murmură judecătorul.

Lerouge crezu că întrebarea i se adresa lui şi răspunse: „Germain e mort, am auzit că s-a înecat. Claudine a fost ucisă, dar cealaltă doică mai trăieşte. Ştiu chiar că i-a înşirat bărbatului ei povestea, căci în prezenţa mea a făcut o aluzie în acest sens. E vorba de un anume

Brossette. Locuieşte în satul Commarin”..

„Şi ce a urmat?”, întrebă judecătorul, după ce-şi notase numele şi adresa acelei femei.

„A doua zi, Claudine a reuşit să mă liniştească oarecum şi să-mi smulgă promisiunea că voi păstra tăcerea. Copilul se simţea mai bine, dar pe braţ îi rămăsese o cicatrice mare”.

„Doamna Gerdy a aflat ce s-a întâmplat?”

„Nu cred, domnule, dar nu sunt sigur”.

„Cum, nu ştiţi?”

„Nu, vă jur, domnule judecător, fiindcă tot ce s-a întâmplat după aceea…”

„Ce s-a mai întâmplat?”

Marinarul ezită. „Domnule, sunt lucruri care nu mă privesc decât pe mine”.

Judecătorul îl linişti: „Sunteţi un om cinstit, am convingerea asta. Dar o dată în viaţă, sub influenţa malefică a unei femei, n-aţi fost la înălţime, consimţind să fiţi complice la o acţiune condamnabilă. Îndreptaţi-vă greşeala vorbind deschis. Tot ce se spune aici, fără legătură directă cu crima, rămâne secret. Eu însumi voi uita pe loc totul. Nu vă temeţi, iar dacă vă simţiţi acum umilit, consideraţi asta drept o pedeapsă pentru ceea ce aţi făcut”.

„Oh, domnule judecător”, răspunse marinarul, „am ispăşit pedeapsa. Toate sunt vechi de tot. Avutul dobândit în mod necinstit nu sporeşte. Când ne-am întors acasă, am cumpărat bucata aia blestemată de pământ, plătind-o cu mult peste valoarea ei. În ziua când mă plimbam pe această bucată de pământ, spunându-mi: „E a mea! ”, mă bucuram pentru prima şi ultima oară. Claudine era cochetă, dar mai avea şi alte păcate. Când s-a văzut cu bani mulţi, toate au ţâşnit la suprafaţă. Pofticioasă fusese totdeauna, dar acum devenise lacomă de-ţi era greaţă. Ospăţurile nu mai luau sfârşit. De îndată ce m-am îmbarcat, s-a apucat să facă chefuri cu cele mai deocheate femei din regiune. Nimic nu era prea scump pentru ea. S-a apucat de băut – seară de seară o culcam beată. Odată – ea mă credea plecat la Rouen –, m-am întors pe neprevăzute, şi am găsit-o cu un bărbat. Şi ce bărbat domnule! Un tip respingător, murdar, hidos, dispreţuit de toată lumea. Ar fi trebuit să-l omor, era dreptul meu, dar individul mi-a inspirat milă. L-am apucat de guler şi l-am azvârlit pe geamul nedeschis. N-a murit. Apoi m-am apucat de nevastă-mea, iar când m-am oprit, nu mai mişca”.

Lerouge vorbea, cu voce aspră. Din când în când, îşi freca ochii cu pumnii.

„Am iertat-o”, continuă el, „dar bărbatul care-şi bate nevasta, iar apoi o iartă, e pierdut; A devenit mai prudentă şi mai vicleană. Între timp, doamna Gerdy îşi luase copilul, deci nimic n-o mai oprea pe Claudine. Mama ei, pe care o luasem la noi şi care trebuia să aibă grijă

de Jacques al nostru, o învăţa numai rele. Timp de peste un an, a reuşit să mă ducă de nas. Credeam că se îndreptase, când ea, de fapt, era o dezmăţată. În casa mea se întâlneau tot soiul de puşlamale. Nevasta mea comanda lăzi după lăzi cu vin şi rachiu. Cât timp eram pe mare, la mine chefurile se ţineau lanţ. Dacă se terminau banii, scria contelui, când iubitei lui, şi petrecerile continuau.

Uneori, mă cuprindeau îndoieli chinuitoare, şi pentru un fleac o băteam până ce-i trecea setea. Şi iarăşi o iertam – ca un laş, un papă-lapte! Era iadul pe pământ. Nici nu ştiu ce-mi făcea mai multă plăcere. S-o îmbrăţişez sau s-o bat. Toţi locuitorii târguşorului mă dispreţuiau şi mă evitau. Credeau că sunt complicele ei sau, pur şi simplu, un încornorat. Mai târziu am aflat ce bănuiau: că profitam de pe urma felului ei ruşinos de a trăi, când, de fapt, eu îi întreţineam ibovnicii. În orice caz, lumea se întreba, pe bună dreptate, de unde vin banii pe care-i cheltuiam. Ca să mă deosebească de un văr cu acelaşi nume, Lerouge, mi se scornise o poreclă. Ce ruşine, domnule! Şi eu, care nu ştiam nimic din tot ce se petrecea în jurul meu. Din fericire, tatăl meu era mort!”

Domnului Daburon i se făcu milă de bătrân.

„Liniştiţi-vă”, îi spuse.

„Nu”, îl contrazise lupul de mare, „prefer să termin cât mai repede. În cele din urmă, mi-a deschis ochii preotul. Fără să pierd o clipă, m-am dus la un avocat şi l-am întrebat cum trebuie să procedeze un marinar cinstit, care s-a căsătorit cu o dezmăţată. Mi-a declarat că nu e nimic de făcut. Să apari în faţa tribunalului şi să te desparţi – asta nu repară lucrurile. De îndată ce i-ai dat femeii numele tău, mi-a spus avocatul, nu i-l mai poţi lua. E al ei pentru tot restul vieţii. Are voie să-l terfelească – bărbatul n-are ce să-i facă. Deoarece a trebuit să mă deprind cu acest gând, m-am hotărât repede, în aceeaşi zi, am vândut bucata de pământ şi i-am trimis Claudinei banii. Nu voiam să păstrez nimic pentru mine din banii ruşinii. Am întocmit apoi la notariat un act prin care ea avea voie să se folosească de ferma noastră, dar nu să vândă ori să ipotecheze ceva. Apoi i-am scris că nu va mai auzi niciodată de mine. Că nu mai exist pentru ea şi că se poate considera văduvă. Noaptea, am plecat cu fiul meu”.

„Şi după ce aţi plecat, ce s-a mai întâmplat cu nevasta dumneavoastră?”

„Asta n-aş putea să vă spun, domnule. Ştiu numai că a părăsit regiunea cam la un an după plecarea mea”.

„N-aţi mai vorbit niciodată cu ea?”

„Niciodată”.

„Dar, cu trei zile înaintea asasinării ei, aţi fost la ea”.

„Aşa e, domnule, dar era numaidecât nevoie. Mi-a fost foarte greu să dau de urmele ei. Nimeni nu ştia unde s-a mutat. Din fericire,

notarul meu şi-a procurat adresa ei prin doamna Gerdy, şi, aşa am aflat că locuieşte la La Jonchère! Pe atunci, eram tocmai la Rouen, şi de-acolo prietenul meu Gervais m-a dus cu vasul lui la Paris. Ah, domnule, întâlnirea a fost groaznică. Soţia nu m-a recunoscut. Povestise de atâtea ori că sunt mort, încât acum credea şi ea cele spuse. Când i-am spus cine sunt, a căzut leşinată. Nenorocita! Nu se schimbase - lângă ea se afla paharul şi o sticlă de rachiu...”

„Asta nu explică pentru ce aţi ţinut s-o vedeţi”.

„Pentru Jacques, domnule. Băiatul crescuse şi vroia să se însoare. Avea nevoie de consimţământul mamei. I-am adus, deci, Claudinei un document redactat de notar şi am pus-o să-l semneze. Iată-l”.

Domnul Daburon luă în mână documentul şi păru să-l studieze cu atenţie. Deodată, întrebă:

„V-aţi întrebat vreodată cine-ar fi putut s-o omoare pe soţia dumneavoastră?”

Lerouge nu răspunse.

„Aveţi vreo bănuială?”, insistă judecătorul.

„La naiba, domnule, ce să vă spun? Mi-am zis că, pesemne, Claudine a întrecut măsura. S-or fi săturat de ea oamenii de la care storcea bani cu neruşinare sau, poate, o fi vorbit prea mult la beţie”.

Domnul Daburon nu se mai aştepta să afle cine ştie ce de la Lerouge şi-i îngădui să plece, recomandându-i să-l aştepte pe Gévrol, care îl va conduce la un hotel, rămânând la dispoziţia justiţiei.

„Cheltuielile dumneavoastră vă vor fi restituite, fireşte”, adăugă judecătorul.

Abia închisese Lerouge uşa, când un eveniment cu totul ieşit din comun provocă senzaţie în camera de lucru a judecă torului Daburon: Constant, omul grav şi imperturbabil, rigidul, surdo-mutul Constant, se ridică şi începu să vorbească. Era pentru prima oară când deschidea gura după cincisprezece ani de tăcere, ba se încumetă chiar să formuleze o opinie proprie.

„Ei bine, domnule, ăsta zic şi eu un caz uimitor!”

„Într-adevăr, uimitor”, îşi zise domnul Daburon, „menit să zdruncine toate profeţiile, toate opiniile preconcepute”.

De ce acţionase el, judecătorul, atât de pripit? De ce nu aşteptase, înainte de a se avânta, să fie cunoscut toate detaliile acestei afaceri încurcate?

Domnul Daburon, atât de prudent de obicei, considerase simplu un caz care se arata acum foarte dificil. Dăduse dovadă de superficialitate în faţa unei crime misterioase, deoarece amintirile personale îi tulburaseră puterea de judecată şi de decizie. Se temuse că se va arăta prea slab sau prea pasionat, în loc să se bazeze pe probe certe, se lăsase condus de sentimente. Se întrebase în repetate rânduri care-i este datoria. Dar dacă eşti în situaţia să-ţi pui o asemenea întrebare, te

afli deja pe o cale greşită..

După ce se liniştise puţin, analiză totul. În fond, până acum nu se întâmplase nimic ireparabil. Îşi făcea, totuşi, reproşuri amare. Doar întâmplarea îi jucase festa. Îşi jură că această anchetă va fi ultima pe care o va mai conduce. Profesia lui îi inspiră dezgust. Conversaţia cu Claire îi deschisese vechea rană. Zdruncinat, îşi dădu seama că viaţa lui e sfârşită, Se întrebă cu ce-şi va umple timpul, după ce va fi dezbrăcat roba de judecător.

Gândurile sale se întorseseră la cazul Lerouge.

Albert, nevinovat sau nu, era fără îndoială fiul legitim al contelui de Commarin. Dar era, oare, vinovat? Se părea că nu!

„O, ce idee!", strigă, deodată, judecătorul. „Constant, trimiteţi imediat după contele de Commarin, vreau să-i vorbesc. Dacă nu e acasă, să fie căutat".

Domnul Daburon avea datoria să-i explice contelui că Albert e fiul său legitim. Ce situaţie! Nu era numai penibilă, ci aproape ridicolă. Îmbucurător era doar faptul că Albert era, după toate probabilităţile, nevinovat. Trebuia să-i spună şi lui Noël adevărul, să-l coboare pe pământ, după ce-l ridicase până la stele. Ce veste crudă! Dar contele va şti să-l recompenseze, îi era, în orice caz, dator.

„Dar cine e autorul crimei?", murmură, mai mult pentru sine, judecătorul. Prin cap îi trecu o idee care i se păru, la început, neverosimilă. O respinse aproape imediat, dar se întoarse. La ea – o suci şi învârti până ce apăru contele. Mesagerul domnului Daburon îl întâlnise tocmai când, după vizita la doamna Gerdy, se dădea jos din trăsură însoţit de Claire, în faţa palatului său.

CAPITOLUL XVIII

Părăsit de judecătorul de instrucţie şi lăsat singur, Tabaret pornise din nou la treabă fără să piardă o clipă şi fără să-şi îngăduie o pauză binemeritată. Nu se dădea în lături de la nici o cheltuială. Angajase o duzină de funcţionari de poliţie aflaţi în concediu, precum şi numeroşi pierde-vară, iar în fruntea acestei armate, asistat de fidelul său Lecoq, plecase la Bougival. Răscolise, pur şi simplu, casă după casă, ca un smintit care şi-a pus în cap să găsească acul în carul cu fân.

Strădania lui nu rămăsese însă fără rezultat. După trei zile de cercetări extenuate, ajunsese la următoarele concluzii: presupusul ucigaş nu coborâse din tren la Rueil, cum obişnuiesc locuitorii din Bougival, La Jonchère şi Marly, călătorise până la Chatou.

Era vorba, probabil, despre un om încă tânăr, cu păr castaniu şi favoriţi, care purta pardesiu şi avea o umbrelă. Astfel îl descriseseră funcţionarii de la Chatou.

Acest călător a sosit cu trenul de 20,35 de la Paris; părea foarte grăbit. Părăsise peronul şi plecase în grabă în direcţia străzii care duce la Bougival. Pe şosea, din pricina grabei sale, atrăsese atenţia a doi bărbaţi din Marly şi a unei femei din La Malmaison. Fuma, deşi mergea atât de repede.

Lângă podul peste Sena fusese observat şi mai bine. Acolo se percepea o taxă, împrejurare la care nu se gândise, probabil, presupusul ucigaş. Voia cu orice chip să treacă, iar paznicul podului fusese nevoit să fugă după el ca să-l facă să plătească. Trecătorul grăbit părea supărat foc, îi azvârlise o monedă şi nu aşteptă restul de patruzeci şi cinci de centime.

Dar asta nu era tot. Un funcţionar de la gara Rueil îşi aduse aminte că, aproximativ cu două minute înaintea plecării trenului de 22,15 spre Paris, sosise un pasager total epuizat şi foarte agitat, gâfâind aşa de tare, că abia se putu face înţeles când ceru biletul pentru Paris. Descrierea acestui om corespundea cu cea a funcţionarului de la gara Chatou şi cu cea a paznicului podului.

Acum Tabaret era pe urmele unui om despre care se zicea că se urcase în acelaşi compartiment în care fusese şi cel urmărit. În legătură cu asta, i se pomenise de un brutar din Asnièrs, căruia îi ceruse imediat o întâlnire. Acestea erau rezultatele cercetărilor sale de până atunci. Era luni, iar Tabaret se afla la Palatul Justiţiei ca să întrebe dacă sosiseră, între timp, actele cu privire la văduva Lerouge. Nu era cazul, dar Tabaret se întâlni pe culoar cu Gévrol şi cu martorii, săi.

Gévrol triumfa. Triumfa cu neruşinare. Când îl văzu pe Tabaret, strigă:

„Ei, ce mai noutăţi, domnule detectiv? Aţi mai hotărât să i se taie gâtul vreunui mare criminal? Hei, bătrâne domn, aţi vrea să fiţi acum în locul meu!”

Tabaret se schimbase însă. Conştiinţa erorii sale îl făcea blând şi supus. Înţepăturile care-l scoteau din sărite altă dată, de data aceasta nu-l atingeau deloc. Departe de a se apăra, lăsă capul în jos, atât de pleoştit, încât Gévrol se miră.

„Tachinaţi-mă, domnule Gévrol”, răspunse, „bateţi-vă joc de mine. Aveţi dreptate, nu merit altceva”.

„Ah, adevărat?”, răspunse Gévrol. „Am dat o nouă lovitură de maestru, hait?”

Tabaret dădu trist din cap.

„Am suspectat un inocent şi am determinat arestarea lui, iar acum nu-l pot scoate din ghearele justiţiei”.

Gévrol era entuziasmat. Îşi frecă mâinile, încât era cât pe-aci să-i crape pielea.

„Asta-i tare de tot”, jubilă, „e nemaipomenit de frumos. Nu e greu să faci să fie condamnaţi vinovaţi, asta-i un fleac. Dar să scurtezi capul unor nevinovaţi e o adevărată artă! Papa Tirauclair, sunteţi extraordinar, omagiile mele”.

„Nu-i drept să vă bateţi joc de mine”, îi replică Tabaret. „în ciuda părului meu alb, sunt nou în meseria asta. Favorizat de noroc – de trei patru ori –, am devenit, poate, puţin vanitos. Îmi dau seama acum că nu sunt maestrul care m-am crezut. Sunt un învăţăcel, căruia succesul i-a sucit capul. În loc să mă batjocoriţi, mai bine ajutaţi-mă, nu-mi refuzaţi sfatul. Împărtăşiţi-mi din experienţa dumneavoastră! Singur nu mă descurc, în timp ce cu dumneavoastră…”

Gévrol era teribil de încrezut, iar docilitatea lui Tabaret, pe care-l preţuia, în fond, foarte mult, flata ambiţiile lui criminalistice. Binevoitor, îl întrerupse pe Tabaret:

„Bănuiesc că e vorba despre cazul de la La Jonchère?” „Din păcate, da, domnule Gévrol. Am vrut să acţionez fără dumneata, şi iată că m-am înfundat de tot”.

Tabaret se prefăcu în continuare smerit, însă râdea în sinea lui.

„Înfumuratule”, gândi, „am să te fac eu să joci cum îţi cânt eu!”

Domnul Gévrol se scărpină pe nas, îşi ţuguie buzele şi se prefăcu a ezita. Savura bucuria de a mai prelungi emoţiile adversarului său.

„Calmaţi-vă, papa Tirauclair! Sunt un om bun, am să vă întind o mână salvatoare. Drăguţ din partea mea, nu-i aşa? Dar azi mă grăbesc, au nevoie de mine, vizitaţi-mă mâine, vom discuta problema. În orice caz, înainte de a ne despărţi, vreau să vă mai luminez puţin, ca să reuşiţi s-o luaţi pe drumul cel bun. Ştiţi cine e martorul pe care l-am adus?”

„Spuneţi, domnule Gévrol!”

„Ei bine, omul de pe banca din faţa biroului judecătorului de instrucţie e soţul victimei de la La Jonchère”.

„E imposibil!”, spuse Tabaret, făcând eforturi de gândire… „Vă bateţi joc de mine”.

„Nu, pe cuvântul meu. Întrebaţi-l cum îl cheamă şi vă va spune: Pierre Lerouge”.

„Deci nu era văduvă?”

„Se pare că nu, dacă el e fericitul soţ!”

„Ah”, murmură Tabaret. „Şi poate să spună ceva despre, afacere?”

În câteva cuvinte, Gévrol îi comunică colegului său onorific ceea ce avea de declarat Lerouge judecătorului de instrucţie.

„Ce ziceţi despre asta?”, întrebă după ce sfârşi.

„Ce să zic?”, se bâlbâi Tabaret, al cărui chip trăda o mirare prostească. „Nu mai zic nimic. Mă gândesc… dar nu, nu reuşesc să mă gândesc la nimic!”

„O lovitură, hait?”, spuse Gévrol, radiind de bucurie. „Spuneţi, mai bine, o lovitură de măciucă!”, spuse Tabaret. Deodată, se lovi cu palma peste frunte.

„Dar brutarul meu!”, strigă tare. „Pe mâine, domnule Gévrol!”

„S-a scrântit de tot”, îşi spuse Gévrol, satisfăcut.

Tabaret era, dimpotrivă, foarte lucid, numai că-şi adusese aminte, deodată, de brutarul din Asnièrs, pe care-l rugase să treacă pe la el. Îl va mai găsi, oare, acolo? Pe scări se întâlni cu domnul Daburon, la al cărui salut abia răspunse, atât de grăbit era.

Fugi de-a lungul cheiului, cufundat în gânduri.

„Deci bunul meu Noël e din nou prăpăditul de dinainte. N-o să se bucure el, care era atât de bucuros să aibă, în fine, un nume. Dacă e dispus, îl voi înfia eu. Tabaret nu sună atât de bine ca de Commarin, dar e, totuşi, un nume. Ei bine. Fie cum o fi. Albert este, deci, fiul legitim, cu atât mai bine pentru el! Dar asta nu schimbă cu nimic convingerea mea că e nevinovat E clar că a ştiut despre cele întâmplate tot atât de puţin ca şi tatăl său. A crezut, deci, şi el în schimbul de copii. Doamna Gerdy n-a aflat, probabil, nici ea despre cele întâmplate, i s-o fi dat vreo explicaţie privind cicatricea. Da, dar doamna Gerdy ştia neîndoielnic că Noël e propriul ei fiu. Reprimindu-l, se va fi uitat la semnul de recunoaştere. Când Noël a găsit scrisorile contelui, îi va fi explicat, probabil.

Tabaret se opri, ca muşcat de şarpe. Încremeni de oroare, din cauza concluziei care i se impuse:

„Noël trebuie s-o fi ucis pe văduva Lerouge, pentru a o împiedica să facă o mărturisire din care să rezulte că n-a schimbat, totuşi, copiii, aşa cum era vorba. Scrisorile şi hârtiile ce puteau servi drept dovadă le-a ars, probabil”. Respinse însă pe loc această ipoteză.

„Idiot bătrân ce sunt!”, strigă cu dezgust, continuându-şi goana,

„iată urmările acestei meserii îngrozitoare. Şi eu, care mă simţeam onorat s-o practic. Să-l suspectez pe Noël! Copilul, moştenitorul meu, virtutea personificată! Noël, pe care în zece ani am învăţat să-l preţuiesc şi să-l admir, încât aş putea garanta pentru el ca pentru mine însumi! Numai o pasiune puternică l-ar determina pe un astfel de om să verse sânge, iar la Noël n-am descoperit, altă pasiune decât cea pentru mama lui şi, fireşte, pentru muncă. Cum îndrăznesc să suspectez un asemenea om? Îmi vine să mă pălmuiesc, nu alta! Nu-mi ajunge, se vede, lecţia primită! Ce-mi lipseşte ca să devin mai deştept?"

Încercă să se liniştească dar în sinea lui o voce continua să întrebe: „Dar dacă e, totuşi, Noël?"

Tabaret ajunse, între timp, acasă. În faţa porţii se afla o şaretă elegantă, cu un cal superb. Se opri fără să vrea. „Frumos animal", Se gândi, „chiriaşii mei au relaţii cu oameni suspuşi".

Dar îşi schimbă părerea când îl văzu ieşind pe onorabilul domn Clergeot. Prezenţa acestuia într-o casă trăda la fel de bine ruina financiară a chiriaşului, ca prezenţa cioclilor – în caz de deces.

Bătrânul detectiv, care cunoştea pe toată lumea, îl ştia, fireşte, şi pe bancher. Întreţinuse chiar anumite relaţii cu el pe vremea când colecţiona cărţi. Se opri.

„Ce faceţi aici?" îl întrebă, salutându-l. „Aveţi ceva clienţi în casa asta?"

„Aşa se pare", răspunse scurt Clergeot, căruia nu-i plăcea să se bage cineva în afacerile sale.

„Ia te uită!", spuse Tabaret.

Şi împins, de curiozitatea lui naturală – un proprietar trebuie să ştie care dintre chiriaşii săi e în încurcătură –, adăugă :

„Pe cine naiba sunteţi pe cale să ruinaţi?"

Domnul Clergeot răspunse pe tonul omului jignit. „Aţi avut vreodată motive să vă plângeţi de mine? Nu cred. Dacă vreţi, puteţi să vorbiţi despre mine cu tânărul avocat. Îşi rezolvă toate problemele financiare prin intermediul meu. O să vă destăinuie că n-a regretat, până acum, că m-a cunoscut".

Tabaret fu surprins neplăcut. Noël, bravul Noël, era clientul lui Clergeot! Ce însemna asta? Poate că nu era o treabă serioasă. Pe de altă parte, îşi aminti de cele cincisprezece mii de franci, de joi.

„Da, da", întări Tabaret, dornic să afle mai multe, „ştiu că domnul Gerdy e mână spartă în materie de finanţe".

Clergeot avea o manieră delicată de a lua apărarea prietenilor săi de afaceri, atunci când erau atacaţi.

„Nu el e cel care azvârle cu banii de aur", spuse. „E prietena lui. O fi ea mică şi firavă, dar ar fi în stare să înfulece un drac întreg – cu păr, coarne şi copite".

„Cum? Noël întreţinea o femeie, şi încă una pe care până şi Clergeot. Obişnuit cu asemenea specimene, o considera costisitoare! O informaţie ca aceasta, picată într-un astfel de moment, era de natură să-l lovească pe Tabaret drept în creştetul capului. Nu voia, totuşi, să se trădeze. O mişcare, o privire puteau trezi bănuiala cămătarului, închizându-i gura.

„Se ştie", continuă Tabaret, cu dezinvoltură. „Ce-are a face! Tineretul trebuie să se distreze. Cam cât credeţi că-l costă pe an mititica?"

„Nu ştiu. A făcut greşeala să nu-i fixeze o sumă precisă. Cred că în cei patru ani, de când sunt împreună, a înghiţit cam cinci sute de mii de franci".

„În patru ani! Cinci sute de mii de franci!" Aceste cuvinte, aceste cifre îl izbeau pe Tabaret ca nişte ghiulele. Jumătate de milion! Dacă lucrurile stăteau astfel, Noël era complet ruinat. Dar atunci…

„E mult", spuse şi reuşi, cu un efort eroic, să-şi ascundă spaima, „da, e foarte mult, dar trebuie ţinut seama de faptul că domnul Gerdy dispune de anumite rezerve".

„Ăsta?", îl întrerupse cămătarul, dând din umeri. „N-are o leţcaie! E lefter. Dar dacă vă datorează bani, să nu vă temeţi, e o vulpe vicleană, vrea să se însoare. I-am prelungit şi eu poliţe pentru douăzeci şi şase de mii de franci. La revedere, domnule Tabaret".

Cămătarul se îndepărtă cu pasul uşor, lăsându-l pe Tabaret ca împietrit pe trotuar. Simţea o durere adâncă: era ca un tată pe care-l pregăteşti, cu menajamente, să afle că iubitul său fiu e, după toate probabilităţile, scelerat.

Şi, totuşi, credinţa lui în Noël era atât de puternică, încât se străduia să respingă din nou motivele de îndoială atât de puternice.. Nu era posibil ca bancherul să-l calomnieze pe avocat? Oamenii erau în stare de orice. Exagerase, probabil, când vorbise despre extravaganţele clientului său. Şi apoi câţi bărbaţi n-au făcut prostii de dragul unei femei, dar au rămas oameni cumsecade!

Tocmai voia să intre în casă, când un vârtej de mătase, dantelă şi catifea îi tăie drumul. O brunetă tânără ieşise pe poartă, urcându-se apoi sprintenă în şaretă.

Tabaret era un admirator al frumuseţii feminine, iar duduia era încântătoare, totuşi nu-i aruncă nici o privire.

În dreptul porţii se întâlni cu portarul, care, cu mâna întinsă, ca fermecat, îşi ţinea şapca în care strălucea o monedă de aur.

„Ah, domnule, drăguţă femeie", spuse omul, „şi generoasă…! De ce n-aţi fost aici cu cinci minute mai devreme?"

„Ce femeie… de ce?"

„Doamna care a plecat venise să se informeze despre domnul Gerdy. Mi-a dăruit douăzeci de franci, ca să răspund la întrebările ei. Se pare

că domnul Gerdy vrea să se însoare. Era tristă… Dar ce femeie! Cred că e iubita lui. Acum înţeleg de ce ieşea noapte de noapte”.

„Domnul Gerdy?”

„Desigur, domnule. Am tăcut, pentru că mi se părea că nu vrea să fie văzut. Niciodată nu mi-a cerut să-i deschid poarta, nu era atât de prost. Ieşea pe portiţa de lângă remiză. Mi-am spus că nu vrea să mă trezească şi că e frumos din partea lui, iar dacă el aşa vrea…”

Portarul vorbea fără să scape din ochi moneda, iar când înălţă capul ca să constate ce impresie au făcut informaţiile sale asupra lui Tabaret, acesta dispăruse.

„Asta-i bună!”, gândi portarul. „Fac pariu că şeful o urmăreşte pe duduie! Îşi pregăteşte terenul. Du-te învârtindu-te, vânător de fuste, ramolit ce eşti, n-ai să pupi tu prea mult de la ea. Puţinul ăsta o să te coste mult!”

Portarul nu se înşela. Tabaret o urmărea pe duduia din şaretă. Venise la timp: şareta o cotea spre Rue Saint-Lazare, „Cerule… o voi pierde din ochi! Ea ştie adevărul…!”

Era într-una din acele stări de agitaţie care fac, uneori, minuni. Ajunse până la capătul străzii Saint Lazare, iute ca un adolescent. Norocul îi surâdea! Cu cincizeci de paşi în faţa lui, şareta fusese blocată de învălmăşeala din Rue de Havre.

Şi nici o trăsură de închiriat pe-aproape! Şareta se desprinse şi-şi continuă drumul în direcţia Rue Trouchet şi Tabaret pe urmele ei. În timp ce fugea, se tot uita după o birjă şi înjura gâfâind:

„Haide, dă-i zor, puişor! Unde nu-i cap, vai de picioare! De ce nu ţi-a dat prin cap să-i ceri lui Clergeot adresa doamnei? Mai repede, bătrâne, mai repede!”

Nu voia nimic altceva în acel moment decât s-o ajungă din urmă pe iubita lui Noël. Dar distanţa se mărea, tot mai mult. Încă nu parcursese nici jumătate din Rue Trouchet, dar nu mai putea. Simţea că picioarele nu-l mai ţin, iar blestemata de şaretă ajunsese aproape lângă biserica Sf. Madeleine!

Tocmai atunci se apropie de el o birjă. Cu desperarea celui care se înecă, îi făcu semn birjarului şi se aruncă în birjă cu ultimele puteri.

„Urmăreşte şareta albastră. Ai douăzeci de franci!”

„Am înţeles!” îi spuse birjarul, făcându-i cu ochiul, pocni apoi din bici.

„O fi vreun moşneag gelos, pus pe urmele nevestei. Hai, mârţoagă !” Tabaret fusese salvat în ultima clipă. Era epuizat şi nu-şi putu reveni. Între timp, ajunseseră pe bulevard. Se înălţă pe locul lui şi, după ce privi în jur, spuse:

„Nu mai văd şareta”.

„O văd bine, dar are un cal excelent!”

„Al tău vreau să fie şi mai bun. Am zis douăzeci de franci? Îţi dau

patruzeci!”

Birjarul începu să-i dea bice la biata mârţoagă: „Trebuie s-o ajungem! Pentru douăzeci, aş fi făcut-o scăpată. Sunt amicul doamnelor, sunt de partea lor. Dar, la naiba, patruzeci de franci…! Cum poţi să fii gelos când arăţi ca ăsta?”

Tabaret se strădui să nu se mai gândească la afacerea respectivă înainte de a vorbi cu această femeie. Era convins: cu un singur cuvânt, putea să-l salveze sau să-l distrugă pe iubitul ei.

„La naiba! Să-l distrug, pe Noël!? E, posibil?”

Gândul că Noël ar putea fi ucigaşul nu-l părăsi şi-i bâzâia prin cap ca un bondar care se loveşte mereu de geam, voind; să iasă.

Pe şoseaua d'Antin, şareta albastră se opri, deodată, în faţa unei dantelării. Tabaret se aplecă din trăsură şi o văzu pe tânără femeie coborând şi intrând în prăvălie.

„Iată unde se duc miile! Jumătate de milion, în patru ani!”,

Birja se puse din nou în mişcare. Se opri însă, după scurt timp – de astă dată, în faţa unui magazin de antichităţi.

„Te pomeneşti că vrea să cumpere tot Parisul!”, se gândi Tabaret, furios. „Da, ea l-a făcut pe Noël să comită crima. Iroseşte acum şi cei cincisprezece mii de franci ai mei. Oare cât de mult ţine la ea? S-o fi ucis Noël pe văduva Lerouge? Pentru bani? Ar fi un scelerat, un tip de cea mai joasă speţă! Câtă ipocrizie, dumnezeule! Dar dacă mor pe loc de furie, iar el rămâne moştenitorul meu? Căci aşa scrie în testament: „Las iubitului meu fiu, Noël Gerdy…”. Dacă e vinovat, nu există pedeapsă prea aspră… Dar văd că femeia asta nu vrea deloc să ajungă acasă!

Femeia, într-adevăr, nu se grăbea. Vremea era bună, toaleta ei încântătoare, aşadar, se lăsa admirată. Intră în alte trei, patru prăvălii şi se mai opri, un sfert de oră, la o cofetărie.

Tabaret se foia nerăbdător.

Să amâni dezlegarea unei enigme din cauza toanelor unei asemenea femei! Ce chin! Îi venea să se năpustească la ea, s-o apuce de braţ şi să-i strige:

„Du-te acasă, nenorocito! De ce zăboveşti? Nu ştii că iubitul tău, omul ruinat de tine, e bănuit de crimă? Întoarce-te acasă, să putem sta de vorbă, să aflu dacă e vinovat sau nu! Căci ai să mi-o spui, fii sigură. Ţi-am întins o cursă în care ai să cazi. Şterge-o acasă, altfel mor chinuit de incertitudine!”

În sfârşit, aceasta se îndreaptă spre casă.

Şareta o apucă spre Montmartre, o coti pe Rue de Provence, depunând-o pe duduia la uşa casei.

„Deci aici stă”, constată Tabaret, cu un oftat de uşurare. Se dădu jos, plăti birjarului cei patruzeci de franci promişi şi-i spuse să aştepte.

„Cum o cheamă pe doamna?”, îl întrebă pe portar.

„E doamna Juliefte Chaffour”, răspunse portarul, cu o oarecare ezitare.

„Etajul doi, uşa de vizavi de scară”.

Un minut mai târziu, Tabaret fu condus în salonul doamnei Juliette, care, după spusele cameristei, tocmai se dezbrăca şi urma să vină imediat. Îl surprinse luxul salonului Juliettei, încăperea n-avea nimic frapant ori vulgar, nici urmă de prost gust. N-ai fi crezut că te afli la o femeie întreţinută. Dar Tabaret, care se pricepea la multe, îşi dădea seama că tot ce se vedea era de mare valoare. Garnitura de pe consola şemineului, ea singură, valora cam douăzeci de mii de franci.

„Clergeot n-a exagerat”, îşi spuse.

Tocmai atunci Juliette intră în salon, întrerupându-i şirul gândurilor. Îmbrăcase în grabă o rochie de casă din catifea neagră cu bordură vişinie. Părul superb, cârlionţat, i se revărsa pe gât şi pe umeri. Tabaret era orbit. Înţelegea acum nebunia adoratului ei.

„Doriţi să vorbiţi cu mine, domnule?”, întrebă ea, aplecându-şi graţios capul.

„Doamnă, sunt un amic al lui Noël”, spuse Tabaret. „ba, aş putea spune, cel măi bun amic şi…”

„Dar vă rog să staţi jos, domnule”, îl întrerupse tânără femeie.

Ea luă loc pe o canapea, iar Tabaret într-un fotoliu, în faţa ei.

„Doamnă, am venit să discutăm o problemă foarte gravă” începu el. „Vizita dumneavoastră în casa unde locuieşte domnul Gerdy…”.

„Cum?”, strigă ea. „A şi aflat? Nemernicul, are copoi în slujba lui”.

„Copilă dragă”, începu Tabaret, pe un ton patern.

„Bine, bine! Ştiu ce sarcină vi s-a încredinţat. Să mă certaţi în numele lui Noël. Mi-a interzis să vin la el, dar eu nu l-am ascultat. E insuportabil să ai drept iubit o şaradă ambulantă, un om despre care nu se ştie nimic, o fiinţă misterioasă şi sumbră.

„Aţi comis o imprudenţă”.

„Dar de ce? Fiindcă vrea să se însoare şi nu-mi zice nimic?” ’

„Şi dacă nu-i aşa?”

„Aşa e. A recunoscut-o în faţa derbedeului de Clergeot, care mi-a povestit tot. În orice caz, cloceşte ceva. De o lună, e complet schimbat, nu-l mai recunosc”.

Tabaret voia să ştie, înainte de toate, dacă Noël îşi făcuse rost de un alibi pentru seara crimei. Doamna Juliette era, desigur, în măsură să-l informeze în această privinţă. Venise, deci, cu un plan ascuns şi-i întinse cursa. Dar vivacitatea tinerei femei îi cam tulburase apele. Se baza, totuşi, pe desfăşurarea normală a conversaţiei, deci spuse:

„Vasăzică, vreţi să împiedicaţi căsătoria lui?”

„Căsătoria lui!”, strigă Juliette, izbucnind în râs. „Bietul de el! Dacă n-are alte piedici de învins decât pe mine, înseamnă că afacerile îi vor merge strună. Să se însoare, dragul de el, şi asta cât mai repede! Nu

vreau să mai aud de el”.

„Aşadar, nu-l iubiţi?”, întrebă Tabaret, mirat de izbucnirea ei.

„Ascultaţi-mă, domnule, l-am iubit mult, dar, vedeţi, toate trec. De patru ani, duc o viaţă insuportabilă. Dacă Noël nu renunţă la mine, o voi face eu. Sunt sătulă de un iubit căruia îi este ruşine de mine şi care mă dispreţuieşte”.

„Nu pare a vă dispreţui, doamnă”, spuse Tabaret, aruncând o privire semnificativă în jur.

„Vreţi să ziceţi”, răspunse ea, ridicându-se, „că face cheltuieli mari pentru mine. E adevărat. Susţine chiar că s-a ruinat de dragul meu. Aşa o fi. Dar ce importanţă are? Nu sunt lacomă, credeţi-mă. Aş fi preferat bani mai puţini, dar mai multă tandreţe. Nemulţumirea şi plictiseala explică extravaganţele mele. Domnul Gerdy mă tratează ca pe o fetiţă fără minte, iar eu mă port ca atare. Suntem chit !”

„Ştiţi, doar, că vă adoră!”

„El? Nu cred. Îi este ruşine cu mine. Sunteţi primul dintre amicii lui cu care vorbesc deschis. Întrebaţi-l dacă a ieşit vreodată cu mine. Se pare că prezenţa mea îl dezonorează. Săptămâna trecută, marţi, am mers la teatru. A luat o lojă întreagă. Credeţi că a rămas cu mine? Greşiţi! Domnul a şters-o, şi nu l-am mai văzut toată seara”.

„Cum! Aţi fost nevoită să vă întoarceţi acasă singură?”

„Nu. La sfârşitul spectacolului, către miezul nopţii, domnul a reapărut. Ne-am dus la balul Operei, apoi la restaurant. Ne-am distrat al naibii de bine! La bal, domnul n-a cutezat să-şi scoată masca, iar la restaurant a trebuit, din considerație pentru amicii lui, să-l tratez ca pe un străin”

Dacă Juliettte n-ar fi fost atât de pornită, şi-ar fi dat seama în ce stare se afla Tabaret şi, poate, ar fi tăcut. Se făcuse palid şi tremura ca varga.

„La naiba!”, spuse cu eforturi supraomeneşti, „trebuie să fi fost, totuşi, o seară veselă!”

„Veselă!”, repetă tânără femeie, dând din umeri. „Nu-l cunoaşteţi bine pe prietenul dumneavoastră. Dacă-l invitaţi vreodată la cină, să nu-i daţi de băut. Nu rezistă, se face imediat criţă. Ultima oară s-a făcut praf şi a pierdut tot: pardesiu, umbrelă, portmoneu, tot…”

Tabaret nu mai fu în stare să se stăpânească. Sări în sus şi strigă:

„Nemernicul, sceleratul! El e! Am pus mâna pe el!”. Şi ţâşni pe uşă atât de repede, încât Juliette, complet buimăcită, o strigă pe cameristă.

„Draga mea”, îi spuse, „cred că am făcut o gafă. Bătrânelul ăsta caraghios nu e amicul lui Noël. A venit să-mi stoarcă informaţii şi a reuşit. Fără să-mi dau seama, am făcut o boacănă. Ce-oi fi spus? Oricât stau şi mă gândesc, tot nu pricep. Dar indiferent cum ar fi, trebuie să-l avertizez. Îi scriu câteva rânduri, iar tu fugi după un mesager”.

Tabaret se urcase în birjă şi-i spuse birjarului să-i ducă la prefectura de poliţie. „Noël – ucigaş!”. Furia şi ura îi erau nemăsurat de mari, ca mai înainte prietenia. Fusese dus de nas! Dar se va răzbuna! se întreba care ar fi pedeapsa binemeritată. Ghilotina era prea bună pentru un astfel de scelerat „Căci n-a ucis-o numai pe Claudine”, îşi spuse, „ci a determinat şi arestarea unui inocent, care putea fi condamnat!”

Pe Tabaret îl ţinea în puteri doar certitudinea de a-l preda pe Noël justiţiei şi de a se răzbuna măcar în acest fel. Pe strada Richelieu, îl apucă ameţeala.

„N-am cumva o criză?”, îşi spuse, „Dacă mor, Noël scapă, rămânând moştenitorul meu… Cine şi-a făcut testamentul ar trebui să-l poarte tot timpul asupra lui, ca să-l poată modifica în orice clipă”.

O oră mai târziu, cu ajutorul medicului său curant, era restabilit. Îşi procură autorizaţiile necesare şi se îndreptă spre Oficiul de obiecte găsite, însoţit de un funcţionar.

Cercetările sale adeveriră rezultatul scontat. În seara zilei de marţi, de lăsata secului, într-un compartiment de clasa a doua a trenului nr. 45, fusese găsit un pardesiu şi o umbrelă. I se arătară obiectele, iar el le recunoscu - erau proprietatea lui Noël. Într-unul din buzunare fu găsită o pereche de mănuşi gri, zgâriate şi rupte, precum şi un bilet Paris-Chatou, nefolosit.

„Acum, să-l prindem!”, strigă Tabaret şi, fără a zăbovi o clipă, se lăsă dus la Palatul Justiţiei.

În ciuda orelor înaintate, judecătorul de instrucţie mai era în biroul său. Vorbea cu contele de Commarin, căruia îi făcuse cunoscut ce aflase de la Pierre Lerouge, când intră, ca o furtună, Tabaret. Era prea obsedat de ţelul urmărit, ca să mai ţină seama de prezenţa unui străin.

„Domnule”, strigă sufocat de mânie, „domnule, l-am dibuit pe adevăratul asasin! E fiul meu adoptiv, moştenitorul meu – Noël!”

„Noël!”, strigă Daburon, sărind în picioare. Şi adăugă: „Am bănuit!”

„Avem nevoie de un mandat de arestare!”, continuă Tabaret. Dacă mai zăbovim, ne scapă! Va bănui ceva în momentul în care iubita lui îi va povesti că am vizitat-o. Să ne grăbim, domnule judecător! Să ne grăbim!”

Domnul Daburon voia să deschidă gura ca să-i ceară explicaţii mai detaliate, dar Tabaret îl întrerupse:

„Asta nu-i tot: un inocent zace încarcerat – Albert!”

„Totul se va schimba în mai puţin de o oră”. Spuse judecătorul. „Înaintea venirii dumneavoastră, am dat ordin în acest sens. Să ne ocupăm, deci, de celălalt domn”.

Nici Tabaret, nici Daburon nu observă când dispăruse contele de Commarin. Părăsise neobservat camera, când fusese pronunţat numele lui Noël.

CAPITOLUL XIX

Noël pomenise că va face tot posibilul pentru eliberarea lui Albert. Vizită, într-adevăr, pe câţiva dintre membrii tribunalului, dar peste tot – refuzuri!

La ora patru, se înfăţişă la Palatul Commarin ca să-i comunice contelui eşecul eforturilor sale.

„Domnul conte a ieşit”, îi răspunde Denis, „dar dacă domnul binevoieşte să aştepte..

„Bine, voi aştepta”, răspunse Noël.

„Îl rog atunci pe domnul să mă urmeze”, continuă cameristul, „am ordin de la domnul conte să vă conduc în camera de lucru”.

Asemenea dovadă de încredere îl făcu pe Noël să presimtă ceva din noua lui poziţie. Era acasă în acest splendid palat, el era stăpânul şi moştenitorul. Privirea lui se opri asupra arborelui genealogic atârnat deasupra biroului. Se opri şi începu să citească.

Părea deschisă o pagină din cartea de aur a nobilimii franceze. Se perindau aici toate numele, toţi deţinătorii unui capitol sau, cel puţin, ai unui paragraf din istoria Franţei. Commarinii amestecaseră sângele lor cu cel al aproape tuturor marilor familii ale Franţei. Doi dintre ei se însuraseră cu fete din case domnitoare. Un val de mândrie încălzi inima lui Noël, iar sângele începu să-i curgă mai repede în vine.

Încrezător, înălţă capul şi murmură: „Viconte de Commarin!”

Uşa se deschise şi apăru contele. Avocatul se pregăti să-l salute respectuos, când observă cu spaimă privirea plină de oroare şi dispreţ a tatălui său.

„Mizerabile!”, îi strigă contele.

Tăcerea care urmă păru să dureze o veşnicie. Noël îndrăzni să vorbească primul.

„Domnule…”, începu el.

„Tăcere”, îi ceru contele, întrerupându-l cu violenţă.

„Cum a fost posibil să vă daţi drept fiul meu? Fiinţă nelegitimă, aţi ştiut precis că sunteţi fiul Valériei Gerdy! Nu numai că aţi comis o crimă, dar aţi făcut totul spre a-l scoate vinovat pe un inocent! Iar pe mama dumneavoastră, singur aţi omorât-o!”

Avocatul încearcă să riposteze.

„Aţi omorât-o, desigur!”, continuă contele, „chiar dacă nu direct, ci prin fapta nelegiuită pe care aţi comis-o. Acum pricep totul. Aşadar, nu delira… Ştiţi la fel de bine ca şi mine ce voia să spună. Aţi auzit tot, şi dacă aţi cutezat să intraţi în camera muribundei, deşi un cuvânt ar fi fost de ajuns ca să vă piardă, aţi făcut-o pentru că ştiaţi ce efect o să aibă asupra ei apariţia dumneavoastră. Abia acum înţeleg ultimul ei cuvânt: „Asasinule!” – vă era adresat”.

Noël se apropiase, treptat, de uşă. Nemulţumirea crescândă şi o frică animalică dădeau trăsăturilor sale o expresie teribilă.

„Vedeţi că ştim tot?”, continuă contele. „Şi nu sunt singurul. În acest moment, se emite mandat de arestare pe numele dumneavoastră”.

Avocatul scoase un strigăt de furie, dar contele nu-l băgă în seamă şi se apropie, calm în aparenţă, de biroul său.

„Datoria mea ar fi să vă predau călăului, dar nu pot să uit că am nefericirea de a vă fi tată. Staţi jos şi redactaţi o mărturisire. Veţi găsi apoi în acest sertar o armă. Să vă ierte Cel-de-sus!”…

Bătrânul nobil schiţă un gest ca şi cum ar fi vrut să părăsească încăperea. Noël îi tăie calea, scoase din buzunar un revolver şi spuse răstit:

„N-am nevoie de armele dumneavoastră, domnule. N-or să mă prindă viu. Numai că…”

„Numai că?”, întrebă contele, nerăbdător.

„Trebuie să vă spun sincer, domnule, că n-am intenţia să mă sinucid… Cel puţin, nu acum”.

„Frumos!”, exclamă contele, revoltat, „şi laş, pe deasupra!”

„Nu, domnule, nu sunt laş. Dar îmi voi pune capăt zilelor abia când voi fi sigur că orice altă cale mi-e închisă”.

„Mizerabile!”, strigă contele, pe un ton ameninţător, „e nevoie, deci, ca eu însumi să…”

Întinse mâna înspre sertarul deschis. Noël însă îl închise cu o lovitură de picior.

„Ascultaţi-mă, domnule”, spuse avocatul pe un ton răguşit, al omului aflat într-o situaţie disperată, „să nu irosim clipele preţioase care mi-au rămas. Am comis o crimă, e-adevărat, şi nu caut să mă justific. Dar cine a creat premisele ei, dacă nu dumneavoastră înşivă? Iar acum îmi faceţi favoarea de a-mi oferi un revolver? Nu, mulţumesc, renunţ! Vreţi să evitaţi în primul rând scandalul unui proces, şi ruşinea care ar putea să vă umbrească numele”.

Contele încearcă să-l contrazică.

„Lăsaţi-mă să vorbesc”, îl întrerupse Noël, răstit. „Nu vreau să mă sinucid. Ţin să-mi păstrez capul, dacă e posibil. Daţi-mi bani ca să pot fugi, şi vă promit să nu mă las prins viu. Trebuie să vă fac această rugăminte deoarece nu mai am nici douăzeci de franci. Ultima mea bancnotă de o mie s-a dus în seara aceea, înţelegeţi… La mama mea nu mai găsesc bani nici pentru înmormântare. Deci, scoateţi parale!”

„Niciodată!”

„Mă voi preda, deci, poliţiei, şi vă veţi convinge cât de bine o să facă asta măreţului nume care vă este atât de scump”.

Ieşit din minţi de furie, bătrânul conte încearcă din nou să intre în posesia armei din biroul lui, dar Noël îi taie calea şi-i spuse rece ca

gheaţa:

„Oh, vă rog, să nu ne batem! Oricum, eu sunt cel mai puternic”.

Domnul de Commarin se opri, ezitând. Avocatul îl atinse în punctul său vulnerabil, vorbind despre scandal, proces şi ruşine. După câteva clipe de incertitudine, în care grija pentru puritatea numelui său şi dorinţa arzătoare de a-l vedea pedepsit pe mizerabilul se luptau aprig, bătrânul mare senior preferă soluţia cea mai convenabilă.

„Să terminăm, deci”, spuse cu o voce care trăda dispreţul, „să punem capăt acestei discuţii respingătoare… Ce vreţi?”

„V-am spus-o: bani! Cât aveţi în casă, totul!”

Contele avea în casă o sumă de bani peşin scoasă de la bancă în vederea amenajării locuinţei celui pe care îl socotise fiul său legitim.

„Am optzeci de mii de franci”, spuse sec.

„E puţin”, spuse avocatul, „dar, oricum, daţi-i încoace! Vă atrag atenţia asupra faptului că mă aşteptam la cinci sute de mii. Dacă reuşesc, deci, să mă sustrag urmăririlor, veţi ţine la dispoziţia mea patru sute optzeci de mii de franci. Vă luaţi obligaţia să mi-i trimiteţi la cerere? Voi găsi mijloacele să-i obţin fără a risca nimic. La acest preţ, nu veţi mai auzi niciodată despre mine!”

În locul unui răspuns, contele deschise un sertar secret aflat în perete, scoase un pachet de bancnote şi i-l aruncă avocatului la picioare.

Acesta fu cuprins de furie, şi izbucni:

„Ascultaţi-mă, nu mă provocaţi! Oameni ca mine, care n-au nimic de pierdut, sunt periculoşi. Mai pot încă să mă predau…”. Se apleacă, totuşi, şi adună banii.

„Îmi daţi cuvântul dumneavoastră că voi obţine şi restul?”

„Da”.

„Plec, deci. Fiţi fără teamă, îmi voi respecta promisiunea, nu voi fi prins viu. Adio, tată! Adevăratul vinovat dumneavoastră sunteţi, numai că aţi scăpat nepedepsit. Cerul e nedrept. Vă blestem!”

Când, o oră mai târziu, cameristul intră în camera de lucru a stăpânului său, îl găsi zăcând leşinat, mai mult mort decât viu.

Între timp Noël părăsise Palatul Commarin. Se îndrepta spre Rue de l’Université. Eră cuprins, din când în când, de ameţeală, se clătinau dalele de pavaj sub picioarele lui. Gura îi era ca iasca, ochii şi tâmplele îi ardeau. În acelaşi timp, însă, simţea un fel de uşurare – era aproape un sentiment de voie bună. Se terminaseră, deci, toate: îndoieli, temeri, măşti, lupte. Nimic, nimic nu-l mai putea înspăimânta de acum încolo, îşi jucase rolul, putea respira mai liber.

O oboseală de plumb urmă exaltării care-l ţinuse în puteri în prezenţa contelui şi-i încurajase aroganţa trufaşă. Toate resorturile fiinţei sale, încordate peste măsură de mai bine de o săptămână, cedară. Simţea un gol imens, o nepăsare totală faţă de orice şi oricine.

Dac-ar fi venit cineva să-l aresteze în acel moment, nu s-ar fi gândit să opună rezistenţă. Ba, mai mult, s-ar fi predat de bună voie, numai să se sfârşească odată totul.

În cele din urmă, însă, setea de viaţă înlătură apatia, făcându-l să-şi dea seama de pericolul iminent. În faţa ochilor îi apăru eşafodul şi fu încolţit de frica de moarte a criminalilor urmăriţi de justiţie. Neliniştit, privi în jur şi i se păru că trei, patru persoane se uită cu curiozitate la el. O luă la fugă în direcţia cartierului latin, fără ţintă precisă. În curând, se opri. Fuga atrăgea, probabil, atenţia asupra lui. I se părea că zăreşte pe toate chipurile suspiciunea, dispreţul, oroarea.

Trebuia să se decidă. Dar, în starea în care se afla, era incapabil să vadă limpede, să mediteze, să cântărească, să opteze. Toate planurile sale se spulberaseră. Era urmărit. Nici un loc nu i se mai părea sigur pe lumea asta.

Era în apropierea Odeonului, când îi veni o idee: probabil că împotriva lui fusese emis un ordin de arestare însoţit de o fotografie; aşadar, favoriţii şi gulerul alb l-ar fi putut trăda. Se pregăti să intre la un bărbier, dar se opri lângă uşă: ar trezi bănuiala, i s-ar putea pune întrebări suspecte.

Merse, deci, mai departe. Încetul cu încetul, se lăsase noaptea. Odată cu întunericul, Noël începu să-şi recapete siguranţa de sine şi curajul. De ce nu i-ar reuşi fuga? Existau destule exemple în acest sens: plecai în străinătate, îţi schimbai numele, îţi procurai alte documente şi te furişai în pielea altcuiva… Avea bani – asta era principalul.. Şi chiar dacă va cheltui cei optzeci de mii de franci, va avea în curând la dispoziţie o sumă mult mai mare.

Ajunse deja să se întrebe cum ar trebui să se deghizeze ca să treacă neobservat, precum şi pentru care graniţă urma să opteze, când îi reveni în minte Juliette. Gândul îl străpunse ca un fier roşu. Să fugă fără ea? Aşadar, să n-o mai vadă? Să fugă hăituit de poliţie, iar ea să stea liniştită la Paris? Nu! Pentru cine ucisese, dacă nu pentru ea? Cine s-ar fi bucurat de avantajele de pe urma crimei? Nu era drept să suporte şi ea o parte din urmări?

„Nu mă iubeşte”, îşi spuse avocatul cu amărăciune, „nu m-a iubit niciodată. Poate c-ar fi fost încântată să scape de mine în acest fel. Nu m-ar regreta, n-are nevoie de mine. Un safé gol e o mobilă de prisos. Juliette e deşteaptă, şi-o fi pus deoparte o mică avere. Îşi poate permite luxul unui nou iubit. Va duce o viaţă fericită, în timp ce… Iar eu să plec fără ea?!…”

Vocea raţiunii îi striga: „Nebunule, tocmai acum să cari după tine o femeie, şi încă una atât de ispititoare! Înseamnă să atragi privirile tuturor, să faci fuga imposibilă, să-ţi pui singur ştreangul de gât!”

„Ce are a face!”, răspundea vocea pasiunii. „Ori vom scăpa împreună, ori vom pieri! Chiar dacă nu mă iubeşte, o iubesc eu, am

nevoie de ea! O să vină cu mine chiar dacă nu vrea…”

Dar cum să ajungă la Juliette, s-o convingă’? Poate că poliţia îl aşteaptă deja la ea acasă.

„Nu”, îşi spuse Noël, „nimeni nu ştie că e iubita mea. Abia în câteva zile va ieşi la iveală acest lucru. A-i scrie, ar fi şi mai periculos”.

Noël se urcă într-o birjă, dând birjarului adresa din Rue de Provence. Se lăsă moale pe perne şi, fără să vrea, trecu în revistă evenimentele ce duseră la catastrofă. Era ca un muribund are, cu ochii minţii, revede drama sau comedia vieţii sale.

Începuse exact cu o lună în urmă. Ruinat, era decis să încerce totul pentru a face rost de bani ca s-o poată păstra pe Juliette. Întâmplarea făcu să-i cadă în mâini scrisorile contelui de Commarin către maică-sa – nu numai cele citite lui Tabaret şi arătate lui Albert, ci şi cele de după presupusul schimb de copii. Această lectură îi preocupă plăcute revelaţii. Se credea moştenitorul legitim. În curând, mama sa îi relată însă cum se desfăşuraseră lucrurile în realitate, îi arătă, ca dovadă, vreo douăzeci de scrisori ale văduvei Lerouge şi îi dezvălui adevărata identitate prin semnul secret pe care-l purta.

Un om care se îneacă nu alege scândura de care se agaţă pentru a ieşi din apă. Noël hotărî să se folosească, totuşi, de scrisori. Originea lui urma să fie mijloc de şantaj împotriva mamei pe care voia s-o determine să-l lase pe conte cu credinţa că schimbul avusese, totuşi, loc, storcând astfel o sumă mare drept răscumpărare. Această pretenţie fu respinsă cu oroare de doamna Gerdy.

Avocatul îi mărturisi toate extravaganţele sale, situaţia financiară dezastruoasă, şi o imploră să-i ceară ajutor contelui. Şi de data asta fu refuzat. Toate rugăminţile şi ameninţările n-o puteau îndupleca. Două săptămâni dură teribila luptă între mamă şi fiu, Noël ieşi învins. Atunci se hotărî s-o omoare pe Claudine.

Nefericita femeie nu fusese cu doamna Gerdy mai sinceră decât cu alţii, deci Noël o credea văduvă. Dacă lipsea mărturia ei, cine urma să contrazică afirmaţiile lui? Doamna Gerdy şi, poate, contele. De aceştia nu se temea. Contele nu ştia adevărul, iar dacă doamna Gerdy ar fi vorbit, i-ar fi putut răspunde: „După ce aţi dat fiului dumneavoastră numele meu, vreţi să-l faceţi acum, cu orice preţ, să-l păstreze”.

Dar cum putea scăpa de Claudine fără a fi bănuit?

După o perioadă de gândire, avocatul elaboră un plan diabolic. Arse scrisorile contelui, care puteau servi drept dovadă a schimbului de copii, păstrându-le numai pe cele care dădeau de bănuit că s-ar fi făcut ceva în acest sens. Pe acestea le arătă lui Albert, spunându-şi că justiţia, dacă va afla ceva în legătură cu crima, îl vor suspecta pe cel care era cel mai interesat de moartea ei. Nu se gândi, la început, să arunce vina pe Albert. În intenţia lui era să-şi ia o simplă măsură de precauţie. Poliţia urma să caute un criminal imaginar.

Nici nu urmărea, iniţial, să ia locul autenticului viconte de Commarin. După crimă voia să aştepte şi, peste câtva timp, să încerce să stoarcă bani contelui. Miza pe tăcerea mamei sale, în cazul în care ar fi fost acuzat de crimă.

După ce-şi luă toate măsurile de precauţie, se hotărî să treacă la acţiune în seara de lăsata secului. O însoţise pe Juliette la teatru, apoi la balul Operei. Îşi procură, deci, un alibi. Pierderea pardesiului şi a umbrelei nu-l neliniştise prea mult. Se consolase cu gândul că nimeni nu poate reface legăturile. Totul decursese după cum prevăzuse, restul era o chestiune de răbdare.

Când doamna Gerdy citi ştirea despre crimă, nefericita femeie bănui că fiul ei e amestecat şi, disperată, îl ameninţă că-l va denunţa. Noël fu cuprins de teamă. Un singur cuvânt îl putea distruge. Pericolul îl făcea şi mai îndrăzneţ; se decise: „Totul sau nimic”. A pune poliţia pe urmele lui Albert însemna a obţine numele şi averea contelui de Commarin.

Venise apoi Tabaret, la momentul oportun, căci Noël ştia de legăturile acestuia cu poliţia şi putea fi sigur că va anunţa ceea ce descoperise.

Cât timp trăia doamna Gerdy, Noël avea să tremure. Când îşi dăduse sufletul, se simţi eliberat.

Totuşi adevărul ieşise la iveală, tocmai acum, când se credea ajuns la ţintă. Cum se putuse întâmpla una ca asta? Prin ce joc al destinului a fost descoperit un secret pe care-l credea închis în scrinul doamnei Gerdy?

Birja se opri în Rue de Provence. După ce Noël se asigură că în apropierea casei şi pe coridor nu era nimic suspect, plăti birjarului înainte de a coborî, sări şi alergă spre trepte.

Când îl zări, Charlotte scoase un strigăt de bucurie.

„Ah, domnul a sosit! Doamna l-a aşteptat cu mare nerăbdare. E nervoasă rău!”

Juliette îl aştepta… Şi era nervoasă…?

Avocatul nici nu se gândea să pună întrebări, oricât de neobişnuite erau remarcile cameristei. De când trecuse pragul acestei case, îi revenise sângele rece.

„Dacă sună cineva”, îi spuse Charlotte, „să nu deschideţi. Oricine ar fi”.

Juliette auzise vocea lui Noël şi veni în fugă. El o conduse în salon şi închise uşa în urma lui. Abia acum tânără femeie putu să-l privească. Era atât de schimbat, atât de tulburat, încât nu putu să-şi reţină un strigăt.

„Ce s-a întâmplat?”, exclamă ea.

Noël nu răspunse. Se apropie de ea şi o apucă de mână. „Juliette”, îi spuse cu voce aspră, privind-o pătimaş. „Juliette, fii sinceră, mă

iubeşti?”

Ea simţea că se întâmpla ceva neobişnuit. Cu toate acestea, mai încerca să facă nazuri.

„Răutăciosule”, îi răspunse provocator, „ai merita…” „Destul, Juliette”, o întrerupse Noël. „Răspunde-mi acum”, continuă, ţinându-i strâns mâna, „da sau nu. Mă iubeşti?”

De sute de ori se jucase cu mânia iubitului ei, pentru ca apoi, cu un singur cuvânt, să-l liniştească, dar aşa nu-l văzuse niciodată.

„Da. Te iubesc!”, replică, derutată. „Abia acum mă întrebi? De ce?”

„De ce?”, zise avocatul, eliberând mâinile iubitei. „Dacă mă iubeşti, dovedeşte-mi-o acum, pe loc. Trebuie să vii cu mine, să părăseşti tot, să fugi cu mine. Neîntârziat!”

„Dar ce s-a întâmplat?”

„Nimic. Te-am iubit prea mult, Juliette. Pentru toanele tale, mi-am pierdut capul. Ca să fac rost de bani, am… am comis o crimă… auzi? Sunt urmărit, trebuie să fug. Vii cu mine?”

Încremenită de spaimă, Juliette se uita la el buimăcită, nu-i venea să-şi creadă urechilor.

„O crimă, tu?”

„Da, întocmai. Vrei să ştii ce-am făcut? Am ucis! Am ucis! Pentru tine!”

Avocatul nu se îndoia că Juliette, auzind toate acestea, se va îndepărta de el cu oroare ca de un ucigaş, aşadar se resemnase. Poate că-i va face o scenă, va striga, după ajutor…

Dar se înşela.

Juliette se repezi la el, îl îmbrăţişă şi-l sărută, mai fericită ca oricând.

„Da, te iubesc! Eşti curajos. Nu te-am cunoscut până azi”.

Acesta era, deci, preţul pentru inima Juliettei, dar Noël nu se mai gândea acum la asta. O clipă se bucură, i se părea că nu e totul pierdut. Găsi, totuşi, puterea să se desprindă din îmbrăţişarea ei,

„Repede, să mergem!”, spuse. „Nu putem şti de unde vine pericolul. Nu-mi dau seama cum au aflat adevărul…”

Juliette îşi aduse aminte de vizita din după-amiaza aceea şi înţelese, deodată, totul.

„Nenorocita de mine!”, strigă, frângându-şi mâinile. „Eu însămi te-am trădat! S-a întâmplat marţi, nu-i aşa?”

„Da, marţi”.

„Ah! I-am zis totul fără să bănuiesc ceva. I-am povestit totul prietenului tău, domnul Tabaret, pe care-l credeam trimis de tine”.

„Tabaret a fost aici?”

„Da, nu demult”.

„Atunci, repede”, strigă Noël, „cât se poate, repede de tot! E o adevărată minune că n-a sosit încă”. O apucă de mână, dar ea se

smulse cu dibăcie.

„Lasă-mă, vreau să iau cu mine bijuteriile şi monedele de aur”.

„Lasă asta acum, n-are rost, voi avea o avere. Juliette, să fugim!”

Dar ea deschisese deja dulapul şi arunca de-a valma toate obiectele preţioase într-o geantă de voiaj.

„Juliette, ne expui pericolului…”

În timp ce vorbea astfel, era toropit de bucurie. Cât devotament din partea iubitei! Cine ar fi crezut-o? Îl iubea cu adevărat, era gata să lase totul pentru el.

Juliette terminase pregătirile. Îşi înnodase panglica la pălărie, când se auzi sunând.

„Ei sunt!”, spuse Noël, devenind şi mai palid. Nemişcat, cu ochii larg deschişi, asculta încordat.

Clopoţelul sună a doua, a treia oară. Charlotte intră în vârful degetelor şi le şopti:

„Sunt mai mulţi, se sfătuiesc”.

Apoi se auziră bătăi în uşă. Cineva strigă: „Poliţia!”

„Nici o speranţă!”, şopti Noël.

„Cine ştie’?” îşi spuse Juliette. „Poate reuşim pe scara din dos?”

„Fii sigură, nu le-a scăpat!”

Juliette se întoarse, disperată. Auzise paşi şi lângă uşa din dos.

„Trebuie să existe un mijloc”, strigă, ieşită din minţi.

„Da, desigur”, spuse Noël, „trebuie doar puţin curaj. Mi-am dat cuvântul. Întoarce cheia în broască şi trage zăvorul. Lasă-i pe ei s-o spargă. Voi câştiga timp”.

Juliette şi Charlotte ieşiră în fugă. Noël se apropie de şemineu, scoase revolverul şi şi-l apăsă pe piept…

Dar Juliette se întoarse şi se repezi la el, nesocotind pericolul – arma se descărcă, iar glontele pătrunse în trupul lui Noël. Scoase un strigăt îngrozitor.

Juliette, vrând să-l oprească, îi prelungi doar agonia.

Se clătină, rezemat de şemineu. Sângele îi curgea şuvoi. Juliette se agăţase de el, încercând să-i smulgă revolverul. „N-ai să mori”, spuse ea, „nu vreau! Eşti al meu, te iubesc! N-au decât să vină! Dacă te vor aresta, vei evada din închisoare. Am să te ajut. Dragul meu, vom trăi fericiţi undeva departe, unde nu ne cunoaşte nimeni…”

Uşa de la intrare cedase între timp; poliţiştii erau ocupaţi acum cu cea de-a doua.

„Să punem capăt”, gemu Noël, „nu trebuie să mă prindă viu!” Şi, cu un ultim efort, se eliberă din îmbrăţişarea Juliettei. Apoi pregăti din nou revolverul, dar se prăbuşi.

În aceeaşi clipă, poliţiştii se năpustiră în salon.

„Un medic!”, strigă Juliette, „nu vreau să moară !”

Unul dintre poliţişti fugi repede după medic, în timp ce, ceilalţi,

conduşi de Tabaret, îl întinseră pe Noël pe patul Juliettei.

„De ce n-o fi tras alături?”, murmură Tabaret. În faţa dramei, mânia îi dispăruse. „L-am iubit ca pe propriul meu fiu. Numele lui mai figurează încă în testamentul meu”.

Noël gemu uşor şi deschise ochii.

„Doamne, nu va muri!” strigă Juliette.

Avocatul dădu din cap, apoi se răsuci anevoie. Cu dreapta, căută mai întâi în buzunar, apoi sub pernă. Zise în cele din urmă:

„Eu sunt ucigaşul. Scrieţi, iar eu voi semna. E important pentru Albert, i-o datorez”.

În timp ce Tabaret scria mărturisirea, Noël o trase pe Juliette lângă el şi-i şopti la ureche: „Averea mea se află sub pernă. E a ta”. Mai avu puterea s semneze şi să-i spună o vorbă de haz lui Tabaret.

„Vasăzică” dragă papa, eşti agent de poliţie. Ce frumos - să-ţi predai propriii prieteni! Am pus miză mare, dar aşa se întâmplă când trei prieteni joacă în aceeaşi partidă: unul trebuie să piardă”.

Căzu în agonie, iar când apăru medicul, putu constata moartea domnului Noël Gerdy, avocat din Paris.

CAPITOLUL XX

Într-o seară, la câteva luni după aceste evenimente, marchiza d'Arlange, întinerită cu zece ani, povestea prietenelor toate amănuntele cu privire la nunta nepoatei ei Claire, măritată de scurtă vreme cu Albert de Commarin.

„Nunta a avut loc într-un cerc restrâns, pe moşiile noastre din Normandia. Aşa a vrut Albert şi i-am luat-o în nume de rău. Dispreţul amar de dinainte reclama, în schimb, o serbare fastuoasă. Asta a fost părerea mea şi am căutat s-o impun. Dar n-am reuşit. Băiatul e tot atât de încăpăţânat ca şi tatăl lui şi asta vasăzică ceva. Iar nepoata, obrăznicătura, parcă orbită de viitorul ei soţ, s-a ridicat şi ea împotriva mea. De fapt, acum nu mai contează, căci nu cred că mai admite cineva că s-a îndoit o clipă de nevinovăţia lui Albert. I-am lăsat pe cei doi să petreacă luna de miere. Nu şi-au dobândit uşor fericirea… Le doresc să se bucure de ea şi să aibă mulţi copii. N-o să le fie greu să-i crească şi să le facă un rost. Pentru prima şi ultima oară în viaţa lui, bătrânul Commarin a fost un înger: şi-a trecut întreaga avere pe numele fiului său – întreagă, zic. El vrea să trăiască izolat, pe una dintre moşiile lui. Nu cred c-o mai duce mult. N-aş garanta că e teafăr după evenimentele din ultima vreme… Ei bine, nepoata mea s-a aranjat şi încă bine de tot! Numai eu ştiu cât m-a costat; sunt condamnată să fiu, de acum înainte, foarte econoamă. N-are a face. Nutresc un profund dispreţ pentru aceia care se feresc de sacrificii financiare, atunci când e în joc fericirea copiilor".

Ceea ce le tăinuia marchiza văduvelor de rang, prietenele ei, era că doar cu opt zile înaintea nunţii Albert îi rezolvase situaţia financiară precară – îi plătise toate datoriile. De atunci nu-i mai ceruse decât o nimica toată: nouă mii de franci. Pretindea, totuşi, că era urmărită într-o manieră scandaloasă de un meseriaş zugrav şi că la fel stăteau lucrurile cu alţi cinci, şase ca el. Fiind o doamnă respectabilă, nu-l acuza pe ginerele ei.

Domnul Daburon, după ce-şi dăduse demisia, se stabilise la Poitou şi se liniştise. Începuse să uite, iar unii bănuiau chiar că se va lăsa atras într-o căsătorie.

Doamna Juliette se consolase şi ea. Cei optzeci de mii de franci, ascunşi sub pernă de Noël, nu fuseseră irosiţi. Dar, după o vreme, în Rue de Provence avusese loc o licitaţie.

Domnul Tabaret, însă, nu-şi putea reveni. Atâta timp crezuse în infailibilitatea justiţiei, iar acum vedea peste tot numai erori judiciare. Fostul detectiv amator începuse să se îndoiască de crimă ca atare. Susţinea sus şi tare că până şi dovezile cele mai palpabile nu spun, de fapt, nimic. Răspândea petiţii prin care cerea desfiinţarea pedepsei cu

moartea. În cele din urmă, organizează o societate de ajutorare a inculpaţilor nevinovaţi.

SFÂRŞIT

Preț : 300 lei

I.S.B.N. 973-9119-10-7

Table of Contents

ÎN LOC DE PREFAŢĂ
CAPITOLUL I
CAPITOLUL II
CAPITOLUL III
CAPITOLUL IV
CAPITOLUL V
CAPITOLUL VI
CAPITOLUL VII
CAPITOLUL VIII
CAPITOLUL IX
CAPITOLUL X
CAPITOLUL XI
CAPITOLUL XII
CAPITOLUL XIII
CAPITOLUL XIV
CAPITOLUL XV
CAPITOLUL XVI
CAPITOLUL XVII
CAPITOLUL XVIII
CAPITOLUL XIX
CAPITOLUL XX